

ANKARA ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**Evli ergenlerde beden imgesi ve benlik saygısının
gebelik durumuna göre incelenmesi**

Akile GÖZÜYILMAZ

EV EKONOMİSİ (ÇOCUK GELİŞİMİ VE EĞİTİMİ) ANABİLİM DALI

ANKARA

2011

Her hakkı saklıdır

ÖZET

Yüksek Lisans Tezi

EVLİ ERGENLERDE BEDEN İMGESİ VE BENLİK SAYGISININ GEBELİK DURUMUNA GÖRE İNCELENMESİ

Akile GÖZÜYILMAZ

Ankara Üniversitesi

Fen Bilimleri Enstitüsü

Ev Ekonomisi (Çocuk Gelişimi ve Eğitimi) Anabilim Dalı

Danışman: Prof. Dr. Gülen BARAN

Bu araştırmada evli ergenlerde beden imgesi ve benlik saygısının gebelik durumuna göre incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırmaya Ankara İl Sağlık Müdürlüğü bünyesinde bulunan Mamak Sağlık Grup Başkanlığı'na bağlı sağlık ocakları ve ana-çocuk sağlığı ve aile planlaması merkezlerinde kayıtlı olan 17-22 yaş grubundaki 180 gebe ve 180 gebe olmayan toplam 360 evli ergen dâhil edilmiştir. Araştırmada "Genel Bilgi Formu", "Çok Yönlü Beden-Kendilik(Self) İlişkileri Ölçeği (MBSRQ)" ve "Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği (RSES)" kullanılmıştır. Veriler "t-Testi", "Tek Yönlü Varyans Analizi", "Mann-Whitney U Testi", "Kruskal Wallis Testi", "Scheffe Testi" ve "Spearman Korelasyon Katsayısı Önemlilik Testi" kullanılarak değerlendirilmiştir.

Araştırma sonucunda; evli ergenlerde beden imgesi ve benlik saygılarının gebelik durumlarına bağlı olarak farklılık göstermediği saptanmıştır ($p>.05$). Evli ergenlerde yaş, öğrenim düzeyi, çalışma durumu, kardeş sayısı, doğum sırası, evlilik yaşı, evlenme biçimi, eşinin öğrenim düzeyi, eşile iletişimini yeterli bulma durumu, eşin beğenisini ifade etme durumu, yaşını evliliğe uygun bulma durumu, gebe ergenlerde gebeliğin planlı olma durumu, gebeliğe hazır hissetme durumu, gebelik süresi, gebelikteki şikâyet durumu değişkenlerinin beden imgesinde anlamlı farklılığa neden olduğu saptanmıştır ($p<.01$, $p<.05$). Benlik saygısı ile ilgili olarak; gebe ergenlerde yaş, öğrenim düzeyi, kardeş sayısı, evlilik yaşı, evlenme biçimi, eşinin öğrenim düzeyi, eşinin çalışma durumu, eşile iletişimini yeterli bulma durumu, eşin beğenisini ifade etme durumu, yaşını evliliğe uygun bulma durumu, gebeliğin planlı olma durumu, gebeliğe hazır hissetme durumu, gebelikteki şikâyet durumu değişkenlerinin benlik saygısı üzerinde anlamlı farklılığa yol açtığı ($p<.01$, $p<.05$), gebe olmayan ergenlerde ise öğrenim düzeyi, kardeş sayısı, evlilik yaşı, eşile iletişimini yeterli bulma durumu, eşin beğenisini ifade etme durumu, yaşını evliliğe uygun bulma durumu değişkenlerinin benlik saygısı üzerinde anlamlı farklılığa neden olduğu tespit edilmiştir ($p<.01$, $p<.05$). Evli ergenlerde beden imgesi ile benlik saygısı arasında negatif yönde anlamlı korelasyon olduğu saptanmıştır ($p<.01$).

Şubat 2011, 162 sayfa

Anahtar Kelimeler: Ergen, evli ergen, gebe ergen, beden imgesi, benlik saygısı

ABSTRACT

Master Thesis

A research on body-image and self-esteem in married adolescents according to pregnancy

Akile GÖZÜYILMAZ

Ankara University

Graduate School of Natural and Applied Sciences

Department of Home Economics (Child Development and Education)

Supervisor: Prof. Dr. Gülen BARAN

This research aims to examine the body-image and self-esteem of married adolescents according to pregnancy status. A total of 360 married adolescents, 180 pregnant and 180 non-pregnant in 17-22 age group registered at mother-child health and family planning centers and health centers affiliated to Mamak Health Group Directorate found within Ankara Provincial Health Directorate were included in the research. “General Information Form”, “Multidimensional Body-Self Relations Questionnaire (MBSRQ)” and “Rosenberg Self-Esteem Scale (RSES)” were used in the research. Data were evaluated by using “t-Test”, “One-Way Analysis of Variance”, “Mann-Whitney U Test”, ‘Kruskal Wallis Test”, “Scheffe Test” and ‘Spearman Correlation Coefficient Significance Test”.

As a result of the research, it was found no statistically significant difference in the body-image and self-esteem on pregnancy status of married adolescents ($p>.05$). It was determined that the variables of age, education level, working situation, number of siblings, birth rank, age of marriage, type of marriage, education level of her spouse, finding sufficient of her communication with her spouse, giving his compliment by her spouse, finding her age suitable for marriage, planned pregnancy at pregnant adolescents, feeling ready for pregnancy, pregnancy time, complaints during pregnancy cause significant difference on body-image ($p<.01$, $p<.05$). With respect to self-esteem, it was detected that the variables of age, education level, number of siblings, age of marriage, type of marriage, education level of her spouse, her spouse’s working situation, finding sufficient of her communication with her spouse, finding her age suitable for marriage, planned pregnancy, feeling ready for pregnancy, complaints during pregnancy lead to significant difference ($p<.01$, $p<.05$) on self-esteem for pregnant adolescents and the variables of education level, number of siblings, age of marriage, finding sufficient of her communication with her spouse, giving his compliment by her spouse, finding her age suitable for marriage give rise to significant difference on self-esteem for non-pregnant adolescents ($p<.01$, $p<.05$). A significant correlation in negative direction was detected between body-image and self-esteem for married adolescents ($p<.01$).

February 2011, 162 pages

Key Words: adolescent, married adolescent, pregnant adolescent, body-image, self-esteem

TEŞEKKÜR

Tez araştırmam esnasında, hoşgörü ve yardımlarını esirgemeyen, tecrübesi ve değerli bilgileriyle rehberlik eden, olumlu yaklaşımlarıyla beni yüreklendiren değerli tez danışmanım, Sayın Prof. Dr. Gülen BARAN'a (Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Çocuk Gelişimi Bölümü), yorulup tükendiğimi hissettiğimde, devam etmek için beni her zaman ümitlendiren, daima iyi nedenler bulan, yönlendirici tutumu ve katkılarıyla, Sayın Öğr. Gör. Uzm. Bayram GÖKTAŐ'a (Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Sağlık Kurumları Yöneticiliği Bölümü), istatistik işlemlerimde destek olan, Sayın Yrd. Doç. Dr. Ümit ÇELEN'e (Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Bölümü), Beden İmgesi Ölçeğini çalışmamda kullanmam için izin veren, Sayın Prof. Dr. Orhan DOĞAN'a (Cumhuriyet Üniversitesi Tıp Fakültesi Psikiyatri Anabilim Dalı Başkanı) sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Araştırmam süresince yardımlarını, ilgi ve desteklerini gördüğüm, varlıklarından güç aldığım, hep yanımda olan kıymetli ailem, biricik nişanlım ve ailesine, araştırmama özenli katkılarını sunan, isimlerini sayamadığım adsız kahramanlara, araştırmaya katılan ergenlere ve araştırma verilerini toplama aşamasında karşılaştığım, yardımlarını esirgemeyen, sağlık kurumlarındaki güler yüzlü sağlık çalışanlarına teşekkür ederim.

Akile GÖZÜYILMAZ
Ankara, Şubat 2011

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	i
ABSTRACT	ii
TEŞEKKÜR	iii
SİMGELER DİZİNİ	vi
ŞEKİLLER DİZİNİ	vii
ÇİZELGELER DİZİNİ	viii
1. GİRİŞ	1
2. KURAMSAL TEMELLER VE KAYNAK ÖZETLERİ	3
2.1 Ergenliğin Tanımı ve Önemi.....	3
2.2 Ergenlik Döneminin Genel Özellikleri.....	5
2.3 Ergen ve Beden İmgesi.....	8
2.3.1 Beden imgesinin tanımı ve önemi	10
2.3.2 Beden imgesinin gelişimi	13
2.3.3 Beden imgesini etkileyen faktörler	15
2.4 Ergen ve Benlik Saygısı	17
2.4.1 Benlik saygısının tanımı ve önemi	18
2.4.2 Benlik saygısının gelişimi.....	20
2.4.3 Benlik saygısını etkileyen faktörler	23
2.5 Ergenlik Döneminde Evlilik.....	28
2.5.1 Ergen evliliklerine yol açan etmenler	29
2.5.2 Ergen gebeliği	32
2.5.3 Ergen evliliği ve gebeliğinin yol açtığı sorunlar	35
2.5.4 Ergen gebelerde beden imgesi ve benlik saygısı.....	38
2.6 Kaynak Özetleri	41
3. MATERYAL VE YÖNTEM.....	54
3.1 Araştırmanın Evreni ve Örneklemine Seçimi	54
3.2. Veri Toplama Araçları	56
3.2.1 Genel Bilgi Formu	56
3.2.2 Çok Yönlü Beden-Kendilik İlişkileri Ölçeği (ÇYBKİÖ).....	57
3.2.3 Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği (RBSÖ).....	60

3.3 Veri Toplama Yöntemi	62
3.4 Verilerin Değerlendirilmesi ve Analizi.....	63
3.4.1 Verilerin değerlendirilmesi	63
3.4.2 Verilerin analizi.....	63
4. BULGULAR VE TARTIŞMA.....	67
5. SONUÇ VE ÖNERİLER.....	141
KAYNAKLAR	146
EK 1 Genel Bilgi Formu (Gebeler İçin)	157
EK 2 Genel Bilgi Formu (Gebe Olmayanlar İçin)	160
ÖZGEÇMİŞ.....	162

SİMGELER DİZİNİ

MBSRQ	Multidimensional Body-Self Relations Questionnaire
ÇYBKİÖ	Çok Yönlü Beden-Kendilik İlişkileri Ölçeği
RSES	Rosenberg Self-Esteem Scale
RBSÖ	Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği
GD	Görünüşü Değerlendirme
GY	Görünüş Yönelimi
FYD	Fiziksel Yeterliliği Değerlendirme
FYY	Fiziksel Yeterlilik Yönelimi
SD	Sağlık Değerlendirmesi
SY	Sağlık Yönelimi
BAD	Beden Alanlarından Doyum
AGOP	Alt Grup Ortalama Puanı
MOP	Madde Ortalama Puanı
n	Örneklem Büyüklüğü
p	Anlamlılık Düzeyi
S	Standart Sapma
Sd	Serbestlik Derecesi
\bar{x}	Aritmetik Ortalama
SO	Sıra Ortalaması
KO	Kareler Ortalaması

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 2.1 Beden imgesinin gelişimi.....	13
---	----

ÇİZELGELER DİZİNİ

Çizelge 3.1 Araştırmaya alınan evli ergenlere ilişkin demografik özellikler.....	55
Çizelge 3.2 Çok Yönlü Beden-Kendilik İlişkileri Ölçeği'nin güvenirlilik testi sonuçları	60
Çizelge 3.3 Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği'nin güvenirlilik testi sonuçları	62
Çizelge 3.4 Çok Yönlü Beden-Kendilik İlişkileri Ölçeği ve Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği ve alt boyut puanlarına ilişkin normallik analizi sonuçları	64
Çizelge 4.1 Evli ergenlerin gebelik durumuna göre beden imgesi puanlarına ilişkin ortalamalar, standart sapmalar ve t-testi sonuçları	68
Çizelge 4.2 Evli ergenlerin yaşına göre beden imgesi puanlarına ilişkin ortalamalar, standart sapmalar ve t-testi sonuçları	69
Çizelge 4.3 Evli ergenlerin öğrenim düzeyine göre beden imgesi puanlarına ilişkin ortalamalar, standart sapmalar ve tek yönlü varyans analizi sonuçları	71
Çizelge 4.4 Evli ergenlerin çalışma durumuna göre beden imgesi puanlarına ilişkin ortalamalar, standart sapmalar ve t-testi sonuçları	73
Çizelge 4.5 Evli ergenlerin kardeş sayısına göre beden imgesi puanlarına ilişkin ortalamalar, standart sapmalar ve tek yönlü varyans analizi sonuçları	75
Çizelge 4.6 Evli ergenlerin doğum sırasına göre beden imgesi puanlarına ilişkin ortalamalar, standart sapmalar ve tek yönlü varyans analizi sonuçları	77
Çizelge 4.7 Evli ergenlerin evlilik yaşına göre beden imgesi puanlarına ilişkin ortalamalar, standart sapmalar ve tek yönlü varyans analizi sonuçları	79
Çizelge 4.8 Evli ergenlerin evlilik süresine göre beden imgesi puanlarına ilişkin ortalamalar, standart sapmalar ve tek yönlü varyans analizi sonuçları	82

Çizelge 4.9 Evli ergenlerin evlenme biçimine göre beden imgesi puanlarına ilişkin ortalamalar, standart sapmalar ve tek yönlü varyans analizi sonuçları	84
Çizelge 4.10 Evli ergenlerin eşinin yaşına göre beden imgesi puanlarına ilişkin ortalamalar, standart sapmalar ve tek yönlü varyans analizi sonuçları	87
Çizelge 4.11 Evli ergenlerin eşinin öğrenim düzeyine göre beden imgesi puanlarına ilişkin ortalamalar, standart sapmalar ve tek yönlü varyans analizi sonuçları	90
Çizelge 4.12 Evli ergenlerin eşinin çalışma durumuna göre beden imgesi puanlarına ilişkin ortalamalar, standart sapmalar ve t-testi sonuçları	92
Çizelge 4.13 Evli ergenlerin eşiyile iletişimini yeterli bulma durumuna göre beden imgesi puanlarına ilişkin ortalamalar, standart sapmalar ve tek yönlü varyans analizi sonuçları	94
Çizelge 4.14 Evli ergenlerin eşinin beğenisini ifade etme durumuna göre beden imgesi puanlarına ilişkin ortalamalar, standart sapmalar ve tek yönlü varyans analizi sonuçları	97
Çizelge 4.15 Evli ergenlerin yaşını evliliğe uygun bulma durumuna göre beden imgesi puanlarına ilişkin ortalamalar, standart sapmalar ve tek yönlü varyans analizi sonuçları	99
Çizelge 4.16 Gebe olan evli ergenlerin gebelik sayısına göre beden imgesi puanlarına ilişkin ortalamalar, standart sapmalar ve t-testi sonuçları	101
Çizelge 4.17 Gebe olan evli ergenlerin gebeliğinin planlı olma durumuna göre beden imgesi puanlarına ilişkin ortalamalar, standart sapmalar ve t-testi sonuçları	102
Çizelge 4.18 Gebe olan evli ergenlerin gebeliğe hazır hissetme durumuna göre beden imgesi puanlarına ilişkin ortalamalar, standart sapmalar ve tek yönlü varyans analizi sonuçları	104
Çizelge 4.19 Gebe olan evli ergenlerin gebelik süresine göre beden imgesi puanlarına ilişkin ortalamalar, standart sapmalar ve tek yönlü varyans analizi sonuçları	106
Çizelge 4.20 Gebe olan evli ergenlerin gebelikteki şikâyet durumuna göre beden imgesi puanlarına ilişkin ortalamalar, standart sapmalar ve t-testi sonuçları	108

Çizelge 4.21 Gebe olan evli ergenlerin şikâyet sebeplerine göre beden imgesi puanlarına ilişkin ortalamalar, standart sapmalar ve tek yönlü varyans analizi sonuçları	109
Çizelge 4.22 Gebe olan evli ergenlerin gebeliğin vücutta yol açtığı değişiklikten rahatsız olma durumuna göre beden imgesi puanlarına ilişkin ortalamalar, standart sapmalar ve tek yönlü varyans analizi sonuçları	111
Çizelge 4.23 Gebe olan evli ergenlerin gebeliğin evlilik ilişkilerinde değişiklik yaratma durumuna göre beden imgesi puanlarına ilişkin ortalamalar, standart sapmalar ve tek yönlü varyans analizi sonuçları	114
Çizelge 4.24 Evli ergenlerin gebelik durumuna göre benlik saygısına ilişkin Mann-Whitney U Testi sonuçları.....	116
Çizelge 4.25 Gebe olan ve olmayan evli ergenlerin yaşına göre benlik saygısına ilişkin Mann-Whitney U Testi sonuçları.....	117
Çizelge 4.26 Gebe olan ve olmayan evli ergenlerin öğrenim düzeyine göre benlik saygısına ilişkin Kruskal Wallis Testi sonuçları.....	118
Çizelge 4.27 Gebe olan ve olmayan evli ergenlerin çalışma durumuna göre benlik saygısına ilişkin Mann-Whitney U Testi sonuçları.....	119
Çizelge 4.28 Gebe olan ve olmayan evli ergenlerin kardeş sayısına göre benlik saygısına ilişkin Kruskal Wallis Testi sonuçları.....	120
Çizelge 4.29 Gebe olan ve olmayan evli ergenlerin doğum sırasına göre benlik saygısına ilişkin Kruskal Wallis Testi sonuçları.....	121
Çizelge 4.30 Gebe olan ve olmayan evli ergenlerin evlilik yaşına göre benlik saygısına ilişkin Kruskal Wallis Testi sonuçları.....	122
Çizelge 4.31 Gebe olan ve olmayan evli ergenlerin evlilik süresine göre benlik saygısına ilişkin Kruskal Wallis Testi sonuçları.....	123
Çizelge 4.32 Gebe olan ve olmayan evli ergenlerin evlenme biçimine göre benlik saygısına ilişkin Kruskal Wallis Testi sonuçları.....	124
Çizelge 4.33 Gebe olan ve olmayan evli ergenlerin eşinin yaşına göre benlik saygısına ilişkin Kruskal Wallis Testi sonuçları.....	125
Çizelge 4.34 Gebe olan ve olmayan evli ergenlerin eşinin öğrenim düzeyine göre benlik saygısına ilişkin Kruskal Wallis Testi sonuçları.....	126

Çizelge 4.35 Gebe olan ve olmayan evli ergenlerin eşinin çalışma durumuna göre benlik saygısına ilişkin Mann-Whitney U Testi sonuçları.....	127
Çizelge 4.36 Gebe olan ve olmayan evli ergenlerin eşiyile iletişimini yeterli bulma durumuna göre benlik saygısına ilişkin Kruskal Wallis Testi sonuçları.....	128
Çizelge 4.37 Gebe olan ve olmayan evli ergenlerin eşinin beğenisini ifade etme durumuna göre benlik saygısına ilişkin Kruskal Wallis Testi sonuçları.....	129
Çizelge 4.38 Gebe olan ve olmayan evli ergenlerin yaşını evliliğe uygun bulma durumuna göre benlik saygısına ilişkin Kruskal Wallis Testi sonuçları.....	130
Çizelge 4.39 Gebe olan evli ergenlerin gebelik sayısına göre benlik saygısına ilişkin Mann-Whitney U Testi sonuçları.....	132
Çizelge 4.40 Gebe olan evli ergenlerin gebeliğinin planlı olma durumuna göre benlik saygısına ilişkin Mann-Whitney U Testi sonuçları.....	133
Çizelge 4.41 Gebe olan evli ergenlerin gebeliğe hazır hissetme durumuna göre benlik saygısına ilişkin Kruskal Wallis Testi sonuçları.....	134
Çizelge 4.42 Gebe olan evli ergenlerin gebelik süresine göre benlik saygısına ilişkin Kruskal Wallis Testi sonuçları.....	135
Çizelge 4.43 Gebe olan evli ergenlerin gebelikteki şikâyet durumuna göre benlik saygısına ilişkin Mann-Whitney U Testi sonuçları.....	135
Çizelge 4.44 Gebe olan evli ergenlerin şikâyet sebeplerine göre benlik saygısına ilişkin Kruskal Wallis Testi sonuçları.....	136
Çizelge 4.45 Gebe olan evli ergenlerin gebeliğin vücutta yol açtığı değişiklikten rahatsız olma durumuna göre benlik saygısına ilişkin Kruskal Wallis Testi sonuçları.....	137
Çizelge 4.46 Gebe olan evli ergenlerin gebeliğin evlilik ilişkilerinde değişiklik yaratma durumuna göre benlik saygısına ilişkin Kruskal Wallis Testi sonuçları.....	138
Çizelge 4.47 Evli ergenlerde beden imgesi ile benlik saygısı arasındaki ilişkiye ait Spearman Korelasyon Katsayısı Önemlilik Testi sonuçları.....	139

1. GİRİŞ

Ergenlik dönemi birey ve toplum için değişik sorunların yaşandığı, bireyin fiziksel, psikolojik, sosyal ve duygusal değişimlerle baş başa kaldığı, hassas bir gelişimsel evredir. Bu değişikliklerin hızlı bir şekilde oluşması sonucunda ergenler bedenlerine yabancılaşmakta, çocuklukla yetişkinlik arasında bir uyum süreci yaşamaktadırlar. Ergenlikte birey kendisiyle ilgili nasıl biri olduğu, kime benzediği, kendisi hakkında neler hissettiği konusunda sorular sormaktadır. Bu durum, değişimlerin sonucunun nereye varacağına yönelik kaygılar yaratmaktadır. Bu dönemde çoğu ergenin ayna karşısında fiziksel görünüşünü inceleyerek geçirdiği uzun sürenin, yeni bir beden imgesi ve buna alışma çabalarının göstergesi olduğu ve beden imgesinin en çok ergenlikte önem taşıdığı belirtilmektedir (Çuhadaroğlu 2006).

Bireyin beden imgesi; benlik saygısı ve kendine güvenin oluşmasında önemli rol oynar ve beden imgesi ile benlik saygısı iç içedir. Beden imgesi ve benlik saygısı yaşamın belli dönemlerinde çeşitli durumlardan etkilenebilmektedir. Bu durumların en önemlilerinden biri ergenlik döneminde ortaya çıkan bedensel değişiklikler, bir diğeri ise ergenlik çağında görülen gebeliklerdir. Hızlı değişim içinde seyreden ergenlik ve gebeliğe ilişkin farklılaşmaların olması ergen gebeliklerinin üzerinde önemle durulmasını zorunlu kılmaktadır.

Ergen gebeliği dünyada olduğu gibi, ülkemizde de önemli bir sorundur ve oldukça yüksek oranda görülmektedir. Ergen gebeliklerinin temel nedeni; eğitim seviyesinin düşüklüğü ve kültürel olarak erken yaşta evliliğin olumlu karşılanmasıdır. Ergen gebeliği gençleri, aileyi, toplumu olumsuz etkilemektedir. Bireyin eğitimine devam edememesi, eğitiminin engellenmesi ve ekonomik statüsünün iyileşmesinin önlenmesi gibi sosyal sorunlara yol açmaktadır (Uyanık ve Doğan 1998). Bu gibi sorunların yanı sıra, ergenin bedenindeki değişikliklere tam anlamıyla uyum sağlayamadan, üzerine bir de gebeliğin eklenmesi, uyum sağlamaya çalıştığı yeni durumu daha da karmaşık hale getirmektedir.

Gebelik fizyolojik bir olay olmasına rağmen, gebeliğe sadece fizyolojik değişiklikler değil, psikolojik ve sosyal değişiklikler de eşlik etmektedir. Kadının yaşamında oldukça önemli olan bu süreç, ergenlik gibi özel bir dönemde yaşanınca bu durumla ilişkili olabilecek özelliklerin incelenmesi ayrı bir önem taşımaktadır.

Toplumun geleceğini oluşturan ergenlerin sağlıklı bireyler olarak yetişmesi yönünde etkisi olan beden imgesi ve benlik saygısı üzerinde önemle durulması gereken konulardır. Bu nedenle bireyin gelecekte yaşamını etkileyecek olan beden imgesi ve benlik saygısı düzeylerinin belirlenmesi gereği ortaya çıkmaktadır.

Ülkemizde ergen gebelikleri ile ilgili olarak yapılmış çeşitli çalışmalar mevcuttur. Ancak bu çalışmalar genellikle konunun medikal yönünü ele almaktadır. Gebe ergenlerin beden imgesi ve benlik saygısını bir arada konu alan araştırmalar bulunmamaktadır. Bu çalışmanın ülkemizde yaygın olarak görülen ergen gebeliğinin psiko-sosyal yönlerini ortaya koymayı amaçlayan ve benlik gelişimini farklı boyutlarda kapsamlı bir şekilde ele alan bir çalışma olması nedeniyle önem taşıdığı düşünülmektedir. Bu düşünceden hareketle bu çalışmada, gebe olan ve olmayan ergenlerde beden imgesi ile benlik saygısının karşılaştırılarak incelenmesi amaçlanmıştır.

2. KURAMSAL TEMELLER VE KAYNAK ÖZETLERİ

2.1 Ergenliğin Tanımı ve Önemi

Ergenlik dönemi; psikolojik, zihinsel, sosyal ve ahlaki açıdan çok yönlü bir gelişmenin gerçekleştiği, çocuktan erişkinliğe geçiş ve hazırlık sürecidir. Bütün psikososyal gelişme dönemleri içinde ergenlik en kritik değişmelerin, davranışlarda en çarpıcı bocalamaların yer aldığı yaş dönemidir. Ergenlik, bireylerin farklı duygulara sahip olduklarını hissettikleri ve yeni tecrübeler edindikleri bir dönemdir. Bu dönemde ergenler kendilerini aileden ayrı ve kuvvetli bağlara ihtiyacı olan kişiler olarak hissetmektedirler (Gür 1996).

Ergenlik; ‘fiziksel ve duygusal süreçlerin yol açtığı cinsel ve psikososyal olgunlaşma ile başlayan ve bireyin bağımsızlığını ve sosyal üretkenliğini kazandığı, çok da belirli olmayan bir zamanda sona eren kronolojik bir dönem’ olarak tanımlanmaktadır. Genel olarak puberte ergenliğin de başlangıcı olarak kabul edilir. Ergenlik pubertenin getirdiği biyolojik değişikliklerle belirgin bir şekilde başlamasına karşın, sonlanması konusunda o kadar açık belirtiler yoktur ve psikososyal faktörler ergenliğin sonlanmasında önemli rol oynamaktadır. Çeşitli klinisyen ve araştırmacıların ergenliğin sonlanmasıyla ilgili olarak yaptıkları tanımlamalara bakıldığında (kişi erişkin kimliğini kazandığında, bağımsızlık kazandığında, incest dışı bir sevgi nesnesi bulduğunda, çalışmaya başlayıp iş sorumluluğunu aldığında vb.) bu dönemin 17 yaşında sona ereceği gibi, daha ileriki yıllara kadar da sürebileceği şeklinde bir izlenim edinilmesi mümkündür. Ergenlik döneminin kesin yaş sınırları konusunda, tam bir görüş birliği bulunmamaktadır. Milli Eğitim Bakanlığı ergenliği, 12-24 yaşları arasındaki grup olarak tanımlarken, UNESCO 15-25 yaşları arasına dikkat çekmiştir. Birleşmiş Milletler Örgütü’ne göre ise, gençlik çağı 12-25 yaşları arasındadır. Ergenlik, insan gelişim dönemleri içinde toplumsal etkilerin birey için en fazla önem taşıdığı bir evredir. Dolayısıyla, tanım gereği bitiş belirleyen ruhsal olgunluğun sağlanmasının da toplumdan topluma farklılıklar göstermesi beklenebilir (Çuhadaroğlu 2006, Kulaksızoğlu 2007).

Özellikle analitik gözlemciler tarafından bir karışıklık dönemi olarak kabul edilen ergenlikde duygusal dalgalanmaların ve iniş çıkışların olmaması önceleri anormal olarak nitelendirilmiştir. Daha sonraları araştırmacıların yaptıkları geniş örneklemlerli çalışmalarda ergenlerin çoğu için böyle bir karışıklığın beklenmesi gerekmediği anlaşılmıştır. Özellikle aile desteğini iyi alan ergenlerin bu dönemi fazla karışıklık yaşamadan tamamladığı ortaya konmakla birlikte, bu dönemde ciddi psikiyatrik hastalıkları düşündürecek kadar ağır ruhsal belirtilere yol açan bocalamalara da rastlanabilmektedir (Çuhadaroğlu 2006). Ne yetişkin ne de çocuk olmak; dolayısıyla “arada bir yerde” bulunmak, özellikle benlik, kimlik, benlik saygısı gibi kavramların oluşumunda karmaşaya neden olmaktadır. Bu evrede zaten var olan kaygı, okul, aile içi ilişkiler, arkadaşlık ilişkileri ve ikili ilişkiler gibi dış etkenlerin etkisiyle daha da artabilmektedir (Ekşi 1998).

Çocukluk döneminde göreceli olarak yavaşlayan bedensel büyüme ve gelişme ergenlik döneminde yeniden hızlanarak, bu dönemin sonunda yetişkinlikteki yapısına ulaşır. Çocukluktan yetişkinliğe geçiş olan ergenlik dönemi, bireyde gözlenebilen sürekli ve süratli bir gelişimi kapsamaktadır. Vücut fizyolojisinde ve anatomisinde büyüme ve gelişmenin yarattığı değişimin yanı sıra, ruhsal ve duygusal dünyasında da önemli değişimler meydana gelir. Puberte döneminin şiddetli ve hızlı değişimlerine uyum sağlamada ise sağlıklı bir çocukluk geçirilmesi önemlidir (Aral vd. 2000a). Sağlıklı bir nesile sahip olmak her toplumun amacıdır. Bunu sağlama büyük ölçüde sağlıklı olarak doğan bebeklerin tüm çocukluk, ergenlik ve gençlik süreçlerinin de güvenli ve sağlıklı geçmesine bağlıdır (Bulut 2004).

Yaşamın bir bölümünü oluşturan ergenlik çok önemlidir; çünkü bu dönem değişimler, güçlükler ve kendine özgü sorunlarla yüklüdür ve hayatın en ilgi isteyen bölümüdür. Ergenlik, bireyin yetişkinlik yaşamına da hazırlandığı dönem olduğu için önem taşımaktadır. Ergenlik döneminde edinilen tutum ve davranışsal kazanımların birçoğu ömür boyu devam ettirilmektedir. Bireyin bu dönemi nasıl geçirdiği ilerideki yaşantısının belirlenmesi açısından önemlidir. Ergenlik döneminde ortaya çıkan problemler erişkinlikte bu bozuklukların belirtisi olarak ortaya çıkabilmektedir. Bu

nedenle gelişimin ve değişimin devam ettiği ergenlik sürecinin sorunsuz atlatılması yetişkin yaşantı için önem taşımaktadır (Başer 2000).

Ergenlik aynı zamanda birçok riske yatkın olunan bir dönemdir ve dikkat edilmesi gerekir. Çünkü ergenler birçok ülkede nüfusun % 20-25'ini oluşturur, başka bir deyişle her beş insandan biri ergen dönemdedir. Sayılarının bu denli fazla olması, etkilenmeye en açık oldukları dönem olması nedeniyle gelecekteki toplumu oluşturacak ve şekillendirecek bireylerin ergenlik dönemini iyi bir şekilde geçirmesi önem taşımaktadır. Bireyin başarılı bir üye olarak toplumda yerini alabilmesinde ergenlik döneminin önemi büyüktür, çünkü bu dönemde ergen topluma uyum sağlamasını kolaylaştıracak belli bilgi, beceri ve deneyimleri edinir (Başer 2000, Çankaya 2007).

Ergenlikte çatışmalardan geçen birey, bu dönemin sonunda, kendi kararlarını verebilecek sosyal olgunluğa erişmiş, çevresi ile rahat ilişkiler kurabilen bireyler olarak toplumdaki yerini alır. Bu özellikler tamamen ergenlik döneminin rahat ve sorunsuz geçirilmesine bağlıdır. Bu nedenle ergenlik dönemi ayrı bir önem taşımaktadır. Kişinin kendi benliğini bulması ergenlikte geçirdiği deneyimlere ve uyum yeteneğine bağlıdır (Bulut 1996).

Ergenlik çocukluk ile erişkinlik arasında yepyeni uyumların gerçekleştiği bir geçiş dönemi olması nedeniyle birçok alandaki çalışmalarda da en önemli grubu oluşturmaktadır (Yavuzer 2005).

2.2 Ergenlik Döneminin Genel Özellikleri

Ergenlik dönemi, çocukluk döneminin sonundan erişkinliğe kadar uzanan tüm fiziksel, seksüel ve psikolojik gelişim evrelerini içine almaktadır. Yenidoğan döneminden sonraki en hızlı büyüme fazıdır ve karmaşık hormonal faaliyetlerin kontrolü altındadır. Erkeklerde büyüme hamlesi kızlarınkinden ortalama iki yıl sonra başlar. Dolayısıyla büyüme hamlesi erkeklerde, pubertenin daha geç bir bulgusudur. Kızlarda pubertal büyüme hamlesi menarş sırasında büyük ölçüde tamamlanmıştır. Erkeklerde pubertal büyüme hamlesi için belirli bir bitiş parametresi yoktur. Pubertenin sonuna kadar

büyümeye devam ederler. Pubertal gelişme sırasında aynı zamanda vücut kompozisyonunda da önemli değişiklikler meydana gelir. Prepubertal dönemde kızlarda ve erkeklerde yağsız vücut kitlesinin yüzdesi, iskelet kitlesi ve vücut yağı eşit oranlarda iken, puberte tamamlandığında erkekler kadınlarınkinden bir buçuk kat daha fazla adale kitlesine sahip olur. Kadınlar da erkeklerdekinden iki kat daha fazla yağ dokusuna sahip olurlar. Kızlarda yağ dokusu artımı özellikle menarştan sonra gözlenir (Büyükgebiz 2006).

Ergenlik döneminin en önemli özelliği hızlı bir değişim yaşanmasıdır. Bu dönemin sonunda çocuklardan ebeveynleri ile erişkin tipi ilişki kurabilen, sağlıklı ve uzun süreli arkadaşlık ilişkileri olan, bağımsızlığını kazanmış, bireysel değerler sistemini oluşturmuş, mesleki hedeflerini belirlemiş, cinsel kimlik gelişimini tamamlamış, olumlu baş etme ve sorun çözme becerilerini kazanmış ve yaşadığı toplum içinde sosyal sorumluluklarını yerine getirebilen üretken bir erişkin olması beklenmektedir (Alikashifoğlu 2005).

Ergenlik dönemi, genel olarak erişkin dönem yaşam tarzının belirlendiği özel bir dönemdir. Bu dönemde birey, kendine özgü yaşam felsefesini ve yaklaşımını oluşturduğu önemli bir değişim sürecini yaşamaktadır. Bu süreçte, ergenler birçok yeni norm, değer ve yaklaşımı benimseyerek davranışlarına yansıtırlar (Özcebe vd. 2007). Hızlı fiziksel büyüme kendini henüz alıştıramamış olan gencin cinsel gelişiminin başlaması ve psikososyal değişimlerinin olması, kendisi ve çevresi ile olan iletişimini etkileyebilmektedir. Ergenler, bazen bu değişimlere uyum sağlamakta zorlanabilmektedirler (Özcebe 2006).

Ergenler bir yandan bu değişikliklere uyum sağlamaya çalışırken, öte yandan önemli gelişimsel görevlerden biri olan kimliğini şekillendirmeye, yani kendini bireysel olarak tanımlamaya çabalarlar (Türkbay vd. 2005). Bir ergenin başarması gereken yaşam görevleri Havighurts'a göre şöyle listelenmiştir (Gander ve Gardiner 2007).

- Bedensel özelliklerini kabul etmek ve bedenini etkili bir biçimde kullanmak,
- Eril ya da dişil toplumsal rolü gerçekleştirmek,
- Her iki cinsten yaşlılarla olgun ilişkiler kurmak,

- Ana-baba ve diğer yetişkinlerden duygusal bağımsızlığı gerçekleştirmek,
- Ekonomik bir mesleğe hazırlanmak,
- Toplumsal bakımdan sorumlu bir davranışı istemek ve gerçekleştirmek,
- Davranışın rehberi olarak bir dizi değer ve bir ahlak sistemi kazanmak, bir ideoloji geliştirmek,
- Evlilik ve aile kurmaya hazırlanmak.

Erikson'a göre bu dönem, gencin "kendini ve toplumdaki rollerini tanıdığı" dolayısıyla "rol karmaşası" yaşadığı bir dönemdir. Ergen bu dönemde, başarılı bir şekilde kimlik kazanma sorununu zzerse, kendine güvenen, kendinden emin bir kişi olarak yaşamını sürdürebilir ve başarılı olur. Aksi takdirde rol karmaşası, yaşamının gelecek dönemlerinde de bu kriz zmleninceye kadar sürecektir (Aral vd. 2000b).

Piaget'nin bilişsel basamak teorisine göre ergenlik, somut işlemler döneminden formal soyut düşünme dneimine geçiştir. Formal soyut düşünme basamaklarından geçmekte olan ergenler, çocuklardan farklı olarak, bir şeyi basit şekilde algılamakla onu hafızalarına kaydetmek arasındaki farkı görebilirler. Olayları ve süreçleri hafızalarına alırken karmaşık stratejiler geliştirirler. Piaget yetişkinleri ve ergenleri çocuktan ayıran özelliğin, gerçek ve olasılık arasındaki farkı bilmeleri olduğunu ileri sürer (Yavuzer 2005).

Freud'a göre, bu yıllarda cinsel yaşamın, sevebilme yeteneğinin ve kişiliğin temelleri atılır. Bedensel cinsel olgunluğun başlamasıyla genital eğilimler ön plana çıkar. Ego ve id arasında latens dönemde kurulmuş olan denge pubertede dürtüsel yaşamın canlanmasıyla bozulur. Oral, anal ve fallik tüm çatışmalar ayaklanır. Ancak yeniden ortaya çıkan bu ocuk cinselliği, çocukluktan farklı olarak bu kez karşısında durağanlaşmış, güçlenmiş ve bütünleşmiş bir ego bulur. Ego'nun tek amacı latens dönemdeki eski gler dengesini yeniden kurmak, dürtülerin artan istemlerine artan savunma abalalarıyla karşı koymaktır (zgroğlu 1991).

Ergenlik dönemindeki bireyler, özellikle de kızlar sağlıklı bir kimliğin gelişimini ve okul başarılarını etkileyebilecek şekilde çok fazla kimlik çatışmaları gösterirler, kendilerine saygıları düşük seviyededir. Çoğu ergen, ergenlik sürecinde üzülmesi

gereken kişilik karmaşası ya da içsel çatışmaların artmasını sağlayan toplumsal beklenti ve sorumluluklarla karşılaşır. Ergenlik döneminde ortaya çıkan sorunlar, bedensel, ruhsal, cinsel ve sosyal değişimlerden kaynaklanmaktadır. Ergenlik dönemindeki bireyler bir yandan benlik imgesi, kendine saygı, sosyal beklentiler ve akademik başarılarla uğraşırken, bir yandan da değişimlerle başa çıkmayı öğrenmektedir. Bu değişimler hakkında ergenlerin bilgi düzeyi, dönemin sorunlu ya da sorunsuz aşılmasını etkilemektedir (Powell 2004).

Ergenlik döneminde kendilik bütünleşmesi ve benlik saygısını düzenleyen sistemler ayrı bir önem kazanır. Özellikle cinsel ve bilişsel alandaki olgunlaşmanın sonucunda ergenin "ben-merkezciliği" artar. Beden ve zihin ile aşırı uğraşı ve bunların işleyişi ergenin aşağılık ve güçsüzlük hisleri ile mükemmellik ve büyüklük hisleri arasında gidip gelmesine neden olur. Gelişimsel olarak artmış bir kırılganlığın olduğu bu dönemde ergenin onaylanma ve önem verilme ihtiyacı da artar. Kendilik bütünleşmesine yardımcı olacak, önemli olduğunu hissettiren bir gruba dahil olma ihtiyacı özel bir önem kazanır. Grup, ergene ailenin sağlamakta çoğunlukla başarısız olduğu ait olma hissi, onaylanma ve kabul görme hissini sağlar (Ornstein 1997).

2.3 Ergen ve Beden İmgesi

Ergenlik döneminde olgun bir kimliğin başarılı bir şekilde kazanılabilmesi için kişinin fiziksel ve ruhsal yönden kendini tanıması ve kabul etmesi gereklidir. Ergen bedeninin değişimlerini kabul etmeli ve gelişen bedenine ilişkin olumlu yeni imgeler yaratmalıdır. Ergenlik döneminde bedeninden hoşnut olma, yani bedensel özelliklerini beğenme sağlıklı gelişimi sağlar. Olumlu beden imgesine sahip bir ergen olumlu benlik kavramı geliştirmeye daha uygundur. Yapılan araştırmalar, erken olgunlaşan kızların görüntülerinden, kilo ve boylarından, beden imgelerinden ve beden özelliklerinden memnun olmadıklarını göstermektedir. Ayrıca geç yaşta olgunlaşan erkekler, erken ve zamanında olgunlaşanlara göre beden imgelerinden daha hoşnutsuzdurlar. Ergenlik döneminin zamanı, bazı ergenlerde beden imgesini etkilemektedir. Ayrıca metabolizmaya ilişkin etkenler, bedendeki ağırlık değişimleri, makyaj, giyilen giysiler,

toplumdaki ideal fiziksel özellikler, ilaçlar ve yaşlanma da beden imgesini etkilemektedir (Gökdoğan 1988, Susman ve Rogol 2004).

Bedende önemli değişimler meydana geldiğinde, bedenin psikolojik algılanmasının da bu değişime uyumu sağlanmalıdır. Değişime ayak direme, bedenin içsel sergilenişinin aynı kalmasına olan ihtiyaç ve yeni bir benlik imgesi yaratma konusunda yetersizlikler ideal kişi ile gerçek kişi arasında bir uyumsuzlukla sonuçlanabilir. Bireyin bedensel değişim sürecine uyumu sosyal uyum, psikolojik sağlık ve sağlıklı davranışlarını güçlü bir şekilde etkilemektedir (Ferron 1997).

Bedenin görünüm kaygısı sıklıkla çocukluğun orta dönemlerinde başlar ve ergenlik döneminde yoğunlaşır. Bu durum kilo kontrol edilirken saplantılı tavırlara sebep olabilir. Yeme bozuklukları, öğünleri atlama, hızlı zayıflama, kısa ya da uzun süreli oruç tutma ve yediklerini çıkarma şeklinde olmaktadır. Erkeklerden çok kızlarda görülen bu takıntı çoğunlukla ortada kilo problemi olmadığı halde takıntı haline getirilir. Özellikle ergen kızların medyadan takip ettikleri ve fazlasıyla ince olan modellere benzemeye çalışmaları kilo ile ilgili abartılı kaygılar yaşamalarına neden olmaktadır (Öztürk 2007).

Ergenlerin sorunlarına yönelik araştırmalar, bedenlerinin yapısı ve görünüşü ile ilgili kaygılar taşıdıklarını göstermektedir. Kültür ve modanın etkisi ile ideal olarak kabul edilen vücut yapısının etkisinde kalan ergen, bir ideal vücut imgesi geliştirebilir. İdeal olanla kendi görünüşü arasında uyumsuzluk ortaya çıktığında, bunu kabul etmek ve kendi hakkında olumlu bir vücut imgesini geliştirmek ergenin karşı karşıya olduğu gelişim görevlerinden birisidir (Kulaksızoğlu 2007).

Günümüzde erkeklerin de kız ergenler kadar beden imgesi bozukluklarından şikâyetçi olduğu görülmektedir. Beden imgesi tatminsizliğinin erkek ve kız çocukları arasında farklı algılandığı düşünülmektedir. Kızlarda beden tatminsizliği daha yaygın olarak görünmekte ve kendileri için ideal olan imge “zayıflık” olmaktadır. Erkek çocukların da tatminsizlik belirtileri göstermekte, fakat bazıları daha zayıf, bazıları ise daha iri bir beden istemektedir. Araştırmalara göre erkekler dış görünüşlerini ve kilolarını kızlara

nazaran daha iyi değerlendirmektedirler. Genelde erkek ergenler arasındaki beden beğenisi öz-saygıyla pozitif bir korelasyona sahip olmaktadır (Geoffrey ve Harrison 2001).

Sanford ve Donovan (1999) bir kadının değerli olma ölçüsünün uzun ve ince olmakla eş tutulduğunu ifade etmektedir. Özellikle zayıflamak ve ince kalmak günümüzde kadınların kendileri ile ilgili çabalarının ilk sırasında yer almaktadır. Buna karşılık erkekler için bu, son zamanlarda değişiyor gözüktüğü de, aynı öneme sahip olmamaktadır. Aksine, şişmanlık erkeklerde sıklıkla gücün simgesi olarak yorumlanırken, kadında değersizliğin bir simgesidir.

Ergenler duygulara çok önem verirler ve kararlarının büyük bir kısmını duyguları ile alırlar. Ergenin duygusal yönden sağlıklı gelişebilmesi için bedenindeki değişiklikleri kabul etmesi ve değişen bedene ilişkin yeni imgeler geliştirmesi gerekmektedir (Yavuzer 2005).

2.3.1 Beden imgesinin tanımı ve önemi

Beden imgesi kavramını açıklayan ve geliştiren çalışmalara 20. yüzyılın birinci yarısında başlanmıştır. Beden imgesiyle ilgili daha önceki modelleri gözden geçiren Schilder, bu kavramı kişilerarası, çevresel ve geçici etkenleri de ekleyerek genişletmiş ve beden imgesi kavramının bireyin sadece bireysel ve ruhsal yönlerini kapsamadığını, aynı zamanda hem birey, hem de toplum için sosyolojik bir anlam taşıdığını vurgulamıştır. Schilder, beden imgesinin basitçe “bedenimizin zihnimizdeki görünümü, yani bedenimizin bize görünen şekli” olduğunu belirtmiş ve sonra tanımını genişleterek “beden imgesi kişilerarası, çevresel ve geçici faktörleri kapsayan üç boyutlu bir bütünlük olarak zihnimizde şekillendirdiğimiz bizim kendi şemamız veya resmimizdir” şeklinde tanımlamıştır (Doğan 1993).

Beden imgesi teorisini etkili bir biçimde kullanabilmek için; kendini görme biçimi, kendine saygı, beden kavramı, beden planı, beden imgesi ve beden imgesi sınırı terimlerinin ayırt edilmesi ve birbirleri ile ilişkilerinin anlaşılması gerekmektedir.

Kendini görme biçimi kendini algılamının zihinsel bölümünü kapsar ve kişinin kendi hakkında objektif olarak ne düşündüğünü yansıtır. Kendine saygı, kendinin bilincinde olma ile etkilenen bir görüştür veya kişinin kendi değerini ölçmesidir. Kendine saygı, kendini görme biçimi, global ve özel bir niteliktir. Öz benlik (kendini görme biçimi) temelde beden kavramıdır, çünkü kişiler kendisi ile ilgili bilgileri algı, hareket, duygu ve zihinsel işlemler için özelleşmiş organların fonksiyonları sonucu elde ederler. Beden kavramı birçok alt kavramdan oluşur, bunlardan en önemlileri beden planı ve beden imgesidir (Doğan 1993).

Beden imgesi, düzenli değişen ve gelişen bir algıdır. Kişinin kendini diğer insanlardan ayrı ve farklı hissetmesidir. Bu fiziksel kendine aitlik, içten gelen duygulara bağlı olduğu kadar, dış çevreye, toplumda belirlenmiş davranış ve fiziksel görünüşe bağlıdır (Coşkun Potur 2003).

Beden imgesi, bedenimizin görüntüsüyle ilgili algılarımız veya duygularımızdır. Kitle iletişim araçları bu konuda oldukça etkili bir konumdadır. Neyin veya kimin iyi olduğu konusunda görüşlerimizi önemli ölçüde etkiler. Yaygın bir kitle iletişim aracı olan televizyon da “ideal”in ne olduğu konusunda bir bakış açısı oluşturmamıza yardımcı olur. Bu ideallik, erkek için uzun boy, geniş omuz, kaslı bir bedene karşılık gelirken, kadın için öncelikle incelik, güzel bir gülümseme, güzel saçlar ve gerçekçi olmayan beden standartlarıdır (Oğuz 2005).

Günlük yaşantımızın önemli bir parçasını oluşturan beden imgesi kavramı günümüzde giderek önem kazanmaktadır. Birçok toplumda gençlik, güzellik, çekicilik, güçlü ve sağlıklı olma gibi fiziksel özellikler ideal beden imgesi için en önemli bireysel özellikler olarak görülmekte ve bu nedenle hemen her ortamda sağlık ve güzellik merkezleri, saunalar, jimnastik salonları açılmaktadır. Ayrıca tüm dünyada milyarlarca liranın makyaj ve moda için harcanması da bireylerin bedenlerine olan ilgilerinin açık bir göstergesidir. Günümüzde birçok kişi fizik görünüşlerinin yaşamlarındaki etkisinin çok az olduğunu düşünmesine karşın, çalışmalar görünüşün sosyal yaşam üzerinde oldukça etkili olduğunu ortaya koymaktadır. Kişilerarası ilişkilerde izlenim olarak fark edilen ilk şey bireylerin yaşı, görünüşü ve giyimidir. Giyim ve görünüş bireye sosyal bir yer

hazırlar ve diğler insanların bu bireyin kişiliğı ve değeriiliğı hakkındaki düşüncelerini etkiler (Doğın 1993).

Burnard ve Morrison (1990) özsayı, öz-imge ve özbenlik kavramlarının birbirleri ile yakından ilişkili olduğunu ve özsayının kişinin beden imgesi ve fiziksel görünümünden etkileneceğini, kişi fiziksel görünümünden memnunsay, özsayının oluşumu üzerinde olumlu etkilerin artacağını ifade etmektedir. Dış görünüşünden memnun olmayan kişilerin kendileri hakkındaki düşüncelerinin de olumsuz olduğunu belirtmişlerdir.

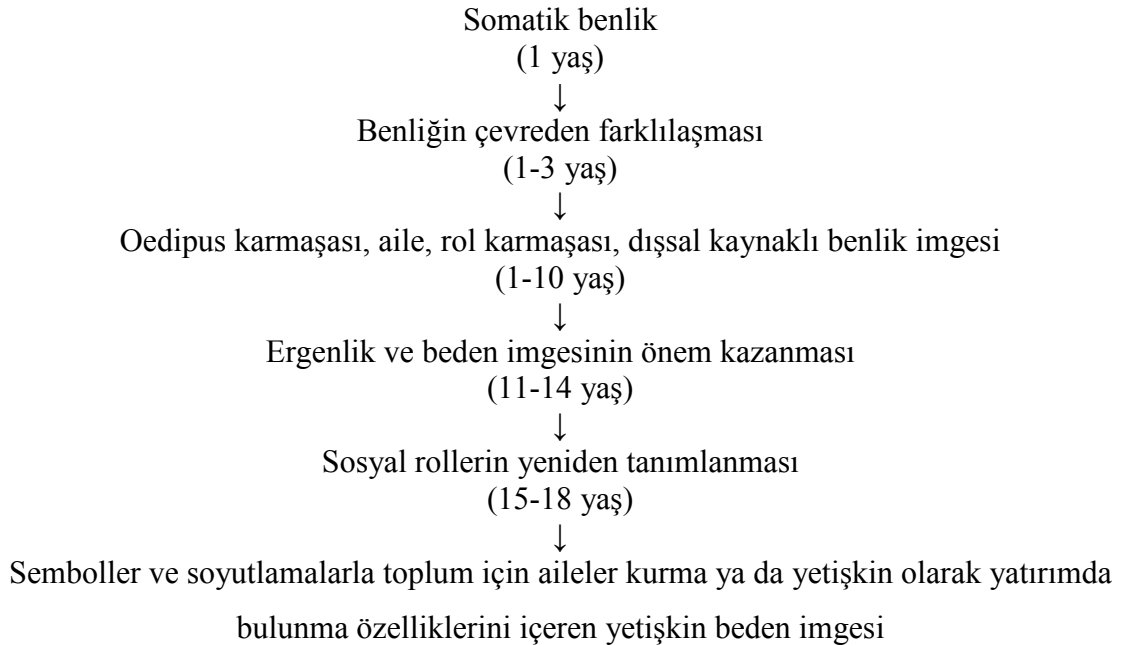
Beden imgesinin özelliklerini şu şekilde sıralamak mümkündür:

- *Beden imgesinin gelişmesinde bedenle ilgili eski ve yeni tüm algı, duygu ve tutumlar önemlidir.
- *Beden imgesi bireyin kendi algıları kadar, başkalarının bakış açısından da etkilenir.
- *Beden imgesinin kavramsal yönü olduğu gibi, gerçek yönü de vardır.
- *Beden imgesi dinamik ve değişebilir niteliktedir.
- *Beden imgesi yalnız bedene ve beden parçalarına karşı tutumu değil, onların işlevlerine karşı tutumu da gösterir.
- *Sosyo-kültürel değerler bireyin beden imgesine yansıtılır.
- *Beden imgesi bireyin gerçek beden yapısıyla uyumlu ya da uyumsuz olabilir.
- *Beden imgesi benlik(self), ego, kişilik ve kimlik kavramlarıyla yakından ilişkilidir.
- *Beden imgesinin oluşmasında bilinçdışı öznel yaşantılar da önemli olduğundan, hiç kimse kendi beden imgesini tam olarak tanımlayamaz.
- *Beden imgesi, kimliğin temel bir parçasıdır ve “somatik ego” olarak adlandırılabilir.
- *Bireyin kendi beden imgesi ve bedenini algılaması başkalarının gördüklerinden farklı olabilir.
- *Beden imgesi genellikle bilinçli olarak düşünülmesine karşın, aynı derecede bilinçdışı bir boyutu da vardır (Doğın 1993).

2.3.2 Beden imgesinin gelişimi

Çocuğun kendine ilişkin ilk imgesi genellikle onun kendi vücudu ile ilgilidir. Beden imgesinin gelişmesi yaşamın ilk yıllarında başlar ve zaman içinde çeşitli algıların bütünleştirilmesiyle gerçekleşir. Doğduğunda fiziksel bir beden imgesi olmayan bebeğin büyüdükçe dikkati artar ve bedeninin çeşitli kısımlarını incelemeye başlar. Bebekliğin ilk aylarında, kendisinin çevresindeki diğer insan ve eşyalardan ayrı bir varlık olduğunu öğrenir. Duyu organları gelişen bebek, gittikçe kendi bedeninin daha çok farkına varır. Bir yaşından itibaren kendisi ve çevre arasında daha iyi ayırım yapabilir ve kendi bedeni, beden parçaları ve onların fonksiyonları hakkında daha fazla bilgi edinebilir. Çocuğun gelişimiyle birlikte beden imgesi de sürekli bir değişiklik gösterir, motor becerileri gelişir, diğer bireyler ve çevreyle ilişkiler çocuğun beden imgesini etkileyerek yeniden düzenlenmesini sağlar. Böylece ergenlik dönemine doğru birey kendi bedeninin şekli ve ölçüsü konusunda bir fikir sahibi olur (Doğan 1993, Kuzgun 2002).

Beden imgesinin gelişimi şu şekilde şematize edilebilir:

Şekil 2.1 Beden imgesinin gelişimi (Özdemir 1990).

Normal beden imgesinin oluşumu ve sürdürülmesi için gerekli üç unsur vardır. Bunlar:

-Beden realitesi: Vücudun gerçek görünümü ve sınırlarıdır.

-Beden ideali: Diğer insanların bizi nasıl görmesini istediğimize ilişkin düşüncelerimizdir.

-Beden görünümü: Sosyal dünya ile ilgili olarak vücut görünümümüzün nasıl olduğudur (Eti Aslan 1996).

Bedenle ilgili değişikliklerin en yoğun yaşandığı dönem olan ergenlikte, hızlı gelişme ve değişimler nedeniyle beden imgesinin en çok ergenlik döneminde önem taşıdığını belirtmektedir. Bedensel büyüme beden imgesinin değişmesine neden olur. Ergen bu hızlı değişimi kabullenir ve sonuç olarak beden imgesi değişimi zorunlu hale gelir. Ergen birey kendi durumu ile daha çok ilgilenir ve kendi bedeninin farkındadır. Bu dönemde giyim, saç ve görünüşüne karşı aşırı ilgi vardır. Aile bazen bu değişikliğe uyum sağlamada güçlük çeker. Aile anlayışlı olduğunda, ergen bu değişikliğe daha kolay uyum sağlar. Bu yeni imge ergenin hassas olmasına neden olur, bu hassasiyet beden imgesinin tam olarak oluşmasına veya bozulmasına neden olabilir. Bu dönemde ergenin beden imgesi anne-babalar dışında, akran grubu, birey için önemli olan kişiler, toplumun değer yargıları ve kültürel olaylardan etkilenerek şekillenir (Doğan 1993, Erkal ve Pek 1993).

Ergenlikte ortaya çıkan hızlı bedensel değişiklikler gençlik dönemine doğru giderek dengelenmeye başlar ve genç erişkinlikte ergenliğin biyolojik büyüme değişiklikleri tamamlanır. Bu dönemde kızlar erkeklere göre daha keskin bir beden sınırı oluşturur ve bedenlerine daha fazla dikkat ederler. Bireyin beden imgesindeki değişikliğe uyumu sırasında bir dizi duygusal, algısal ve psikososyal tepkiler ortaya çıkar. Bu tepkilerin niteliği bireyin uyumunun sağlıklı ya da patolojik olduğunu gösterir (Doğan 1993).

Olumlu beden imgesine sahip bir ergen olumlu benlik kavramı geliştirmeye daha uygundur. Ama kuşkusuz bir insanın beden imgesi, birbiriyle etkileşen pek çok etkenin sonucudur. Bunların içinde, bir insanın nasıl görüldüğü hakkındaki fantezileri, düşünceleri, en önemlisi de yaşlılarından daha erken ya da geç olgunlaşmış olması gibi etkenler vardır (Gander ve Gardiner 2007).

2.3.3 Beden imgesini etkileyen faktörler

Beden imgesi, zihinsel gelişim ve fiziksel büyümeden etkilenir. Bir okul çocuğunun beden imgesi ile bir bebeğin beden imgesi birbirinden farklıdır. Göze çarpan farklılıklardan biri yürüyebilmektir. Bu değişim fiziksel olgunluğa bağlıdır. Ergenlik boyunca ve hayatın geç dönemlerinde beden imgesini etkileyen hormonal değişimler olur (gebelik, menopoz gibi). Yaşlılıkta ise; görme, duyma ve hareket olanakları azalır, bu değişimler de beden imgesini etkiler (Potter ve Perry 1996). Normal bir beden imgesi kavramını öğrenme; olgunluk, bireyin algısı ve diğer bireylerin algısı sonucu oluşur. Yaşam boyunca her biri sıkıca bütünleşir. Yaş ne olursa olsun bir bireyin beden imgesi normal büyüme gelişme süreci dışında da birçok nedenle de değişebilir (Erkal ve Pek 1993).

Beden imgesini etkileyen bir diğer faktör sosyo-ekonomik durumdur. Doğan (1993) sosyo-ekonomik düzeyi düşük olan bireylerin beden imgelerinin, sosyo-ekonomik düzeyi orta ve yüksek olanlara göre daha düşük olduğunu, medeni durum açısından evli bireylerin beden imgelerinin bekârlara göre daha düşük olduğunu belirlemiş ve bu durumun evliliğin bireye ek sorumluluklar getirmesi ve daha fazla rol, statü kaybı yaşanmasından kaynaklanabileceğini ifade etmiştir.

Fiziksel sağlıktaki değişiklik ve bozulmaların bireylerin beden imgelerinde değişikliklere yol açtığı söylenebilir. Organ ve fonksiyon kaybı olan bireylerin beden imgeleri sağlıklı bireylere göre daha düşüktür. Ayrıca görünür ve belirgin organ kayıpları bireyin beden imgesinde daha fazla değişiklik yaratmaktadır (Doğan 1993).

Fiziksel sağlığın yanı sıra ruh sağlığındaki değişiklikler de beden imgesini etkileyen etmenler arasında yer almaktadır. Psikiyatrik rahatsızlıklardan biri olan şizofreninin beden imgesinde değişikliğe yol açtığı bilinmektedir. Şizofrenide görülen kararsızlık, belirsizlik, beden sınırlarındaki kayıp, gerçeği değerlendirmenin bozulması, kendi bedeni ve dış dünyayı ayırt etmedeki güçlük, beden egosunun ve dış gerçek kavramlarının bozulması beden imgelerinde değişmelere yol açmaktadır. Ayrıca depresif eğilimler içindeki kişinin ego sınırlarının zayıfladığı, bunun da beden

imgelerini algılamayı etkilediği bilinmektedir. Depresyon tanısı alan bireylerin beden imgesi düzeyinin, normal bireylerin beden imgesine göre daha düşük bulunduğu belirlenmiştir (Özdemir 1990).

Noonan (1981) bireyin karşı karşıya bulunduğu herhangi bir fiziksel ya da psikolojik değişikliğin beden imgesinde bir değişme ile sonuçlandığını belirtmekte ve beden imgesini altı tip değişikliğin bozabileceğini söylemektedir:

1. Normal gelişim sürecindeki bedensel değişiklikler (ergenlik, yaşlılık, doğum),
2. Ani ortaya çıkan bedensel değişiklikler (organ kayıpları, travmalar),
3. Yavaş gelişen bedensel değişiklikler (artritler, multiple sclerosis, kalp sorunları),
4. Geçici bedensel değişiklikler (kateter, elastik bandaj, diğer tıbbi uygulamalar),
5. Teknolojiye bağlı bedensel değişiklikler (protez, organ nakli),
6. Anksiyete ortaya çıkarıcı veya arttırıcı değişiklikler (boşaltım, temizlik, bakım gibi işlerin başka kişiler tarafından yardım alarak yapılması, bedenin gizli alanlarının ortaya çıkması).

Beden imgesini etkileyen bir başka durum da uyku halidir. Uyku hali beden imgesinin değiştiği durumlardan biri olarak kabul edilmektedir. Uykunun beden algısına yansımalarının kişilik dağılımı şeklinde olduğunu belirtilmiştir. Rüyalarda kişinin çok değişik kişilikleri temsil etmesinin bu yüzden olduğu ileri sürülmektedir. Hipnoz durumunda da beden sınırlarının kaybolduğu, beden imgesinin farklılaştığı gözlenmiştir. Uykunun yanı sıra, kilo değişiklikleri, makyaj, giyilen giysiler, esrar, kokain gibi bazı uyuşturucuların ve alkolün de beden imgesini değiştirdiği ve etkilediği bilinmektedir (Özdemir 1990).

Koç'a (2004) göre ergenlik dönemindeki bireylerin beden imgeleri televizyon reklamlarında tavsiye edilen vücut ölçülerinden ve ünlü kişilerin görünüşlerinden etkilenmektedir. Bu yaşta diyetle başlamak çocuğun büyüme ve gelişmesini engeller, eksik beslenmesine neden olur. Neticede yediklerini çıkarmak olarak bilinen 'bulimia', ya da beslenmeyi reddetmek ve bu nedenle aşırı kilo kaybına uğramak olarak tanımlanan 'anoreksiya' gibi yeme bozukluğu hastalıkları ortaya çıkabilmektedir.

2.4 Ergen ve Benlik Saygısı

Ergenlik çağında kendisinin nasıl biri olduğu, neye benzediği, kendisi hakkında neler hissettiği genci en çok düşündüren sorulardandır. Bunlara yanıt ararken de benlik algılarını araç olarak kullanır. Ergenlik döneminde içsel faktörlerin yanı sıra çevresel faktörlerin de etkisiyle gelişen benlik algıları sonuçta ergenin kendisine yaklaşım biçimini belirler. Kendisi hakkında olumlu ya da olumsuz bakış açısına sahip olması, kendini değerli veya değersiz görmesi benlik saygısını belirler. Benlik saygısı kişinin kendini değerlendirmesi sonucu ulaştığı, benlik kavramının onaylanmasından doğan beğeni durumudur. Bireyin ileriki yaşamında düşüncelerini, duygularını ve davranışlarını belirleyen öznel yaşamının ve kimliğinin çekirdeğini oluşturur (Çuhadaroğlu 2001).

Ergenlikte benlik saygısı, etkin bir üye olarak toplumda yerini alabilmesinde, ergenin topluma katılabilmesi, yetişkinler arasında yerini alabilmesi, gelişme dönemlerinde belli bilgi, beceri ve deneyimleri kazanmasına bağlı olarak kendini gösterir. Başka bir deyişle, ergen çevresiyle bütünleşirken, kendi benliğinin bilincine varmakta, kimlik duygusu geliştirmektedir (Çankaya 2007).

Ergenin benlik saygısı ergenin yaşantılarına, içinde bulunduğu aile ve sosyal ortama göre azalma veya çoğalma gösterebilir. Kişinin kendini değerlendirirken aldığı tutumun yönüne bağlıdır. Kişi kendini değerlendirmede olumlu bir tutum içindeyse benlik saygısı yüksek, olumsuz bir tutum içindeyse benlik saygısı düşük olmaktadır (Çuhadaroğlu 2001).

Benlik kavramı, günümüzde çeşitli disiplinler tarafından üzerinde durulan ve çeşitli boyutları ile incelenen bir konudur. Benliğin kısmen sosyal bir gerçeklik olduğunu iddia eden Bandura, bireyin zamanla öğrendiği davranışları, cezaları ve ödülleri içselleştirerek benliğini oluşturduğunu, Jung ise benliği kişiliğin merkezi olarak kabul ederek, bu kavramın her şeyin kaynağı olduğunu belirtmektedir (Aştı ve Bilgin 1999).

William James'e göre birçok benlik vardır ve bu benliklerin önemli bir bölümü ergenlik yıllarında gelişir. Her bir benliğin de bir zayıf, bir üstün, bir de var olma sebebi vardır. Total benlik ise kişinin kendisi olarak adlandırdığı her şeydir. Bedeni, elbiseleri, evi, ailesi, arkadaşları, ünü, işi, duyuları vb. Bu benlik üç kısma ayrılabilir;

- 1- Maddesel benlik: Beden, mal, aile vs.
- 2- Ruhsal benlik: Psişik güçler, dispozisyonlar vs.
- 3- Sosyal benlik: Sosyal kimlik, ilişkiler, roller.

Bu benlikler arasında bir dengenin oluşumu ise ergenin esas sorunudur (Offer vd. 1988).

Benlik saygısı ile ergenlik dönemi arasındaki ilişki çift yönlüdür. Ergenlik döneminde içsel faktörlerin yanı sıra çevresel faktörlerin etkisi ile gelişen benlik imgeleri, ergenin kendisine yaklaşım biçimini belirler. Bu yaklaşım biçiminin yönü, kendisi hakkında olumlu ya da olumsuz bakış açısına sahip olması, kendini değerli ya da değersiz görmesi de benlik saygısını belirler (Karadağlı 1993).

2.4.1 Benlik saygısının tanımı ve önemi

Benlik, ergenin kim olduğu konusundaki düşüncelerinin ve kendisi hakkındaki değerlendirmelerinin tümüdür. Benlik bireyin kendine bakışından oluşmakta ve bireyin davranışını tespit eden değerlerin, amaçların ve ideallerin bir organizasyonu olarak da tanımlanmaktadır. Benlik psikolojik bakımdan bireyin çevresini algılamasında, değerlendirmesinde, yapılandırmasında ve çevresine tepkide bulunmasında en önemli dayanaktır. Kişilik, benlik ve kimlik kavramlarını da içinde taşıyan bireye ait bütün ayırım özellikleridir (Kulaksızoğlu 2007). Benlik saygısı, bireyin benlik kavramının önemli bir parçasıdır. Benlik kavramı ve benlik saygısı arasında önemli farklılıklar bulunmaktadır. Benlik kavramı bireyin kendini algılayış tarzı, yaşamında yerine getirdiği rollere ilişkin kendini nasıl gördüğünü ifade ederken; benlik saygısı, kişinin kendisi ile ilgili olarak duygu ve düşüncelerini içermektedir (İnanç 1997). Ayrıca bir başka tanımda ise benlik saygısının, bireyin benlik imgesi ile ideal benliği arasındaki

farkın değerlendirmesi olduğunu ve bireyin kendisini nasıl algıladığı ile olmak istediği benliği arasındaki farkın benlik saygısı düzeyini vereceği belirtilmektedir (Kuzgun 2002).

Benlik saygısı, kişiliğin önemli bir boyutu ve olumlu bir kişilik özelliği olarak kabul edilirken; bireyin toplum içinde davranışlarını etkileyen olaylar karşısında vereceği tepkileri belirleyen, kendini yetenekli, önemli, başarılı, değerli, olumlu, beğenilmeye ve sevilmeye değer olarak algılama derecesi şeklinde tanımlanmaktadır. Bireyin kendini olduğu gibi, gördüğü gibi kabullenmeye, özüne güvenmeyi sağlayan olumlu bir ruh halidir. Benlik kavramının yanlış düşünöldüğü durumlarda benlik saygısı da gerçekçi olamaz (Bilgin 2001).

Rosenberg benlik saygısını, bireyin kendisine yönelik tutumunun yönü, kendi ile ilgili düşüncelerinin olumlu olup olmadığı ve kendini değerli bulup bulmadığı anlamında kullanmış ve ilgili diğer kavramlarla olan farkına değinmiştir. Kendini kabul, bireyin olumlu ve olumsuz yanlarını rahatsızlık duymadan benimsemesi, kabul etmesidir. Benlik saygısı ise bireyin kendini edilgen bir biçimde, olduğu gibi kabul etmesini değil, aynı zamanda kendini geliştirme isteğini, olumsuz yanları ile başa çıkma eğilimini de içermektedir. Kendine güven, bireyin bir işi başarılı bir biçimde yapması, içten gelen bir istekle bir görevi yerine getirebileceğine ilişkin inancıdır. Kendine saygı ise kendini kabul etme, kendini önemseme ve değerli bulma duygusudur (Bogenç 1998).

Coopersmith'de benlik saygısını "bireyin kendine özgü olarak yaptığı, benimsediği ve devam ettiği değerlendirmesi" şeklinde tanımlamakta; bununla birlikte gerçek benlik saygısında kişi kendini gerçekten değerli ve önemli görür, savunucu benlik saygısında da kendini gerçekten değersiz görür, fakat bunu tehdit olarak kabul etmeyebilir denilmektedir (Arıcak 1995).

Coopersmith'e göre; bireyin kimliği yaşıamın ilk yıllarında biçimlenmeye başlamaktadır. Bu durum göz önünde bulundurularak, bireyin benlik saygısının kişilik özelliklerini etkilediğini belirtmiştir. Yüksek benlik saygısına sahip bireyler, kendilerini yeterli ve değerli görürler, kendileri hakkındaki tutumlarından dolayı kendi görüşlerini

kabul eder, buna inanır ve böylece hem davranışlarına, hem de ulaştığı sonuçlara güven duyarlar. Benlik saygısı yüksek olan bireylerin beklentileri ve tutumları, onları daha çok bağımsızlığa ve yaratıcılığa yönlendirir, daha atılgan ve gayretli sosyal davranışlar göstermelerini olanaklı kılar. Düşük benlik saygısına sahip bireyler ise, kendilerini değersiz ve yetersiz görürler, olaylarla başa çıkma güçlerinin olmadığını düşünürler, çevreden çabuk etkilenirler, inanç ve tutumlarını kolaylıkla değiştirirler. Günlük yaşamda karşılaştıkları streslerle başa çıkmada güçlük çekerler ve bu duygularını kontrol etmekten uzaktırlar. Kendilerine ve çevrelerindeki kişilere güven duymazlar, insan ilişkilerinde yetersizlik gösterirler, incinme kaygısıyla yakın ilişkiye girmezler, sevgi ve dostluk ilişkilerinden kaçınırlar. Ayrıca yetersiz benlik saygısının aşırı katı bir bakış açısına, otorite bağımlılığına, içe kapanık ve pasif davranışlara, kaygıya, depresyona, saldırgan davranışlara ve suç işlemeye eğilimli bir kişilik yapısına yol açabildiği ifade edilmektedir (Torucu 1990).

2.4.2 Benlik saygısının gelişimi

Benlik kavramı; bireyin referans çevresinin, benliği düzenleyici mekanizmalarının ve uzun süreli tutarlı davranışlarının kaynağını oluşturması nedeni ile genel toplumsal uyumun belirleyicisidir (Bogenç 1998). Benlik kavramı bir seferde gelişmez. Benlik kavramı ergenlikte ve ilk yetişkinlikte son derece önemli olan dinamik ve yaşam boyu süren bir süreç içinde gelişir. Diğer insanlarla etkileşimden ya da kendi duygularımızla ve düşüncelerimizle iç diyalogumuzdan çıkar (Gander ve Gardiner 2007).

Benlik imgesi, bireyin sahip olduğu zihinsel ve fiziksel özelliklerinin farkında olmasıdır. Birey ne kadar çok yaşantıya sahip olursa benlik imgesi de o kadar zenginleşir. Benlik imgesi ergenlik dönemine kadar adım adım gelişir. Ergenlikte ise bireyin bedeniyle, çevredeki rolüyle ilgili kafasındaki kendine ilişkin benlik imgeleri netleşir. Başkalarının kendisi ile ilgili düşünceleri geri bildirimlerinden de etkilenerek benlik şekillenmesi ve gelişmesi devam eder (Gürel 2007).

Benlik, doğumla birlikte, bebeğin çevreyle ilişkiye girmesi ile oluşmaya başlar. Benlik farkındalığının, yaklaşık on sekiz ay civarında çocukların konuşmaya başladıkları

zamanlarda geliştiğini gösteren çalışmalar bulunmaktadır. Bebeklik ve çocukluk dönemindeki yaşantılar benlik kavramının şekillenmesinde ve kendine saygı düzeyinin belirlenmesinde ilk temel taşları oluşturur. Benlik ile ilgili tanımlamalar, bebeğin kendini fiziksel ve toplumsal çevredeki diğer nesnelere ayırması ile oluşmaktadır. Ayrılma-bireyselleşme süreci olarak tanımlanan bu dönemde, anne artık farklı bir nesne olarak algılanmaktadır. Bağımsız bir varlık olmaya başlayan bebek, giderek annesinin yokluğunda da etkin olarak işlevde bulunabileceğini fark etmektedir. Dış dünyadaki bireylerden ve nesnelere gelen sürekli ve tutarlı geribildirimler (elinden bir nesneyi bırakınca yere düşmesi, ağlayınca annesinin yanına gelmesi gibi) bebekte kendi dünyasını kontrol edebileceğine ilişkin genellenmiş beklentiler zincirinin oluşmasını sağlamaktadır. Annenin verdiği tepkilerin niteliği ve tutarlılığı bebeğe toplumsal çevresini kontrol edebileceği ile ilgili ilk ipuçlarını vermektedir (Bogenç 1998).

Üç veya dört yaşlarında çocuk “kendine” ait olan nesnelere ve insanlar hakkında sahiyet gösterir. Benlik kavramının gelişimindeki ileri safha, gelişen ve değişen varlık olarak benliğin kabulüdür. Objelerin sürekliliğinin gelişmesine paralel olarak gelişir ve böylece benlik imgesi gelişen, değişen bir oluşum sergiler. Okul öncesi yıllarda, diğer akranlarıyla kendini kıyaslayarak ölçülerini belirler ve bu ölçüler benliğini ifade etmeye başlar. Böylece çocuğun hayatında gittikçe artan olaylar, soyut konular öğrenildikçe benlik genişlemeye devam eder (Parham 1998).

Gelişim süreci ilerledikçe, çocuk giderek farklı zamanlarda, farklı olabileceğini kavramaya başlamaktadır (Ben bazı durumlarda yalan söyleyebilirim, ama genelde yalancı biri değilim gibi). Toplumsal dünyayı algılayış ve anlayış biçimi öz kavramının şekillenmesinde önemli rol oynamaktadır. Önceleri kendini hoşnut eden davranışları iyi, hoşnut etmeyenleri kötü olarak değerlendirirken, toplumsallaşma süreci içinde diğer insanların görüşlerini de dikkate almaya başlamaktadır. Toplumsal olarak kabul gören davranışları yaptığında kendini “iyi”, yapmadığında ise “kötü” olarak tanımlamaktadır. Bu tanımlamada “iyi” genelde ailenin onayladığı, “kötü” ise onaylamadığı davranışlardır. “İyi” çocukta sevildiği duygusuna, “kötü” ise onaylanmadığı, değersiz olduğu duygusuna yol açmaktadır. Ailenin ve giderek toplumun değerlerini içselleştiren çocuk, kendi standartlarını oluşturmaya başlayarak,

değerlendirmelerinde bu standartları temel almaktadır. Ailenin olmadığı durumlarda, çocuğun kabul edilebilir bir biçimde davranmasını sağlayan benlik kontrolü, kendine saygı düzeyiyle doğrudan doğruya ilişkilidir. Duygusal tepkilerini ve etkinliklerini kontrol edebilen bireyler hem kendilerini daha yeterli hissetmekte, hem de daha çok övgü alarak, saygı görmektedir (Bogenç 1998).

Coopersmith benlik saygısının gelişimine katkıda bulunan dört temel etkenden bahsetmiştir. Bunlardan ilki kişinin yaşamında önemli bir yere sahip olan insanlardan gördüğü ilgi, kabul edici ve saygılı davranışların miktarıdır. Kişinin başarıları ve sahip olduğu statü de bir başka etkidir. Diğer bir etken, kişinin başkaları tarafından kendisi için konulan ve kendi istediği amaçlara ulaşmış olması, yani kişinin başarılarını ve gücünü kendi ölçütleri açısından değerlendirmesidir. Kişinin başkaları tarafından yapılan değerlendirmelere nasıl karşılık verdiği de bir başka etken olarak gösterilmektedir. Coopersmith aynı zamanda benlik saygısının ana bileşeninin yeterlilik duygusu, önemlilik, erdem ve yetenek olduğunu savunur (Güngör 1989). Freud ise benlik saygısının kaynaklarını, çocukluk özsevisinin kalıntıları, yani çocuğun kendini sevmesi (self-love), çocuğa kendi ego ideallerini sağlayabileceği duygusu veren infantil omnipotans ve nesne libidosuyla sağlanan haz, yani başkalarını sevmeye olarak ifade etmiştir (Çuhadaroğlu 1986).

Benlik kavramının gelişimi, ergenlikle birlikte farklı bir boyut kazanmaktadır. Bu dönemde bireyin yetişkinliğinde de devam ettireceği kimliği gelişmektedir. Ergenlikle başlayan fizyolojik ve psikolojik değişiklikler benliğin yeniden değerlendirilmesini gerektirmekte ve bireyi önceki benlik kavramını değiştirecek şekilde zorlamaktadır. Bunun yanı sıra, bilişsel gelişimde geldiği düzey, ergenin kendini farklı bir boyutta değerlendirmesine neden olmaktadır. Ayrıca, akran grubu ile ilişkiler, aile ile olan etkileşim ve bağımsızlık duyguları da benlik kavramında değişikliklere yol açmaktadır. Daha önceki dönemlerde olduğu gibi, aile benlik kavramının gelişimin yönünü belirlemektedir. Ana-babalarla olan sağlıklı özdeşimler benlik kavramının tutarlılığı ve kendine saygının yüksek olmasıyla sonuçlanmaktadır (Bogenç 1998).

Ergenlikte dış görünümün diğer bireyler tarafından değerlendirilme şekli çok önemlidir. Bedenindeki değişimleri kabul eden bir ergen daha uyumlu, daha mutlu bir benlik çizerken, bedeni ile ilgili iyi duygular beslemeyen ergenler, kaçma, uyumsuz olma yoluna girebilir (Gürel 2007). Ergenlik çağındaki birey ailesel değerlendirmelerin yanı sıra özellikle başkalarıyla kıyaslanmak suretiyle kendisi değerlendirmektedir. Bedensel yapısı, hareket becerisi, zihinsel kapasitesi, sosyal etkileşimi gibi özellikleri benzerleriyle kıyaslamak suretiyle kendisine ait bir benlik imgesi oluşturmaktadır. Bu da bireyin benlik saygısının düzeyini belirlemede oldukça önemlidir (Arıcak 1995).

Benlik saygısı ergenlik döneminde önem kazanan bir özelliktir. Ergen, nasıl biri olduğunu, olumlu-olumsuz yönlerini, ne olmak ve ne yapmak istediğini, çevrenin onu nasıl gördüğünü ve kendisi hakkında neler hissettiklerini anlamaya ve bunlarla ilgili sorunlarına cevap bulmaya çalışmaktadır. Bu çaba içinde hem duygu ve düşünceleri, hem de çevre faktörlerinin etkisi ile kendine karşı tutumu belirlenmektedir. Bu dönemde oluşan benlik saygısı kuşkusuz daha önceki dönemlerde kazanılmış benlik saygısından etkilenmektedir. Nitekim ergenlik dönemi daha önceki gelişim dönemlerinden etkilenerek, bazı özelliklerin değişip yeni bir yapılaşmaya doğru gittiği bir süreçtir. Bu bakımdan ergenlik döneminde benlik saygısı da yeniden düzenlenecek ve gencin yaşamı boyunca onun düşünce, duygu ve davranışlarını belirleyen bir kimliğin esasını oluşturacaktır (Gür 1996).

2.4.3 Benlik saygısını etkileyen faktörler

Çocukluk döneminden çıkan ergenin, yaşamındaki birçok değişiklik sonucunda benlik kavramını ve yapısını değerlendirerek yeniden biçimlendirmesinde, çevresel faktörler içerisinde ana-babaların rolü olduğu kadar, arkadaş ilişkileri, okul yaşamı, günün koşullarına bağlı olarak gelişen popüler kültür, kitle iletişim araçları, toplumsal ve kültürel değerler önemli etkiye sahiptir. Bu faktörlerin hiçbirisi birbirinden bağımsız değildir. Bir zincirin halkaları gibi birbirleriyle iç içe, birbirini tutan, etkileyen etmenlerdir (Gürel 2007).

Anne-baba ile ilgili durumlar ergenlerin benlik saygısını etkilemektedir. Anne-babanın ayrılmış olması gencin benlik saygısında düşmeye neden olmaktadır. Buna karşılık anne-babadan birinin ölmüş olması benlik saygısını düşürmemektedir. Yörükoğlu (1986) çalışmasında, boşanma sırasında, annesi otuz yaşından küçük olanlarla, otuz yaşından büyük olan ergenlerin benlik saygısı arasında fark olduğunu, anne yaşı büyüdükçe ergendeki benlik saygısının o ölçüde yükseldiğini ve annesi yeniden evlenmiş ergenlerin benlik saygısında düşme görüldüğünü saptamıştır. Benzer şekilde Çuhadaroğlu (1986) benlik saygısının annenin yaşı, eğitimi ve mesleği ile ilişkili olduğu bulunmuştur. Anne yaşı küçük olduğu ölçüde gruplardaki yüksek benlik saygısı oranları azalmaktadır; annenin eğitim düzeyi yükseldikçe benlik saygısı da artmaktadır. Anne-babalar, çocuklarının tutumları, değerleri, inançları ve benlik kavramları için birinci derecede referans kaynaklardır. Bu nedenle çocuklar, ailede anne ya da babayı model alarak, onlarla özdeşim kurarak, onların davranışlarını özümseyerek kendi benliğini oturturlar. O yüzden ki ailenin yaşı ergene ne kadar yakınsa özdeşim kurmaları daha kolay olmaktadır.

Annenin çalışan biri olması benlik saygısını olumlu yönde etkilemektedir. Yapılan bir başka araştırmada da düşük benlik saygısı gösteren ergenlerin daha yüksek oranda çalışmayan anneye sahip oldukları gözlenmiştir. Benzer biçimde baba mesleği de ergenlerde benlik saygısını önemli ölçüde etkilemektedir. Otoriter mesleklerde (subay, polis, müfettiş gibi) çalışan babaların çocuklarında benlik saygısı çok daha azdır (Gürel 2007).

Sosyo-ekonomik düzeyin benlik saygısına etkisini inceleyen bir araştırmada, düşük sosyo-ekonomik düzeydeki ergenlerin benlik saygısında düşme olduğunu, anne ve babanın eğitim düzeyinin yüksek olması ile benlik saygısı arasında anlamlı bir ilişki olduğunu ortaya koymuştur (Torucu 1990). Yapılan bir başka araştırmada da ailelerin eğitim durumları arttıkça benlik saygısı düzeyleri artmaktadır (Gürel 2007).

Anne-babanın ve arkadaşlarının ergenle olan ilişkisi, ergenin benlik değerine katkıda bulunur. Özellikle anne-baba desteği ergenlerin kendilerini önemli ve değerli algılamaları için önemli bir faktördür (Kulaksızoğlu 2007). Benlik saygısının yüksek

olması için, ergenin içinde bulunduğu aile özgüvenli, aralarında ve ergenle iyi iletişim kuran, güven verici, hoşgörülü ve esnek bir yaklaşım içinde olan bireylerden oluşmalıdır. Aile üyelerinin, ergendeki iç denetim mekanizmasını geliştirememeleri, aşırı baskılı ve otoriter yaklaşım içinde olmaları benlik saygısını azaltan, hatta yok eden olumsuz yakın çevre faktörleridir (Yavuzer 1999). Benlik kavramının oluşmasında, bireyin algılarının bazı sembolik anlamlara dönüştürülmesinde, birey için önemli olan kişiler etkin rol oynar. Aile bireylerinin özellikle anne ve babanın çocukla olan ilişki biçimleri çocuğun benliğinin olumlu veya olumsuz yönde gelişimini önemli ölçüde etkiler. Algılanan benliğin beğenilip benimsenmesi sonucu benlik saygısı oluşur (Yörükoğlu 2000). Ana babadan gelen itici ve baskıcı tutumlar nedeniyle onların onayını da kazanamayan çocuk, kendini değersiz bulmaya başlar. Böyle bir ortamda yetişen çocuğun kendisi ile ilgili olumlu görüşler geliştirebilmesi güçleşir ve düşük özsaygıya yol açabilir (Geçtan 2010).

Aile yapısının benlik saygısı üzerine oldukça önemli etkisi vardır. Gürel (2007) çalışmasında, kardeş sayısı arttıkça benlik saygısının olumsuz etkilendiğini, ilk ve son çocukların benlik saygısı düzeylerinin daha yüksek olduğunu belirtmiştir. Ayrıca ailedeki toplam kişi sayısı arttıkça benlik saygısının düşmekte olduğunu, ailede bulunan toplam kişi sayısı üç beş kişi olduğunda benlik saygısının yüksek bulunduğunu saptamıştır.

Yaş benlik saygısı üzerine etki eden faktörlerdendir. Mc Carty ve Hoge (1982), ergenlerde benlik saygısı üzerinde yaş etkilerini belirlemek üzere yaklaşık 2000 kişilik bir örnekleme çalışmışlardır. Bulgular ergenlerin yaşları ilerledikçe benlik saygılarının arttığını göstermektedir.

Cinsiyet de benlik saygısına etkiyen faktörlerden biri olup, Gürel (2007) çalışmasında; kız ergenlerin benlik saygılarının erkeklere oranla daha düşük olduğunu saptamıştır. Bu da ülkemizde erkek ve kız çocukların yetiştirilmesindeki farklılığın göstergesi olarak ortaya çıkmaktadır. Erkek çocuklara daha fazla hakların verilmesi, kız çocuklarının sürekli baskı altında tutulmaları benlik saygısı gelişimlerinde belirgin bir farkın oluşmasına neden olabilmektedir.

Grunebaum ve Solomon (1987), akran ilişkileri ile benlik saygısı ilişkisini incelemişler; sonuçta benlik saygısı yüksek olan ergenlerin iyi akran ilişkileri, benlik saygıları düşük olanlarınsa zayıf akran ilişkileri gösterdiklerini bulmuşlardır.

Benlik kavramının gelişiminde önemli bir yer tutan öğretmenler, pek çok alanda olduğu gibi öğrencilerinin özsaygı düzeylerini de önemli oranda etkileme gücüne sahiptirler (Kuzgun 2002). Öğretmenler gibi, akademik başarı da benlik saygısını etkilemektedir. Ankara’da 1000 lise öğrencisi üzerinde gerçekleştirilen araştırmada, akademik olarak başarılı olan öğrencilerin özsaygıları, kendilerini başarısız olarak algılayanlara göre daha yüksek bulunmuştur (Güngör 1989).

Ergenlik döneminde benlik saygısının önemli ilişki gösterdiği bir başka nokta psikopatolojik durumlardır. Düşük benlik saygısı sadece rahatsız edici bir durum olarak kalmaz, anksiyeteden psikoza kadar değişik patolojik durumların ortaya çıkmasında da önemli rol oynar. Kimlik duygusu sağlıklı bir şekilde gelişmezse kimlik kargaşası ve daha sonra da bunun yol açacağı asabiyet veya psikotik durumlar gibi psikopatolojiler ortaya çıkabilir. Psikiyatrik belirtileri olan ergenlerde benlik saygısının normal ergenlere göre daha düşük olduğu bulunmuştur (Çuhadaroğlu 1986).

Bazı ergenlerin yüksek benlik saygısı geliştirmelerini daha zorlaştıran özel baskılar vardır. Fiziksel bir engel, hastalık, zihinsel eksiklikler, dikkat problemleri olabilir. Bunun gibi durumlardan dolayı benlik saygısı az olabilir (Yavuzer 2002). Benlik üzerinde, engelli olmanın, uzun, kısa, zayıf, şişman, esmer, sarışın gibi bedensel özellikler taşımanın da etkisi vardır. Organ bozuklukları, eksiklikleri, sakatlıkları ve işlev bozuklarının benlikte iz bırakması, çocuğun kendisini ve çevresini tanımaya başladığı oyun döneminde başlar. Elini, ayağını, yüzünü, gözünü, burnunu tanımaya ve bunları çevreden ayırarak kendi bedeni, benliğinin bir parçası olarak değerlendirmeye başlayan çocuk, anne-babasının, yakın ve uzak çevresinin bunlara ilişkin olarak söylediklerine bakarak değerler oluşturur (Köknel 1997). Engel ve benlik saygısı üzerinde yapılan bir incelemede, görme engelli ergenlerin benlik saygısı, gören ergenlere göre daha düşük bulunmuştur (Gürel 2007).

Beden imgesi ve fiziksel özelliklerin, benlik saygısını olumlu ya da olumsuz yönde etkilediği kanıtlanmıştır. Bu yaş dönemi, fiziksel değişimlerin hızlı yaşandığı bir dönem olduğundan, kısa süreli bocalamaların etkisi, ergenlerin benlik saygısı algılamalarında değişiklikler yaratabilir (Gün 2006). İdeal benliğin bir parçası olan beden imgesinin benlik saygısı üzerindeki etkileri oldukça fazladır (Gürel 2007).

Benlik saygısını etkileyen bir diğer durum sosyal aktivitelerdir. Egzersiz yapmanın beden imgesi memnuniyeti ve benlik saygısına etkisini ortaya koymak adına yapılan araştırmalar çerçevesinde araştırmacılar; benlik saygısı, beden imgesi memnuniyeti ve egzersiz arasında dolaylı yoldan bir ilişki olabileceğini ifade etmişlerdir. Spor yapanlar ile spor yapmayanların benlik saygısı puanları arasında, anlamlı bir fark bulunmuştur. Spor yapma ile benlik saygısı arasında pozitif anlamlı ilişki olduğu saptanmıştır (Gün 2006). Doğan ve arkadaşlarının (1994) üniversite öğrencilerinin aktif sosyal etkinliklere katılma oranları ve benlik saygısı düzeylerini belirlediği araştırmasında, spor yapan öğrencilerde beden imgesi değerlendirmesinin daha olumlu olduğu sonucuna varmıştır. Sosyal etkinliklere katılma derecesi ise benlik saygısı yüksek olanlarda daha yüksek bulunmuştur.

Erikson'a göre dinsel ve ırksal farklılıklar da benlik saygısını etkilemektedir. Buna bağlı olarak ırk farklılığı nedeniyle karşılaşılan aşağılayıcı mesajlar benlik kimliği gelişme döneminde negatif kimlik oluşması riski yaratmaktadır (Çuhadaroğlu 1986). Yapılan bir başka araştırmada da benlik tasarım düzeyi yükseldikçe dindarlık düzeyinin de yükseldiği sonucuna varılmıştır (Koç 2003).

Bireysel benliğin gelişmesinde kişiler arası ilişkilerin, bireyin çevresindeki kişilerin tepki, yorum ve değerlendirmelerinin büyük bir önemi vardır. Bireyin çevresindeki kişilerin beğenip beğenmemeleri, övmeleri ya da yermeleri, kendisi hakkında söyledikleri olumlu olumsuz şeyler benliğin alacağı şekli önemli düzeyde etkiler (Kuzgun 2002).

2.5 Ergenlik Döneminde Evlilik

Evlenme, bir erkekle bir kadının, şekli ve şartları hukuken düzenlenmiş bir akitle, tam bir yaşama ortaklığı yaratmak üzere hayatlarını birleştirmeleri olup, sosyal, ahlaki ve aynı zamanda hukuki bir kurumdur (Alşan 1998).

Türk Medeni Kanunu'na göre, erkekler ve kızlar 17 yaşını tamamlamadıkça hukuken evlenemezler. Türk Medeni Kanunu'nun öngördüğü evlenme yaşından daha düşük yaşta olan kız ve erkeğin yaptığı evlilikler "erken yaş evliliği" olarak nitelendirilmektedir (Uyanık ve Doğan 1998).

Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması'nın (TNSA) sonuçlarına göre; ilk evlilik yaşının doğumlar üzerinde önemli bir etkisi olduğu, erken yaşlarda evlenen kadınların ortalama olarak daha uzun süre gebelik riski altına girmekte olduğu, bu durumda genellikle yaşam boyunca daha fazla sayıda doğuma yol açabilmekte olduğunu ortaya konulmuştur. Araştırmada, 25-49 yaşlarındaki kadınların % 43'ünün 20 yaşından önce, % 25'inin 18 yaşına kadar, % 5'inin de 15. yaş gününden önce evlendikleri ortaya çıkarılmıştır. Türkiye'de son yirmi yılda ilk evlilik yaşında düzenli bir artış olmuştur. TNSA-1993 ve TNSA-2008 arasındaki 15 yıllık dönemde ilk evlenme yaşı neredeyse iki yaş artmıştır (Anonim 2009).

Toplumumuzda genel eğilim, erkeklerin belirli bir düzeyde eğitim gördükten, askerlik yaptıktan ve bir iş sahibi olduktan sonra evlenmeleri yönündedir. Bu durum nispeten ileri yaşlarda gerçekleşmektedir. Kadınlar için böyle bir kaygı genellikle duyulmamaktadır. Ülkemizin çeşitli bölgelerinde özellikle kırsal kesimlerinde başlık parası gibi geleneksel ekonomik uygulamalar nedeniyle kız çocukları erkenden evlendirilmektedir. Kız çocuğunun küçük yaşlarda anne veya babasından birini kaybetmesi ve üvey anne veya babaya sahip olması durumları da kız çocuklarının çok erken yaşlarda evlendirilmesine yol açmaktadır (Uyanık ve Doğan 1998).

Erken evlilikler, özellikle kız çocukların bedensel ve psikolojik gelişimini olumsuz yönde etkileyerek sağlıksız ve küçük annelerin ortaya çıkmasına neden olmakta, hayatın

gerçek yüzüyle hazırlıksız olarak karşılaşmalarıyla sonuçlanmaktadır. Maddi ve manevi olarak muhtaç durumunda olan ergen çocukların evlenmesi ile çocukların eğitimleri kesintiye uğramakta, vasıflı olamadıkları için istihdam imkânlarından da yeteri kadar yararlanamamaktadırlar. Erken evlilikler daha çok kadın aleyhine sonuçlanmaktadır. Aile içi şiddet ve baskılara maruz kalınmakta, bunlarla beraber ergen anneler doğum riski ya da kalıcı hastalıklar gibi ciddi risklerle de karşı karşıya kalmaktadırlar (Orçan ve Kar 2008).

Uyanık ve Doğan (1998) erken yaş evliliklerini araştırdıkları çalışmaları sonucunda, erken yaş evliliklerinin kırsal kesimde kente göre daha fazla oranda gerçekleşmekte olduğunu, ancak kentte de azımsanmayacak oranda olduğunu, erken yaş evliliği yapmış kızların evlilik kararını büyük çoğunlukla ailelerinin verdiğini, erken yaş evliliklerinde akraba evliliğinin yaygın olduğunu, gelir düzeyi düşük ailelerin kızlarının, gelir düzeyi yüksek olan ailelerin kızlarına oranla üç kat daha fazla oranda erken yaşlarda evlendiğini, anne ya da babadan birisinin ölmüş olmasının kızların erken yaşlarda evlenme oranlarını arttırdığını belirtmişlerdir.

2.5.1 Ergen evliliklerine yol açan etmenler

Kız çocuklarının erken yaşta evlenmelerinin başlıca sebepleri arasında; geçim sıkıntısı, aile içi cinsel saldırı, evlilik dışı gebelik ve geleneksel yaşayıpta hakim olan kocaya itaatin erken yaşta tesis edilmesi gerektiği şeklindeki anlayış sayılabilir. Ancak bu sebepler arasında, iktisadi gerekçelerin ağır bastığını söylemek mümkündür. Nitekim çocuk gelinlerin hangi gelir grubuna giren ailelerde görüldüğüne ilişkin çoğunlukla üniversiteler tarafından yapılan ulusal ölçekteki araştırmalar, çocuk gelin görülme sıklığı ile ailenin yoksulluğu arasında doğru orantı olduğunu; küresel ölçekte, çoğunlukla Dünya Bankası ve Birleşmiş Milletler örgütleri tarafından yapılan araştırmalarda da, kız çocuklarında görülen erken yaş evlilikler ile ülkenin gelişmişlik düzeyi arasında doğrudan bir ilişki olduğunu göstermektedir (Köse 2006).

Türkiye’de evlilik, hem evliliğin ülke genelinde yaygın olması, hem de doğumların neredeyse tamamının evlilik içerisinde gerçekleşmesi nedeniyle demografik açıdan

oldukça önemlidir. İlk evlenme yaşı da kadının gebelik riski altına girmesini ifade etmesi nedeniyle önemli bir demografik göstergedir. Türkiye’de son yirmi yıl içinde ilk evlenme ve çocuk doğurma yaşı artma eğilimindedir. Buna rağmen bu yaşlar ergenlik dönemiyle ilişkilidir. Ayrıca ülkemizde cinsellik ve doğurganlıkla ilgili davranışların başlaması ilk evlenme yaşıyla ilintilidir. Bununla birlikte, erken yaş evlilikleri gebelik riski altında geçen dönemi uzatarak gelecekteki doğurganlığı ve nüfus büyüklüğünü etkilemektedir. Eğitim ergenlik döneminde gerçekleşen evlilikleri ve doğurganlığı etkileyen başlıca etkenlerden biridir. Çünkü eğitimde geçen süre nedeniyle evlilikler ve doğumlar ileri yaşlara ertelenmektedir ve eğitimin bireylerin doğurganlık davranışlarını değiştiren etkisi vardır (Altıkulaç 2005).

Türk toplumunda, “iyi bir evlilik yapma” kızın toplumsal yaşamdaki statüsünde belirgin değişiklik yaratmaktadır. Bu, evlenen kız ile erkek arasındaki yaş farkının önemsenmemesi sonucunu beraberinde getirmektedir. Özellikle kırsal yerleşim yerlerinde, kızlar, evliliklerine kendileri karar verememektedirler. Ailesi tarafından evliliğine karar verilen bir kızın, evlilik için onayının alınması, kıza bir lütuf olarak sunulmaktadır. Kızların evlendirilmek üzere okuldan alınması, geleneksel anlayışta olağan karşılanmaktadır. Geleneksel ailede, kızın kendini korumayacak yaşta ve cahil olarak evlendirilmesi durumunda, evlilik sonrasında eşi tarafından şiddete maruz kalabileceği ihtimali düşünülmemekte, kız çocuğu ailesi tarafından kocaya bağımlı bir hayata hapsedilmektedir. Üstelik aile, toplumsal, tıbbi ve hukuki olarak kabul edilmez durumu normal saymaktadır (Çakmak 2009).

Evlilik yaşı hakkındaki hukuki durum karmaşık bir yapıya sahiptir. Birçok ülkede evlenme yaşıyla ilgili olan yasalar ailenin rızası olmadan yapılan evliliklerde uygulanmaktadır. Kültürel ve geleneksel değerlerle çocuklarının evlenmelerini biran önce görme arzusu nedeniyle anne ve baba erken evliliğe sıcak bakmakta, ergen kadınları ailelerine maddi açıdan yük olarak gören aileler, çeyiz veya başlık parası gibi geleneklerle erken evliliğe neden olabilmektedir (Sezgin ve Akın 1998, Uyanık ve Doğan 1998).

Eğitim düzeyi ve ilk evlenme yaşı arasında pozitif bir ilişki vardır, en az lise düzeyinde eğitim almıŐ kadınlar ve diğer kadınlar arasındaki farklılıklar özellikle göze çarpmaktadır. Lise ve üzeri eğitim almıŐ kadınlar için ortanca ilk evlilik yaşı 24.1'dir, bu yaşın ilköğretim ikinci kademeyi tamamlamış kadınların ortanca yaşından farkı yaklaşık üç yıl, eğitimi olmayan veya ilkokulu bitirmemiŐ kadınların ortanca yaşından farkı ise beş yıldan fazladır (Anonim 2009).

Çalışma durumu ile medeni durum arasında güçlü bir ilişki bulunmaktadır, halen evli olmayan kadınlar arasında çalışanların oranı, evli olanlara oranla çok daha yüksektir. Beklendiği üzere,  ocuk sahibi olmanın çalışma üzerinde önemli bir etkisi vardır ve çocuksuz kadınlar arasında çalışanların oranı, çocuğu olanlara göre daha yüksektir (Anonim 2009).

Kadına verilen değer ve eğitimin yanında, erken yaş evliliklerini etkileyen diğer faktör akraba evlilikleridir. Erken yaş evlilikleri akraba evliliğinin yaygın olduğu geleneksel toplumlarda daha yaygın bir sorundur. Erken yaş evliliğini kadının eğitim düzeyi ve yaşadığı ailenin geleneksel yapısı etkilemektedir. Erken yaş evlilikleri ile akraba evliliği birbirlerini etkileyen ve birlikte görülen olgulardır. Erken yaş evliliklerinde, akraba evlilikleri en çok birinci dereceden akrabalar, yani kuzenler arasında gerçekleşmektedir ve evlilikler çoğunlukla dini nikâh ile yapılmaktadır. Erken yaş evlilikleri hem kadın sağlığını, hem de  ocuk sağlığını olumsuz yönde etkilemektedir (Acemoğlu vd. 2005).

Türkiye'de erken evliliklerinin kırsal kesimlerde daha yaygın olduğu, özellikle de Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgesinde daha çok olduğu belirtilmektedir. Kentli kadınlar kırsalda yaşayan kadınlardan bir buçuk yıl daha geç evlenme eğilimindedirler (Anonim 2009). Bu kız çocuklarının çoğu tarım sektöründe ücretsiz aile iŐçisi olarak çalışmaktadır. Alt sosyo-ekonomik düzeydeki ailelerin kız çocukları daha fazla erken evlilik riski altındadırlar. Kız çocuklarının erken yaşlarda evlenmeleri ve özellikle akraba evliliği yapmaları ülkemizde bebek ve anne ölümleri düzeyini artırıcı bir etkendir. Sınırlı eğitim ve ekonomik olanaklar, kız çocuklar aleyhine sürdükçe, kız çocuklarının erken yaşlarda evlenmeye devam edeceği ileri sürülmektedir (Uyanık ve Doğan 1998).

Orçan ve Kar (2008) yaptıkları araştırmada; erken yaşta evliliğin itici ve çekici nedenlerini ortaya çıkarmaya çalışmışlardır. Bunlardan biri; özellikle kız ailesinin çok çocuğa sahip olması ve evlenecek her bir kız çocuğunun aileyi ekonomik yükten kurtaracağı düşünülmesidir. Ayrıca başlık parası, kısmen de olsa bu tutumu etkilemeye devam etmektedir. Ergenlik çağına gelmiş bir kız çocuğunun, okumuyorsa “namusuyla evlendirilmesi” de bir başka neden olarak ortaya çıkmaktadır. Çevrede kendi yaşında olan kız çocuklarının evlenmesi gibi durumlar, bu çocukları erken yaşlardaki evliliğe özendirilmektedir. Sonuç olarak erken evlilikler ve erken çocuk sahipliğinin “yöre”nin sosyo-kültürel yapısından, ekonomik ve eğitim olanaklarının niteliğinden kaynaklandığını ileri sürmüşlerdir.

Erken evlenmenin ve erken çocuk sahibi olmanın büyük bir oranda toplumsal bir kabulden kaynaklandığı, bir başka deyişle toplumsal bir meşruiyetinin olduğu görülmektedir. Bu meşruiyetin sonraki kuşakta kırılmaya başlandığı düşünülse de, bu eğilimin gerçeğe yansımaları konusunda halen şüpheler vardır. Bu kuşku besleyen olgu ise, öncelikli olarak bölgenin kültürel ve sosyal yapısıdır. Bu sorunları sadece telkin yolu ile değil, daha rasyonel girişimlerle aşılması gerekmektedir. Bu da, bölgenin ekonomik gelişmesine, profesyonel tarımcılığa, eğitime, sanayileşmeye, yani nitelikli kentleşmeye bağlıdır (Orçan ve Kar 2008).

2.5.2 Ergen gebeliği

Ergenlik çağında gebe kalma ve çocuk sahibi olma, henüz yeterli fiziksel ve hormonal olgunluğa erişmemiş ergen anne ve doğacak yavrusunun sağlığı açısından tüm dünya ülkelerinde önemli bir toplum sağlığı sorunu olmaktadır (Topal 1981).

Gebelik, fizyolojik bir olay olmasına karşın, gelişme dönemindeki bir ergen için fizyolojik ve psikolojik bir travma olabilir. Emosyonel ve entellektüel gelişim, fiziksel ve biyolojik gelişimden daha yavaş olduğundan ergen kız fiziksel gelişimini erken dönemde tamamlamış olsa bile psikik olgunluğa daha geç kavuşmaktadır. Ergenlik çağında bir veya iki yıllık farklılık kişinin fiziksel gelişimi, özellikle psikik

olgunluğunun derecesi yönünden önemlidir. Yaş ne kadar küçükse gebeliğin yarattığı etki de o denli büyük olur (Coşkun 1984, Özünü ve Çetinkaya 2008).

Gebelik kadınların psikolojik dengesini etkileyen bir durumdur. Bu durum ergen gebelerde daha belirgindir. Çünkü bağımsızlık mücadelesi verdiği bir çağda gebelik onu daha bağımlı hale getirecektir. Ergen eğer çevreden destek bulamazsa bu dengesizlikleri daha da fazla artabilir. Ergen gebe kadının hem ergenlik çağına uyumu, hem evliliğe, hem de annelik rolüne uyumu, önemli ve güç olaylardır. Bu nedenle ergen gebeliğin psikolojik risklerinin, tıbbi risklerden daha büyük olduğu da unutulmamalıdır (Ekmekçi ve Sevil 2002).

İlk evlilik yaşı, ergen dönem gebeliğini etkileyen en önemli nedenlerden biridir. Bunun yanında geleneksel yapı, aile yapısı, öğrenim ve ekonomik durum, dinsel inanışlar, aile planlaması hizmetlerine ulaşım gibi etmenler de ergen gebelik sıklığını etkilemektedir. Bazı toplumlarda aileler tarafından kızlarının evlilik dışı cinsel ilişkisini engellemek amacıyla erken yaşta evliliklere, dolayısıyla ergen gebeliklere rastlanmaktadır (Giray ve Kılıç 2004).

Köse (2006) çalışmasında ilkokulu bitiren ergenler arasında anne olanların oranı % 11.4 iken, ortaokulu bitirenler arasında bu oranın % 1.6'ya düştüğünü 15-19 yaş grubu kadınlarda eğitim düzeyi yükseldikçe çocuk doğurma ve gebelik yüzdesinin hızla düştüğünü belirtmiştir.

Okula karşı olan tutumlar ile eğitimsel hedef ve beklentiler ergen gebeliğini engelleyen en önemli faktörler olarak görülmektedir. Bu nedenle okulların kız çocukları için önemli ortamlar haline getirilmesi ve eğitimlerine devam etmeleri konusunda motive edilmeleri gerekmektedir. Aileler okullarda düzenlenecek aktivitelerin bir parçası haline getirilmeli, yardım ve eğitim sadece çocuğa yönelik olmaktan çıkarılıp anne ve babaların da okul programlarına dahil edilmeleri sağlanmalıdır. Ergenin yaşadığı uyarıcı ortamı değiştirmeden okulların etkili olması pek mümkün görülmemektedir (Yücel 2003).

Gelişmekte olan ülkelerde kadınların eğitim düzeyi ve bununla paralel olarak sosyal çevredeki statüleri erkeklere nazaran daha düşük seviyededir. Eğitim düzeyinin düşük olması, diğer taraftan da kültürel ve geleneksel davranışlar yüzünden ergen yaşta evliliklerde, bunun sonucunda da ergen gebeliklerin oluşmasında artış olması kaçınılmazdır. Eğitim düzeyi ile sosyal statüsü düşük olan ve evlenmeden gebe kalan ergen kadın, ailesi tarafından reddedilme tehlikesiyle karşı karşıyadır (Başer 2000, Bulut vd. 2008).

Doğurganlığın yaş örüntüsü dikkate alındığında, Türkiye’de kadınların halen erken yaşlarda çocuk doğurma eğiliminde oldukları görülmektedir. Türkiye’de doğumların %70’i otuz yaşından önce meydana gelmektedir. Gebelik ve doğum ile bağlantılı hastalık ve ölüm risklerinin en yüksek olduğu yirmi yaşın altında ve otuz beş yaşın üzerinde yapılan doğumlar tüm doğumların yaklaşık beşte birini oluşturmaktadır (Anonim 2009).

Görüldüğü üzere ergen gebeliklerin oluşmasına yol açan değişik etmenler bulunmaktadır. Toplumlara göre değişen evlenme yaşı, eğitim düzeyi, sosyo-ekonomik durum, aile yapısı, dini inançlar, geleneksel davranış ve tutumlar ile aile planlaması hizmetlerine ulaşma durumu ergen gebeliklerin meydana gelmesine yol açan etmenler arasında yer almaktadır (Bulut vd. 2008).

Ergenlik döneminde genç kız, menarş ve ovülasyon olayları ile üreme potansiyeli kazanmış olur. Fakat üremenin en iyi koşullarda gerçekleşebilmesi için organizma bu görevi, yaşamın en olgun ve güçlü evresi olan “cinsel olgunluk” döneminde üstlenmiştir. Gebe kadının kendi ve doğacak bebeğinin sağlığını etkileyebilecek birtakım etmenlerin yanı sıra, yaş faktöründen de söz edilmiştir. Otuz beş yaş üstü gecikmiş gebelikler nasıl anne ve çocuk yönünden bir risk oluşturuyorsa, aynı şekilde sosyal disipline aykırı olarak bilinen ergenlik dönemindeki gebelikler de henüz gelişimini tamamlamamış organizmaya bir yükür (Coşkun 1984).

Gebeliğin başlaması ile kadının duyacağı sevinç, gurur ve mutluluk duygusunun yanı sıra, gebeliğine karşı değişik tepkiler de gözlenebilir. Bu davranışların niteliği, kadının

kişilik yapısı ile yakından ilgilidir. Kişiliğin gelişiminde kalıtsal etkenlerle birlikte anılar, istekler, korkular, sosyo-ekonomik kültürel yapı ve çevre koşulları da rol oynar. Bunlar gebeliğe karşı farklı tepkilerin kaynağını oluşturur. Planlanmamış gebelik, mutsuz evlilik, anormal çocuk doğurma ve aşırı doğum korkuları, evlilik dışı gebelik gibi özel durumlar kadında kin, öfke, hayal kırıklığı, bezginlik gibi normal olmayan davranışlara neden olacaktır. Bunlara psikolojik reaksiyonlar da eklenirse intiharlar bile görülebilir (Coşkun 1984).

Batı ülkelerinde ergen gebelikleri daha çok düzensiz yaşamı olan ve evlenmemiş kişilerde, istenmeyen gebeliklerdir. Ülkemizin sosyo-kültürel yapısı düşünüldüğünde ise hem kırsal kesimde, hem de sonradan kente göç etmiş sosyo-ekonomik durumu bozuk gruplarda ergen gebeliklere daha sık rastlanmaktadır (Giray ve Kılıç 2004).

Erken gebelik için risk faktörleri; erken menarş, erken seksüel aktivite, sosyal değerlerin değişimi (aile yapısı, tek ebeveynli ve çalışan ailelerde artış vb), psikoemosyonel problemler, yoksulluk, okula devam etme süresinin kısa olması, düşük okul başarısı, yaşam ideallerinin eksikliği, göç, ergenin duygulanma ve davranış biçimindeki bozukluklar, kontraseptif yöntem uygulamalarında zorluklar, medya (televizyon programları vb), cinsel eğitim yokluğu ve yetersizliği sayılabilir. Psikoemosyonel problemler gebelik olgularında etkili olabilmektedir. Yapılanmamış aileler, aile içinde çocuk ve ergenlerin örselenmesi gibi faktörler de gebelik oranlarının artmasına katkıda bulunmaktadır (Saito 1998).

2.5.3 Ergen evliliği ve gebeliğinin yol açtığı sorunlar

Ergenlik gebeliğine bilimsel açıdan bakan çalışmalar ergen gebeliğini yetişkinliğe “prematür” bir giriş olarak görmektedir. Ergenlerin yetişkin rollerini ve görevlerini tam olarak yerine getiremeyeceği vurgulanmakta ve engellenmesi gerekliliği üzerinde durulmaktadır. Ergenlerin evlenmesi de sakıncalı bulunmaktadır. Ergenler evlilik sonucu çocuk sahibi olsalar bile bebeklerine yeterli uyarıcı ortamını sağlayamamakta, onlarla daha az ilgilenmekte ve çocuklarının bilişsel gelişimlerini destekleyici şekilde sorumluluklarını yerine getirememektedirler (Lansdale vd. 1991). Ergen gebenin

ergenlik çağına, evliliğe ve de annelik rolüne uyum sağlama çabaları, önemli ve aynı zamanda güç olaylardır (Lüleci ve Mandıracıoğlu 1998). Ergen annelerin içinde yaşadıkları dönem, çocuk sahibi olmanın getirdiği sorumluluk, çok erken yaşta anne olmanın getirdiği sorunlar ergen anneler için bir kriz ortamı oluşturmaktadır (Kalpalp Uz 2006). Gebelik ve doğum, kadın yaşamındaki önemli gelişimsel olaylardan biridir. Gebelik döneminde meydana gelen morfolojik ve fonksiyonel tüm değişimler kadının ruhsal alanına yansır (Demir vd. 2000, Bahar 2006).

Ergen doğurganlık, sağlık ve sosyal sonuçları dikkate alındığında önemli bir sorun olarak ortaya çıkmaktadır. Ergen anneliğin, demografik ve sosyal açıdan birçok olumsuz etkisi söz konusudur. Erken yaşta çocuk sahibi olan annelerin çocukları yüksek derecede hastalık ve ölüm riski taşımaktadırlar. Ergen annelerin, özellikle de on sekiz yaşından genç olanların, daha ileri yaşlarda anne olan kadınlara göre, ölü doğum yapmaları veya anne ölümü riskine maruz kalmaları daha olasıdır (Anonim 2009).

Ergen gebelikler, yüksek riskli gebelikler grubunda yer almakta ve hangi düzey sağlık hizmeti veren yerde olursa olsun, anne ve bebek açısından, önemli sağlık sorunlarına yol açmaktadır. Bu sorunlar anne açısından; anemi, düşük kilo alımı, hipertansiyon, erken doğum, sezaryen doğum gibi sorunlardır. Bebek açısından ise şunlardır; düşükler, düşük doğum ağırlıklı bebek, gelişme geriliği ve prematüredir (Başer 2000). Ergen yaştaki annenin anatomik ve fizyolojik gelişmesi henüz tamamlanmamış, pelvisi doğum için henüz uygun değildir bu sebepten dolayı baş pelvis uyumsuzluğuna bu grupta daha sık rastlanır. Ergenlerde pelvis gelişimi devam ettiğinden, yetişkin ölçülerine tamamen ulaşmamıştır. Bu yüzden zor doğum meydana gelir (Başer 2000).

Ergen gebeliklerinin büyük oranda istenmeyen gebelik olması, genç kadınları yasal olsun ya da olmasın isteyerek düşüğe yöneltmektedir. Dünya Sağlık Örgütü'ne göre bu düşüklerin yaklaşık yarısı sağlıksız koşullarda gerçekleşmektedir. Korunmasız cinsel ilişki yüzünden dünyada her yıl iki-dört milyon genç sağlıksız koşullarda düşük yapmaktadır (Fadıloğlu ve Yılmaz 1992, Özer 2006).

Erken evlilik ve erken annelik eğitim ve iş imkânlarını önemli ölçüde azaltmakta, bu da uzun vadede kendilerinin ve çocuklarının yaşam standardını olumsuz etkilemektedir (Sezgin ve Akın 1998). Aynı zamanda, erken yaşta evlilik kadının doğurganlık dönemini uzattığı için ülkelerin nüfus artış hızını da etkilemektedir. Ayrıca sosyal ve psikolojik açıdan yeterli olgunluğa ulaşmadan anne olmanın yarattığı önemli sorunlar bulunmaktadır (Başer 2000).

Özer'in (2006) ergen gebelerin yaşam kalitelerini incelemeye yönelik yaptığı çalışmada ergen gebelerin yaşam kaliteleri düşük bulunmuştur. Ergenlerin gebeliklerinden genel anlamda olumsuz etkilendikleri bulunmuştur. Ergen gebenin gebelik ve doğumla ilgili bilgilendirilmeye, rehberliğe, yardıma ve desteklenmeye ihtiyacı vardır. Kadın hayatının her döneminde birçok zorluk yaşanmasına neden olan gebelik, özellikle ergenlik çağında yaşandığı takdirde kişiyi fiziksel ve ruhsal yönden oldukça olumsuz yönde etkiler.

Günümüzde liseyi bitirmeden, on altı yaşında anne olan, yoksul, bekâr bir bireyin yaşantısıyla, üniversiteyi bitirip iş hayatında kendine bir yer edindikten sonra otuz beş yaşında anne olan zengin ve evli bir kadının yaşantısı arasında dağlar kadar fark vardır. Bir kadın çocuk yapıp yapmayacağını ya da ne zaman yapacağını denetleyemiyorsa, doğurganlığı onda en iyi olasılıkla karışık duygular uyandırır. Bir anne olmanın katı ekonomik gerçekleri, çocuklu bir kadının mali açıdan birine -kocasına- bağımlı olmasını gerektirir. Kadınlar doğum yaptıkları zaman sadece işlerinden, gece uykularından, arkadaşlarla geçirilen zamandan ve ev çevresinin dışında bir yaşam özleminden vazgeçmek zorunda kalmazlar; aynı zamanda benliklerinden de vazgeçmek zorunda kalırlar (Sanford ve Donovan 1999).

Ergen anneler katı, cezalandırıcı, fiziksel şiddet uygulamaya yatkın ve çocuklarıyla daha az etkileşim kuran kişiler olarak tanımlanmaktadır. Ebeveynlikleri düşük güven seviyesi ve yüksek stresi yansıtmaktadır. Bebeklerinin büyüme, gelişme ve davranışları hakkında daha az bilgiye sahiptirler. Ergen annelerin çocuklarının daha sağlıklı, istismara uğrama olasılıkları fazla, beslenme sorunu yaşama ve ileride kriminal davranışlar içine girme, ekonomik ve sosyal açıdan daha düşük bir düzeyde yaşama

olasılıklarının artmış olduğu bilinmektedir. Bu veriler, erken yaşta yapılan evlilikler ve çocuk sahibi olmanın özellikle anne ve çocuk açısından çok boyutlu sorunlara neden olduğunu göstermektedir (Sanfilippo vd. 2001, Turan ve Dokgöz 2007, Orçan ve Kar 2008).

Ergenlik döneminde hem fiziksel hem de psikososyal gelişme ile meydana gelen cinsel aktivite ve davranış değişiklikleri, aynı zamanda kişinin yaşadığı toplumdan da etkilenmektedir. Gelişmiş toplumlarda ergen annelerin evlilik dışı hamile kalmalarına karşılık, bizim toplumumuzda ergen yaşta evlilikler desteklenmektedir. Evlilik, hamile ergenin sosyal olarak onaylanmasını veya dışlanmasını engellemesine rağmen, ergen gebeliğin medikal risklerini ve psiko-sosyal olumsuzlukları ortadan kaldırmamaktadır (Ekmekçi 2000, Bulut vd. 2008).

2.5.4 Ergen gebelerde beden imgesi ve benlik saygısı

Ergenlik neden olduğu fiziksel değişimler sebebiyle beden imgesi algısını ve ergenin kendi bedeninden memnun olmasını etkilemektedir. Ergenlikte başarılması gereken ilk gelişim görevi, ergenin bedenini kabul etmesidir. Olumlu beden imgesine sahip bir ergen olumlu benlik saygısı geliştirmeye daha uygundur (Gander ve Gardiner 2007).

Son zamanlarda ergenlerle yapılan araştırmalarda ergenlik zamanının hem bedensel imgeye ilişkin algı, hem de benlik saygısı ile ilişkili olduğu saptanmıştır (Williams ve Currie 2000). Ergenlerde benlik saygısı, büyük ölçüde beden imgesi ile belirlenir. Kendimize ait hiçbir parçamız, bedenimiz kadar görünebilir değildir. Bedenimiz, hiçbir zaman kaçınamayacağımız ve terk edemeyeceğimiz parçamızdır. Bu nedenle kendimiz ile ilgili olarak hissettiklerimiz, bedenimizle ilgili hissettiklerimize bağlıdır. Boyumuz, kilomuz, göz rengimiz ve bedenimizin diğer çeşitli kısımları, kişisel yeterlilik duygumuzla çok yakından ilişkilidir. Fiziksel gelişimimiz ile ilgili hissettiklerimiz, kendimizle ilgili neler hissettiğimizde önemli rol oynar.

Bireyin beden imgesinde değişikliğin olmadığı herhangi bir yaşam dönemi yoktur. Her bireyin zihninde kendi bedeni ve beden fonksiyonlarının nasıl olması gerektiğine ilişkin

bir imge vardır. Herhangi bir anda bireyin bedenini algılaması ile bedeninin zihnindeki görüntüsü arasında bir uyumsuzluk olması mevcut beden imgesi için bir tehdit oluşturur. Bu tehdidin bir beden imgesi bozukluğuna yol açıp açmayacağı bireyin beden imgesini tehdit eden değişikliği algılamasına, beden algısına ve bedenini kabul düzeyine, benlik imgesine ve genel uyum düzeyine bağlıdır. Beden imgesi yaşam dönemleri boyunca çeşitli değişiklikler gösterebilmektedir. Bu değişiklikler normal büyüme ve gelişme süreci dışında, gebelik gibi fizyolojik durumlarda ve hastalık, yaralanma, ameliyat gibi daha travmatik durumlarda olabilmektedir. Böyle bir durumda bedendeki değişiklik küçük ya da büyük olsun, bireyin dikkati etkilenen beden bölgesine çekilir ve bireyin bedeninin o andaki görünümünü algılaması ile zihninde bedeniyle ilgili oluşturduğu tablo arasında bir uyumsuzluk ortaya çıkar (Doğan 1993).

Annelik rolüne geçiş, kadının yaşam dönemlerinde kazandığı çeşitli rollere bir yenisinin eklenmesiyle tekrar organize olma dönemidir. Annelikte beden imgesi ve çeşitli gelişim dönemlerinin kişinin üzerinde bıraktığı özellikler önemli rol oynamaktadır. Ergenlik, çocukluk döneminde geçirilen gelişim aşamalarının tekrar yaşandığı bir dönemdir. Ergen annelerin rolünü benimsemede bu aşamaların etkisi olabilmektedir. Genelde kişiliğin oluşması ve oturması olarak görülen bu dönemde annelik rolü ergeni iki gelişim aşamasını birlikte yaşamak zorunda bırakmaktadır (Akan 1992). Üreme her ne kadar kadın ve erkekleri beraber kapsıyorsa da, kadınlar için toplumsal iyilik halini doğrudan etkilemesi nedeniyle özel bir önem taşımaktadır. Çünkü üremede işlevlerin hemen tümünü kadın kendi vücudunu kullanarak gerçekleştirir (Şatıroğlu 1998).

Beden imgesi ile ilgili değişimler, gebelik süresince ve doğumdan bir süre sonra devam edebilir (Bobak vd. 1997). İkinci trimesterde gebenin bedeninde değişimler başlar. Gebelikte oluşan bu değişimler yavaş yavaş gelişerek, gebenin imge algılayışını olumlu ya da olumsuz yönde etkiler. Bazı gebeler meydana gelen değişikliklerin kendisine yakıştığını, doğurganlıklarını ortaya çıkardığını düşünürler. Bazı gebelerde ise bu algılayış olumsuz yönde etkilenir (Zwelling 1997). Fox ve Yamaguchi'nin (1997) yaptığı araştırmaya göre, gebelikten önce normal kiloda olan kadınların, gebelikle birlikte daha olumsuz bir beden imgesi, kilolu olan kadınların ise daha olumlu bir beden imgesi algıladıkları görülmüştür.

Farklı gruplar üzerinde yapılan araştırmalarda, ergen gebelerin öz-bakım gücü düzeylerinin oldukça düşük olduğu saptanmıştır (Aslan Delen 2001). Ekmekçi ve Sevil (2002) ergen gebeler üzerine yaptıkları çalışmada ergen gebelerin yaşları küçüldükçe hem gebelik sorunlarının arttığını, hem de benlik saygısı düzeylerinde gebe olmayanlara göre farklılık olduğunu tespit etmişlerdir.

Bir başka araştırmada benlik saygısı, ergenlik zamanı ve bedensel imge arasındaki ilişki incelenmiş, erken olgunlaşan ve zayıf bedensel imgesi olan çocukların düşük benlik saygısının olduğu rapor edilmiştir. Sonuç olarak ergenlik zamanı, bedensel imge ve benlik saygısını etkilemektedir (Williams ve Currie 2000). Bireylerin kendilerine sunulan ideal ölçülere göre bedenleriyle ilgili duygu ve tutumları gelişmektedir. İdeal ölçülerden sapma söz konusu olduğunda ise, bireyin benlik kavramında ve dolayısıyla beden imgesinde değişmeler olabilmektedir (Doğan 1993).

Mendelson ve arkadaşları (2000) tarafından yapılan araştırmada kilolu olduğunu düşünen ergenlerin global benlik saygısı düzeylerinin, görünüm ve kilo memnuniyetlerinin düşük olduğu görülmüştür. Araştırmada ergenlerin ifade edilen bedensel imgelerine ilişkin olumlu algıya sahip olmalarının yüksek kendine değer verme ile pozitif yönde ilişkili olduğu belirlenmiştir.

Benlik saygısı ile beden imgesi arasında karmaşık bir ilişki vardır ve bu ilişkinin özel dinamiği kişiden kişiye değişir. Kimi bireylerde düşük benlik saygısı kısmen olumsuz beden imgesinden kaynaklanırken, kimilerinde de önce düşük benlik saygısı, ardından olumsuz beden imgesi gelir. Bunlarda benliğe ilişkin olumsuz soyut duygular bedene duyulan nefretin artmasıyla açığa çıkar. Kişi "ben değersizim" veya "ben mutsuzum" demek yerine "şişmanım" ya da "çirkinim" der. Bu şekilde acısı veya kendine duyduğu nefret bulanıklaşır ve serbest kalır. Böylece kişi ters bir avuntu bulur ve daha da önemlisi bir denetim duygusu kazanır. Kendinde neyin yanlış olduğunu anlayabilir. Doğru olmayan bedenidir ve bedeni daha iyi olsa yaşamı da çok daha iyi olacaktır (Sanford ve Donovan 1999).

2.6 Kaynak Özetleri

Bu bölümde kaynak özetleri; ergen evliliği ve ergen gebeliği, beden imgesi ve son olarak benlik saygısı ile ilişkili olarak gruplandırılmış ve her grup içinde yurtiçi ve yurtdışında yapılan araştırmaların özetleri tarih sırasına göre verilmiştir.

Ergen evliliği ve ergen gebeliği ile ilgili araştırmalar:

Çöl vd.'nin (1994) erken yaş evlilikleri ile ilgili yaptıkları çalışmada evlilik yaşı ve gebelik sayısı arasındaki ilişki incelenmiş; hiç gebeliği olmayanlar ve toplam bir-dört tane gebeliği olanlar 20 yaş ve üzerinde evlenenlerde yoğunlaşırken, beş ve üzeri gebelik sayısı 20 yaş altında evlenenlerde daha yüksek oranda bulunmuştur. Öğrenim düzeyinin, doğum ve gebelik sayılarıyla ilişkili olduğu, öğrenim düzeyi düştükçe, doğum ve gebelik sayılarının anlamlı ölçüde arttığı görülmüştür. Aynı öğrenim düzeyindekilerin, evlilik yaşına göre doğum ve gebelik sayıları incelendiğinde; hem ilkokul ve daha az öğrenim görenler grubunda, hem de ortaokul ve üzeri öğrenim görenler grubunda, 20 yaş altında evlenenlerin, 20 yaş ve üzerinde evlenenlere göre doğum sayılarının daha yüksek olduğu belirtilmiştir. Ayrıca araştırma sonucunda doğurgan çağıdaki evli kadınların % 61.6'sının 20 yaş altında evlendiği ve evlilik yaşı ortalamalarının 19.06 olduğu ifade edilmiştir. Erken evliliklerin sık ve fazla sayıda gebelik, doğum ve düşüklere neden olduğu, bebek ve çocuk ölümlerinde etkili olabileceği, bu nedenle de hem anne, hem de çocuk sağlığı için riskler taşıdığı belirtilmiştir.

Uyanık ve Doğan (1998) kız çocukları açısından erken yaş evliliğini irdeledikleri çalışmada, var olan araştırmalardan ileri analiz tahminlerini kullanmış ve Türkiye'deki 1990 Genel Nüfus Sayımı, 1993 Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması (TNSA) ve Devlet İstatistikleri Enstitüsünün (DİE) 1994 Gelir Dağılımı Araştırmasından katılımcıların yaş, eğitim, çalışma durumu, evlilik ve doğurganlık göstergeleri analiz edilmiştir. Araştırmada; erken yaş evliliği yapanların demografik, toplumsal, ekonomik ve kültürel özelliklerini tanımlamayı ve Türkiye'deki boyutlarının belirlenmesini amaçlamışlardır. Araştırmanın sonucunda 1990 ve 1994 yılları arasında 12-19 yaş

aralığındaki evlilik oranlarının yıllara göre düşmüş olduğunu, ancak kırsal kesimler ağırlıklı olmak üzere kentteki oranların da azımsanmayacak oranda yaygın olduğunu saptamışlardır. Ayrıca evliliklerin dini nikâh ile yapılma oranının çoğunlukta olduğu, alt sosyo-ekonomik düzeydeki ailelerin kız çocuklarında erken evlilik riskinin fazla olduğu, dolayısıyla bunların bebek ve anne ölüm düzeyini arttırıcı bir etken olduğu sonucuna varmışlardır.

Singh ve Darroch (2000) tarafından gelişmiş ülkelerdeki ergen gebelikleri ve çocuk doğurma düzeylerini belirlemek amacıyla derleme bir çalışma yapılmıştır. Doğum, düşük ve nüfus verileri ulusal yaşam istatistik raporları, resmi istatistikler, yayınlanmış ulusal ve uluslararası kaynaklar ve devlet istatistik ofisleri gibi çeşitli kaynaklardan alınmıştır. Ergen doğum oranlarına ilişkin trend veriler, 46 ülkenin 1970-1995 yılları arasındaki verilerden derlenmiştir. Araştırma sonuçlarına göre; ergen gebeliğinin seviyeleri ülkelere göre; Hollanda'da yılda 15-19 yaşları arasındaki her 1000 ergenden 12'sinin gebe, Rusya'da 1000 ergenden 100'den fazlasının gebe olduğu, Japonya ve çoğu Batı Avrupa ülkelerinin toplamında 1000 ergenden 40'ın altında gebe ile düşük gebelik oranlarına sahip olduğu bulunmuştur. Araştırmada gebelikler yılda 1000 ergen üzerinden, düşükler ise her 100 gebelik üzerinden hesaplanmıştır. Gebelik oranlarına bakıldığında; Belçika, Almanya, Hollanda ve Slovenya'da yılda 1000 ergenden 20'den daha azı gebe kalmıştır. İtalya, Japonya ve İspanya'daki durum ise yaklaşık 1000 ergenden 10-13 kişi şeklindedir. Yine 1000 ergen üzerinden 70-99 olarak en yüksek orana sahip olan ülkelerin ise Beyaz Rusya, Bulgaristan ve Amerika Birleşik Devletleri olduğu sonucuna varılmıştır.

Keskinoğlu vd. (2002) ergen gebeliği oluşumuna etki eden faktörleri belirlemek amacıyla 2001 yılında İzmir'de İnönü Sağlık Ocağı Bölgesi'nde gerçekleşen ergen gebelikleri irdelenmiştir. Amaca yönelik olarak sağlık ocağı kayıtları kullanılarak ulaşılan 19 ergen gebe ile evlerine gidilerek yüzyüze görüşme ile veri toplama formları doldurulmuştur. Ergen gebelerin 3/4'ünün ileri yaş ergen olduğu ve 1/3'ünün ilköğretim mezunu olmadıkları saptanmıştır. Ergen gebelerin %73.7'si geniş ailede yaşamaktadır. Evlenmeden önceki ailesinin özellikleri incelendiğinde; ailelerin gelir ve eğitim düzeylerinin düşük olduğu, ortalama beş kardeşe sahip oldukları saptanmıştır. Ergen

gebelerin % 68.4'ünün kendi isteği ile, % 31.6'sının ailenin isteği ile evlilik yaptığı tespit edilmiştir. Ergen gebelerin menarş yaş ortalaması 13.4, ilk cinsel ilişki yaş ortalaması 16.8, ilk gebelik yaş ortalaması 17.0 olarak bulunmuştur. % 42.1'i ikinci gebelik olmasına rağmen, % 68.4'ü planlı ve istenen gebelik olduğunu belirtmişlerdir. 2500 gr'ın altında doğan bebek oranı % 47.1, 37 hafta ve öncesi yapılan doğumların oranı % 21.1'dir. Preterm doğumların ve düşük doğum ağırlığının fazla olması araştırma bölgesinin düşük sosyo-ekonomik koşullarından, ergen gebelerin ve bebeklerinin gelişimlerinin olumsuz olarak etkilendiği sonucuna varmışlardır.

Acemoğlu vd. (2005) tarafından yapılan kesitsel çalışmada Diyarbakır'da kadınlarda erken yaş evliliği sıklığının çıkarılması ve bunu etkileyen bazı sosyal etkenlerin ortaya konulması amaçlanmıştır. 15 yaş üzeri 966 kadına ulaşılmış ve yüz yüze görüşme tekniğiyle anket uygulanmıştır. Araştırma bulgularına bakıldığında; erken yaş evliliği sıklığı % 42.4 olarak bulunmuştur. Erken yaş evliliği yapmış kadınların % 67.8'inin, erken yaş evliliği yapmamış kadınların % 52.5'inin okur yazar olmadığı, erken yaş evlilik yapan kadınların % 59.9'unun, erken yaş evliliği yapmayan kadınların % 38'inin kırsal alanda yaşadığı tespit edilmiştir. Erken yaş evliliği ile akraba evliliği arasında önemli bir ilişki saptanmıştır. Erken yaş evliliği yapan kadınlarda ortalama çocuk ölüm sayısı, ortama düşük sayısı ve ortalama gebelik sayıları daha yüksek çıkmıştır. Sonuç olarak; erken yaş evliliklerinin Diyarbakır ilinde önemli ve yaygın bir sorun olduğu saptanmıştır.

Goonewardene ve Waduge (2005) birlikte yürüttükleri ergen gebeliğinin istenmeyen etkileri konulu araştırmalarında üç farklı grup ergen gebeyle çalışmışlardır. 13-16 yaş arası 95, 17-19 yaş arası 250, 20-24 yaş arası 275 ergen gebeyi karşılaştırarak, özellikle 17 yaş altındaki gebeliklerin istenmeyen sonuçlar yönünden oldukça yüksek risk taşıdıklarını, gebeliklerin büyük oranının istenmediğini ve yeterli danışmanlığın sağlanmasıyla bu gebeliklerin engellenebileceğini belirtmişlerdir. Özellikle 13-19 yaş arasındaki ergen gebelerin, anemi, gebeliğe bağlı yüksek tansiyon ve preeklamsi yönünden risk taşıdığı saptanmış, 20-24 yaş grubu gebelerde 34 haftadan önceki erken doğum oranı daha yüksek bulunmuştur. 13-16 yaş grubunun % 48'i, 17-19 yaş

grubunun % 25'i ve 20-24 yaş grubunun ise % 10'u, eğer yeterli danışmanlık alsalardı gebeliklerinin ertelenebileceğini ifade etmişlerdir.

Pereira ve arkadaşları (2005) yaptıkları çalışmada, Portekizli düşük sosyo-ekonomik statüde olan, yaşları 14-18 arasında değişen, gebe olan 57 ergen ile gebe olmayan 81 ergeni karşılaştırmışlardır. Araştırmada her katılımcıyla bireysel olarak görüşülmüş ve EMBU Algılanan Ebeveyn Çocuk Yetiştirme Ölçeği ve Convoy Model (Koruma Modeli) Ölçeği uygulanmıştır. Araştırma sonucunda; gebeliklerin % 85'inin planlanmamış gebelikler olduğu, gebe ergenlerin gebe olmayanlara göre daha fazla kardeşe, parçalanmış ailelere, psikolojik veya psikiyatrik müdahale görmüş ebeveynlere ve ergen gebelik öyküsü olan annelere sahip olduğu tespit edilmiştir. Gebe olan ve olmayan ergenler, akran ve partnerleri ile olan ilişkiler ve sosyal destek yönünden karşılaştırıldığında, gebe ergenlerden % 30'unun, gebe olmayan ergenlerin sadece birinin hiç arkadaşına sahip olmadığı, gebe ergenlerin % 90 gibi büyük çoğunluğunun erkek arkadaşına sahip olduğu ve bu kişilerin ilk cinsel eşleri yani bebeklerinin babası olduğu, gebe olmayan ergenlerin ise sadece % 40'ının erkek arkadaşı olduğu, gebe ergenlerde erkek arkadaşları ile olan romantik ilişkilerinde gebe olmayan ergenlere göre daha yüksek oranda olumlu farklılıklar bulunmuş, ancak algılanan ve alınan sosyal destek yönünden iki grup arasında önemli bir farklılık olmadığı bulunmuştur.

Kalpalp Uz (2006) ergen annelere verilen eğitimin özgüven ve özbakım güçlerine etkisini incelemek amacıyla yaptığı çalışmada, 12-19 yaşları arasında, altı aylıktan daha küçük bebekleri olan otuz ergen anne ile Pharis Özgüven Gücü Ölçeği ve Özbakım Gücü Ölçeği'ni kullanmıştır. Araştırmaya katılan ergen annelerin % 3.3'ünün 12-13 yaş, % 20'sinin 14-15 yaş, % 33.3'ünün 16-17 yaş, % 13.'ünün 18-19 yaş grubunda olduğu belirtilmiştir. Ergen annelerin % 66.7'sinin 1-2 yıl, % 26.7'sinin 3-4 yıl, %6.72'sinin de 6-7 yıl üzeri süredir evli oldukları görülmüştür. Verilen eğitimin annelerin özgüven güçlerine ve öz-bakım güçlerine etkisinin istatistiksel olarak anlamlı olduğu bulunmuştur.

Keskinoğlu vd. (2007) yaptıkları çalışmada ergen anneliğin risk faktörleri ve sonuçlarını belirlemek amacıyla, yaşları 12-19 arasında olan 945 ergen anne ile ve karşılaştırma

grubu olarak 789 yetişkin anne ile çalışmışlardır. Araştırmaya katılan ergen annelerin %99.7'sinin mesleği olmadığı, % 59.8'inin sağlık güvencesi olmadığı, % 81.5'inin ilk gebeliği olduğu, % 18.2'sinin erken doğum yaptığı ve % 12.1'inin düşük doğum ağırlıklı bebeğe sahip olduğu saptanmıştır. Sağlık güvencesinin olmayışı, eğitim azlığı ve resmi nikahın olmayışı 18-19 yaş grubuna nazaran 17 yaş grubunda daha yüksek oranda bulunmuştur. Araştırma sonucunda erişkinlere oranla ergenlerin gebelik ve doğum problemleri ile daha yüksek oranda karşılaştıkları sonucuna varılmıştır.

Demiröz (2008) Aydın ilinde 70'i ergen yaş grubunda olmak üzere toplam 157 kadın ile yaptığı kesitsel türdeki araştırmasında doğum yapan kadınlarda ergen gebeliklerin oluşumuna etki eden risk faktörlerini ve ergen gebeliklerin oranını saptayarak, anne ve yenidoğan sağlığı açısından oluşan risk faktörlerinin belirlenmesini amaçlamıştır. Araştırmada; doğum yapan ergenlerin tüm doğumlara oranı % 44.6 olarak saptanmış, ergen kadınlarda resmi nikâh olmaması, geniş aile tipine sahip olması, eşinin çalışmaması ve sosyal güvencesi olmaması anlamlı olarak daha yüksek bulunmuştur.

Ertem vd. (2008) ergen evlilikleri ile ilgili faktörleri ve ergen gebeliklerinin sonuçlarını belirlemek amacıyla Mardin'de rastgele seçim yoluyla 15-49 yaşları arasındaki evli olan 900 kadın belirlemişler, ancak adrese ulaşamama ve görüşmeyi reddeden kişiler nedeniyle geriye kalan 871 kişiyle kesitsel bir çalışma yapmışlardır. Araştırmada 12 yaşından beri o bölgede yaşayan kadınları kırsal kesim orijinli denek olarak belirlemişler, aile yapısının geniş ve geleneksel aile olmasına göre gruplamışlardır. Katılımcıların % 56.1'i ergen evliliği yapmış kişiler olarak belirlenmiştir. Araştırma sonuçlarına göre; kadınların büyük çoğunluğu evliliklerinin ilk yılında gebeliklerini yaşamışlar, erken yaşta evlenenlerin yalnızca % 7'sinin ilköğretimden daha ileri eğitim seviyesine sahip olduğu, kırsal orijinli kadınların ergen evlilikleri açısından daha yüksek risk faktörü içinde oldukları, kadının babasının eğitim seviyesinin erken evlilik için bir risk faktörü olduğu belirlenmiştir. Okur yazar olmayan babaların, lise mezunu babalara göre kızlarını yaklaşık dört kat daha fazla erken yaş evliliği için tehlikeye atmakta olduklarını saptamışlardır.

Orçan ve Kar (2008) Diyarbakır'ın Bismil ilçesinde gerçekleştirdikleri çalışmalarında erken yaş evlilikleri ve çocuk sahipliğini etkileyen faktörleri ve bu konudaki risk algısını araştırmak amacıyla evli ve bekârlardan oluşan, toplam 2348 kişiyle çalışmışlardır. Yoksulluk, eğitim seviyesinin düşük olması, istihdam problemi ve çocuk sayısının fazla olması gibi faktörler, erken yaş evliliğinin ve çocuk sahipliğinin önemli nedenleri olarak tespit edilmiştir. Kadınlarda erken yaş evliliği oranı % 71.3, çocuk-anne oranı ise % 54.3 olup, evlenme yaşı yaklaşık % 92 oranıyla 19 yaş ve üzeri olarak çıkarken, aynı şekilde, doğum yaşı da yaklaşık % 94 oranıyla 19 yaş ve üzeri olarak tespit edilmiştir. Araştırmadan çıkan önemli bir sonuç, katılımcıların yaşadıkları gerçek hayatla bireysel beklentileri arasında ciddi bir karşıtlığın oluşu olarak belirlenmiştir.

Beden imgesi ile ilgili araştırmalar:

Gökdoğan tarafından (1988) yapılan araştırmanın amacı, orta 1. ve lise 1. sınıfa devam eden ergenlerde beden imgesinden hoşnut olma düzeyini ve bu düzeyin çeşitli değişkenlere göre farklılık gösterip göstermediğini belirlemektir. Bu amaçla Kişisel Bilgiler Formu ve Beden İmajından Hoşnut Olma Ölçeği geliştirilmiştir. Bulgulara göre; araştırmaya katılan öğrencilerin bedenlerinden orta düzeyde hoşnut olduğu, erkeklerin kızlara oranla bedenlerinden daha fazla hoşnut oldukları görülmüştür. Cinsel olgunluğa erken erişen erkekler, zamanında ve geç olgunlaşanlara göre, geç erişen kızlar da erken ve zamanında erişenlere göre bedenlerinden daha fazla doyumludurlar. Bedensel etkinlikte bulunan erkek ve kız öğrenciler bedenlerinden daha hoşnutlardır. Ergenlerin farklı yaş gruplarında olmaları, kitle iletişim araçlarında bedene ilişkin açıklamaları izleme sıklığı, anne babalarının öğrenim durumları bedenlerinden hoşnut olmayla ilişkili bulunmamıştır.

Çok (1990) ergenlerin beden imgelerini incelemek için yaptığı çalışmada orta öğrenime devam eden 11-18 yaş arasındaki 269 kız, 268 erkek ergeni örneklem olarak belirlemiştir. Ergenlerde yaş, cinsiyet, sosyo-ekonomik durum, fiziksel aktivite, erken ve geç olgunlaşma gibi çeşitli yönler araştırılmıştır. Araştırma sonucuna göre; erkeklerin bedenlerinden daha memnun oldukları, erken olgunlaşan erkeklerin ve geç

olgunlaşan kızların daha yüksek beden imgesine sahip oldukları, fiziksel aktivitelere katılanların katılmayanlara göre bedenlerinden daha memnun oldukları bulunmuştur.

Ergür (1996) yaptığı çalışmada üniversitede okuyan öğrencilerin beden algısı ve ruh sağlığı arasındaki ilişkiyi sınamayı ve beden alanlarından alınan doyum ile fiziksel görünüşlerini değerlendirmelerini sosyo-demografik değişkenler açısından incelenmeyi amaçlamışlardır. Araştırmaya Ege Üniversitesi 2. ve 4. sınıf öğrencilerinden 359 kişi ile mediko-sosyal kurumuna psikolojik danışma amaçlı başvuran 39 öğrenci olmak üzere toplam 398 kişi katılmıştır. Araştırmada Bireysel Bilgi Formu, Katz Uyum Skalası Bireysel Formu, Çok Yönlü Beden-Self İlişkileri Ölçeği kullanılmıştır. Araştırma sonucunda; olumsuz beden algısına sahip olan bireylerin anlamlı düzeyde ruh sağlıklarının olumsuz olduğu ortaya çıkmıştır. Uyum gücünü yaşadığını bildiren bireylerin ruh sağlıklarının daha bozuk olduğu, benzer olarak beden algılarını, fiziksel görünüşlerini olumsuz değerlendirdikleri ve beden alanlarından daha az hoşnut oldukları bulunmuştur. Ayrıca uyum gücünü yaşayan bireylerin arkadaş grubuna üye olmada güçlük çektikleri saptanmıştır.

Aşçı ve arkadaşları (1997) Türkiye’de sporcu ve sporcu olmayan lise öğrencilerinin benlik kavramı ve beden imgelerini araştırmışlardır. Ankara’da orta sosyo-ekonomik statüdeki sekiz liseden seçilen 174 sporcu erkek ile 174 sporcu olmayan erkek araştırmanın örneklemini oluşturmuştur. Benlik kavramını değerlendirmek için Harter Benlik Kavramı Profili, beden imgelerinden memnuniyeti belirlemek için Berscheid, Walster ve Bornstedt Beden İmajı Anketi kullanılmıştır. Araştırmanın bulguları fiziksel aktivitelere katılımın lisede okuyan erkek öğrencilerin öz algılarının gelişmesiyle anlamlı bir şekilde ilişkili olduğunu ortaya koymuştur. Diğer bir bulguya göre sporcu olan ve olmayan bireyler arasındaki ortalama beden memnuniyeti skorlarında anlamlı bir farklılık vardır. Ayrıca beden imgesi memnuniyeti arttıkça okuldaki atletik yetenek ve genel yaşam geçerliliklerindeki yeterlik hissinin de arttığı saptanmıştır.

Feingold ve Mazzella (1998) son elli yılda yapılmış 222 çalışmayı meta analizleri kullanarak etkileyicilik ve beden imgesindeki cinsiyet farklılıklarını incelemişlerdir. Araştırma sonucunda tüm verilerin meta analizleri ile çekicilik ve beden imgesi

üzerinde cinsiyet farklılıkları olduğu bulgusuna ulaşılmıştır. Erkekler fiziksel olarak kendilerini daha çekici olarak değerlendirmişlerdir. Analizler bireyler arasında kızların kötü beden imgesine sahip olmasının giderek arttığını göstermiştir. Kızların yaşları arttıkça bedenlerinden daha fazla memnun oldukları belirtilmiştir. Ayrıca 1980'ler ve 1990'larda özellikle kadınlar arasında beslenme düzensizliğinin artış gösterdiği bulunmuştur. Beslenme düzensizliğinde varsayılan bu artışın kızların zayıf ve etkileyici olmasını dayatan sosyal baskının artmasıyla ortaya çıkan beden imgesi ile ilgili bozulmadan kaynaklandığı ileri sürülmüştür.

O'Dea ve Abraham (1999a) tarafından yapılan araştırmanın amacı; ergenlik dönemindeki kız ve erkek çocukların yeme tutum ve davranışları ile beden imgeleri üzerine okul alanlı öz saygı programının etkilerini incelemektir. Bu amaçla 11-14 yaşlarındaki toplam 470 ortaokul öğrencisi bu programa katılmıştır. Programın etkisini ölçmek için Düzensiz Beslenme Envanteri, Benlik Kavramı Profili, Depresyon Envanteri, Durum Korku Envanteri, Yeme Alışkanlıkları ve Beden İmajı Anketleri kullanılmıştır. Eğitimden önce anketler doldurulmuş, eğitimden üç ay sonra da bir anket yapılmıştır. Bulgulara göre; programa katılan öğrenciler beden memnuniyetini anlamlı ölçüde geliştirmiş ve bu bireylerin öz saygıları anlamlı bir şekilde artmıştır. Sosyal kabullenme, fiziksel görünüş ve atletik yetenek, programa katılan öğrenciler için daha az önemli olmaya, kontrol grupları için daha önemli olmaya başlamıştır.

Schmied ve Lupton (2001) gebelerde beden imgesi konulu araştırmalarında ilk defa gebeliği deneyimleyen 25 gebe ile çalışmışlardır. Araştırmalarında gebe kadın ve fetus arasındaki ilişkinin, gebenin kendi beden imgesine yansımalarını saptamaya çalışmışlardır. Katılımcıların çoğu gebelik deneyiminde kendi benlikleri ile doğmamış bebeği arasındaki sınırın karışık olduğunu, bebeği ile ilişkinin belirsiz olduğunu ifade etmişlerdir. Anne ve fetus arasındaki ilişkinin bağımlı bir birliktelik olduğunu, bu birliğin geçici nitelikte bir stres kaynağı olduğunu ve anne-fetus arasındaki kutuplaşmanın gebelik boyunca devam ettiğini belirlemişlerdir.

Boscaglia vd. (2003) gebelikte değişen beden imgesi doyumunu üzerine yaptıkları çalışmalarında 40 tanesi yüksek düzeyde egzersiz, 30 tanesi de düşük düzeyde egzersiz

yapan toplam 71 sağlıklı gebeyle çalışmışlar ve bu gebelerin beden imgesi doyum düzeylerini Vücut Algısı Ölçeği ile karşılaştırmışlardır. Bu gebelere 15-22 haftalıkken ve 23-30 haftalıkken olmak üzere iki defa uygulanan ölçümler sonucunda 15-22 haftalık gebelerden yüksek düzeyde egzersiz yapanlar, düşük düzey egzersiz yapanlara oranla beden imgelerinden doyum düzeyi oldukça yüksek bulunmuştur. Ayrıca gebelik süresince sedanter kalan gebelere oranla egzersiz yapan gebelerin, gebelik esnasındaki beden imgesi değişimlerine daha olumlu yanıt verdikleri saptanmıştır.

Benlik saygısı ile ilgili araştırmalar:

Güngör (1989) Ankara il merkezindeki farklı sosyo-ekonomik düzeylerden seçilen 1000 öğrenciye kendisinin geliştirdiği Özsaygı Ölçeği uygulamıştır. Araştırmanın sonucunda kız ve erkek öğrenciler ile lise bir ve lise son sınıf öğrencilerinin özsaygı düzeyleri arasında önemli bir fark bulunmamış, ilk ve son çocukların özsaygılarının ortanca çocuklara göre daha yüksek olduğu görülmüştür. Kendilerini akademik yönden başarılı olarak algılayanların özsaygıları, başarısız olarak algılayanlardan yüksek bulunmuştur. Ailenin gelir, öğrenim ve sosyo-ekonomik düzeyi yükseldikçe öğrencilerin özsaygı düzeylerinin de yükseldiği görülmüştür. Anne babalarını demokratik olarak algılayan öğrencilerin özsaygı düzeyleri otoriter olarak algılayanlardan yüksek bulunmuştur.

Mullis vd. (1992) ergenlerin lise dönemi boyunca benlik saygısı düzeyini incelemişlerdir. Araştırma 14-19 yaşları arasında yer alan 270 kişilik bir örneklem grubu ile yürütülmüş, benlik saygısını ölçmek için Coopersmith Benlik Saygısı Ölçeği kullanılmıştır. Araştırmanın sonucunda benlik saygısının yaşla birlikte arttığı gözlenmiş, ortaokuldan liseye geçiş döneminin benlik saygısının gelişimi açısından en kritik dönem olduğu belirtilmiştir. Çalışmada benlik saygısının gelişiminde ailenin gelir durumunun, eğitim düzeyinin ve sosyo-ekonomik statüsünün önemli bir etken olduğu ortaya çıkmıştır.

Mendelson vd. (1996) ergenlerin benlik ve beden saygısının yaş, cinsiyet, kiloyla olan ilişkisini araştırmak için Kanada'da çalışma yapmışlardır. 243 kız 168 erkek öğrenci ile

çalışmışlardır. Çalışmada; Benlik Algılama Profili, Beden Saygısı Ölçeği ve Özsaygı Ölçeği kullanılmıştır. Çalışmanın sonucunda; erkeklerin benlik saygısının kızlara oranla yüksek çıktığı, fakat kızların sosyal alanda daha iyi olduğu, kilonun erkekleri olumlu, kızları ise özellikle 12-13 yaşlarında olumsuz etkilediği belirtilmiştir. Dış görünüşünü beğenen çocukların diğer alanlarda da kendilerini yeterli görmeye başarılı oldukları, kilonun benlik saygısını büyük yaşlarda etkilediği ve bu durumun da kızlarda daha yüksek olduğu ortaya çıkmıştır. Erkeklerin beden saygısı, kızlara oranla daha yüksektir. Büyük yaş grubu ergenlerin, küçük yaş grubundaki ergenlere göre dış görünüşlerini daha olumsuz değerlendirdikleri bulunmuştur.

O'Dea ve Abraham (1999b) Avustralya'da iki farklı okuldan 462 ergenin benlik kavramı üzerinde cinsiyetin, ergenlik gelişim durumunun, kilonun etkilerini ve karşılıklı ilişkilerini incelemiştir. Sonuçlara göre; yakın arkadaşlık konusundaki yeteneklere kız ergenler daha fazla önem vermektedir. Erkek ergenler kızlara oranla daha yüksek özsaygıya sahiptir. Ortalama benlik kavramı derecesi öğrencilerin standart beden kilolarıyla bağlantılıdır. Kız çocukların ideal benlik kavramlarını erkeklerden daha fazla başarısız gördükleri bulunmuştur. Aşırı kilolu erkekler mesleki yeteneklerini, part time çalışma yeteneklerini ve atletik yeteneklerini zayıf hissetmektedir. Ergenliğe girmemiş aşırı kilolu öğrenciler kendilerini sosyal olarak daha az kabul edilebilir görmektedir. Ergenlik döneminin erkek ve kız çocukların öz saygıları üzerinde olumsuz etkileri olmaktadır.

Hudson vd.'nin (2000) yeni ebeveynler projesine katılan ergen annelerdeki depresyon, özsaygı, yalnızlık ve sosyal destek düzeylerini incelediği çalışmaya, farklı şehirlerde sağlık uygulamalarına katılan, yaşları 16-19 arasındaki 21 ergen anne dahil edilmiştir. Çalışmada; Çocuklar İçin Depresyon Ölçeği, Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği, Los Angeles-California Yalnızlık Ölçeği, Sosyal Destek Anketi kullanılmıştır. Çalışmanın sonucunda; katılımcıların %53'ünde depresyon düzeyinin yüksek olduğu bulunmuştur. Özsaygısı yüksek olanlarda depresyonun az olduğu görülmüştür. Ayrıca özsaygısı yüksek olanların kendilerini daha az yalnız hissettikleri ve çocukları ile daha olumlu ilişkiler kurdukları görülmüştür.

Baldwin ve Hoffman (2001) ergenlik döneminden, yetişkinliğe kadar olan benlik saygısı ve kişilik değişimlerini incelemiştir. Çalışmada; Orta-Doğu Amerika'da Aile Sağlığı Araştırması'ndan yedi yıl elde edinilen bilgiler kullanılarak, 11-16 yaşları arasındaki 762 ergene ulaşılmıştır. Çalışmada; Büyüme Eğrisi Analizi, Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği kullanılmıştır. Çalışmanın sonucunda; ergenlikte benlik saygısının değişken olduğu ve yaşın benlik saygısı üzerinde etkili olduğu görülmüştür. Ayrıca ergenlerdeki benlik saygısındaki değişmelerin, yaşanan olaylar ve aile birlikteliklerinin değişmesiyle ilişkili olduğu görülmüştür. Bu süreçlerin kız ve erkeklerde farklı olduğu bulunmuştur. Ayrıca kızların benlik saygısının, erkeklere göre stresli olaylarda değişmeye daha duyarlı olduğu ortaya çıkmıştır.

Gökçakan vd. (2001) ergenlerde öz imajı yordayıcı bazı sosyo-demografik değişkenleri incelemiştir. Bu araştırmanın amacı; cinsiyet, kardeş sayısı, oturlan yerleşim birimi, ailenin sosyo-ekonomik düzeyi, anne ve babanın eğitim düzeyi, algılanan ebeveyn tutumları gibi bazı değişkenlerin ergende, öz imajın niteliğini yordayıp yordamadıklarını incelemektir. 250 kız 250 erkek olmak üzere toplam 500 lise öğrencisi araştırma grubunu oluşturmuştur. Araştırma grubuna Offer Benlik İmgesi Ölçeği ve Kişisel Bilgi Formu uygulanmıştır. Algılanan ebeveyn tutumlarının ergende öz imajı yordadığı, ergenin öz imajını annenin eğitim düzeyinden çok babanın eğitim düzeyinin etkilediği ve babanın eğitim düzeyi artıkça ergenin öz imajının olumlu yönde değiştiği bulunmuştur.

Azmita (2002) kız ergenlerin arkadaşlıklar konusunda erkeklerden daha çok zorluk yaşayıp yaşamadıkları ve bu sorunun düşük ya da yüksek öz saygıya sahip ergenler arasında benzer olup olmadığını değerlendirmiştir. Araştırmada, gelişimsel düzey, cinsiyet, öz saygı ve arkadaşlık deneyimlerinin etkileşimini ortaya koymak için ergenliğe yeni girmiş ve ergenlik sonlarındaki bireylerin farklı dönemlerinde açık uçlu sorularla mülakat yapılmıştır. Katılımcılar 2001 yılında etnik ve sosyo-ekonomik açıdan farklı, ergenliğe yeni girmiş 12-14 yaşları arasında 81 ve ergenliğin sonlarına yaklaşmış 17-19 yaşları arasında 105 kişiden oluşmuştur. Özsaygı için Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği kullanılmıştır. Sadece yüksek ve düşük öz saygıya sahip ergenler katılmıştır. Sonuçlar; sadakat ve güvenin her iki ergen grubu için önemli bir tema olduğunu, yaş ve

cinsiyete göre anlamlı olmadığını göstermiştir. Bununla birlikte yüksek ve düşük öz saygılı ergenler içinde güven ve özsaygı arkadaşlığın en önemli idealleri arasındadır. Sadakat, güven ve duygusal destek ergenliğin başında ve sonunda bulunan bireyler içinde arkadaşlıklarının yükümlülükleri ve değerleri açısından temel etmendir. Yüksek ve düşük saygıya sahip ergenler benzer arkadaşlık felsefelerine sahip olsalar da gerçek arkadaşlıklarının bu idealleri karşılama açısından farklılık göstermektedir. Düşük öz saygıya sahip ergenler olumsuz arkadaşlık deneyimlerinden bahsetme konusunda daha isteklidirler. Ayrıca arkadaşlarıyla problemler hakkında konuşmaktan çekindikleri bulunmuştur.

Ekmekçi ve Sevil (2002) 16-21 yaş arası 100 ergen gebe ile gerçekleştirdikleri çalışmalarında ergen gebelerin gebelik sorunlarını ve benlik saygılarını incelemek amacıyla Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeğini kullanmışlardır. Araştırmada spesifik olarak 16-19 yaş grubunda sorunların daha yoğun yaşandığı ve en sık olarak yorgunluk, çok uyuma, kokulara karşı hassasiyet, sık idrara çıkma ve bulantı-kusma görülürken, 19-21 yaş grubunda ise bel ağrısı ve sık idrara çıkma problemleri yaşadıklarını saptamışlardır. Çalışmanın sonucunda ergen gebelerde gebelik sorunlarının fazla ve benlik saygısının düşük olduğunu belirlemişlerdir.

Erkolahti ve arkadaşları (2003) benlik imajı ve depresif semptomlar arasındaki korelasyonu araştırmayı amaçladıkları çalışmada 1054 sekizinci sınıf öğrencisini örneklem olarak almışlardır. Ölçek olarak Çocukların Depresyon Envanteri ve Offer Benlik İmajı Ölçeği kullanılmıştır. Sonuçlar iki ölçek arasında yüksek anlamlılıkta bir korelasyon olduğunu göstermiştir. Ergenlik dönemindeki bireylerin benlik imajlarına dair ne kadar çok problemi olursa depresif semptomlar o derece artmaktadır. Ayrıca çalışmada kızların depresyon ve benlik imajı korelasyonları daha yüksek bulunmuştur.

Altun (2003) tarafından yapılan araştırmada ergen gebelere verilen eğitimin annenin benlik saygısına ve bebeği algılamasına ilişkin etkisini incelemek amaçlanmıştır. Sivas'ta altı sağlık ocağına kayıtlı 15-19 yaşlarında, ilk gebeliği olan ve okuma yazması olan 40 deney ve 40 kontrol grubu olmak üzere toplam 80 gebeye Anket Formu, Kendine Saygı Ölçeği ve Yenidoğanı Algılama Ölçeği uygulanmıştır. Araştırma

bulgularına bakıldığında; deney grubunun % 47.5'inin 17 yaşında, kontrol grubunun %45'inin 18 yaşında evlendikleri ve evlilik sürelerinin her iki grupta da yaklaşık %80'lik kısmının bir yıldan az olduğu belirlenmiştir. Annelerin bebeklerini algılama durumunun bazı değişkenlere göre incelenmesi sonucunda; deney grubundaki 18 yaşındaki annelerin % 76.5'inin, kontrol grubundaki 19 yaşındaki annelerin % 80'inin, her iki grupta ortaokul-lise mezunu olanların, evlilik süresi bir yıldan az olanların ve bebeğinin cinsiyeti kız olanların çoğunluğunun bebeklerini pozitif yani olumlu algıladıkları belirlenmiştir.

Büyüksahin Çevik ve Atıcı (2009), arkadaşlık ilişkileri ve benlik saygısı arasındaki ilişkiyi incelemek için 532 lise 3. sınıf öğrencisi üzerinde yürüttükleri araştırmada, öğrencilerin benlik saygısının yakın arkadaş sayısına göre anlamlı bir farklılık göstermediğini, buna karşılık, öğrencilerin karşı cinsten arkadaşının olup olmaması, romantik bir arkadaşın olması ve ailenin müdahale etmesi ile benlik saygısı arasında anlamlı bir fark olduğunu saptamışlardır.

3. MATERYAL VE YÖNTEM

Bu araştırmada, 17-22 yaş grubundaki evli ergenlerin beden imgesi ve benlik saygılarını gebelik durumuna göre incelemek, yaşın, öğrenim düzeyinin, çalışma durumunun, kardeş sayısının, doğum sırasının, evlilik yaşının, evlilik süresinin, evlenme biçiminin, eşin yaşının, eşin öğrenim düzeyinin, eşin çalışma durumunun, eşiyle iletişimini yeterli bulma durumunun, eşin beğenisini ifade etme durumunun, yaşını evliliğe uygun bulma durumunun gebe ergenler ve gebe olmayan ergenlerin beden imgesi ve benlik saygılarında; gebe ergenlerde gebelik sayısının, gebeliğin planlı olma durumunun, gebeliğe hazır hissetme durumunun, gebelik süresinin, gebelikteki şikâyet durumunun ve şikâyet sebeplerinin, gebeliğin vücutta yol açtığı değişiklikten rahatsız olma durumunun ve gebeliğin evlilik ilişkisinde değişiklik yaratma durumunun gebe ergenlerin beden imgesi ve benlik saygısında farklılık yaratıp yaratmadığını belirlemek amaçlanmıştır.

3.1 Araştırmanın Evreni ve Örneklemin Seçimi

Ankara'da Mamak ilçesinde ikamet eden 17-22 yaş grubundaki gebe olan ve gebe olmayan evli ergenler araştırmanın evrenini oluşturmaktadır.

Araştırmanın örneklemini, 01.06.2009-01.10.2009 tarihleri arasında, Ankara Mamak ilçesinde, Ankara İl Sağlık Müdürlüğü bünyesinde bulunan Mamak Sağlık Grup Başkanlığı'na bağlı 26 sağlık ocağı ve 3 ana-çocuk sağlığı ve aile planlaması merkezine kayıtlı olan, araştırmaya katılmaya gönüllü 180 evli gebe ergen ile karşılaştırma grubu olarak gebe ergenlerle aynı yaş ve sayıdaki 180 gebe olmayan toplam 360 evli ergen oluşturmuştur. Araştırmada gebe olmayan ergenlerin hiç gebelik deneyimi olmamasına dikkat edilmiştir.

Örneklemi oluşturan evli ergenlere ait demografik bilgiler Çizelge 3.1'de verilmiştir.

Çizelge 3.1 Araştırmaya alınan evli ergenlere ilişkin demografik özellikler

Değişkenler	Grup	Gebe		Gebe olmayan		Toplam	
		n	%	n	%	n	%
Yaş	17-19	90	50	90	50	180	50
	20-22	90	50	90	50	180	50
	Toplam	180	100	180	100	360	100
Öğrenim düzeyi	İlkokul mezunu	41	22.8	45	25	86	23.9
	Ortaokul mezunu	85	47.2	73	40.6	158	43.9
	Lise mezunu	42	23.3	48	26.7	90	25
	Üniversiteye devam ediyor	12	6.7	14	7.7	26	7.2
	Toplam	180	100	180	100	360	100
Çalışma durumu	Çalışıyor	19	10.6	23	12.8	42	11.7
	Çalışmıyor	161	89.4	157	87.2	318	88.3
	Toplam	180	100	180	100	360	100
Kardeş sayısı	0-1 kardeş	27	15	26	14.4	53	14.7
	2 kardeş	37	20.6	46	25.6	83	23.1
	3 ve daha fazla kardeş	116	64.4	108	60	224	62.2
	Toplam	180	100	180	100	360	100
Doğum sırası	İlk çocuk	75	41.7	63	35	138	38.3
	Ortanca veya ortancalardan biri	74	41.1	81	45	155	43.1
	Son çocuk	31	17.2	36	20	67	18.6
	Toplam	180	100	180	100	360	100
Evlilik yaşı	17-18	110	61.1	109	60.6	219	60.9
	19-20	54	30	51	28.3	105	29.1
	21-22	16	8.9	20	11.1	36	10
	Toplam	180	100	180	100	360	100
Evlilik süresi	1 yıldan az	75	41.7	84	46.7	159	44.1
	1-2 yıl	81	45	74	41.1	155	43.1
	3 yıl ve üzeri	24	13.3	22	12.2	46	12.8
	Toplam	180	100	180	100	360	100
Evllenme biçimi	Flört	49	27.2	62	34.4	111	30.9
	Görücü usulü	116	64.4	105	58.3	221	61.4
	Kaçarak	15	8.4	13	7.3	28	7.7
	Toplam	180	100	180	100	360	100
Eşin yaşı	17-19	6	3.3	4	2.2	10	2.8
	20-22	22	12.2	24	13.4	46	12.8
	23-25	67	37.2	62	34.4	129	35.8
	26 ve üzeri	85	47.3	90	50	175	48.6
	Toplam	180	100	180	100	360	100
Eşin öğrenim düzeyi	İlkokul mezunu	40	22.2	47	26.1	87	24.2
	Ortaokul mezunu	56	31.2	43	23.9	99	27.5
	Lise mezunu	67	37.2	70	38.9	137	38.1
	Üniversite mezunu veya devam ediyor	17	9.4	20	11.1	37	10.2
	Toplam	180	100	180	100	360	100
Eşin çalışma durumu	Çalışıyor	161	89.4	166	92.2	327	90.8
	Çalışmıyor	19	10.6	14	7.8	33	9.2
	Toplam	180	100	180	100	360	100

Çizelge 3.1 incelendiğinde; araştırmaya alınan gebe ve gebe olmayan ergenlerin %50'sinin 17-19 yaş grubunda, % 50'sinin ise 20-22 yaş grubunda olduğu; gebe ergenlerin % 47.2'sinin, gebe olmayan ergenlerin ise % 40.6'sının ortaokul mezunu olduğu; gebe ergenlerin % 89.4'ünün, gebe olmayan ergenlerin ise % 87.2'sinin çalışmadığı; gebe ergenlerin % 64.4'ünün, gebe olmayan ergenlerin ise % 60'ının 3 ve daha fazla kardeşe sahip oldukları; gebe ergenlerin % 41.7'sinin, gebe olmayan ergenlerin ise % 35'inin ilk çocuk olduğu; gebe ergenlerin % 52.2'sinin, gebe olmayan ergenlerin ise % 56.7'sinin çekirdek aile tipine sahip olduğu; gebe ergenlerin %61.1'inin, gebe olmayan ergenlerin ise % 60.6'sının 17-18 yaşlarında evlendiği; gebe ergenlerin % 45'inin 1-2 yıl evlilik süresine, gebe olmayan ergenlerin ise % 46.7'sinin ise 1 yıldan az evlilik süresine sahip olduğu; gebe ergenlerin % 64.4'ünün, gebe olmayan ergenlerin ise % 58.3'ünün görücü usulü ile evlenme biçimine sahip oldukları; gebe ergenlerin % 47.3'ünün, gebe olmayan ergenlerin ise % 50'sinin eşlerinin 26 yaş ve üzeri olduğu; gebe ergenlerin % 37.2'sinin, gebe olmayan ergenlerin % 38.9'unun eşinin lise mezunu olduğu; gebe ergenlerin % 89.4'ünün, gebe olmayan ergenlerin %92.2'sinin eşlerinin çalışmadığı görülmektedir.

3.2. Veri Toplama Araçları

Araştırmada ergenler hakkında bilgi toplayabilmek amacıyla araştırmacı tarafından geliştirilen "Genel Bilgi Formu", ergenlerin beden imgesi düzeyini değerlendirmek amacıyla "Çok Yönlü Beden-Kendilik(Self) İlişkileri Ölçeği", ergenlerin benlik saygısı düzeylerini değerlendirmek amacıyla "Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği" kullanılmıştır.

3.2.1 Genel Bilgi Formu

Araştırma kapsamına alınan ergenlerin kendilerine ilişkin bazı bilgileri elde etmek amacıyla araştırmacı tarafından hazırlanan Genel Bilgi Formu'nda; ergenin yaşı, öğrenim düzeyi, çalışma durumu, kardeş sayısı, doğum sırası, evlilik yaşı, evlilik süresi, evlenme biçimi, eşinin yaşı, eşinin öğrenim düzeyi, eşinin çalışma durumu, eşiyile iletişimini yeterli bulma durumu, eşin beğenisini ifade etme durumu, yaşını evliliğe

uygun bulma durumu olmak üzere gebe olan ve gebe olmayan evli ergenlerin doldurduğu ve sonrasında sadece gebe ergenler tarafından yanıtlanan, gebelik bilgilerini almaya yönelik; gebelik sayısı, gebeliğin planlı olma durumu, gebeliğe hazır hissetme durumu, gebelik süresi, gebelikteki şikâyet durumu ve şikâyet sebepleri, gebeliğin vücutta yol açtığı değişiklikten rahatsız olma durumu, gebeliğin evlilik ilişkisinde değişiklik yaratma durumunu belirlemeye yönelik sorular yer almaktadır.

3.2.2 Çok Yönlü Beden-Kendilik(Self) İlişkileri Ölçeği (ÇYBKİÖ)

Winstead ve Cash tarafından 1984 yılında geliştirilen “Çok Yönlü Beden-Kendilik(Self) İlişkileri Ölçeği (MBSRQ) beden imgesinin yapısını ve kendi tutumsal yönlerini değerlendirmek için geliştirilen likert tipi bir kendini değerlendirme ölçeğidir. Orjinali 69 maddeden oluşan ölçek; duygusal, bilişsel ve davranışsal özellikler taşıyan üç ruhsal yönle; fiziksel görünüş, fiziksel yeterlilik ve biyolojik bütünlüğü içeren üç bedensel boyuttan oluşmaktadır. Bilişsel ve davranışsal yönler ‘yönelim’ başlığı altında birleştirilmiş ve böylece ölçek altı alt gruptan oluşmuştur. Yedinci alt grup ise, beden alanlarından doyum skalasıdır. Ölçeğin alt grupları:

1-Görünüşü değerlendirme (GD) (Appearance evaluation): Bu alt boyut; bireyin kendi ve çevresinin görüşleri ile kendi görünüşü konusunda kendi değerlendirmesini kapsayan altı maddeden oluşmaktadır (5, 9, 17, 23, 32, 40*).

2-Görünüş yönelimi (GY) (Appearance orientation): Bu alt boyut; bireyin görünüşünü en iyi hale getirmek için bulunduğu girişimleri kapsayan on maddeden oluşmaktadır (1, 2, 10, 18, 24, 25*, 33*, 34, 41*, 42).

3-Fiziksel yeterliği değerlendirme (FYD) (Fitness evaluation): Bu alt boyut; bireyin fiziksel yönden yeteneği, kapasitesi ve bu konuda kendi hakkındaki görüşlerini kapsayan altı maddeden oluşmaktadır (3, 11, 19, 26*, 35*, 43).

4-Fiziksel yeterlik yönelimi (FYY) (Fitness orientation): Bu alt boyut; bireyin fiziksel olarak kapasitesini geliştirme konusundaki girişimlerini kapsayan dokuz maddeden oluşmaktadır (4, 12*, 13*, 20, 27*, 28, 36, 44, 45).

5-Sağlık değerlendirmesi (SD)(Health evaluation): Bu alt boyut; bireyin kendi sağlığı hakkındaki görüşlerini kapsayan altı maddeden oluşmaktadır (6, 14*, 21, 29*, 37*, 46).

6-Sağlık yönelimi (SY) (Health orientation): Bu alt boyut; bireyin sağlık ve hastalık konusundaki girişimlerini kapsayan on bir maddeden oluşmaktadır (7, 8, 15, 16, 22, 30*, 31*, 38, 39*, 47, 48).

7-Beden alanlarından doyum (BAD) (Body areas satisfaction): Bu alt boyut; bireyin kendi beden alanlarından, fiziksel görünüş olarak hangi ölçüde hoşnut olduğunu değerlendirmesini kapsayan 9 maddeden oluşmaktadır (49, 50, 51, 52, 53, 54, 55, 56, 57).

* İşaretili maddeler ters anlatımlı maddeleri göstermektedir.

Türkiye’de Orhan Doğan ve Selma Doğan tarafından çeviri işlemlerinden sonra madde analizi, geçerlik ve güvenilirlik çalışması yapmış, sonuçta Türk toplumu için, 57 maddeden oluşmasına karar vermişlerdir. Ölçeğin Cronbach alfa iç tutarlılık katsayısının $\alpha:0,94$ olduğunu saptamışlardır.

Ölçeğin Türkçe uyarlamasının geçerlik çalışması, kapsam geçerliği ve yapı geçerliği yönlerinden yapılmıştır. Kapsam geçerliği için ölçeğin Türkçeye uyarlamasıyla, ülkemizde geçerlik ve güvenilirlik çalışması Hovardaoğlu (1990) tarafından yapılmış olan Vücut Algısı Ölçeği-Body Cathexis Scale (BCS) karşılaştırılmıştır. 45’i kız 45’i erkek olmak üzere 90 üniversite öğrencisine her iki ölçek verilmiş, toplam puanlar arasındaki korelasyon katsayısına bakılmıştır. Ölçeklerden elde edilen veriler bilgisayarla değerlendirilmiş, korelasyon katsayılarının hesaplanmasında Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Tekniği kullanılmıştır. Deneklerin her iki ölçekten aldıkları toplam puanlar arasındaki $r = .58$ olarak bulunmuştur ve anlamlı düzeyde

olduğu görülmüştür ($p<0.001$). Yapı geçerliğinde ölçeğin ayırıcılık gücünü saptayabilmek için spor yapmayan 20'si kız, 20'si erkek olmak üzere toplam 40; düzenli spor yapan 20'si kız, 20'si erkek olmak üzere toplam 40 üniversite öğrencisine ve Multidimensional Body-Self Relations Questionnaire'nin (MBSRQ) Türkçe uyarlaması verilmiştir. Ayrıca dermatoloji servisinde yatan 8'i kadın, 22'si erkek olmak üzere toplam 30 hastaya, bilinen bir ruhsal-bedensel hastalığı olmayan ve 12'si kadın, 18'i erkek olmak üzere toplam 30 sağlıklı denekten oluşan kontrol grubuna ölçeğin Türkçe uyarlaması verilmiştir ve bu grupların madde ortalama puanları (MOP) karşılaştırılmıştır (Doğan ve Doğan 1992).

Ölçeğin güvenirlik çalışması test-tekrar test yöntemiyle yapılmıştır. Bunun için ölçek 20'si kız, 20'si erkek olmak üzere toplam 40 üniversite öğrencisine iki hafta arayla uygulanmış, her iki uygulamada bulunan alt grup ve ölçek toplam puanları arasındaki korelasyona bakılmıştır. Ölçeğin tümü için Cronbach alfa iç tutarlılık katsayısı tüm deneklerde 0.94 olarak bulunmuştur (Doğan ve Doğan 1992).

Ölçeğin uygulandığı bireyler ölçekte yer alan her anlatımın kendilerine ne kadar uyduğunu ya da uymadığını "kesinlikle katılmıyorum", "çoğunlukla katılmıyorum", "kararsızım", "çoğunlukla katılıyorum", "kesinlikle katılıyorum" seçeneklerinden birini işaretleyerek belirtir. Bu seçenekler doğru anlatımlarda sırasıyla 1, 2, 3, 4, 5 puan; ters anlatımlarda ise sırasıyla 5, 4, 3, 2, 1 puan alır. Bir denek ölçeğin tüm maddelerinden aldığı puanların toplamı "ölçek toplam puanı (ÖTP)"dir. Bir denek en az 57, en çok 285 puan alabilir. Alt grup toplam puanı o alt grubun madde sayısına bölünerek "alt grup ortalama puanı (AGOP)" buna göre bir denek en az 1, en çok 5 puan alabilir, ölçekten alınan toplam puan, ölçek toplam madde sayısına bölünerek "madde ortalama puanı (MOP)" bu değer de en düşük 1, en yüksek 5 puan olarak bulunur. Madde ortalama puanının düşük olması beden imgesi bozukluğu lehinedir.

Doğan ve Doğan (1992) tarafından Türkçeye uyarlanan Çok Yönlü Beden-Kendilik İlişkileri Ölçeği'nin bu araştırma kapsamında, tekrar güvenirlik çalışması yapılmıştır. Çok Yönlü Beden-Kendilik İlişkileri Ölçeği ve alt boyutlarına ait güvenirlik katsayıları Çizelge 3.2'de verilmiştir.

Çizelge 3.2 Çok Yönlü Beden-Kendilik İlişkileri Ölçeği'nin güvenilirlik testi sonuçları

ÇOK YÖNLÜ BEDEN-KENDİLİK İLİŞKİLERİ ÖLÇEĞİ		Alpha	Madde Sayısı
ÖLÇEK ALT BOYUTLARI	Görünüşü Değerlendirme	0.71	6
	Görünüş Yönelimi	0.74	10
	Fiziksel Yeterliliği Değerlendirme	0.47	6
	Fiziksel Yeterlilik Yönelimi	0.67	9
	Sağlık Değerlendirmesi	0.50	6
	Sağlık Yönelimi	0.73	11
	Beden Alanlarından Doyum	0.82	9
	Toplam	0.83	57

Toplam ölçek güvenilirlik katsayısının (Alpha) 0.83 olduğu belirlenmiştir. Hesaplanan Alpha değerine göre Çok Yönlü Beden-Kendilik İlişkileri Ölçeği'nin güvenilir bir veri toplama aracı olduğu söylenebilir.

3.2.3 Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği (RBSÖ)

Araştırmada benlik saygısı ölçümü için kullanılan bu ölçek 1963'de Morris Rosenberg tarafından geliştirilmiş ve 1965'de geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları yapılmıştır. Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği çoktan seçmeli on iki alt kategoriden oluşmaktadır. Bu çalışmada ilk alt kategori olan benlik saygısı bölümü kullanılmıştır.

1-Benlik saygısı: Bu bölümde Guttman ölçüm şekline göre düzenlenmiş on madde yer almaktadır. Olumlu ve olumsuz yüklü maddeler ardışık olarak sıralanmıştır. Ölçeğin kendi içindeki değerlendirme sistemine göre denekler 0-6 puan arasında puan almaktadırlar. Sayısal ölçümlerle yapılan karşılaştırmalarda benlik saygısı yüksek (0-1 puan), orta (2-4 puan) ve düşük (5-6 puan) olarak değerlendirilmektedir.

Benlik saygısı dışındaki alt kategorilerin değerlendirilmesinde cevap anahtarına göre her doğru yanıt için bir puan verilmektedir. Bu alt kategoriler şöyle sıralanmaktadır:

- 2-Kendilik kavramının sürekliliği
- 3-İnsanlara güvenme
- 4-Eleştiriye duyarlılık
- 5-Depresif duygulanım
- 6-Hayalperestlik
- 7-Psikosomatik belirtiler
- 8-Kişiler arası ilişkilerde tehdit hissetme
- 9-Tartışmalara katılabilme derecesi
- 10-Ana-baba ilgisi
- 11-Babayla ilişki
- 12-Psişik izolasyon

Ölçek İngilizce'den Türkçeye Çuhadaroğlu tarafından çevrildikten sonra üç ayrı öğretim üyesi tarafından gözden geçirilmiştir. Form Hacettepe Çocuk Hastanesi Adolesan Polikliniğine başvuran on adolesana uygulanmış ve maddelerin anlaşılabilirliği tartışılmıştır.

Geçerlik ve güvenilirlik için Ankara il merkezinde bir lisede kademeli rastgele örnekleme yöntemiyle seçilmiş lise I, lise II ve lise III. sınıflar olmak üzere toplam 205 öğrenciye uygulanmıştır. Geçerlik çalışmasında Symptom Check List (SCL-90) ile karşılaştırılmıştır. Geçerlik için beş ayrı sınıftan rastgele örnekleme ile seçilmiş beşer öğrenci alınmış ve Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği'nden elde edilen sonuçlar arasındaki uygunluk basit korelasyon yöntemiyle hesaplanmış ve geçerlik oranı % 71 olarak saptanmıştır. Güvenirlik çalışması için test-tekrar test güvenilirlik yöntemi kullanılmıştır. Testin ilk verilişinden bir ay kadar sonra aynı deneklere test ikinci kez uygulanmış ve alınan puanlar arasındaki korelasyonlar araştırılmıştır. Elde edilen güvenilirlik oranlarına göre benlik saygısı % 75, kendilik kavramının sürekliliği % 75, insanlara güvenme % 55, eleştiriye duyarlılık % 48, depresif duygulanım % 70, hayalperestlik % 75, psikosomatik belirtiler % 89, kişiler arası ilişkilerde tehdit hissetme % 46, tartışmalara katılabilme derecesi % 51, ana-baba ilgisi % 51, babayla ilişki % 79, psişik izolasyon % 60 olarak saptanmıştır (Çuhadaroğlu 1986).

Çuhadaroğlu (1986) tarafından Türkçeye uyarlanan Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği'nin bu araştırma kapsamında, tekrar güvenirlik çalışması yapılmıştır. Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği ve alt boyutlarına ait güvenirlik katsayıları Çizelge 3.3'de verilmiştir.

Çizelge 3.3 Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği'nin güvenirlik testi sonuçları

ROSENBERG BENLİK SAYGISI ÖLÇEĞİ		Alpha	Madde Sayısı
ÖLÇEK ALT BOYUTLARI	Benlik Saygısı	0.69	10
	Kendilik Kavramının Sürekliliği	0.58	5
	İnsanlara Güvenme	0.52	5
	Eleştiriye Duyarlılık	0.60	3
	Depresif Duygulanım	0.80	6
	Hayalperestlik	0.82	4
	Psikosomatik Belirtiler	0.74	10
	Kişiler Arası İlişkilerde Tehdit Hissetme	0.56	3
	Tartışmalara Katılabilme Derecesi	0.69	2
	Ana-Baba İlgisi	0.80	7
	Babayla İlişki	0.64	6
	Psşik İzolasyon	0.42	2
	Toplam	0.65	63

Benlik saygısı alt boyutuna ait güvenirlik katsayısının (Alpha) 0.69, toplam ölçek güvenirlik katsayısının (Alpha) ise 0.65 olduğu belirlenmiştir. Hesaplanan Alpha değerine göre Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği'nin güvenilir bir veri toplama aracı olduğu söylenebilir.

3.3 Veri Toplama Yöntemi

2008-2009 yılı bahar döneminde araştırmanın amacını ve içeriğini anlatan bir rapor hazırlanarak Ankara İl Sağlık Müdürlüğü'ne başvurulmuş ve gerekli resmi izinler alınmıştır. Araştırma kapsamına alınan sağlık ocakları ve ana-çocuk sağlığı ve aile planlaması merkezleriyle önceden görüşülerek gerekli izinler alınmış ve araştırmanın amacı ve nasıl uygulanacağı açıklanmıştır.

Araştırma kapsamına dahil edilen 29 kurumun (26 sağlık ocağı ve 3 ana-çocuk sağlığı ve aile planlaması merkezi) tamamına gidilmiş ve kayıtlı olan gebe ve gebe olmayan ergenlerin bilgilerine ulaşılmıştır. Araştırmaya katılmayı kabul eden ergenlere, uygun oldukları gün ve saatlerde kurumlarda veya evlerinde görüşülerek araştırmanın amacı ile Genel Bilgi Formu, Çok Yönlü Beden-Kendilik İlişkileri Ölçeği ve Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği'nin nasıl doldurulması gerektiği açıklanmış ve doldurulması istenmiştir. Bu araştırmanın bilimsel bir çalışma olduğunu, verecekleri cevapların gizli tutulacağı, samimi ve içten olmalarının, doğru bilgi vermelerinin kendilerine yardımcı olabilecek sonuçlara ulaşılabilmesi açısından son derece önemli olduğu belirtilmiştir. Form ve ölçeklerin uygulanması ve yanıtlanması her bir denek için yaklaşık 20-25 dakika sürmüştür. Araştırma verileri 01.06.2009-01.10.2009 tarihleri arasındaki 5 aylık bir süreç içerisinde toplanmıştır.

3.4 Verilerin Değerlendirilmesi ve Analizi

3.4.1 Verilerin değerlendirilmesi

Araştırmada evli ergenlere uygulanan Genel Bilgi Formunda yer alan bilgiler rakamsal karakterlerle tanımlanmış ve istatistiksel analiz ve değerlendirmelerin yapılması amacıyla bilgisayara girilmiştir. Ayrıca ‘‘Çok Yönlü Beden-Kendilik İlişkileri Ölçeği’’ne ilişkin puanlar ve ‘‘Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği’’nden elde edilen puanlar hesaplanmış ve kaydedilmiştir. Son olarak ise form ve ölçeklerden elde edilen tüm bilgiler analiz için SPSS 16.0 programı ile bilgisayar ortamına aktarılmıştır.

3.4.2 Verilerin analizi

Araştırmada öncelikle üç farklı test olan Basıklık-Çarpıklık Katsayısı, Grafik İnceleme ve Shapiro-Wilk testi kullanılarak Çok Yönlü Beden-Kendilik İlişkileri Ölçeği (ÇYBKİÖ) ve Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği'nden (RBSÖ) elde edilen puanların normal dağılım gösterip göstermediğine bakılmıştır.

Çizelge 3.4 Çok Yönlü Beden-Kendilik İlişkileri Ölçeği ve Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği ve alt boyut puanlarına ilişkin normallik analizi sonuçları

NORMALLİK TESTLERİ					
	Shapiro-Wilk			Basıklık-Çarpıklık Katsayısı	
	Statistic	Sd	p	Skewness	Kurtosis
ÇYBKİÖ	0.996	360	0.452	0.010	0.122
Görünüşü Değerlendirme	0.978	360	0.000	-0.098	0.127
Görünüş Yönelimi	0.983	360	0.000	-0.384	-0.273
Fiziksel Yeterliliği Değerlendirme	0.990	360	0.017	0.033	-0.179
Fiziksel Yeterlilik Yönelimi	0.990	360	0.016	0.301	0.020
Sağlık Değerlendirmesi	0.990	360	0.012	0.107	0.111
Sağlık Yönelimi	0.996	360	0.411	-0.055	-0.221
Beden Alanlarından Doyum	0.986	360	0.002	-0.325	0.113
RBSÖ	0.732	360	0.000	0.567	-0.594
Benlik Saygısı	0.887	360	0.000	0.869	0.531
Kendilik Kavramının Sürekliliği	0.912	360	0.000	0.468	-0.214
İnsanlara Güvenme	0.925	360	0.000	-0.180	-0.034
Eleştiriye Duyarlılık	0.825	360	0.000	-0.737	-0.159
Depresif Duygulanım	0.913	360	0.000	0.352	-1.029
Hayalperestlik	0.843	360	0.000	0.264	-1.415
Psikosomatik Belirtiler	0.923	360	0.000	0.771	0.031
Kişiler Arası İlişkilerde Tehdit Hissetme	0.788	360	0.000	-0.763	-0.658
Tartışmalara Katılabilme Derecesi	0.679	360	0.000	0.974	-0.642
Ana-Baba İlgisi	0.856	360	0.000	0.928	-0.209
Babayla İlişki	0.937	360	0.000	-0.230	-0.848
Psşik İzolasyon	0.780	360	0.000	0.433	-1.195

Çizelge 3.4’de ölçek ve alt boyut puanlarına ilişkin normallik testleri sonuçları görülmektedir. Shapiro-Wilk testi sonucunda; Çok Yönlü Beden-Kendilik İlişkileri Ölçeği (ÇYBKİÖ) için puanların tam normal dağılım şartlarını tam olarak sağlamadığından dolayı, ek olarak Basıklık-Çarpıklık Katsayısı ve Grafik Dağılımı testlerine de bakılmıştır. Büyüköztürk’e (2010) göre; bir değişkenin normal dağılıp dağılmadığı mantıksal bir karardır. Bir dağılımın tam normal olması ihtimali çok düşük olmakla birlikte, normallik incelemesi yaparken aslında normallikten önemli ölçüde sapma gösterip göstermediğine bakılmaktadır. Bunun için de incelenen üç temel nokta vardır. Birincisi basıklık ve çarpıklık katsayılarıdır. Bu sayıların -1 ile +1 aralığında yer

alması gereklidir. Burada 0.010 ve 0.122 normallik kriterini sağlamaktadır. İkinci nokta söz konusu Shapiro-Wilk ve Kolmogorov-Smirnov testleridir. Grup büyüklüğünün 50'den küçük olması durumunda Shapiro-Wilk, 50'den büyük olması durumunda ise Kolmogorov-Smirnov testi puanların normal dağıldığını incelemek için kullanılmaktadır. Araştırma grubunda gebe olan ve gebe olmayan ergenlerin altı farklı yaş grubuna göre 30'ar kişiden oluşması nedeniyle Shapiro-Wilk testi uygun bulunmuştur. Üçüncü kriter de dağılım grafiklerinin normal dağılıma benzemesidir. Hem histogram grafiği hem de Q&Q grafikleri dağılımın normallikten önemli sapma olmadığını göstermiştir. Bu bakımdan tüm bu kriterler göz önünde bulundurularak; Çok Yönlü Beden-Kendilik İlişkileri Ölçeği (ÇYBKİÖ) için puan türlerinin normal dağıldığı söylenebilir. Bundan dolayı parametrik testler tercih edilmiştir. İki seçeneğin yer aldığı yaş, çalışma durumu, eşinin çalışma durumu, gebelik sayısı, gebeliğin planlı olma durumu, gebelikteki şikâyet durumu değişkenlerin Çok Yönlü Beden-Kendilik İlişkileri Ölçeği'nden (ÇYBKİÖ) alınan puanlarda farklılığa neden olup olmadığını anlamak için "t-Testi", ikiden fazla seçenekli öğrenim düzeyi, kardeş sayısı, doğum sırası, evlilik yaşı, evlilik süresi, evlenme biçimi, eşinin yaşı, eşinin öğrenim düzeyi, eşiyile iletişimini yeterli bulma durumu, eşin beğenisini ifade etme durumu, yaşını evliliğe uygun bulma durumu, gebeliğe hazır hissetme durumu, gebelik süresi, gebelikteki şikâyet sebepleri, gebeliğin vücutta yol açtığı değişiklikten rahatsız olma durumu, gebeliğin evlilik ilişkisinde değişiklik yaratma durumu değişkenlerin farklılığa yol açıp açmadığını anlamak için ise "Tek Yönlü Varyans Analizi" uygulanmıştır.

Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği (RBSÖ) için yapılan Shapiro-Wilk testi sonucunda puanların normal dağılmadığı anlaşıldığından ($p < .01$), basıklık-çarpıklık katsayılarının ve grafik dağılımlarının da normal dağılıma benzememesi sebebiyle non-parametrik testler seçilmiştir. Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği'nden (RBSÖ) alınan puanlarda farklılığa neden olup olmadığını anlamak için iki seçenekli yaş, çalışma durumu, eşinin çalışma durumu, gebelik sayısı, gebeliğin planlı olma durumu, gebelikteki şikâyet durumu değişkenlerinde "Mann-Whitney U Testi", ikiden fazla seçenekli öğrenim düzeyi, kardeş sayısı, doğum sırası, evlilik yaşı, evlilik süresi, evlenme biçimi, eşinin yaşı, eşinin öğrenim düzeyi, eşiyile iletişimini yeterli bulma durumu, eşin beğenisini ifade etme durumu, yaşını evliliğe uygun bulma durumu, gebeliğe hazır hissetme

durumu, gebelik süresi, gebelikteki şikâyet sebepleri, gebeliğin vücutta yol açtığı değişiklikten rahatsız olma durumu, gebeliğin evlilik ilişkisinde değişiklik yaratma durumu değişkenlerinde ise “Kruskal Wallis Testi” uygulanmıştır. Tek yönlü varyans analizi sonucunda farklılığın anlamlı çıktığı durumlarda farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek için “Scheffe Testi”, Kruskal Wallis testi sonucunda ortaya çıkan anlamlı farklılığın hangi gruplardan kaynaklandığını tespit etmek için ise “Mann-Whitney U Testi” yapılmıştır. Evli ergenlerde beden imgesi ve benlik saygısı arasındaki ilişkiyi incelemek için ise “Spearman Korelasyon Katsayısı Önemlilik Testi” yapılmıştır.

4. BULGULAR VE TARTIŞMA

Araştırma, 17-22 yaş grubundaki evli ergenlerin beden imgeleri ve benlik saygılarının çeşitli değişkenlere göre incelenmesi amacıyla planlanmıştır.

Araştırmaya dâhil edilen ergenlerin beden imgeleri ve benlik saygılarına ilişkin sonuçlar, ergenlerin beden imgelerine ve benlik saygılarına ilişkin değerlendirmeler ile sınırlıdır.

Çizelge 4.1-Çizelge 4.23 arasında; evli ergenlerin gebelik durumu, yaş, öğrenim düzeyi, çalışma durumu, kardeş sayısı, doğum sırası, evlilik yaşı, evlilik süresi, evlenme biçimi, eşinin yaşı, eşinin öğrenim düzeyi, eşinin çalışma durumu, eşiyile iletişimini yeterli bulma durumu, eşin beğenisini ifade etme durumu, yaşını evliliğe uygun bulma durumu, gebe ergenlerin gebelik sayısı, gebeliğin planlı olma durumu, gebeliğe hazır hissetme durumu, gebelik süresi, gebelikteki şikâyet durumu, şikâyet sebepleri, gebeliğin vücutta yol açtığı değişiklikten rahatsız olma ve gebeliğin evlilik ilişkisinde değişiklik yaratma durumu değişkenlerine ait beden imgesine ilişkin ortalamalar, standart sapmalar, t-testi ve tek yönlü varyans analizi sonuçları verilmiştir.

Çizelge 4.24-Çizelge 4.46 arasında; evli ergenlerin gebelik durumu, yaş, öğrenim düzeyi, çalışma durumu, kardeş sayısı, doğum sırası, evlilik yaşı, evlilik süresi, evlenme biçimi, eşinin yaşı, eşinin öğrenim düzeyi, eşinin çalışma durumu, eşiyile iletişimini yeterli bulma durumu, eşin beğenisini ifade etme durumu, yaşını evliliğe uygun bulma durumu, gebe ergenlerin gebelik sayısı, gebeliğin planlı olma durumu, gebeliğe hazır hissetme durumu, gebelik süresi, gebelikteki şikâyet durumu, şikâyet sebepleri, gebeliğin vücutta yol açtığı değişiklikten rahatsız olma ve gebeliğin evlilik ilişkisinde değişiklik yaratma durumu değişkenlerine ait benlik saygısına ilişkin ortalamalar, standart sapmalar, Mann-Whitney U testi ve Kruskal Wallis testi sonuçları verilmiştir.

Çizelge 4.47’de evli ergenlerin beden imgesi ve benlik saygısı arasındaki ilişkiyi incelemek için yapılan Spearman Korelasyon Katsayısı Önemlilik testi sonuçları verilmiştir.

Çizelge 4.1 Evli ergenlerin gebelik durumuna göre beden imgesi puanlarına ilişkin ortalamalar, standart sapmalar ve t-Testi sonuçları

BEDEN İMGESİ	Gebe (n=180)		Gebe Değil (n=180)		t	p
	\bar{x}	S	\bar{x}	S		
Görünüşü Değerlendirme (GD)	2.24	0.35	2.25	0.34	.28	.781
Görünüş Yönelimi (GY)	3.66	0.69	3.64	0.71	-.24	.810
Fiziksel Yeterliliği Değerlendirme (FYD)	3.38	0.66	3.41	0.66	.40	.690
Fiziksel Yeterlilik Yönelimi (FYY)	2.95	0.65	2.88	0.68	-.97	.333
Sağlık Değerlendirmesi (SD)	3.29	0.65	3.25	0.62	-.59	.554
Sağlık Yönelimi (SY)	3.44	0.62	3.41	0.66	-.52	.606
Beden Alanlarından Doyum (BAD)	3.59	0.78	3.48	0.75	-1.41	.161
Toplam Puan	195.37	29.31	192.71	29.91	-.85	.395

Çizelge 4.1 incelendiğinde; gebe olan evli ergenlerin beden imgesi puan ortalamalarının ($\bar{x}=195.37$), gebe olmayan evli ergenlerin puan ortalamasından ($\bar{x}=192.71$) daha yüksek olduğu görülmektedir. Dağılımlara bakıldığında; beden imgesi ile ilgili olarak, görünüşü değerlendirme (GD), görünüş yönelimi (GY), fiziksel yeterliliği değerlendirme (FYD), fiziksel yeterlilik yönelimi (FYY), sağlık değerlendirmesi (SD), sağlık yönelimi (SY) ve beden alanlarından doyum (BAD) alt boyutlarının hiçbirinde gebe olan ve olmayan ergenler arasında anlamlı bir farklılık olmadığı görülmektedir [GD $t_{(358)} = .28$, GY $t_{(358)} = -.24$, FYD $t_{(358)} = .40$, FYY $t_{(358)} = -.97$, SD $t_{(358)} = -.59$, SY $t_{(358)} = -.52$, BAD $t_{(358)} = -1.41$, $p > .05$].

Ayrıca Çizelge 4.1 ile ilgili olarak, araştırmaya alınan 180 gebe ergen ve 180 gebe olmayan ergenlerin Çok Yönlü Beden-Kendilik Ölçeği'nden aldıkları beden imgesi puanlarının, ölçeğin üst sınırına (ÖTP=285) yakın olduğu görülmüştür.

Araştırma grubunda gebe olan ve olmayanların tamamı evli ergenlerden oluşmaktadır. Gelişimin hala devam ettiği ergenlik döneminde, evlilik ve gebeliğin gündeme gelmesi ergenin yaşantısını etkilemektedir. Gebelik beden imgesini etkileyen bir durumdur. Ergen birey süregelen hızlı bedensel değişimlerin yanı sıra, bu dönemdeki yaşanan gebeliğe bağlı diğer değişimlerin de eklenmesiyle beden imgesine yönelik uyum

problemleri yaşayabilir. Ancak ülkemizde ergenlik döneminde de olsa gebeliğin olumlu karşılanması ve kabulü nedeniyle ergen, diğer bedensel değişimler gibi bu değişimleri de desteklediğinde kolayca kabullenebilir. Her iki gruptaki ergenlerin puan ortalamalarının birbirine oldukça yakın olması bu görüşü destekler niteliktedir.

Bireyin yaşı ne olursa olsun, beden imgesi normal büyüme ve gelişme dönemleri dışında hastalık, gebelik, yaralanma, ameliyat ve doğum gibi birçok nedenle değişebilir (Şanlı 1997). Gebelik döneminde beden imgesi önemli bir durumdur. Gebelikte beden imgesinin olumsuz değiştiği düşüncesine karşın, son yıllarda ülkemizde ve dünyada ünlü sanatçıların gebelik dönemlerinde, televizyon ve dergilerde gebeliklerini ön plana çıkartacak fotoğraflara ve röportajlara sıkça rastlanmaktadır (Coşkuner Potur 2003).

Literatürde gebelikte beden imgesi algılayışının olumlu ya da olumsuz yönde etkilendiği belirtilmiş, bazı gebeler kendisinde meydana gelen bedensel değişikliklerin yakıştığını, doğurganlıklarını, dişiliklerini ortaya çıkardığını düşündüklerini ve bazılarında ise bu algılayışın olumsuz yönde etkilendiği belirtilmiştir (Zwelling 1997). Çizelge 4.1’de yer alan bulgudaki olumlu yönde etkilenme, literatür bilgileri ile uyumludur.

Çizelge 4.2 Evli ergenlerin yaşına göre beden imgesi puanlarına ilişkin ortalamalar, standart sapmalar ve t-Testi sonuçları

BEDEN İMGESİ	Yaş				t	p
	17-19 (n=180)		20-22 (n=180)			
	\bar{x}	S	\bar{x}	S		
Görünüşü Değerlendirme (GD)	2.23	0.36	2.26	0.34	-.88	.375
Görünüş Yönelimi (GY)	3.60	0.71	3.70	0.69	-1.32	.187
Fiziksel Yeterliliği Değerlendirme (FYD)	3.36	0.69	3.43	0.63	-1.09	.275
Fiziksel Yeterlilik Yönelimi (FYY)	2.85	0.66	2.99	0.66	-2.02*	.044
Sağlık Değerlendirmesi (SD)	3.20	0.61	3.33	0.66	-1.95	.052
Sağlık Yönelimi (SY)	3.31	0.63	3.54	0.63	-3.40**	.001
Beden Alanlarından Doyum (BAD)	3.50	0.76	3.57	0.77	-.81	.422
Toplam Puan	190.47	29.70	197.61	29.15	-2.30*	.022

*p<.05 ve **p<.01

Çizelge 4.2’de araştırmaya alınan evli ergenlerden 17-19 yaş grubu ile 20-22 yaş grubu arasındaki ergenlerin beden imgesi ile ilgili olarak fiziksel yeterlilik yönelimi (FYY) ve sağlık yönelimi (SY) alt boyutlarında anlamlı farklılık bulunmuştur [FYY $t_{(358)} = -2.02$, $p < .05$, SY $t_{(358)} = -3.40$, $p < .01$]. Ancak görünüşü değerlendirme (GD), görünüş yönelimi (GY), fiziksel yeterliliği değerlendirme (FYD), sağlık değerlendirmesi (SD) ve beden alanlarından doyum (BAD) alt boyutlarında yaş durumuna göre anlamlı bir farklılık bulunamamıştır [GD $t_{(358)} = -.88$, GY $t_{(358)} = -1.32$, FYD $t_{(358)} = -1.09$, SD $t_{(358)} = -1.95$, BAD $t_{(358)} = -.81$, $p > .05$].

Puan ortalamaları incelendiğinde; 20-22 yaş grubundaki ergenlerin fiziksel yeterlilik yönelimi (FYY) puan ortalamalarının ($\bar{x} = 2.99$), 17-19 yaş grubu puan ortalamalarından ($\bar{x} = 2.85$) daha yüksek olduğu, sağlık yönelimi (SY) alt boyutunda da 20-22 yaş grubundaki ergenlerin puan ortalamalarının ($\bar{x} = 3.54$), 17-19 yaş grubundaki ergenlerin puan ortalamalarından ($\bar{x} = 3.31$) daha yüksek olduğu görülmektedir. Yaş ilerledikçe ergen bireylerin bedendeki değişimlere daha rahat uyum sağlamaları nedeniyle beden imgesi puan ortalamalarının yüksek olduğu düşünülmektedir.

Beden imgesi, büyüme ve gelişme süreci içinde oluşur. Bu oluşum bireyin bedenindeki değişim deneyimlerine, duyu organlarına ait algıların bir sonucudur (Şanlı 1997). Ergenlik dönemi bedensel büyümenin en fazla olduğu ve bu nedenle beden imgesi değişiminin en hızlı olduğu dönemdir. Değişimlere uyum yaş ilerledikçe gerçekleşen bir durumdur. Kendi bedenini kabul eden ve değişimlere uyum sağlayan ergenin olumlu beden imgesine sahip olması beklenir (Oktan ve Şahin 2010). Yaş ilerledikçe ergen bireyin bedenindeki değişimlere uyum sağlamaya başladığı yapılan çalışmalarda gösterilmiştir. Feingold ve Mazella (1998) beden imgesini inceledikleri çalışmalarında, kızların yaşları arttıkça bedenlerinden daha fazla memnun olduklarını belirlemiştir. Buradaki bulgu literatürle paralellik göstermektedir.

Çizelge 4.3 Evli ergenlerin öğrenim düzeyine göre beden imgesi puanlarına ilişkin ortalamalar, standart sapmalar ve tek yönlü varyans analizi sonuçları

Öğrenim Düzeyi	n	BEDEN İMGESİ														GENEL									
		GD		GY		FYD		FYY		SD		SY		BAD											
		\bar{x}	S	\bar{x}	S	\bar{x}	S	\bar{x}	S	\bar{x}	S	\bar{x}	S	\bar{x}	S	\bar{x}	S								
İlkokul mezunu	86	2.16	0.31	3.44	0.66	3.21	0.63	2.69	0.63	3.09	0.56	3.21	0.53	3.27	0.79	181.56	25.17								
Ortaokul mezunu	158	2.21	0.35	3.56	0.72	3.30	0.64	2.86	0.62	3.20	0.62	3.35	0.65	3.55	0.72	190.50	28.34								
Lise mezunu	90	2.34	0.33	3.88	0.64	3.64	0.64	3.09	0.62	3.43	0.66	3.61	0.59	3.70	0.76	204.84	28.22								
Üniv. devam ediyor	26	2.42	0.38	4.07	0.56	3.76	0.56	3.39	0.86	3.76	0.56	3.99	0.62	3.76	0.73	219.46	29.05								
Toplam	360	2.25	0.35	3.65	0.70	3.39	0.66	2.92	0.66	3.27	0.64	3.43	0.64	3.54	0.76	194.04	29.60								
Var. An. Sonuçları	Sd	KO	F	p	KO	F	p	KO	F	p	KO	F	p	KO	F	p	KO	F	p						
Gruplararası	3	.81	7.11**	.000	4.68	10.23**	.000	4.51	11.30**	.000	4.40	10.78**	.000	4.04	10.75**	.000	6.47	14.95**	.000	3.25	5.79**	.000	14229.1	18.63**	.000
Grup içi	356	.11			.46			.40			.41			.38			.37			.56			763.75		
Toplam	359																								
Anlamlılık Farkı		1-3, 1-4, 2-3, 2-4		1-3, 1-4, 2-3, 2-4		1-3, 1-4, 2-3, 2-4		1-3, 1-4, 2-4		1-3, 1-4, 2-3, 2-4		1-3, 1-4, 2-3, 2-4, 3-4		1-3, 1-4		1-3, 1-4, 2-3, 2-4									

**p<.01

Çizelge 4.3 incelendiğinde; araştırmaya katılan evli ergenlerin öğrenim düzeyinin beden imgesinin tüm alt boyutlarından alınan puanlarda anlamlı farklılık yarattığı görülmektedir [GD $F_{(3-359)}= 7.11$, GY $F_{(3-359)}= 10.23$, FYD $F_{(3-359)}= 11.30$, FYY $F_{(3-359)}= 10.78$, SD $F_{(3-359)}= 10.75$, SY $F_{(3-359)}= 14.95$, BAD $F_{(3-359)}= 5.79$, $p<.01$]. Yapılan varyans analizi neticesinde, öğrenim düzeyi arttıkça doğru orantılı olarak, beden imgesi ölçüğünden alınan puan ortalamalarının da arttığı saptanmıştır. Gerçekleştirilen varyans analizi sonucunda çıkan anlamlı farklılığın hangi grup ya da gruplardan kaynaklandığını anlamak için bu dört grup arasında Scheffe testi yapılmıştır. Analiz neticesinde; görünüşü değerlendirme (GD), görünüş yönelimi (GY), fiziksel yeterliliği değerlendirme (FYD), sağlık değerlendirmesi (SD) alt boyutlarında ve genel toplamda; ilkokul mezunu ile lise mezunu, ilkokul mezunu ile üniversiteye devam eden, ortaokul mezunu ile lise mezunu, ortaokul mezunu ile üniversiteye devam eden ergenler arasında, fiziksel yeterlilik yönelimi (FYY) alt boyutunda, ilkokul ile lise mezunu ve üniversiteye devam eden, ortaokul mezunu ile üniversiteye devam eden ergenler arasında, sağlık yönelimi (SY) alt boyutunda ilkokul mezunu ile lise mezunu, ilkokul mezunu ile üniversiteye devam eden, ortaokul mezunu ile lise mezunu, ortaokul mezunu ile üniversiteye devam eden, lise mezunu ile üniversiteye devam eden ergenler arasında, beden alanlarından doyum (BAD) alt boyutunda ilkokul mezunu ile lise mezunu, ilkokul mezunu ile üniversiteye devam eden ergenler arasında beden imgesi açısından anlamlı bir farklılık olduğu belirlenmiştir.

Öğrenim düzeyi ergenin toplumsal statüsünün belirlenmesinde en önemli göstergelerden birisidir (Taşkın 2009). Akademik başarı gibi kişisel özellikler toplumsal kabulü sağlar. Ergenin artan öğrenim düzeyi ile birlikte kendi bedenindeki değişimleri bilmesi, kabullenmesi de artmakta, bu durum olumlu bir beden imgesi oluşturmaya katkıda bulunmaktadır. Öğrenim düzeyinin, ergen bireyin bedenindeki değişimlerle baş etme mekanizmalarını olumlu yönde etkilediği ve dolaylı olarak beden imgesini yükselttiği söylenebilir. Nitekim yapılan çalışmalarda da öğrenim düzeyi ile beden imgesi arasında olumlu ilişkili olduğu bulunmuştur. Pınar (2002) yaptığı çalışmasında öğrenim düzeyi ve beden imgesi arasındaki ilişkide, öğrenim düzeylerinin artmasına paralel olarak beden imgesi puanlarının arttığını saptamıştır. Yılmaz (2009) çalışmasında, öğrenim düzeyi arttıkça, bireylerin beden imgelerinin de yükseldiği

sonucuna ulaşmıştır. Başka bir çalışma da, Atik ve Örtten (2008) dış görüntüye verilen önemin, öğrenim düzeyiyle doğru orantılı olduğu sonucuna varmışlardır.

Çizelge 4.4 Evli ergenlerin çalışma durumuna göre beden imgesi puanlarına ilişkin ortalamalar, standart sapmalar ve t-Testi sonuçları

BEDEN İMGESİ	Çalışma Durumu				t	p
	Çalışıyor (n=42)		Çalışmıyor (n=318)			
	\bar{x}	S	\bar{x}	S		
Görünüşü Değerlendirme (GD)	2.37	0.37	2.23	0.34	-2.43*	.015
Görünüş Yönelimi (GY)	3.80	0.71	3.63	0.70	-1.51	.133
Fiziksel Yeterliliği Değerlendirme (FYD)	3.77	0.73	3.35	0.63	-4.01**	.000
Fiziksel Yeterlilik Yönelimi (FYY)	3.11	0.76	2.89	0.65	-2.07*	.039
Sağlık Değerlendirmesi (SD)	3.58	0.66	3.23	0.62	-3.33**	.001
Sağlık Yönelimi (SY)	3.67	0.75	3.39	0.62	-2.27*	.028
Beden Alanlarından Doyum (BAD)	3.79	0.63	3.50	0.78	-2.27*	.024
Toplam Puan	208.50	34.75	192.13	28.37	-2.93**	.005

*p<.05 ve **p<.01

Çizelge 4.4'de görüldüğü üzere; gebe olan ve olmayan evli ergenlerin çalışma durumuna göre beden imgesinin görünüş yönelimi (GY) alt boyutunda anlamlı farklılık bulunamamış [GY $t_{(358)} = -1.51$, $p > .05$] ancak beden imgesi ölçeğinin diğer tüm alt boyutlarında çalışma durumunun anlamlı farklılık yarattığı saptanmıştır [GD $t_{(358)} = -2.43$, FYY $t_{(358)} = -2.07$, SY $t_{(358)} = -2.27$, BAD $t_{(358)} = -2.27$, $p < .05$, FYD $t_{(358)} = -4.01$, SD $t_{(358)} = -3.33$ $p < .01$]. Nitekim dağılımlar incelendiğinde; çalışan ergenlerin beden imgesi puan ortalamalarının ($\bar{x} = 208.50$), çalışmayan ergenlerin puan ortalamalarından ($\bar{x} = 192.13$) daha yüksek olduğu belirlenmiştir.

Çalışan birey kendi ekonomik özgürlüğüne sahip olan kişidir. Bireyin kendi bedeninin bakımı için, kendi kendine yetebilecek durumda olması beden imgesini olumlu etkiler. Ergenlik döneminde birey dış görünümüne çok önem verir. Ekonomik özgürlüğünün olması; kendine zaman ayırma, kıyafet, makyaj vb. ihtiyaçları alabilme, spor vb. sosyal aktivitelere katılabilmesi için olanak sağlamaktadır. Kendi bedenine yapacağı bu tür olumlu değişiklikler, doğrudan olumlu beden imgesine sahip olmasına olanak verir. Çalışan ergenlerin daha yüksek beden imgesine sahip oldukları bulgusu bu düşüncüyü

destekler niteliktedir. Buradaki bulguyla paralellik gösteren bir çalışmada (Polat 2007), alışma durumlarına gore beden imgesinin anlamlı farklılık gosterdiği ve çalışan bireylerin beden imgesi puanlarının, çalışmayan bireylerin beden imgesi puanlarından daha yuksek olduğu bulunmuştur.

Çizelge 4.5 Evli ergenlerin kardeş sayısına göre beden imgesi puanlarına ilişkin ortalamalar, standart sapmalar ve tek yönlü varyans analizi sonuçları

Kardeş Sayısı	n	BEDEN İMGESİ												GENEL											
		GD		GY		FYD		FYY		SD		SY				BAD									
		\bar{x}	S	\bar{x}	S	\bar{x}	S	\bar{x}	S	\bar{x}	S	\bar{x}	S	\bar{x}	S	\bar{x}	S								
0-1 kardeş	53	2.32	0.37	3.74	0.69	3.45	0.66	3.00	0.71	3.39	0.66	3.59	0.69	3.61	0.68	200.40	30.65								
2 kardeş	83	2.27	0.36	3.79	0.74	3.54	0.70	2.96	0.72	3.38	0.69	3.53	0.68	3.51	0.75	198.77	33.68								
3 ve fazla kardeş	224	2.22	0.33	3.58	0.68	3.33	0.64	2.88	0.63	3.20	0.60	3.35	0.60	3.53	0.79	190.79	27.31								
Toplam	360	2.25	0.35	3.65	0.70	3.39	0.66	2.92	0.66	3.27	0.64	3.43	0.64	3.54	0.76	194.04	29.60								
Var. An. Sonuçları	Sd	KO	F	p	KO	F	p	KO	F	p	KO	F	p	KO	F	p	KO	F	p						
Gruplararası	2	.24	2.01	.136	1.65	3.40*	.035	1.54	3.60*	.028	.46	1.05	.352	1.46	3.65*	.027	1.76	4.30*	.013	.18	.31	.733	3185.67	3.69*	.026
Grup içi	357	.12			.49			.43			.44			.40			.40			.59			863.34		
Toplam	359																								
Anlamlılık Farkı		-			2-3			2-3			-			2-3			1-3, 2-3			-			1-3, 2-3		

*p<.05

Çizelge 4.5 incelendiğinde; evli ergenlerin kardeş sayısına göre beden imgesi ölçeğinin görünüşü değerlendirme (GD), fiziksel yeterlilik yönelimi (FYY) ve beden alanlarından doyum (BAD) alt boyutlarında anlamlı bir farklılık bulunmamasına karşın [GD $F_{(3-359)}= 2.01$, FYY $F_{(3-359)}= 1.05$, BAD $F_{(3-359)}= .31$, $p>.05$], görünüş yönelimi (GY), fiziksel yeterliliği değerlendirme (FYD), sağlık değerlendirmesi (SD), sağlık yönelimi (SY) alt boyutlarında kardeş sayısına göre anlamlı farklılık olduğu saptanmıştır [GY $F_{(3-359)}= 3.40$, FYD $F_{(3-359)}= 3.60$, SD $F_{(3-359)}= 3.65$, SY $F_{(3-359)}= 4.30$, $p<.05$]. Farklılığın hangi grup ya da gruplardan kaynaklandığını saptamak amacıyla yapılan Scheffe testi neticesinde; görünüş yönelimi (GY), fiziksel yeterliliği değerlendirme (FYD) ve sağlık değerlendirmesi (SD) alt boyutunda 2 kardeşi olan ergenler ile 3 ve daha fazla kardeşi olan ergenler arasında, sağlık yönelimi (SY) alt boyutunda ve genel toplamda 0-1 kardeşi olan ergenler ile 3 ve daha fazla kardeşi olan ergenler, 2 kardeşi olan ergenler ile 3 ve daha fazla kardeşi olan ergenler arasında anlamlı farklılık olduğu tespit edilmiştir.

Araştırmaya alınan ergenlerin sahip oldukları kardeş sayısı arttıkça, ters orantılı olarak, beden imgesinden alınan puan ortalamalarının düştüğü gözlenmiştir. En yüksek beden imgesi puanlarına 0-1 kardeşi ($\bar{x}=200.40$) olduğunu belirten ergenler, en düşük beden imgesi puanlarına ise 3 ve daha fazla kardeşi ($\bar{x}=190.79$) olduğunu belirten ergenlerin sahip olduğu tespit edilmiştir.

Beden imgesinin kardeş sayısının artması ile olumsuz yönde etkilenmesi, kardeş sayısının fazla olmasının, ailenin ya da ebeveynlerin her bir çocuğa gösterdiği ilgi miktarının paylaşımını etkilemesinden kaynaklandığı düşünülmektedir. Bir bireyin kardeşini kıskanması doğal bir duygu olarak tanımlanabilir. Her birey özel olmak, ilk olmak, öncelikli olmak, tercih edilmek, beğenilmek isteyebilir. Karşıdaki kardeş olsa bile bu duyguların kontrol edilmesi kişi için bazen güç olabilir. Ayrıca beden imgesi açısından bireyin iç ve dış kaynaklardan etkilendiği bilinmektedir. Dış kaynağı olan ailesinin, yakınlarının ergen bireyin kendi bedenine yönelik dış görünümü üzerindeki düşüncelerinden olumlu geri dönüt alan ergen, bu durumu beden imgesine olumlu olarak yansıtır. Eğer ailede bulunan kardeş sayısı fazla ise ebeveynin tüm çocuklarına ayıracakları vakit miktarı da doğal olarak azalacaktır. Ergen kendisiyle yeterince ilgilenilmediğini düşünebilir ve bu da beden imgesini olumsuz yönde etkileyebilir.

Çizelge 4.6 Evli ergenlerin doğum sırasına göre beden imgesi puanlarına ilişkin ortalamalar, standart sapmalar ve tek yönlü varyans analizi sonuçları

Doğum Sırası	n	BEDEN İMGESİ												GENEL											
		GD		GY		FYD		FYY		SD		SY				BAD									
		\bar{x}	S	\bar{x}	S	\bar{x}	S	\bar{x}	S	\bar{x}	S	\bar{x}	S	\bar{x}	S	\bar{x}	S								
İlk Çocuk	138	2.29	0.33	3.79	0.65	3.48	0.65	2.95	0.68	3.32	0.66	3.53	0.65	3.55	0.77	198.87	29.61								
Ortanca çocuk veya ortancalardan biri	155	2.21	0.37	3.56	0.71	3.35	0.65	2.89	0.70	3.20	0.63	3.33	0.62	3.51	0.74	190.13	28.83								
Son Çocuk	67	2.24	0.30	3.58	0.76	3.33	0.70	2.88	0.55	3.32	0.61	3.43	0.65	3.57	0.82	193.15	30.37								
Toplam	360	2.25	0.35	3.65	0.70	3.39	0.66	2.92	0.66	3.27	0.64	3.43	0.64	3.54	0.76	194.04	29.60								
Var. An. Sonuçları	Sd	KO	F	p	KO	F	p	KO	F	p	KO	F	p	KO	F	p	KO	F	p						
Gruplararası	2	.25	2.09	.125	2.19	4.54*	.011	.79	1.84	.161	.18	.40	.671	.71	1.76	.173	1.49	3.71*	.026	.07	.12	.884	2821.40	3.26*	.040
Grup içi	357	.12			.48			.43			.44			.40			.40			.59			865.38		
Toplam	359																								
Anlamlılık Farkı		-			1-2			-			-			1-2			-						1-2		

*p<.05

Çizelge 4.6'da görünüş yönelimi (GY) ve sağlık yönelimi (SY) alt boyutları ile genel puanda doğum sırasına göre anlamlı bir farklılık olduğu saptanmıştır [GY $F_{(2-359)}=4.54$, SY $F_{(2-359)}= 3.71$, Genel $F_{(2-359)}= 3.26$, $p<.05$]. Farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek için yapılan Scheffe testi sonuçlarına göre; görünüş yönelimi (GY), sağlık yönelimi (SY) alt boyutlarında ve genel toplamda ilk çocuk ile ortanca çocuklar arasındaki farkın anlamlı olduğu görülmüştür.

Yapılan varyans analizi sonucunda; doğum sırasına göre ilk çocuk ($\bar{x}=198.87$) veya son çocuk ($\bar{x}=193.15$) olan ergenlerin beden imgesi ölçeğinden aldıkları puan ortalamalarının ortanca çocuk veya ortancalardan biri ($\bar{x}=190.13$) olan ergenlerin puan ortalamalarından daha yüksek olduğu görülmüştür.

Bulgular arasındaki bu puan farklılığının nedeni olarak, toplumumuzda ilk çocuk olmanın, ailenin tüm ilgisini toplamaya yol açması, son çocukta ise ebeveynlerin daha deneyimli olması ve ergen bireye nasıl davranması gerektiği konusunda daha fazla bilgi ve tecrübeye sahip olması ve ayrıca son çocuğun ailenin en küçüğü konumunda olması nedeniyle şımartılarak büyütülmesi, ancak ortanca çocukta daha rahat olmaları nedeniyle verilen ilginin azalması ve buna bağlı olarak da beden imgesinin bu yönde etkilenmiş olabileceği düşünülmektedir.

Ailede çocuk sayısı arttıkça anne ve babanın çocuğa karşı ilgisi ve sevgisi bölünmekte ve ev içindeki sorumlulukları artmaktadır. Bu durumda çok çocuklu ailelerin, ilk doğan çocuklarından beklentileri fazladır. İlk doğan çocuğun yetiştirilmesine daha sonra doğan çocuklardan daha çok özenilmektedir. Ailelerin çocuk yetiştirme konusunda belli süreçlerden geçmeleri, ilk çocuklarına uyguladıkları yetiştirme yöntemiyle, her bir çocuktaki yetiştirme yönteminin farklı olması nedeniyle kardeşler arasında doğum sırasına göre farklılık meydana gelmektedir (Şimşek 2006). Albukrek (2002) çalışmasında, ailede çocuk sayısı arttıkça çocuklara karşı ilginin ve sıcaklığın azaldığını, ihmalkârlığın arttığını belirlemiştir. İhmal edildiğini düşünen ergenin olumlu bir beden imgesi geliştirmesi beklenemez. Çünkü her ergenin biricik olduğunu hissetmeye ihtiyacı vardır. Bu düşünce ilk çocuk olduğunu ifade eden ergenlerin en yüksek beden imgesi puanına sahip olmasını açıklamaktadır.

Çizelge 4.7 Evli ergenlerin evlilik yaşına göre beden imgesi puanlarına ilişkin ortalamalar, standart sapmalar ve tek yönlü varyans analizi sonuçları

Evlilik Yaşı	n	BEDEN İMGESİ														GENEL									
		GD		GY		FYD		FYY		SD		SY		BAD											
		\bar{x}	S	\bar{x}	S	\bar{x}	S	\bar{x}	S	\bar{x}	S	\bar{x}	S	\bar{x}	S	\bar{x}	S								
17-18 yaş	219	2.20	0.34	3.58	0.70	3.31	0.64	2.82	0.64	3.22	0.62	3.34	0.63	3.48	0.70	189.72	27.74								
19-20 yaş	105	2.30	0.34	3.74	0.67	3.52	0.66	3.03	0.68	3.32	0.66	3.51	0.64	3.58	0.84	198.95	30.33								
21-22 yaş	36	2.37	0.38	3.81	0.77	3.56	0.70	3.15	0.69	3.40	0.64	3.70	0.62	3.73	0.88	206.00	33.57								
Toplam	360	2.25	0.35	3.65	0.70	3.39	0.66	2.92	0.66	3.27	0.64	3.43	0.64	3.54	0.76	194.04	29.60								
Var. An. Sonuçları	Sd	KO	F	p	KO	F	p	KO	F	p	KO	F	p	KO	F	p	KO	F	p						
Gruplararası	2	.61	5.18**	.006	1.36	2.79	.063	2.20	5.20**	.006	2.68	6.24**	.002	.73	1.82	.160	2.54	6.42**	.002	1.10	1.89	.153	5883.80	6.94**	.001
Grup içi	357	.12			.49			.42			.43			.40			.40			.58			848.22		
Toplam	359																								
Anlamlılık Farkı		1-3		-		1-2		1-2, 1-3		-		1-3		-		1-2, 1-3									

**p<.01

Çizelge 4.7 incelendiğinde; beden imgesinin görünüş yönelimi (GY), sağlık değerlendirmesi (SD) ve beden alanlarından doyum (BAD) alt boyutlarının evlilik yaşına göre anlamlı farklılık göstermediği görülmektedir [GY $F_{(2-359)}= 2.79$, SD $F_{(2-359)}= 1.82$, BAD $F_{(2-359)}= 1.89$, $p>.05$]. Evlilik yaşına göre beden imgesi açısından görüşünü değerlendirme (GD), fiziksel yeterliliği değerlendirme (FYD), fiziksel yeterlilik yönelimi (FYY) ve sağlık yönelimi (SY) alt boyutlarında anlamlı farklılık olduğu saptanmıştır [GD $F_{(2-359)}= 5.18$, FYD $F_{(2-359)}= 5.20$, FYY $F_{(2-359)}= 6.24$, SY $F_{(2-359)}= 6.42$, $p<.01$]. Anlamlı farklılığın hangi gruplardan kaynaklandığını bulmak amacıyla yapılan Scheffe testi sonucunda; görüşünü değerlendirme (GD) ve sağlık yönelimi (SY) alt boyutlarında evlilik yaşı 17-18 olanlar ile 21-22 yaş olanlar arasında, fiziksel yeterliliği değerlendirme (FYD) alt boyutunda 17-18 ile 19-20 yaş grupları arasında, fiziksel yeterlilik yönelimi (FYY) alt boyutunda ve genel toplamda 17-18 yaşları ile 19-20 ve 21-22 yaşları arasında anlamlı farklılık olduğu belirlenmiştir.

Evlilik yaşındaki artışa paralel olarak beden imgesi ölçeğinden alınan puanların da arttığı görülmektedir. 21-22 yaşlarında evlenen ergenlerin puan ortalamalarının ($\bar{x}=206.00$), 19-20 yaşlarında evlenen ergenlerin puan ortalamalarından ($\bar{x}=198.95$) ve 17-18 yaşlarında evlenen ergenlerin beden imgesi puan ortalamalarından ($\bar{x}=189.72$) yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Ergen birey hem döneminin gelişimsel ödevleri olan evlilik ve aile yaşamı için hazırlanmak ve hem evlilik, gebelik, eş olmak gibi toplumsal rollerini de başarmak zorundadır. Hızlı fiziksel değişikliklere uyumun yanı sıra yaşamın getirdiği (eş, anne/baba, kadın/erkek) rollere de uyum sağlaması beklenir. Ancak yeterli bilişsel ve fiziksel olgunluk kazanılmadan gerçekleştirilen erken yaşlardaki evlilikler ve bu gelişim krizleri çoğu zaman yüksek düzeyde strese neden olur (Kulaksızoğlu 2007).

Erken yaşlarda ergen bireylerin kendi bedeninin ve evlilik bilincinin yerinde olması açısından immatür davranışlar göstermesi beklenilebilir. Hazırlıklı olmadan evliliğin getireceği yeni roller beden imgesi üzerine de etkide bulunur. Bedensel değişimleri tam benimsemeden evliliğin gerçekleşmesi ergen bireylerin beden imgesi üzerinde olumsuz etkiler bırakmaktadır. Evlilik yaşı arttıkça beden imgesinin yükselmesi bu görüşü

destekler niteliktedir. Yapılan alışmalarda (Yiğitoğlu 2009), ergen gebelerin yaşları ilerledikçe ve ilk evlilik yaşları daha ileri oldukça, evlilikte uyumlarının yükseldiği sonucu ortaya konulmuştur.

Ergenlerin büyük bir bölümü, mutlu bir evlilik sürdürmeyi ve ana-baba olmayı önemli yaşam amaçları olarak belirlemektedirler. Ancak evliliklerini yürütebilmeleri için gereken toplumsal becerileri, olumlu tutumları, duygusal olgunluğu ve nesnel bilgiyi kazanmış olmaları gerekmektedir (İnanç vd. 2005).

Çizelge 4.8 Evli ergenlerin evlilik süresine göre beden imgesi puanlarına ilişkin ortalamalar, standart sapmalar ve tek yönlü varyans analizi sonuçları

Evlilik Süresi	n	BEDEN İMGESİ												GENEL											
		GD		GY		FYD		FYY		SD		SY				BAD									
		\bar{x}	S	\bar{x}	S	\bar{x}	S	\bar{x}	S	\bar{x}	S	\bar{x}	S	\bar{x}	S	\bar{x}	S								
1 yıldan az	159	2.28	0.36	3.69	0.71	3.47	0.68	2.96	0.68	3.27	0.61	3.45	0.64	3.58	0.78	196.23	30.83								
1-2 yıl	155	2.24	0.35	3.61	0.70	3.34	0.66	2.88	0.66	3.22	0.63	3.38	0.66	3.53	0.78	191.95	29.25								
3 yıl ve üzeri	46	2.19	0.26	3.66	0.67	3.32	0.57	2.90	0.63	3.43	0.72	3.49	0.57	3.42	0.66	193.54	26.33								
Toplam	360	2.25	0.35	3.65	0.70	3.39	0.66	2.92	0.66	3.27	0.64	3.43	0.64	3.54	0.76	194.04	29.60								
Var. An. Sonuçları	Sd	KO	F	p	KO	F	p	KO	F	p	KO	F	p	KO	F	p	KO	F	p						
Gruplararası	2	.16	1.33	.265	.23	.46	.630	.81	1.87	.155	.23	.52	.595	.75	1.86	.157	.33	.81	.445	.43	.73	.483	724.76	.83	.439
Grup içi	357	.12			.49			.43			.44			.40			.41			.58			877.12		
Toplam	359																								

Çizelge 4.8’de görüldüğü gibi; en yüksek puan ortalamasına 1 yıldan az evlilik süresine sahip olan ergenlerin (\bar{x} =196.23), en düşük puan ortalamasına ise 1-2 yıl evlilik süresi olan ergenlerin (\bar{x} =191.95) sahip oldukları saptanmıştır. Görünüşü değerlendirme (GD), fiziksel yeterliliği değerlendirme (FYD) ve beden alanlarından doyum (BAD) alt boyutlarında evli kalma süresi arttıkça beden imgesi puanlarının düştüğü görülmektedir. 1 yıldan daha az evlilik süresine sahip olan ergenlerin sağlık değerlendirmesi (SD) ve sağlık yönelimi (SY) alt boyutları dışındaki diğer tüm alt boyutlarda en yüksek beden imgesi puanlarına sahip oldukları gözlenmiştir. Ancak yapılan varyans analizi sonucunda evli ergenlerin evlilik süresine göre beden imgesinin alt boyutları arasında anlamlı düzeyde bir farklılık bulunamamıştır [GD $F_{(2-359)}= 1.33$, GY $F_{(2-359)}= .46$, FYD $F_{(2-359)}= 1.87$, FYY $F_{(2-359)}= .52$, SD $F_{(2-359)}= 1.86$, SY $F_{(2-359)}= .81$, BAD $F_{(2-359)}= .73$, $p>.05$].

Toplumumuzda evlilik ilk yıllarda eşlerin birbirine ve yeni rollerine uyum sağlama çabaları içinde geçtiğinden hem kadın hem erkek eş için oldukça ilgili dönemler olarak geçirilmektedir. Bedensel uyumun, ergen bireyin beden imgesine olumlu katkıda bulunabileceği, ancak evliliğin ilerleyen yıllarında özellikle kadın eşlerin kendi bedenine yönelik bakımlarla uğraşmaması beden imgesini olumsuz yönde etkileyebileceği düşünülmektedir. Ancak çalışma grubunun 17-22 yaş aralığını kapsamaması nedeniyle, en az 1 yıllık, en fazla 5 yıllık evlilikler olması, evliliklerin hiçbirisinin uzun süreli olmadığı gerçeği nedeniyle evlilik süresinin beden imgesi üzerinde etkisinin olmadığı söylenebilir.

Evlilik süresi ile evlilik uyumunun incelendiği bir çalışmada (Yiğitoğlu 2009), bir yıldır evli olan ergenlerin, üç yıl ve üzeri evlilik süresine sahip olan evli ergenlerden evliliğe daha yüksek uyum gösterdikleri sonucuna ulaşılmıştır. İlk gebelikte beden imajı konulu çalışma yapan Coşkun Potur (2003), benzer şekilde, evlilik süresi ve beden imgesi arasında anlamlı bir ilişki bulamamıştır.

Çizelge 4.9 Evli ergenlerin evlenme biçimine göre beden imgesi puanlarına ilişkin ortalamalar, standart sapmalar ve tek yönlü varyans analizi sonuçları

Evlenme Biçimi	n	BEDEN İMGESİ														GENEL									
		GD		GY		FYD		FYY		SD		SY		BAD											
		\bar{x}	S	\bar{x}	S	\bar{x}	S	\bar{x}	S	\bar{x}	S	\bar{x}	S	\bar{x}	S	\bar{x}	S								
Flört	111	2.34	0.38	3.92	0.70	3.60	0.63	3.10	0.71	3.44	0.67	3.64	0.63	3.82	0.67	207.17	29.27								
Görücü usulü	221	2.21	0.32	3.54	0.64	3.30	0.65	2.84	0.60	3.21	0.58	3.35	0.58	3.38	0.79	188.53	26.52								
Kaçarak	28	2.20	0.32	3.43	0.88	3.29	0.70	2.75	0.80	3.04	0.78	3.15	0.84	3.62	0.58	185.50	37.38								
Toplam	360	2.25	0.35	3.65	0.70	3.39	0.66	2.92	0.66	3.27	0.64	3.43	0.64	3.54	0.76	194.04	29.60								
Var. An. Sonuçları	Sd	KO	F	p	KO	F	p	KO	F	p	KO	F	p	KO	F	p	KO	F	p						
Gruplararası	2	.72	6.17**	.002	6.07	13.18**	.000	3.46	8.31**	.000	2.83	6.6**	.002	2.72	6.93**	.001	4.20	10.86**	.000	7.35	13.48**	.000	13946.3	17.37**	.000
Grup içi	357	.12			.46			.42			.43			.39			.39			.55			803.05		
Toplam	359																								
Anlamlılık Farkı		1-2		1-2, 1-3			1-2		1-2, 1-3			1-2, 1-3		1-2, 1-3		1-2		1-2, 1-3							

**p<.01

Çizelge 4.9’da görüldüğü üzere; yapılan varyans analizi sonucunda ergenlerin evlenme biçimine göre beden imgesinin tüm alt boyutları arasında anlamlı düzeyde farklılık olduğu ortaya çıkarılmıştır [GD $F_{(2-359)}= 6.17$, GY $F_{(2-359)}= 13.18$, FYD $F_{(2-359)}= 8.31$, FYY $F_{(2-359)}= 6.6$, SD $F_{(2-359)}= 6.93$, SY $F_{(2-359)}= 10.86$, BAD $F_{(2-359)}= 13.48$, $p<.01$]. Farklılığın hangi gruplardan kaynaklandığını bulmak amacıyla yapılan Scheffe testi sonuçlarına göre; farklılığa görünüşü değerlendirme (GD), fiziksel yeterliliği değerlendirme (FYD) ve beden alanlarından doyum (BAD) alt boyutlarında flört ile görücü usulü arasında, görünüş yönelimi (GY), fiziksel yeterlilik yönelimi (FYY), sağlık değerlendirmesi (SD) ve sağlık yönelimi (SY) alt boyutlarında ve genel toplamda görücü usulü ve kaçarak evlenenler ile flört arasında anlamlı farklılık olduğu saptanmıştır.

Dağılımlar incelendiğinde; flört ederek evlenen ergenlerin beden imgesi puanlarının ($\bar{x}=207.17$), görücü usulü ($\bar{x}=188.53$) ve kaçarak ($\bar{x}=185.50$) evlenen ergenlerin beden imgesi puanlarından daha yüksek olduğu saptanmıştır. Bu bulgular ışığında; ergen bireyin, bu dönemde kendi ve bedeni hakkında karar verebilme özgürlüğüne sahip olmasının onun için oldukça önemli bir durum olduğu söylenilebilir. Ergen, evlilik veya gebelik gibi yaşamında değişikliğe yol açan durumlar üzerinde kendi kontrolünü ele almak ister. Ancak başta aile üyelerinin ve çevrelerinin etkisi ile evlenme konusunda baskı altında kalabilmektedirler. Dolayısıyla kendi kararlarını almasına izin verilmez, ebeveynleri veya kendi dışındaki diğer kişilerin istekleri doğrultusunda uygun gördükleri kişi ile evlenmek durumunda kalabilirler. Bu da beden imgesine yönelik olumsuz duygular geliştirmesine yol açabilir. Görücü usulü evlenen ergenlerin beden imgesi puanlarının flört ederek evlenen ergenlerden düşük olması buna açıklık getirir niteliktedir. Kendi kararlarını veren ergen, her zaman sağlıklı kararlar verip doğru sonuçlar elde edemeyebilir. Kaçarak evlenen ergenlerin beden imgesinin düşüklüğü bunu göstermektedir. Bir diğer durum ise araştırmaya alınan ergenlerden çok az bir kısmının (% 7.8) kaçarak evlenmiş olması yani kaçarak evlenen ergenlerin denek sayısının azlığının da puanlarının düşüklüğüne yol açtığı söylenebilir.

Coşkuner Potur (2003) çalışmasında, çalışmaya katılanların % 67’sinin anlaşarak, %33’ünün ise görücü usulü evlendiğini bulmuştur. Bizim bulgularımızda ise

katılımcıların yaklaşık %31'inin flört ile yaklaşık % 62'sinin ise görücü usulü ile evlendiği tespit edilmiştir. Sonuçlar arasındaki farklılığın, çalışmaların yapıldığı bölgelerin farklı olmasından kaynaklandığı düşünülmektedir.

Gündoğdu'nun (2007) görücü usulü ve anlaşarak evlenmenin, çift uyumu ve evlilik doyumu üzerindeki etkisini araştırdığı çalışmasında, görücü usulü ile evlenen katılımcıların, anlaşarak evlenen katılımcılara göre eşlerine daha az uyum sağladıklarını ortaya çıkarmıştır. Flört ederek evlenen ergenlerin en yüksek beden imgesi puanlarına sahip olmaları, literatür ile paralellik göstermektedir.

Çizelge 4.10 Evli ergenlerin eşinin yaşına göre beden imgesi puanlarına ilişkin ortalamalar, standart sapmalar ve tek yönlü varyans analizi sonuçları

Eşin Yaşı	n	BEDEN İMGESİ												GENEL												
		GD		GY		FYD		FYY		SD		SY				BAD										
		\bar{x}	S	\bar{x}	S	\bar{x}	S	\bar{x}	S	\bar{x}	S	\bar{x}	S	\bar{x}	S	\bar{x}	S									
17-19 yaş	10	2.13	0.26	3.59	0.52	3.20	0.73	2.38	0.65	2.83	0.34	3.24	0.67	3.27	0.93	179.10	30.33									
20-22 yaş	46	2.25	0.32	3.62	0.77	3.40	0.71	2.95	0.56	3.33	0.63	3.39	0.67	3.70	0.61	195.54	29.59									
23-25 yaş	129	2.27	0.36	3.66	0.70	3.39	0.62	2.93	0.69	3.35	0.65	3.45	0.65	3.61	0.73	195.81	29.05									
26 yaş ve üzeri	175	2.24	0.35	3.65	0.70	3.41	0.67	2.93	0.66	3.22	0.63	3.43	0.62	3.45	0.81	193.19	29.94									
Toplam	360	2.25	0.35	3.65	0.70	3.39	0.66	2.92	0.66	3.27	0.64	3.43	0.64	3.54	0.76	194.04	29.60									
Var. An. Sonuçları	Sd	KO	F	p	KO	F	p	KO	F	p	KO	F	p	KO	F	p	KO	F	p							
Gruplararası	3	.08	.63	.598	.03	.06	.979	.14	.32	.811	1.00	2.29	.079	1.07	2.66*	.048	.16	.39	.762	1.34	2.32	.075	955.71	1.09	.353	
Grup içi	356	.12			.50			.44			.44			.40			.41			.58				875.61		
Toplam	359																									
Anlamlılık Farkı		-			-			-			-			1-2, 1-3			-			-				-		

*p<.05

Çizelge 4.10'da evli ergenlerin eşlerinin yaşlarına göre beden imgesine ilişkin analiz sonuçları incelenmiştir. 17-19 yaş ($\bar{x}=179.10$), 20-22 yaş ($\bar{x}=195.54$) ve 23-25 yaşları ($\bar{x}=195.81$) için, eşlerinin yaşlarının artmasıyla doğru orantılı olarak beden imgesi puanlarının da arttığı, ancak 26 ve üzeri yaşlar ($\bar{x}=193.19$) içinse beden imgesi puanlarının azalma göstermeye başladığı belirlenmiştir. En düşük beden imgesi puanlarını 17-19 yaş grubu eşlere sahip olan ergenlerin, en yüksek puanları ise 23-25 yaş grubu eşlere sahip olan ergenlerin aldığı tespit edilmiştir. Yapılan varyans analizi sonucunda; beden imgesinin sağlık değerlendirmesi (SD) alt boyutu [$SD F_{(3-359)}= 2.66$, $p<.05$] haricindeki, diğer tüm alt boyutlardan alınan puanların eşin yaşına göre anlamlı farklılık göstermediği görülmektedir [$GD F_{(3-359)}= .63$, $GY F_{(3-359)}= .06$, $FYD F_{(3-359)}= .32$, $FYY F_{(3-359)}= 2.29$, $SY F_{(3-359)}= .39$, $BAD F_{(3-359)}= 2.32$, $p>.05$]. Sağlık değerlendirmesi alt boyutundaki (SD) anlamlı farklılığa hangi grupların sebep olduğunu belirlemek amaçlı yapılan Scheffe testi neticesinde; 20-22 ve 23-25 yaş grubunda olanlar ile 17-19 yaşlarında olanlar arasındaki farklılığın anlamlı olduğu tespit edilmiştir.

Buradaki sonuçların araştırmanın diğer bir bulgusuyla (Çizelge 4.7) bağlantılı olduğu belirtilebilir. Çizelge 4.7'de evlilik yaşı ile beden imgesi arasındaki ilişkinin, alınan puanlar ve evlilik yaşının doğru orantılı olarak arttığı tespit edilmiştir. Evlilik yaşı en az olan, en düşük beden imgesine sahip olduğu sonucuna varılmıştır. Çizelge 4.7 ile benzer şekilde buradaki sonuçlarımızda da en düşük beden imgesine, eş yaşları en düşük olan grubun sahip olduğu ortaya çıkarılmıştır.

Evlilik yaşı ve ergen bireylerin eşlerinin yaşı küçüldükçe beden imgesine uyumun zorlaşmakta olduğu düşünülmektedir. Yaş ilerledikçe birey kendini tanıyıp ve dolayısıyla karşısındakinin farkındalığına varır. Beden imgesi puanlarının erken yaşlarda düşük olmasının, evli kız ergenler gibi, evli erkek ergenlerin de erken yaşta evliliğe ilk başta uyum sağlayamadığı, zaman geçtikçe evliliğe uyumun gerçekleştiğinden kaynaklandığı ifade edilebilir. Beden imgesine henüz uyum sağlayamamışken, eş olma gibi yeni roller bireyin beden imgesine daha fazla yük getirebilir. Ancak tablo bulgusundan anlaşılacağı gibi, 26 yaş ve üzeri eşleri olan ergenlerin beden imgesi düzeyinin azalma gösterdiği saptanmıştır. Bu durum, daha da ilerleyen yıllarda eşlerin birbirine karşı giderek

ilgisizleşebilmesi ve bunun da beden imgesini olumsuz etkileyebilmesinden kaynaklandığı düşünülmektedir. Bu görüş, buradaki bulguyu destekler niteliktedir.

Yiğitoğlu (2009), ergenlerin eşlerinin yaş grupları ve evlilik uyumları arasındaki ilişkilerini incelediği çalışmasında, yaşları yüksek olan eşlerin, evlilikteki uyumlarının düşük olduğunu ve ayrıca 27-30 yaşlarında olan eşlerin, 19-22 yaşlarındaki eşlere göre daha düşük evlilik uyumu gösterdiklerini saptamıştır.

Çizelge 4.11 Evli ergenlerin eşinin öğrenim düzeyine göre beden imgesi puanlarına ilişkin ortalamalar, standart sapmalar ve tek yönlü varyans analizi sonuçları

Eşin Öğrenim Düzeyi	n	BEDEN İMGESİ														GENEL									
		GD		GY		FYD		FYY		SD		SY		BAD											
		\bar{x}	S	\bar{x}	S	\bar{x}	S	\bar{x}	S	\bar{x}	S	\bar{x}	S	\bar{x}	S	\bar{x}	S								
İlkokul mezunu	87	2.21	0.34	3.42	0.64	3.30	0.61	2.79	0.64	3.21	0.61	3.29	0.59	3.46	0.78	186.54	26.46								
Ortaokul mezunu	99	2.20	0.32	3.59	0.73	3.34	0.63	2.84	0.62	3.13	0.62	3.33	0.64	3.50	0.72	189.52	27.57								
Lise mezunu	137	2.27	0.37	3.73	0.68	3.40	0.69	2.93	0.63	3.28	0.63	3.45	0.61	3.52	0.82	195.28	30.09								
Üniversite mezunu veya devam ediyor	37	2.37	0.32	4.05	0.61	3.76	0.62	3.38	0.77	3.73	0.60	3.92	0.60	3.87	0.52	219.22	26.96								
Toplam	360	2.25	0.35	3.65	0.70	3.39	0.66	2.92	0.66	3.27	0.64	3.43	0.64	3.54	0.76	194.04	29.60								
Var. An. Sonuçları	Sd	KO	F	p	KO	F	p	KO	F	p	KO	F	p	KO	F	p	KO	F	p						
Gruplararası	3	.32	2.68*	.047	3.86	8.32**	.000	2.04	4.87**	.002	3.38	8.10**	.000	3.34	8.75**	.000	3.90	10.30**	.000	1.57	2.73*	.044	10191.1	12.78**	.000
Grup içi	356	.12			.46			.42			.42			.38			.38			.58			797.75		
Toplam	359																								
Anlamlılık Farkı		1-4, 2-4		1-3, 1-4, 2-4		1-4, 2-4, 3-4		1-4, 2-4, 3-4		1-4, 2-4, 3-4		1-4, 2-4, 3-4		1-4		1-4, 2-4, 3-4									

*p<.05 ve **p<.01

Çizelge 4.11 incelendiğinde; yapılan varyans analizi sonucunda eşlerin öğrenim düzeyine göre beden imgesi puanlarının anlamlı farklılık gösterdiği ortaya çıkarılmıştır [GD $F_{(3-359)}= 2.68$, BAD $F_{(3-359)}= 2.73$, $p<.05$, GY $F_{(3-359)}= 2.68$, FYD $F_{(3-359)}= 4.87$, FYY 8.10, SD $F_{(3-359)}= 8.75$, SY $F_{(3-359)}= 10.30$, $p<.01$]. Bulgulara bakıldığında; eşlerin öğrenim düzeyi arttıkça evli ergenlerin beden imgesi puan ortalamalarının da arttığı dikkati çekmektedir. İlkokul mezunu olan eşlere sahip ergenler en düşük puan ortalamasına ($\bar{x}=186.54$) sahipken, en yüksek puan ortalamasına ($\bar{x}=219.22$) eş üniversite mezunu olan ya da üniversitede eğitimine hala devam eden eşleri olan ergenler sahiptir.

Anlamlı farklılığın hangi gruplardan kaynaklandığını tespit etmek amacıyla Scheffe testi yapılmıştır. Analiz sonucuna göre; fiziksel yeterliliği değerlendirme (FYD), fiziksel yeterlilik yönelimi (FYY), sağlık değerlendirmesi (SD), sağlık yönelimi (SY) alt boyutlarında ve genel toplamda eşlerinin öğrenim düzeyleri üniversite mezunu veya devam eden ile ilkokul mezunu, ortaokul mezunu ve lise mezunu olan ergenlerin, görünüşü değerlendirme (GD) alt boyutunda eşlerinin öğrenim düzeyleri üniversite mezunu veya devam eden ile ilkokul mezunu ve ortaokul mezunu olanların, beden alanlarından doyum (BAD) alt boyutunda eşlerinin öğrenim düzeyleri üniversite mezunu veya devam eden ile ilkokul mezunu olanların, görünüş yönelimi (GY) alt boyutunda eşlerinin öğrenim düzeyleri üniversite mezunu veya devam eden ile ilkokul mezunu ve ortaokul mezunu olanların, ilkokul mezunu ile lise mezunu olanların arasındaki farklılığın anlamlı olduğu ortaya çıkarılmıştır.

Yiğitoğlu (2009), ergen gebe ve eşlerinin evlilik uyumlarını incelediği çalışmada, ergenlerin eşlerinin öğrenim düzeylerinin yükseldikçe evlilikte daha uyumlu oldukları sonucuna varmıştır. Yine bir başka çalışma da (Şener ve Terzioğlu 2008) öğrenim düzeyinin artmasına paralel olarak evlilik uyumlarının da arttığını ortaya koymuştur. Bulgularımızda eşlerinin öğrenim düzeyi yüksek olan ergenlerin, yüksek beden imgesine sahip olduğu görülmektedir. Ülkemizde uyumlu bir evlilik için, koşullardan biri olan öğrenim düzeyi beden imgesi için de önemlidir. Çünkü eğitim bireyin toplumsal statüsünü belirler. Eğitimli olan erkek bireylerin, eşlerini daha iyi anlaması, daha iyi iletişim kurmaları, eşlerine karşı daha ilgili ve daha farkında olmaları

beklenmektedir. Eşi tarafından olumlu dönütler alan ergen, bu davranış ve yaklaşımları beden imgesine olumlu yansıtır. Eşinin öğrenim düzeyi yüksek olan ergenlerin, beden imgelerinin yüksek olması sonucu, bu görüşü destekler niteliktedir.

Çizelge 4.12 Evli ergenlerin eşinin çalışma durumuna göre beden imgesi puanlarına ilişkin ortalamalar, standart sapmalar ve t-Testi sonuçları

BEDEN İMGESİ	Eşin Çalışma Durumu				t	p
	Çalışıyor (n=327)		Çalışmıyor (n=33)			
	\bar{x}	S	\bar{x}	S		
Görünüşü Değerlendirme (GD)	2.26	0.35	2.14	0.27	-1.95	.053
Görünüş Yönelimi (GY)	3.66	0.71	3.55	0.67	-.82	.416
Fiziksel Yeterliliği Değerlendirme (FYD)	3.40	0.66	3.33	0.68	-.56	.577
Fiziksel Yeterlilik Yönelimi (FYY)	2.92	0.66	2.84	0.76	-.70	.485
Sağlık Değerlendirmesi (SD)	3.29	0.62	3.07	0.76	-1.87	.062
Sağlık Yönelimi (SY)	3.43	0.64	3.41	0.63	-.14	.887
Beden Alanlarından Doyum (BAD)	3.55	0.77	3.40	0.71	-1.06	.288
Toplam Puan	194.64	29.69	188.12	28.47	-1.21	.229

Çizelge 4.12’de görüldüğü üzere; eşleri çalışan ergenlerin beden imgesine ilişkin genel puan ortalamalarının ($\bar{x} = 194.64$), eşleri çalışmayan ergenlerin beden imgesi puan ortalamalarından ($\bar{x}=188.12$) daha yüksek olduğu sonucu ortaya çıkmıştır. Ancak yapılan t-testi sonuçları incelendiğinde; beden imgesine ait alt boyutların hiçbirisinin eşin çalışma durumuna göre farklılık göstermediği saptanmıştır [GD $t_{(358)} = -1.95$, GY $t_{(358)} = -.82$, FYD $t_{(358)} = -.56$, FYY $t_{(358)} = -.70$, SD $t_{(358)} = -1.87$, SY $t_{(358)} = -.14$, BAD $t_{(358)} = -1.06$, $p > .05$].

Yaşam boyu sürmesi gereken ekonomik desteğin varlığının ergen bireyi ve eşini rahatlatıldığı, ayrıca bireyin adaptasyonunu, eşi çalışmayan ergenlere göre kolaylaştırdığı söylenilebilir. Eşleri çalışan ergenlerin, eşleri çalışmayan ergenlerden daha yüksek beden imgesine sahip olmaları, Türk toplumunda genel olarak, ailenin maddi sorumluluğunu erkek eşin üstlenmesi ve kadın eşlerin bu konuda daha az sorumluluk alması, dolayısıyla eşi çalışan ergenlerin maddi yönden hayatını devam ettirebilmeyi garantilemesi, bu durumun beden imgesine olumlu yansıdığı söylenebilir.

Araştırmamızın diğer bulgularından Çizelge 4.4.'de 360 evli ergen katılımcıdan yalnızca 42'sinin çalışıyor olması erkek eşin çalışma durumunun ne kadar gerekli ve önemli olduğunu göstermektedir. Ayrıca eşinin bir iş sahibi olması, ergenin bedenini daha güzel algılayabilmesini sağlayacak ihtiyaçlarını temin edebilmesini sağlar. Beden yönünden tatmin olan ergenin, yüksek beden imgesine sahip olması beklenir. Yapılan çalışmalarda (Taşçı 2004) ailede kazanç beklentileri gerçekleşmediğinde gerek mali gerekse psikolojik yönden problemlerin ortaya çıktığı ve bu başarısızlık duygusunun eşler arasında birçok soruna yol açtığı ortaya konulmuştur. Yine bir başka çalışmada (Yiğitoğlu 2009) gelir durumu düşük olan ergenlerin eşleriyle evlilik uyumlarının da düşük olduğu ortaya konmuştur. Bu bilgiler ışığında; eşiyile uyum sorunları olan bir ergenin beden imgesinin olumsuz etkileneceği söylenebilir.

Çizelge 4.13 Evli ergenlerin eşiyle iletişimini yeterli bulma durumuna göre beden imgesi puanlarına ilişkin ortalamalar, standart sapmalar ve tek yönlü varyans analizi sonuçları

Eşiyle İletişimini Yeterli Bulma	n	BEDEN İMGESİ														GENEL								
		GD		GY		FYD		FYY		SD		SY		BAD										
		\bar{x}	S	\bar{x}	S	\bar{x}	S	\bar{x}	S	\bar{x}	S	\bar{x}	S	\bar{x}	S	\bar{x}	S							
Yeterli	230	2.30	0.34	3.71	0.72	3.47	0.69	3.01	0.66	3.36	0.61	3.53	0.63	3.69	0.75	199.77	29.74							
Kararsız	79	2.16	0.32	3.49	0.61	3.29	0.56	2.81	0.59	3.21	0.57	3.28	0.58	3.35	0.70	186.06	25.02							
Yetersiz	51	2.15	0.39	3.62	0.72	3.19	0.62	2.67	0.73	2.92	0.71	3.19	0.67	3.14	0.72	180.55	28.74							
Toplam	360	2.25	0.35	3.65	0.70	3.39	0.66	2.92	0.66	3.27	0.64	3.43	0.64	3.54	0.76	194.04	29.60							
Var. An. Sonuçları	Sd	KO	F	p	KO	F	p	KO	F	p	KO	F	p	KO	F	p	KO	F	p					
Gruplararası	2	.80	6.92**	.001	1.52	3.12*	.046	2.22	5.23**	.006	2.97	6.94**	.001	4.23	11.01*	.000	3.51	8.97**	.000	8.06	14.87*	.000	10935.413.34**	.000
Grup içi	357	.12			.49			.42			.43			.39			.39			.54			819.92	
Toplam	359																							
Anlamlılık Farkı		1-2, 1-3		1-2		1-3		1-3		1-3, 2-3		1-2, 1-3		1-2, 1-3		1-2, 1-3		1-2, 1-3						

*p<.05 ve **p<.01

Çizelge 4.13’de gebe olan ve olmayan evli ergenlerin eşleriyle iletişimlerine göre beden imgesi ile ilgili olarak, görünüşü değerlendirme (GD), görünüş yönelimi (GY), fiziksel yeterliliği değerlendirme (FYD), fiziksel yeterlilik yönelimi (FYY), sağlık değerlendirmesi (SD), sağlık yönelimi (SY) ve beden alanlarından doyum (BAD) alt boyutlarının hepsinde anlamlı farklılık olduğu görülmektedir [GY $F_{(2-359)}= 3.12$, GD $F_{(2-359)}= 6.92$, FYD $F_{(2-359)}= 5.23$, FYY $F_{(2-359)}= 6.94$, SD $F_{(2-359)}= 11.01$, SY $F_{(2-359)}= 8.97$, BAD $F_{(2-359)}= 14.87$, $p<.01$]. Nitekim dağılımlar incelendiğinde; eşleriyle iletişimlerini yeterli bulan ergenlerin puan ortalamaları ($\bar{x}=199.77$) en yüksek iken, iletişimlerinin yeterliliği konusunda kararsız olan ergenlerin puan ortalaması ($\bar{x}=186.06$) orta ve iletişimlerini yetersiz gören ergenlerin ise en düşük beden imgesi puan ortalamalarına ($\bar{x}=180.55$) sahip oldukları görülmüştür.

Yine Çizelge 4.13’de anlamlı farklılıkların kaynaklandığı grupları tespit etmek amacıyla yapılan Scheffe testi sonucuna göre; görünüşü değerlendirme (GD), sağlık yönelimi (SY), beden alanlarından doyum (BAD) alt boyutlarında ve genel toplamda eşiyile olan iletişimlerini yeterli görenler ile kararsız ve yetersiz görenler arasında, görünüş yönelimi (GY) alt boyutunda eşiyile olan iletişimlerini yeterli görenler ile kararsız olduğunu ifade edenler arasında, fiziksel yeterliliği değerlendirme (FYD) ve fiziksel yeterlilik yönelimi (FYY) alt boyutlarında eşiyile olan iletişimlerini yeterli görenler ile yetersiz görenler arasında, sağlık değerlendirmesi (SD) alt boyutunda ise eşiyile olan iletişimlerini yetersiz görenler ile kararsız ve yeterli görenler arasındaki farklılıktan kaynaklandığı belirlenmiştir.

Gebelik her ne kadar bir gelişim, büyüme olayı olsa da, hem kadın hem erkek için duygusal karmaşanın yaşandığı bir dönemdir. Gebe kadının hızlı fizyolojik ve duygusal değişimini anlamayan eş, gebe kadının karışık duyguları ile şaşkına dönebilirler. Çiftin yaşadığı deneyimleri ve değişimleri birbirleri ile konuşmaları önemli bir davranıştır. Yapıcı konuşmalar ve tartışmalar, çiftin ilişkisini güçlendirir. Gebelik döneminde eşler arasındaki iletişim önem kazanır. Erkek gebelik süresince eşini güzel, çekici bulur ve iletişim kurarsa, kadının beden imgesi olumlu yönde, eş olumsuz tepkiler verir ya da cinsel yönden ilgisiz kalırsa kadının beden imgesi olumsuz etkilenir (Zwelling 1997).

Eşi ile sağlıklı iletişim kuran ergenlerin, dolayısıyla birbirlerini daha iyi anlayabilmekte oldukları söylenebilir. Çizelge 4.12’de, 360 katılımcıdan, 327’si eşinin çalıştığını, 33’ü ise eşinin işsiz olduğunu, çalışmadığını ifade etmiştir. Eşleri çalışan ergenlerin, eşleri çalışmayan ergenlerden daha yüksek beden imgesine sahip olduğu belirlenmiştir. Çizelge 4.13’de de 230 ergen, eşi ile iletişimini yeterli, 79’u ise kararsız olduğunu, 51 ergen ise eşiyle iletişimlerini yetersiz gördüğünü belirtmiştir. Eşi ile iletişimlerini yetersiz gören ergenlerin en düşük beden imgesi puanına sahip oldukları ortaya çıkarılmıştır. Özgüven (2000), evlilikte işsizlikten kaynaklanan ekonomik sorunların, eşler arasındaki iletişimi bozan ve dayanışmayı engelleyen önemli etkenlerden biri olduğunu belirtmiştir. Bu bilgiler, burada yer alan bulguyu destekler niteliktedir.

Çizelge 4.14 Evli ergenlerin eşinin beğenisini ifade etme durumuna göre beden imgesi puanlarına ilişkin ortalamalar, standart sapmalar ve tek yönlü varyans analizi sonuçları

Eşin Beğenisini İfade Etme Durumu	n	BEDEN İMGESİ														GENEL								
		GD		GY		FYD		FYY		SD		SY		BAD										
		\bar{x}	S	\bar{x}	S	\bar{x}	S	\bar{x}	S	\bar{x}	S	\bar{x}	S	\bar{x}	S	\bar{x}	S							
İfade ediyor	205	2.28	0.35	3.74	0.72	3.52	0.70	3.02	0.67	3.37	0.63	3.52	0.64	3.64	0.81	199.97	30.87							
Bazen ifade ediyor	128	2.23	0.34	3.54	0.67	3.23	0.57	2.82	0.59	3.15	0.61	3.33	0.61	3.43	0.68	187.70	25.87							
İfade etmiyor	27	2.08	0.28	3.46	0.55	3.24	0.59	2.57	0.77	3.01	0.69	3.16	0.64	3.28	0.71	179.11	25.43							
Toplam	360	2.25	0.35	3.65	0.70	3.39	0.66	2.92	0.66	3.27	0.64	3.43	0.64	3.54	0.76	194.04	29.60							
Var. An. Sonuçları	Sd	KO	F	p	KO	F	p	KO	F	p	KO	F	p	KO	F	p	KO	F	p					
Gruplararası	2	.50	4.24*	.015	2.08	4.31*	.014	3.58	8.61**	.000	3.37	7.91**	.000	2.91	7.43**	.001	2.33	5.86**	.003	2.69	4.70*	.010	9178.11111.06**	.000
Grup içi	357	.12			.48			.42			.43			.39			.40			.57			829.77	
Toplam	359																							
Anlamlılık Farkı		1-3		1-2		1-2		1-2, 1-3		1-2, 1-3		1-2, 1-3		1-2		1-2, 1-3								

*p<.05 ve **p<.01

Çizelge 4.14’de görüldüğü gibi; yapılan varyans analizi sonucunda evli ergenlerin eşlerinin beğenilerini ifade etme durumuna göre beden imgesi puanlarının anlamlı farklılık gösterdiği saptanmıştır [GD $F_{(2-359)}= 4.24$, GY $F_{(2-359)}= 4.31$, BAD $F_{(2-359)}= 4.70$, $p<.05$, FYD $F_{(2-359)}= 8.61$, FYY $F_{(2-359)}= 7.91$, SD $F_{(2-359)}= 7.43$, SY $F_{(2-359)}= 5.86$, $p<.01$]. Anlamlı farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu bulmak amacıyla yapılan Scheffe testi sonucunda; görünüş yönelimi (GY), fiziksel yeterliliği değerlendirme (FYD) ve beden alanlarından doyum (BAD) alt boyutlarında eşleri beğenilerini ifade edenlerle bazen ifade edenler arasında, fiziksel yeterlilik yönelimi (FYY), sağlık değerlendirmesi (SD), sağlık yönelimi (SY) alt boyutlarında ve genel toplamda eşleri beğenilerini ifade etmeyenler ve bazen ifade edenler ile ifade edenler arasında, görünüşü değerlendirme (GD) alt boyutunda eşlerinin beğenilerini ifade ettiğini belirten ergenler ile beğenilerini ifade etmediğini belirten ergenler arasındaki farklılığın anlamlı olduğu saptanmıştır.

Dağılımlar incelendiğinde; en düşük beden imgesi puan ortalamasına ($\bar{x}=179.11$) eşlerinin beğenilerini ifade etmediğini belirten ergenlerin sahip olduğu, en yüksek beden imgesi puan ortalamasına ($\bar{x}=199.97$) ise eşlerinin kendilerini beğendiğini dile getirdiğini ifade eden ergenlerin sahip olduğu görülmüştür. Ayrıca eşinin beğenisi ifade derecesine göre, ifade etme sıklığı arttıkça beden imgesinin de olumlu yönde arttığı belirlenmiştir. Bu bulgular doğrultusunda, eşinin kendini beğendiğini ifade ettiğini belirten ergenlerin olumlu beden imgesi geliştirdikleri söylenilebilir.

Beden imgesini etkileyen etmenlerden biri bireyin dış görünüşü ile ilgili sahip olduğu yargılar, duygu ve düşüncelerdir. Ergenlikte dış görünüşün başkaları tarafından nasıl algılandığı çok önemlidir. Bireye yapılan olumlu beğenilerin ifade edilmesi beden imgesi açısından gereklidir. Beğenilerini dile getiren kişiler özellikle, sevgili, karşı cins arkadaş veya eşler ise bu beden imgesine daha da olumlu katkıda bulunacaktır.

Çizelge 4.15 Evli ergenlerin yaşını evliliğe uygun bulma durumuna göre beden imgesi puanlarına ilişkin ortalamalar, standart sapmalar ve tek yönlü varyans analizi sonuçları

Yaşını Evliliğe Uygun Bulma Durumu	n	BEDEN İMGESİ														GENEL									
		GD		GY		FYD		FYY		SD		SY		BAD											
		\bar{x}	S	\bar{x}	S	\bar{x}	S	\bar{x}	S	\bar{x}	S	\bar{x}	S	\bar{x}	S	\bar{x}	S								
Uygun	114	2.29	0.30	3.72	0.70	3.54	0.71	3.08	0.65	3.35	0.63	3.57	0.65	3.81	0.68	202.80	29.56								
Kararsız	105	2.27	0.39	3.66	0.74	3.44	0.65	2.88	0.70	3.34	0.62	3.44	0.65	3.60	0.79	195.52	31.28								
Uygun değil	141	2.19	0.34	3.58	0.68	3.24	0.60	2.81	0.63	3.14	0.64	3.30	0.60	3.26	0.72	185.86	26.13								
Toplam	360	2.25	0.35	3.65	0.70	3.39	0.66	2.92	0.66	3.27	0.64	3.43	0.64	3.54	0.76	194.04	29.60								
Var. An. Sonuçları	Sd	KO	F	p	KO	F	p	KO	F	p	KO	F	p	KO	F	p	KO	F	p						
Gruplararası	2	.38	3.16*	.044	.64	1.30	.275	2.90	6.90**	.001	2.38	5.51**	.004	1.85	4.65*	.010	2.43	6.11**	.002	9.85	18.52**	.000	9207.3	11.10**	.000
Grup içi	357	.12			.49			.42			.43			.40			.40			.53			829.60		
Toplam	359																								
Anamlılık Farkı		1-3		-		1-3		1-3		1-3, 2-3		1-3		1-3, 2-3		1-3, 2-3		1-3, 2-3		1-3, 2-3		1-3, 2-3			

*p<.05 ve **p<.01

Çizelge 4.15’de evli ergenlerin yaşlarını evliliğe uygun bulma durumu ile beden imgesi arasındaki ilişkinin incelenmesi neticesinde, görünüş yönelimi (GY) haricindeki [GY $F_{(2-359)}=1.30$, $p>.05$] beden imgesinin diğer alt boyutlarının yaşını evliliğe uygun bulma durumuna göre farklılık gösterdiği sonucuna varılmıştır [GD $F_{(2-359)}= 3.16$, SD $F_{(2-359)}= 4.65$, $p<.05$, FYD $F_{(2-359)}= 6.90$, FYY $F_{(2-359)}= 5.51$, SY $F_{(2-359)}= 6.11$, BAD $F_{(2-359)}= 18.52$, $p<.01$]. Farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu saptamak amacıyla yapılan Scheffe testi sonucuna göre; görünüşü değerlendirme (GD), fiziksel yeterliliği değerlendirme (FYD), fiziksel yeterlilik yönelimi (FYY) ve sağlık yönelimi (SY) alt boyutlarında yaşlarını evlilik için uygun bulanlar ile uygun bulmayanlar arasında, sağlık değerlendirmesi (SD), beden alanlarından doyum (BAD) alt boyutlarında ve genel toplamda uygun bulmayanlar ile uygun bulanlar ve kararsız olduğunu belirten ergenler arasındaki anlamlı farklılığın olduğu saptanmıştır.

Puan ortalamaları incelendiğinde; yaşlarını evliliğe uygun bulan ergenlerin yüksek puan ortalamalarına ($\bar{x}=202.80$), kararsız olanların orta derece puan ortalamalarına ($\bar{x}=195.52$) ve yaşlarını uygun bulmayanların ise en düşük puan ortalamalarına ($\bar{x}=185.86$) sahip oldukları dikkati çekmektedir.

Ergenlik dönemi sosyal olgunluğun kazanılmaya başlandığı dönemdir. Sosyal olgunluk, bireyin bağımsız olabilmesi, sorumluluk alabilmesi ve kendi kararlarını verebilmesi, yaşamın gereklerine ve zorunluluklarına başarılı bir biçimde uyum sağlaması ve bunlarla başa çıkabilmesi için sürekli değişim gösterme yeteneğidir (Bulut 1996). Yaşının evliliğe uygun olmadığını düşünen evli ergenin, kendi kararlarını verememiş olduğu düşünülmektedir. Evlilik yaşına kendi karar veremeyen ve yaşının evliliğe uygun olmadığını düşünen ergen bireyin, beden imgesinin olumsuz yönde etkilenebileceği ifade edilebilir.

Yapılan varyans analizi sonucunda, en yüksek beden imgesi puanlarını yaşlarını evliliğe uygun bulan ergenlerin aldığı bulunmuştur. Bu bulgunun, evliliğin beden imgesini birinci derecede etkileyen etmenlerden biri olması ve bedensel ve ruhsal gelişimin evliliğe hazır hissetme, kendini evlilik için uygun bulma üzerinde etkisi olmasından kaynaklandığı düşünülmektedir.

Çizelge 4.7’de 360 katılımcıdan büyük çoğunluğunun (n=219) evlilik yaşının 17-18 olduğu ve en düşük beden imgesine sahip oldukları sonucuna varılmıştır. Çizelge 4.15’de de benzer şekilde 360 katılımcıdan büyük çoğunluğunun (n=141) yaşlarını evliliğe uygun bulmadığını ifade eden ergenlerin en düşük beden imgesi puanlarına sahip olduğu tespit edilmiştir. Buradaki bulgunun, araştırmanın diğer bulgusu (Çizelge 4.7) ile bağlantılı olduğu söylenebilir.

Çizelge 4.16 Gebe olan evli ergenlerin gebelik sayısına göre beden imgesi puanlarına ilişkin ortalamalar, standart sapmalar ve t-Testi sonuçları

BEDEN İMGESİ	Gebelik Sayısı				t	p
	İlk Gebeliği (n=126)		İlk Gebeliği Değil (n=54)			
	\bar{x}	S	\bar{x}	S		
Görünüşü Değerlendirme (GD)	2.24	0.36	2.24	0.32	.05	.963
Görünüş Yönelimi (GY)	3.71	0.68	3.54	0.71	1.55	.122
Fiziksel Yeterliliği Değerlendirme (FYD)	3.41	0.69	3.31	0.60	.87	.385
Fiziksel Yeterlilik Yönelimi (FYY)	2.99	0.64	2.86	0.66	1.26	.208
Sağlık Değerlendirmesi (SD)	3.28	0.63	3.30	0.71	-.20	.846
Sağlık Yönelimi (SY)	3.45	0.64	3.42	0.56	.38	.703
Beden Alanlarından Doyum (BAD)	3.58	0.81	3.62	0.69	-.29	.775
Toplam Puan	196.72	30.36	192.22	26.72	.94	.347

Çizelge 4.16’da görüldüğü gibi; ilk gebeliği olan ergenlerin beden imgesi puan ortalamalarının (\bar{x} =196.72), gebeliği ilk olmayan ergenlerden (\bar{x} =192.22) yüksek olduğu belirlenmiştir. Yapılan t-testi sonucunda; gebe olan evli ergenlerin gebelik sayıları ile beden imgesi puanları incelenmiş ve alt boyutların hiçbirisinde anlamlı farklılık olmadığı ortaya çıkarılmıştır [GD $t_{(178)}$ = .05, GY $t_{(178)}$ = 1.55, FYD $t_{(178)}$ = .87, FYY $t_{(178)}$ = 1.26, SD $t_{(178)}$ = -.20, SY $t_{(178)}$ = .38, BAD $t_{(178)}$ = -.29, $p>.05$].

İlkel veya gelişmiş toplumlarda çocuk, geleceğin önemli ve değerli varlığıdır. Özellikle geleneksel toplumlarda, çocuk mutluluğun temel taşıdır. Bu nedenle kadın için gebe kalmak ve doğurmak, toplumun ona yüklediği önemli bir görev ve sorumluluktur. Ülkemizde olduğu gibi, doğurganlığın kadınlıkla eş tutulduğu toplumlarda, annenin saygınlık kazanması gebelik ve doğum olayına bağlanmaktadır (Coşkun 1984). İlk

gebeliğini yaşıyanlarla, ilk gebeliği olmayanlar arasında beden imgesi açısından anlamlı bir fark olmaması, gebelik sayısının dışında başka faktörlerin etkisini düşündürmektedir.

Çizelge 4.17 Gebe olan evli ergenlerin gebeliğinin planlı olma durumuna göre beden imgesi puanlarına ilişkin ortalamalar, standart sapmalar ve t-Testi sonuçları

BEDEN İMGESİ	Gebeliğin Planlı Olma Durumu				t	p
	İsteyerek (n=126)		İstemeyerek (n=54)			
	\bar{x}	S	\bar{x}	S		
Görünüşü Değerlendirme (GD)	2.28	0.35	2.16	0.35	2.00*	.048
Görünüş Yönelimi (GY)	3.71	0.67	3.53	0.72	1.65	.101
Fiziksel Yeterliliği Değerlendirme (FYD)	3.46	0.65	3.20	0.65	2.37*	.019
Fiziksel Yeterlilik Yönelimi (FYY)	3.05	0.65	2.72	0.60	3.28**	.001
Sağlık Değerlendirmesi (SD)	3.34	0.64	3.16	0.68	1.68	.094
Sağlık Yönelimi (SY)	3.51	0.65	3.29	0.53	2.19*	.030
Beden Alanlarından Doyum (BAD)	3.69	0.77	3.37	0.75	2.52*	.012
Toplam Puan	199.60	28.74	185.52	28.52	3.02**	0.003

*p<.05 ve **p<.01

Çizelge 4.17 incelendiğinde; gebe ergenlerin gebeliklerinin planlı olma durumuna göre beden imgesi ile ilgili olarak, görünüş yönelimi (GY) ve sağlık değerlendirmesi (SD) alt boyutları anlamlı farklılık göstermezken, [GY $t_{(178)}= 1.65$, SD $t_{(178)}= 1.68$, $p>.05$], görünüşü değerlendirme (GD), fiziksel yeterliliği değerlendirme (FYD), fiziksel yeterlilik yönelimi (FYY), sağlık yönelimi (SY) ve beden alanlarından doyum (BAD) alt boyutlarının gebeliğin planlı olma durumuna göre anlamlı farklılık gösterdiği bulunmuştur [GD $t_{(178)}= 2.00$, FYD $t_{(178)}= 2.37$, SY $t_{(178)}= 2.19$, BAD $t_{(178)}= 2.52$, $p<.05$, FYY $t_{(178)}= 3.28$, $p<.01$]. Dağılımlara bakıldığında; planlı gebeliğe sahip olup, isteyerek gebe kalan ergenlerin beden imgesi puanlarının ($\bar{x}=199.60$), planlanmadan ve istemeyerek gebe kalan ergenlerin puanlarından ($\bar{x}=185.52$) daha yüksek olduğu görülmektedir.

Gebelik ve doğum çoğu zaman planlanmış ve beklenen olaylar olmalarına karşın; bazı kaygılar yaşanmasına neden olabilir. Bunlar; rol değişimine neden olan ve kadının bebeğini taşıyabilme, bebeğin sağlıklı gelişmesi, bebekle baş edebilme ve kendi

yaşamına ilişkin durumlardır. Bununla beraber gebeliğin planlanmadığı durumlarda hoşnutsuzluk duyguları daha fazla yaşanır (Demirci 1996).

Kendi bedenleri üzerinde hak sahibi olan, kendi kararlarını verebilen bir ergenin beden imgesinin olumlu olması beklenir. Kendi gebeliğini planlı bir şekilde isteyerek gerçekleştiren bir ergen, gebeliğin getireceği bedensel değişimleri daha kolay kabullenir ve uyum sağlar. Bu durumda beden imgesi olumlu yönde etkilenir.

Yapılan t-Testi sonucunda; katılımcıların çoğunluğunun (n=126) isteyerek gebe kalması, örneklem grubundaki gebelerin çoğunluğunun ilk gebeliklerini yaşamalarından kaynaklandığı düşünülmektedir. İlk gebelikte beden imajı konulu çalışmasında, gebelerin gebeliği isteme durumlarını inceleyen Coşkuner Potur (2003), katılımcıların gebeliği isteme durumlarına baktığında, %76'sının isteyerek gebe kaldığını belirlemiştir. Literatürle paralel olarak, katılımcılarımızın %70'inin de isteyerek gebe kaldığı belirlenmiştir.

Çizelge 4.18 Gebe olan evli ergenlerin gebeliğe hazır hissetme durumuna göre beden imgesi puanlarına ilişkin ortalamalar, standart sapmalar ve tek yönlü varyans analizi sonuçları

Gebeliğe Hazır Hissetme Durumu	n	BEDEN İMGESİ														GENEL									
		GD		GY		FYD		FYY		SD		SY		BAD											
		\bar{x}	S	\bar{x}	S	\bar{x}	S	\bar{x}	S	\bar{x}	S	\bar{x}	S	\bar{x}	S	\bar{x}	S								
Hazır	110	2.30	0.35	3.75	0.70	3.48	0.65	3.06	0.67	3.37	0.65	3.56	0.61	3.69	0.80	201.04	29.09								
Kararsız	48	2.21	0.30	3.53	0.66	3.36	0.68	2.80	0.59	3.26	0.65	3.28	0.61	3.57	0.60	190.06	27.06								
Hazır değil	22	2.02	0.37	3.50	0.68	2.95	0.56	2.74	0.57	2.92	0.56	3.21	0.60	3.16	0.86	178.64	27.69								
Toplam	180	2.24	0.35	3.66	0.69	3.38	0.66	2.95	0.65	3.29	0.65	3.44	0.62	3.59	0.78	195.37	29.31								
Var. An. Sonuçları	Sd	KO	F	p	KO	F	p	KO	F	p	KO	F	p	KO	F	p	KO	F	p						
Gruplararası	2	.78	6.77**	.001	1.10	2.36	.097	2.57	6.20**	.002	1.67	4.10*	.018	1.94	4.75*	.010	1.92	5.23**	.006	2.62	4.54*	.012	5522.15	6.84**	.001
Grup içi	177	.11			.46			.41			.40			.40			.36			.57			806.58		
Toplam	179																								
Anamlılık Farkı		1-3		-		1-3, 2-3		1-2, 1-3		1-3		1-2		1-3		1-3		1-3		1-3		1-3			

*p<.05 ve **p<.01

Çizelge 4.18'de beden imgesinin görünüş yönelimi (GY) dışındaki [GY $F_{(2-179)}=2.36$, $p>.05$] diğer alt boyutlarının ergenin gebeliğe hazır hissetme durumuna göre anlamlı farklılık gösterdiği görülmektedir [GD $F_{(2-179)}= 6.77$, FYD $F_{(2-179)}= 6.20$, SY $F_{(2-179)}= 5.23$, $p<.01$, FYY $F_{(2-179)}= 4.10$, SD $F_{(2-179)}= 4.75$, BAD, $F_{(2-179)}= 4.54$, $p<.05$]. Farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu belirleyebilmek için Scheffe testi yapılmıştır. Testin sonucunda; görünüşü değerlendirme (GD), sağlık değerlendirmesi (SD), beden alanlarından doyum (BAD) alt boyutlarında ve genel toplamda gebeliğe hazır hissedenler ile hissetmeyenler arasında, sağlık yönelimi (SY) alt boyutunda gebeliğe hazır hissedenler ile kararsız olduğunu belirtenler arasında, fiziksel yeterliliği değerlendirme (FYD) alt boyutunda hazır hissetmeyenler ile kararsız ve hazır hissedenler arasında, fiziksel yeterlilik yönelimi (FYY) alt boyutunda ise hazır hissedenler ile kararsız ve hazır hissetmeyenler arasındaki farklılığın anlamlı olduğu belirlenmiştir.

Nitekim puan ortalamaları incelendiğinde; kendini gebeliğe hazır hisseden ergenlerin beden imgesi puanlarının ($\bar{x} = 201.04$) yüksek, kararsız olan ergenlerin ($\bar{x} = 190.06$) orta ve hazır hissetmeyen ergenlerin ise ($\bar{x} = 178.64$) düşük olduğu saptanmıştır.

Bedeninde gebelikten kaynaklanan olası değişikliklere hazırlıklı olan, bunun bilincinde olan ergenin olumlu beden imgesine sahip olduğu söylenebilir. Kendi bedeninde meydana gelecek değişiklikleri gönüllü olarak, kendi isteğiyle kabullenmesinin, gebeliğe ve gebelikteki yeni beden imgesine uyumlu olmasını kolaylaştırdığı düşünülmektedir.

Yapılan çalışmalarda, kendini annelik için hazır hisseden ergenlerin, kendini hazır hissetmeyen ergenlerden evlilikte daha yüksek uyumlu olduğu bulunmuştur (Yiğitoğlu 2009). Gebenin çevresi ile özellikle eşi ile olan ilişkileri gebeliğini kabulünde önemli bir rol oynar. Eğer eşi ile olan ilişkilerinde mutluydu ve duygusal desteği yeterli ise gebelik daha kolay kabullenilir (Demirci 1996, Doğan ve Algier 1996). Kabullenilmiş bir gebeliğin, gebenin kendini hazır hissetmesinden kaynaklandığı ifade edilebilir.

Çizelge 4.19 Gebe olan evli ergenlerin gebelik süresine göre beden imgesi puanlarına ilişkin ortalamalar, standart sapmalar ve tek yönlü varyans analizi sonuçları

Gebelik Süresi	n	BEDEN İMGESİ												GENEL													
		GD		GY		FYD		FYY		SD		SY				BAD											
		\bar{x}	S	\bar{x}	S	\bar{x}	S	\bar{x}	S	\bar{x}	S	\bar{x}	S	\bar{x}	S	\bar{x}	S										
0-3 ay	42	2.26	0.33	3.52	0.65	3.38	0.69	2.87	0.71	3.11	0.65	3.44	0.62	3.44	0.81	189.90	29.61										
4-6 ay	62	2.21	0.36	3.58	0.75	3.38	0.64	2.86	0.57	3.32	0.67	3.32	0.64	3.49	0.67	191.02	29.49										
7-9 ay	76	2.26	0.36	3.79	0.64	3.38	0.67	3.07	0.66	3.36	0.63	3.55	0.60	0.76	0.82	201.95	28.08										
Toplam	180	2.24	0.35	3.66	0.69	3.38	0.66	2.95	0.65	3.29	0.65	3.44	0.62	3.59	0.78	195.37	29.31										
Var. An. Sonuçları	Sd	KO	F	p	KO	F	p	KO	F	p	KO	F	p	KO	F	p	KO	F	p								
Gruplararası	2	.04	.035	.704	1.24	2.67	.072	.001	.002	.998	.96	2.30	.103	.87	2.08	.128	.92	2.43	.091	1.86	3.17*	.044	2858.83	3.41*	.035		
Grup içi	177	.12			.46			.44			.41			.42			.38			.58			836.68				
Toplam	179																										
Anlamlılık Farkı		-			-			-			-			-			-			-			-			1-3, 2-3	1-3, 2-3

*p<.05

Çizelge 4.19’da görüldüğü gibi; yapılan varyans analizi sonucunda gebe ergenlerin gebelik süresine göre görünüşü değerlendirme (GD), görünüş yönelimi (GY), fiziksel yeterliliği değerlendirme (FYD), fiziksel yeterlilik yönelimi (FYY), sağlık değerlendirmesi (SD) ve sağlık yönelimi (SY) alt boyutlarında anlamlı farklılık yaratmadığı [GD $F_{(2-179)} = .035$, GY $F_{(2-179)} = 2.67$, FYD $F_{(2-179)} = .002$, FYY $F_{(2-179)} = 2.30$, SD $F_{(2-179)} = 2.08$, SY $F_{(2-179)} = 2.43$, $p > .05$], ancak beden alanlarından doyum (BAD) alt boyutunda anlamlı düzeyde farklılık olduğu tespit edilmiştir [BAD $F_{(2-179)} = 3.17$, $p < .05$]. Beden alanlarından doyum (BAD) alt boyutunda ve genel toplamdaki anlamlı farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu saptamak amacıyla yapılan Scheffe testi neticesine göre; gebelik süresi 7-9 ay olanlar ile 4-6 ay olan ve 0-3 ay olanlar arasındaki farklılığın anlamlı olduğu sonucuna varılmıştır.

Beden imgesinin diğer tüm boyutlarında ve genel toplamda yüksek puanlar alan 7-9 ay arası gebe ergenler, sadece beden alanlarından doyum (BAD) alt boyutunda ($\bar{x} = 0.76$) en düşük puanı almışlardır. Bu sonuç gebeliğin son aylarında karnın iyice belirginleşmesi, vücutta şişlikler, ağırlık artışı, hareket kısıtlılığı gibi belirgin beden alanlarındaki farklılaşmaların beden imgesini daha fazla etkilemesi sonucu sadece bu alt boyuttan en düşük puanı almalarının beklenen olağan bir durum olduğunu düşündürmektedir.

Çizelge 4.19’da; gebelik ilerledikçe genel beden imgesi puanlarının yüksek olmasının, gebelik süresi arttıkça giderek vücuttaki değişimlere uyum sağlanmasının ve karnın büyümesi, bebek hareketlerinin daha belirgin hissedilmesi gibi durumların, annelik hissini daha da artırıp, yeni bir rolün verdiği istek ve heyecan ile değişen beden imgesine daha kolay uyum göstermekten kaynaklandığı ifade edilebilir.

Gebeliğin ilk 0-3 aylarında bulantı-kusma gibi fiziksel şikâyetler ve ambivalan duygular gibi psikolojik şikâyet sıkça görülür. Bu rahatsızlıklar, beden imgesine olumsuz yansiyabilir. 4-6 aylarda ise şikâyetlerin azalması nedeniyle gebeliğe ve dolayısıyla beden imgesine daha iyi uyum sağlanmaya başladığı görülürken, 6-9 aylarda bebeğin anneden ayrı bir imge olduğunun ayrımı ile ve hormonların da etkisiyle yeni annelik rolünün getirdiği istek ile beden imgesi daha olumlu algılanabilir.

Çizelge 4.20 Gebe olan evli ergenlerin gebelikteki şikâyet durumuna göre beden imgesi puanlarına ilişkin ortalamalar, standart sapmalar ve t-Testi sonuçları

BEDEN İMGESİ	Gebelikteki Şikâyet Durumu				t	p
	Var (n=134)		Yok (n=46)			
	\bar{x}	S	\bar{x}	S		
Görünüşü Değerlendirme (GD)	2.21	0.36	2.34	0.32	-2.11*	.037
Görünüş Yönelimi (GY)	3.63	0.71	3.73	0.62	-.84	.400
Fiziksel Yeterliliği Değerlendirme (FYD)	3.30	0.67	3.63	0.57	-3.02**	.003
Fiziksel Yeterlilik Yönelimi (FYY)	2.94	0.65	2.98	0.67	-.37	.714
Sağlık Değerlendirmesi (SD)	3.21	0.64	3.54	0.64	-3.02**	.003
Sağlık Yönelimi (SY)	3.43	0.64	3.49	0.56	-.62	.535
Beden Alanlarından Doyum (BAD)	3.50	0.80	3.88	0.61	-2.93**	.004
Toplam Puan	192.57	30.58	203.78	23.49	-2.56*	.012

*p<.05 ve **p<.01

Çizelge 4.20’de görüldüğü gibi; gebelikte şikâyetleri olma durumuna göre beden imgesi ile ilişkili olarak görünüşü değerlendirme (GD), fiziksel yeterliliği değerlendirme (FYD), sağlık değerlendirmesi (SD) ve beden alanlarından doyum (BAD) alt boyutlarında anlamlı farklılık olduğu [GD $t_{(2-178)} = -2.11$, $p < .05$, FYD $t_{(2-178)} = -3.02$, SD $t_{(2-178)} = -3.02$, BAD $t_{(2-178)} = -2.93$, $p < .01$], görünüş yönelimi (GY), fiziksel yeterlilik yönelimi (FYY) ve sağlık yönelimi (SY) alt boyutlarında anlamlı bir farklılık olmadığı saptanmıştır [GY $t_{(2-178)} = -.84$, FYY $t_{(2-178)} = -.37$, SY $t_{(2-178)} = -.62$, $p > .05$]. Dağılımlara bakıldığında; gebelikte şikâyetleri olan gebe ergenlerin ($\bar{x} = 192.57$), şikâyetleri olmayanlardan ($\bar{x} = 203.78$) daha düşük beden imgesi puanlarına sahip olduğu dikkati çekmektedir.

Gebeliğe bağlı şikâyetlerin, bedensel değişimlere olan uyumu güçleştirebileceği ve gebelik problemlili bir gebelikse, gebeliğin meydana getirdiği bedensel değişimlere uyumun çok daha zor olabileceği ifade edilebilir. Bu durumda beden imgesinin olumsuz etkileneceği düşünülmektedir.

Çizelge 4.21 Gebe olan evli ergenlerin şikâyet sebeplerine göre beden imgesi puanlarına ilişkin ortalamalar, standart sapmalar ve tek yönlü varyans analizi sonuçları

Gebelikte Şikâyet Sebepleri	n	BEDEN İMGESİ												GENEL											
		GD		GY		FYD		FYY		SD		SY				BAD									
		\bar{x}	S	\bar{x}	S	\bar{x}	S	\bar{x}	S	\bar{x}	S	\bar{x}	S	\bar{x}	S	\bar{x}	S								
Rahat hareket edememek	20	2.20	0.42	3.64	0.73	3.27	0.47	2.88	0.43	3.10	0.58	3.27	0.65	3.44	0.85	189.95	28.10								
Bulantı-Kusma	48	2.21	0.32	3.54	0.67	3.37	0.69	2.96	0.66	3.16	0.62	3.40	0.65	3.48	0.84	191.37	31.11								
Duygusal hassasiyet	38	2.19	0.33	3.61	0.79	3.22	0.78	2.99	0.63	3.31	0.66	3.49	0.68	3.47	0.79	193.57	33.75								
*Diğer	28	2.22	0.41	3.79	0.64	3.28	0.60	2.86	0.76	3.20	0.68	3.47	0.55	3.56	0.76	194.89	28.66								
Toplam	134	2.21	0.35	3.63	0.71	3.29	0.67	2.93	0.64	3.20	0.64	3.42	0.64	3.49	0.80	192.52	30.68								
Var. An. Sonuçları	Sd	KO	F	p	KO	F	p	KO	F	p	KO	F	p	KO	F	p	KO	F	p						
Gruplararası	3	.007	.050	.985	.387	.755	.522	.162	.352	.788	.123	.287	.835	.240	.579	.630	.242	.576	.632	.066	.099	.960	131.764	.137	.938
Grup içi	130	.13			.51			.45			.428			.41			.42			.66			960.47		
Toplam	133																								

*Diğer seçeneğinde yorgunluk, sık idrara çıkma, ağrı, kas krampları ve mide yanması şikâyetleri yer almaktadır.

Çizelge 4.21’de; puan ortalamaları incelendiğinde; gebelikte şikâyetlerinin sebeplerine göre, rahat hareket edememek ($\bar{x}=189.95$) ve bulantı-kusma şikâyetleri ($\bar{x}=191.37$) olan gebe ergenlerin daha düşük beden imgesi puanı aldıkları, duygusal hassasiyet şikâyeti ($\bar{x}=193.57$) olan gebe ergenlerin ise bu iki şikâyet grubuna nazaran daha yüksek beden imgesi puanına sahip oldukları görülmektedir. Yapılan varyans analizi sonucunda gebe ergenlerin şikâyet sebeplerine göre beden imgesinin alt boyutlarında anlamlı bir farklılık olmadığı tespit edilmiştir [GD $F_{(3-133)}=.050$, GY $F_{(3-133)}=.755$, FYD $F_{(3-133)}=.352$, FYY $F_{(3-133)}=.287$, SD $F_{(3-133)}=.579$, SY $F_{(3-133)}=.576$, BAD $F_{(3-133)}=.099$, $p>.05$].

Ergen gebeliklerde diğer gebeliklere göre, henüz tamamlanmamış bir beden gelişimi söz konusu olduğundan, bedensel açıdan gebeliğin getirdiği şikâyetleri daha sık yaşarlar (Coşkuner Potur 2003). Bulguda 180 gebe ergenden 134’ünün gebeliğe bağlı şikâyetleri olduğu görülmektedir. Ancak gebelikteki şikâyet sebeplerinin beden imgesi üzerinde anlamlı farklılık yaratmaması, şikâyet sebepleri dışında başka diğer faktörlerin etkisinin olabileceğini düşündürmektedir.

Çizelge 4.22 Gebe olan evli ergenlerin gebeliğin vücutta yol açtığı değişiklikten rahatsız olma durumuna göre beden imgesi puanlarına ilişkin ortalamalar, standart sapmalar ve tek yönlü varyans analizi sonuçları

Gebeliğin Vücutta Yol Açtığı Değişiklikten Rahatsız Olma Durumu	n	BEDEN İMGESİ												GENEL											
		GD		GY		FYD		FYY		SD		SY				BAD									
		\bar{x}	S	\bar{x}	S	\bar{x}	S	\bar{x}	S	\bar{x}	S	\bar{x}	S	\bar{x}	S	\bar{x}	S								
Rahatsız	53	2.18	0.39	3.68	0.70	3.23	0.56	2.93	0.59	3.12	0.53	3.30	0.62	3.37	0.74	189.73	25.70								
Kararsız	99	2.27	0.31	3.65	0.72	3.46	0.69	2.93	0.65	3.35	0.71	3.48	0.60	3.72	0.80	197.90	30.65								
Rahatsız değil	28	2.22	0.37	3.62	0.53	3.35	0.69	3.02	0.74	3.35	0.57	3.55	0.63	3.51	0.63	197.07	30.38								
Toplam	180	2.24	0.35	3.66	0.69	3.38	0.66	2.95	0.65	3.29	0.65	3.44	0.62	3.59	0.78	195.37	29.31								
Var. An. Sonuçları	Sd	KO	F	p	KO	F	p	KO	F	p	KO	F	p	KO	F	p	KO	F	p						
Gruplararası	2	.136	1.11	.332	.45	.094	.910	.875	2.01	.137	.102	.239	.787	.950	2.25	.107	.740	1.93	.147	2.22	3.81*	.024	1200.86	1.40	.248
Grup içi	177	.12			.47			.43			.42			.42			.38			.58			855.41		
Toplam	179																								
Anlamlılık Farkı		-			-			-			-			-			-			1-2			-		

*p<.05

Çizelge 4.22 incelendiğinde; gebeliğin vücutta yol açtığı değişikliklerden rahatsız olma durumunu kararsız ($\bar{x}=197.90$) ve rahatsız değil ($\bar{x}=197.07$) şeklinde ifade edenlerin puanlarının birbirine oldukça yakın olduğu görülmektedir. Gebeliklerinin vücutta yol açtığı değişikliklerden rahatsız olduğunu belirten gebe ergenler ise en düşük beden imgesi puanlarına sahiptir ($\bar{x}=189.73$). Yapılan varyans analizi sonucunda; beden alanlarından doyum (BAD) alt boyutundan alınan puanların gebeliğin vücutta yol açtığı değişikliklerden rahatsız olma durumuna göre anlamlı düzeyde farklılık gösterdiği belirlenmiştir [BAD $F_{(2-179)}=3.81$, $p<.05$]. Farklılığın hangi gruptan kaynaklandığını bulmak için yapılan Scheffe testi sonucuna göre; beden alanlarından doyum (BAD) alt boyutunda gebeliğin neden olduğu değişikliklerden rahatsız olduğunu belirtenler ile kararsız olduğunu belirtenler arasındaki farklılığın anlamlı olduğu tespit edilmiştir.

Bedendeki olağan değişimleri kabul edemeyen ergenlerin beden imgesi puanlarının düşük olması beklenen bir durumdur. Gebelik doğrudan bedensel değişikliklere yol açıp, ergen bireyin beden imgesini olumsuz yönde etkileyebilir. Demirci (1996) yaptığı çalışmada, gebelerin bedeninde meydana gelen değişikliklere yönelik tepkilerini incelemiştir; gebelerin % 79.9'u vücudundaki değişimleri normal karşıladığını, % 18.2'si moralinin bozulduğunu ve kötü hissettiklerini ifade ettiklerini belirtmiştir.

Gebenin gebelik dönemindeki beden imgesini algılamasında eşi, ailesi ve arkadaş çevresi önemli rol oynar. Çevresindeki bireyler değişimlerin olumlu ve geçici olduğunu ifade edip, beden imgesini olumlu etkilerlerse, gebe kendisini daha iyi hisseder. Gebenin vücudunda meydana gelen değişimlerin normal olduğunu duymaya, kendine yakıştığının söylenilmesine ve doğum sonrasında bu durumun daha iyi olacağı konusunda güven duymaya ihtiyacı vardır.

Nicolson ve Hogan (1990), çocuk sahibi olmanın kadın için bir kazanç olmakla birlikte, gebelik ve doğumla beden imgesinde değişme, cinsel çekiciliğin azalması, kişisel alanın kaybı, işin, mesleğe ilişkin beklentilerin kaybı, arkadaşların kaybı, bağımsız kadın rolünden, geleneksel kadın rolüne geçiş gibi kimliğe ilişkin kayıp ve değişikliklerin yaşandığını ve bu durumun kişinin niteliğinde bazı değişikliklere yol açtığını bildirmiştir.

Yapılan araştırmaların sonuçlarına göre (Yiğitoğlu 2009), gebelerin yalnızca dörtte biri beden şekillerindeki değişiklikleri negatif yönde algılamaktadırlar. Bu da gebelerin önemli bir çoğunluğunun kendini kabul etmede ve bedenine uyum sağlamada başarılı olduğunu göstermektedir. Benzer şekilde katılımcılarımızın yaklaşık dörtte biri gebeliğin vücutlarında yol açtığı değişikliklerden rahatsız oldukları tespit edilmiştir.

Çizelge 4.23 Gebe olan evli ergenlerin gebeliğin evlilik ilişkilerinde değişiklik yaratma durumuna göre beden imgesi puanlarına ilişkin ortalamalar, standart sapmalar ve tek yönlü varyans analizi sonuçları

Gebeliğin Evlilik İlişkisinde Değişiklik Yaratma Durumu	n	BEDEN İMGESİ														GENEL									
		GD		GY		FYD		FYY		SD		SY		BAD											
		\bar{x}	S	\bar{x}	S	\bar{x}	S	\bar{x}	S	\bar{x}	S	\bar{x}	S	\bar{x}	S	\bar{x}	S								
Olumlu yönde	27	2.34	0.47	3.87	0.68	3.48	0.67	3.03	0.75	3.60	0.74	3.64	0.61	3.53	0.86	203.37	34.63								
Olumsuz yönde	20	2.14	0.43	3.74	0.56	3.42	0.71	3.00	0.59	3.10	0.73	3.30	0.37	3.46	0.86	193.50	20.77								
Değişiklik olmadı	133	2.23	0.30	3.60	0.70	3.35	0.65	2.92	0.63	3.25	0.60	3.42	0.64	3.62	0.74	194.03	29.17								
Toplam	180	2.24	0.35	3.66	0.69	3.38	0.66	2.95	0.65	3.29	0.65	3.44	0.62	3.59	0.78	195.37	29.31								
Var. An. Sonuçları	Sd	KO	F	p	KO	F	p	KO	F	p	KO	F	p	KO	F	p	KO	F	p						
Gruplararası	2	.248	2.03	.134	.946	2.01	.136	.228	.517	.597	.181	.425	.654	1.79	4.37*	.014	.768	2.01	.137	.272	.450	.638	1018.44	1.18	.307
Grup içi	177	.12			.46			.44			.42			.41			.38			.60			857.47		
Toplam	179																								
Anlamlılık Farkı		-			-			-			-			1-2, 1-3			-			-			-		

*p<.05

Çizelge 4.23’de görüldüğü gibi; gebe olan evli ergenlerin gebelik nedeniyle evlilik ilişkisinde değişiklik olma durumuna göre, sağlık değerlendirmesi (SD) alt boyutundan alınan puanların anlamlı farklılık gösterdiği [$F_{(2-179)} = 4.37, p < .05$] saptanmıştır. Farklılığın hangi gruplardan kaynaklandığını belirlemek amacıyla yapılan Scheffe testi sonuçlarına göre; sağlık değerlendirmesi (SD) alt boyutunda gebeliğin evlilik ilişkilerinde olumlu değişikliğe yol açtığını ifade edenler ile olumsuz değişiklik olduğunu ve değişiklik olmadığını ifade edenler arasındaki farklılığın anlamlı olduğu bulunmuştur.

Beden imgesi ile ilgili olarak sağlık değerlendirmesi (SD) alt boyutunda gebeliğin evlilik ilişkisinde olumsuz yönde değişikliğe yol açtığını ifade edenlerin ($\bar{x} = 3.10$), olumlu yönde değişikliğe yol açtığını ($\bar{x} = 3.60$) ve değişikliğe yol açmadığını ifade edenlerden ($\bar{x} = 3.25$) düşük beden imgesine sahip olduğu belirlenmiştir.

Gebelik çoğu zaman eşler arasındaki sevgiyi arttıran, evlilik temellerini kuvvetlendiren, kadının ailede söz sahibi olmasında etkili, ona yeni bir insan yaratma duygusu veren fizyolojik bir olaydır (Demirci 1996). Gebelik kadın yaşamına özgü fizyolojik bir dönemdir. Eşlerin bu dönemde ilgili bilgi yetersizlikleri, kadının beden imgesinin değişmesi ve eşin buna tepkisi, annenin gebeliğe bağlı şikâyetleri, yorgunluğu ve zamanın önemli bir bölümünü gebelik ile ilgili konuşarak geçirmesi nedeni ile eşiyile olan ilişkisinin zayıflaması, evlilik ilişkisinin niteliğini etkiler (Tekin 1996).

Gebeliğin evlilik ilişkisi üzerine etkisi olumlu ya da olumsuz olabilir. Bu durum çiftlerin birlikte geçirdikleri zamanın miktarı ve niteliği, karşılıklı güven duygusu, tipik iletişim modelleri ve eşlerin olgunluk düzeyi gibi faktörlere bağlı olarak değişebilmektedir (Taşkın 2009). Bu çalışmada, gebeliğin evlilik ilişkisinde olumlu yönde değişiklik yaptığını belirten ergenlerin, sağlık değerlendirmesi (SD) ile ilgili olarak en yüksek beden imgesi puanına sahip olmalarının, gebeliklerinin beden imgesine ve evlilik ilişkilerine olumlu katkıda bulunmasından kaynaklandığı ifade edilebilir.

Çizelge 4.24 Evli ergenlerin gebelik durumuna göre benlik saygısına ilişkin Mann-Whitney U Testi sonuçları

Gebelik Durumu	n	\bar{x}	S	SO
Gebe	180	1.64	1.44	172.31
Gebe Değil	180	1.88	1.53	188.69
Test sonucu		U: 14725.00	p: .126	

Çizelge 4.24 incelendiğinde; evli ergenlerin gebelik durumuna göre benlik saygısına ilişkin sonuçlar görülmektedir. Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği'nin puanlama özelliğinden dolayı ters olarak, çizelgedeki yüksek puanlar düşük benlik saygısını, düşük puanlar ise yüksek benlik saygısını göstermektedir. Çizelge de de görüldüğü gibi; gebe olan ergenlerin benlik saygısı düzeylerinin yüksek (SO=172.31), gebe olmayan ergenlerin benlik saygısı düzeylerinin (SO=188.69) ise gebe ergenlere göre daha düşük olduğu görülmektedir. Ancak Mann-Whitney U Testi sonucunda; ergenlerin benlik saygılarının gebelik durumuna göre anlamlı bir farklılık göstermediği sonucuna ulaşılmıştır ($p>.05$).

Ayrıca Çizelge 4.24 ile ilgili olarak, araştırmaya alınan 180 gebe ergen ve 180 gebe olmayan ergenlerin Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği'nden aldıkları benlik saygısı puanlarının, ölçeğin yüksek benlik saygısını ifade eden alt puan sınırına yakın olduğu görülmüştür.

Ülkemizde evlilik ve gebelik gibi durumların olumlu karşılanarak, ergen bireylere toplumsal statü kazandırması ve aidiyet duygusu hissetmelerine yol açması, ayrıca çalışmaya katılan gebelerin yaklaşık % 60'ının gebeliklerinin daha erken aylarında olmaları nedeniyle karnın büyümesi ve benzeri bedensel değişimleri çok fazla algılayamamış olmaları ve buna bağlı olarak benlik saygılarının olumsuz yönde etkilenmemiş olması düşünülmektedir. Elde edilen bu sonuç gebe ergenlerin benlik saygılarına ilişkin özelliklerinin, gebe olmayan akranlarından farklılık göstermediğini ortaya koymaktadır.

Zwelling (1997) gebelikte oluşan değişimlerin yavaş yavaş gelişerek, gebenin beden imge anlayışını olumlu ya da olumsuz yönde etkilediğini ve bazı gebelerin meydana gelen değişikliklerin kendisine yakıştığını, kendilerini kanıtladığını düşündüklerini, ancak bazı gebelerde bu algılayışın olumsuz yönde etkileneceğini belirtmiştir. Ekmekçi ve Sevil (2002) 100 ergen gebe ile gerçekleştirdikleri çalışmada ergen gebelerin benlik saygısı düzeylerinin düşük olduğunu belirlemişlerdir. Ergen annelerin daha düşük benlik saygısına sahip olması yolundaki beklentilere karşın, yapılan çalışmalarda (Bulut 1996) gebeliğin gelişme döneminde desteklenen ergen bireylerin benlik saygılarının yükseldiği bildirilmiştir.

Çizelge 4.25 Gebe olan ve olmayan evli ergenlerin yaşına göre benlik saygısına ilişkin Mann-Whitney U Testi sonuçları

Gebelik Durumu	Yaş	n	\bar{x}	S	SO	U	p
Gebe	17-19	90	1.96	1.52	101.75	3025.5	**0.003
	20-22	90	1.31	1.28	78.99		
Gebe Değil	17-19	90	2.06	1.71	94.19	3721.5	.337
	20-22	90	1.71	1.32	86.90		

**p<.01

Çizelge 4.25’de gebe olan evli ergenlerin yaş grubuna göre benlik saygısından aldıkları puanlar arasında anlamlı bir farklılık olduğu bulunmuştur (p<.01). Sıra ortalamaları incelendiğinde; 17-19 yaş grubundaki gebe ergenlerin (SO=101.75), 20-22 yaş grubundaki gebe ergenlerden (SO=78.99) daha düşük benlik saygısına sahip oldukları görülmektedir.

Gebe olmayan ergenlerde de 20-22 yaş grubundakilerin daha yüksek benlik saygısına sahip olmalarına karşın (SO=86.90), farklı yaş gruplarındaki gebe olmayan ergenler arasında benlik saygısı açısından anlamlı bir farklılık olmadığı saptanmıştır (p>.05).

Ergenlik çağındaki gebelik, erken yaşta gerçekleşen evlilik, eş olma, anne olma gibi yeni yaşantı, rol ve sorumluluklarında eklenmesi demektir. Ergen birey bu rollere ileri yaşlarda ve uzun sürelerde uyum gösterir. Evli olmanın yanı sıra gebeliğin yüklediği yeni rol ve sorumluluklara yaşın ilerlemesiyle sosyal ve psikolojik olarak

olgunlaşmanın sağlanmasıyla daha kolay kabullenme durumuna yol açtığı düşünülmektedir. Bu nedenle, bu bulgu da yaşın ergen gebelerin benlik saygısı üzerinde farklılık yaratırken, gebe olmayan ergenlerde anlamlı farklılık yaratmadığı söylenebilir. Birey ne kadar çok yaşantıya sahip olursa benlik imgesi de o kadar zenginleşir. İlerleyen yaşla beraber artan yaşantılarla benlik gelişmesi devam eder. Literatürde, yaşın büyümesiyle bireylerin değişen yaşantı ve rollerin etkisinin benlik saygısı düzeylerinde farklılık gösterebilmekte olduğu belirtilmektedir (Başkara 2002).

Ergen annelerin yaşları ve özgüvenleri arasındaki ilişkiyi inceleyen Kalpalp Uz (2006), 14-15-16-17 yaş grubu ergenlerin, 18-19 yaş grubu ergenlere göre daha düşük özgüvene sahip olduklarını belirlemiştir. Buradan da anlaşılacağı gibi ergen gebelerde yaşın ilerlemesiyle benlik saygısı arasında doğru bir orantı olduğu görülmektedir. Literatürde, buradaki bulgularımızla paralellik gösterir şekilde, gebe ergenlerde benlik saygısının yaşa göre artış gösterdiği tespit edilmiştir.

Çizelge 4.26 Gebe olan ve olmayan evli ergenlerin öğrenim düzeyine göre benlik saygısına ilişkin Kruskal Wallis Testi sonuçları

Gebelik Durumu	Öğrenim Düzeyi	n	\bar{x}	S	SO	Sd	χ^2	p	Anlamlılık Farkı
Gebe	İlkokul mezunu	41	2.02	1.75	100.62	3	9.05	*.029	1-2,
	Ortaokul mezunu	85	1.74	1.36	96.22				1-3,
	Lise mezunu	42	1.26	1.29	76.38				1-4,
	Üniversiteye devam ediyor	12	0.91	0.79	64.83				2-4,
Gebe Değil	İlkokul mezunu	45	2.44	1.70	108.30	3	9.46	*.024	3-4
	Ortaokul mezunu	73	1.82	1.39	89.43				1-3,
	Lise mezunu	48	1.63	1.47	81.71				1-4,
	Üniversiteye devam ediyor	14	1.29	1.49	69.00				2-4,

*p<.05

Çizelge 4.26'da da görüldüğü gibi; gebe ergenlerde ve gebe olmayan ergenlerde benlik saygısının öğrenim düzeyine göre anlamlı düzeyde farklılık gösterdiği bulunmuştur (p<.05). Sıra ortalamalarında da görüleceği gibi; gebe olan ve gebe olmayan ergenlerin

yer aldığı her iki grupta da öğrenim düzeyi arttıkça benlik saygısının arttığı görülmüştür. Farklılığın hangi gruptan kaynaklandığını belirlemek için Mann-Whitney U Testi uygulanmıştır. Analiz neticesinde öğrenim düzeyleri açısından ortaokul mezunu, lise mezunu ve üniversiteye devam eden evli ergenler ile ilkokul mezunu olanlar arasında, üniversiteye devam edenler ile ortaokul mezunu ve lise mezunu olanlar arasında benlik saygısı yönünden anlamlı bir farklılık olduğu belirlenmiştir. Anlamlı farklılığın ilkokul mezunu olanlarda benlik saygısının daha düşük olması yönünde olduğu tespit edilmiştir. Bu durum, öğrenim düzeyindeki artışın kişinin kendine olan güvenini, benlik saygısını olumlu yönde etkilemesi şeklinde yorumlanabilir.

Bireyin akademik düzeyi ve becerileri ile ilgili olumlu tutumlara sahip olması, kendine güvenerek daha üst düzeyde bir benlik saygısına sahip olmasını kolaylaştırabilir. Yapılan çalışmalarda gebelerin öğrenim düzeyleri düştükçe benlik saygısı düzeylerinin azaldığı belirtilmektedir (Bulut vd. 2008). Yine bir başka çalışmada da benzer şekilde, öğrenim düzeyi yüksek olan ergen annelerin özgüvenlerinin yüksek olduğu belirlenmiştir (Kalpalp Uz 2006). Bu bulgular ışığında, öğrenim düzeyinin ergenlerde benlik saygısı düzeyini etkilediği söylenilebilir.

Çizelge 4.27 Gebe olan ve olmayan evli ergenlerin çalışma durumuna göre benlik saygısına ilişkin Mann-Whitney U Testi sonuçları

Gebelik Durumu	Çalışma Durumu	n	\bar{x}	S	SO	U	p
Gebe	Çalışıyor	19	1.58	1.26	91.42	1512.0	.933
	Çalışmıyor	161	1.65	1.46	90.39		
Gebe Değil	Çalışıyor	23	1.61	1.27	84.54	1668.5	.548
	Çalışmıyor	157	1.92	1.56	91.37		

Çizelge 4.27 incelendiğinde; gebe ergenlerde çalışmayanların (SO=90.39), gebe olmayan ergenlerde ise çalışanların (SO=84.54) diğerlerine göre daha yüksek benlik saygısına sahip olma eğiliminde olduğu dikkati çekmektedir. Ancak yapılan Mann-Whitney U Testi sonucunda; gebe olan ve gebe olmayan ergenlerin çalışma durumlarına göre benlik saygısı puanları arasında anlamlı bir farklılık olmadığı saptanmıştır ($p>.05$).

Polat (2007) çalışmasında, çalışmayan bireylerin benlik saygısı düzeylerinin çalışan bireylerin benlik saygısı düzeylerinden daha düşük olduğunu saptamıştır. Ayrıca düşük gelir düzeyine sahip olan katılımcıların benlik saygıları puanlarının düşük, orta-iyi gelir düzeyine sahip olanların ise daha yüksek olduğunu da belirtmiştir.

Çizelge 4.28 Gebe olan ve olmayan evli ergenlerin kardeş sayısına göre benlik saygısına ilişkin Kruskal Wallis Testi sonuçları

Gebelik Durumu	Kardeş Sayısı	n	\bar{x}	S	SO	Sd	χ^2	p	Anamlılık Farkı
Gebe	0-1 kardeş	27	1.67	1.66	88.48	2	3.05	.218	
	2 kardeş	37	1.32	1.38	78.30				
	3 ve fazla kardeş	116	1.73	1.44	94.86				
Gebe Değil	0-1 kardeş	26	1.23	1.39	66.69	2	7.92	*.019	1-2, 1-3, 2-3
	2 kardeş	46	1.87	1.76	87.41				
	3 ve fazla kardeş	108	2.05	1.42	97.55				

*p<.05

Çizelge 4.28 incelendiğinde; gebe ergenlerde kardeş sayısının benlik saygısına ilişkin puanlarda anlamlı farklılığa neden olmadığı belirlenirken ($p>.05$), gebe olmayan ergenlerde benlik saygısının anlamlı farklılık gösterdiği sonucuna varılmıştır ($p<.05$). 3 ve daha fazla kardeşi olan gebe olmayan ergenlerin en düşük benlik saygısı düzeyine ($SO=97.55$) sahip olduğu dikkati çekmektedir. Gebe olmayanlarda farklılığın hangi gruptan kaynaklandığını anlamak için yapılan Mann-Whitney U Testi sonucunda; 0-1 kardeşi olanlar ile 2 kardeş ve 3 ve daha fazla kardeşi olanlar, 2 kardeşi olanlar ile 3 ve daha fazla kardeşi olanlar arasındaki farklılığın anlamlı olduğu bulunmuştur.

Benlik saygısının gelişmesinde benlikle ilgili eski ve yeni tüm duygu, tutum ve algılar önemlidir. Bireyin benlik saygısı kendilik algıları kadar başkalarının da bakış açısından etkilenir. Özellikle aile içi ilişkilerde ebeveynlerden birtakım beklentiler içerisinde olan ergenin beklentilerine yeterli ve doyumlu cevap bulabilmesinin benlik saygısında etkili olmaktadır (Çuhadaroğlu 2001). Bu bilgiler ışığında, kardeş sayısının benlik saygısı üzerinde etkisinin olduğu, kardeş sayısı arttıkça benlik saygısı düzeylerinin azaldığı söylenebilir.

Literatüre bakıldığında, ergenlerde benlik saygısını inceleyen Gürel (2007) çalışmasında, benzer şekilde, kardeş sayısı arttıkça benlik saygısı düzeylerinin düştüğünü belirlemiştir.

Çizelge 4.29 Gebe olan ve olmayan evli ergenlerin doğum sırasına göre benlik saygısına ilişkin Kruskal Wallis Testi sonuçları

Gebelik Durumu	Doğum Sırası	n	\bar{x}	S	SO	Sd	χ^2	p
Gebe	İlk çocuk	75	1.51	1.38	85.75	2	2.18	.337
	Ortanca veya ortancalardan biri	74	1.86	1.61	97.17			
	Son çocuk	31	1.42	1.09	86.06			
Gebe Değil	İlk çocuk	63	1.70	1.55	83.59	2	1.82	.403
	Ortanca veya ortancalardan biri	81	1.95	1.40	94.78			
	Son çocuk	36	2.06	1.76	92.97			

Çizelge 4.29’da araştırmaya alınan evli ergenlerin doğum sıralarına göre benlik saygısı sıra ortalamaları karşılaştırıldığında; gebe ergenlerde ailenin ilk çocuğu olduğunu belirtenlerle (SO=85.75), son çocuk olduğunu belirtenlerin sıra ortalamalarının (SO=86.06) birbirine yakınlığı ve ortanca çocuklardan (SO=97.17) daha yüksek benlik saygısı düzeylerine sahip oldukları dikkati çekmektedir. Gebe olmayan ergenlerde ise ilk çocuk olanların (SO=83.59) en yüksek benlik saygısı düzeyine sahip oldukları saptanmıştır. Ancak, yapılan Kruskal Wallis Testi sonucunda; gebe olan ve olmayan her iki grupta doğum sırasına göre benlik saygısı puanları arasında anlamlı bir farklılık olmadığı görülmüştür ($p>.05$).

Doğum sırasının benlik saygısı üzerinde anlamlı bir etkisinin olmadığı görülmekle birlikte, doğum sırasının dışında başka faktörlerin de etkisinin olabileceği düşünülmektedir. Yapılan çalışmalara bakıldığında; Gürel (2007) doğum sırası ve benlik saygısı arasındaki ilişkiyi incelemiş ve ilk çocuk ve son çocukların benlik saygısı düzeylerinin daha yüksek olduğu, ortancaların benlik saygısı düzeylerinin ise daha düşük olduğunu belirlenmiştir.

Çizelge 4.30 Gebe olan ve olmayan evli ergenlerin evlilik yaşına göre benlik saygısına ilişkin Kruskal Wallis Testi sonuçları

Gebelik Durumu	Evlilik Yaşı	n	\bar{x}	S	SO	Sd	χ^2	P	Anlamlılık Farkı
Gebe	17-18 yaş	110	1.85	1.43	99.11	2	9.34	**009	1-2, 1-3, 2-3
	19-20 yaş	54	1.39	1.41	80.54				
	21-22 yaş	16	1.06	1.44	64.91				
Gebe Değil	17-18 yaş	109	2.13	1.63	98.00	2	11.14	**004	1-2, 1-3, 2-3
	19-20 yaş	51	1.73	1.30	87.57				
	21-22 yaş	20	0.95	1.10	57.10				

**p<.01

Çizelge 4.30'da da görüldüğü gibi; gebe olan ve olmayan her iki ergen grubunda da evlilik yaşının benlik saygısından alınan puanlarda anlamlı farklılık yarattığı saptanmıştır (p<.01). Sıra ortalamalarına ait değerler her iki grupta da evlilik yaşı arttıkça benlik saygısının da arttığını ortaya koymaktadır.

Gebe olan ve olmayan ergenlerin evlilik yaşına göre benlik saygısı puanları arasındaki farklılığın hangi gruplardan kaynaklandığını belirlemek amacıyla yapılan Mann-Whitney U Testi sonucunda; evlilik yaşı 17-18 olanlar ile 19-20 ve 21-22 arasında olanlar, 19-20 ile 21-22 yaş grupları arasında olanlar arasındaki farklılığın anlamlı olduğu sonucu ortaya çıkarılmıştır.

Evlenme yaşının en yüksek olduğu 21-22 yaş arasındaki her iki ergen grubunda benlik saygısı düzeylerinin yüksek bulunması (gebe SO=64.91, gebe olmayan SO=57.10), bu yaş gruplarındaki ergenlerin ve gebe ergenlerin evlilik ve bununla ilgili rol ve sorumluluklara uyum açısından yeterli psikolojik olgunluğa sahip olmalarından kaynaklanabileceğini düşündürmektedir.

Kalpaz Uz (2006) evlilik yaşı ve özgüven arasındaki ilişkiyi incelediği ergen annelerle ilgili çalışmasında, evlilik yaşı ile özgüven arasında anlamlı farklılık olduğunu

belirlemiş, evlilik yaşının artması ile ergenlerde özgüven düzeyinin de yükseldiğini saptamıştır.

Çizelge 4.31 Gebe olan ve olmayan evli ergenlerin evlilik süresine göre benlik saygısına ilişkin Kruskal Wallis Testi sonuçları

Gebelik Durumu	Evlilik Süresi	n	\bar{x}	S	SO	Sd	χ^2	p
Gebe	1 yıldan az	75	1.57	1.64	84.56	2	1.93	.381
	1-2 yıl	81	1.68	1.34	93.65			
	3 yıl ve üzeri	24	1.71	1.12	98.42			
Gebe Değil	1 yıldan az	84	1.75	1.54	85.04	2	1.81	.404
	1-2 yıl	74	2.01	1.58	95.28			
	3 yıl ve üzeri	22	1.96	1.36	95.30			

Çizelge 4.31’de görüldüğü üzere; gebe olan ve olmayan iki ergen grubunda da evlilik süresi arttıkça benlik saygısı düzeylerinin düştüğü saptanmıştır. Ancak, yapılan Kruskal Wallis Testi sonucunda; evlilik süresinin gebe olan ve olmayan ergenlerin benlik saygısı puanlarında anlamlı bir farklılık yaratmadığı belirlenmiştir ($p>.05$).

Gebelerde (SO=84.56) ve gebe olmayan (SO=85.04) ergenlerde en yüksek benlik saygısına 1 yıldan az evli olanların sahip olduğu bulgusu; gebe olan ve olmayan evli ergenlerde benlik saygısının evlilik süresinden bağımsız, diğer faktörlerin etkisiyle şekillendiğini ortaya koymaktadır. Ayrıca araştırmaya dahil edilen ergenlerin 17-22 yaşları arasında olmaları nedeniyle büyük çoğunluğunun evliliklerinin yeni olduğu gerçeği de anlamlı bir farklılık çıkmaması sonucu yönünde etkilemiş olabileceğini düşündürmektedir.

Altun (2003) ergen gebelerin benlik saygılarını incelediği çalışmasında, evlilik süreleri 1 yıldan az olan ergenlerin benlik saygılarının, evlilik süreleri 1 yıldan fazla olan gebelerden daha yüksek olduğunu saptamıştır.

Çizelge 4.32 Gebe olan ve olmayan evli ergenlerin evlenme biçimine göre benlik saygısına ilişkin Kruskal Wallis Testi sonuçları

Gebelik Durumu	Evlenme Biçimi	n	\bar{x}	S	SO	Sd	χ^2	p	Anlamlılık Farkı
Gebe	Flört	49	1.14	1.21	71.99	2	9.00	*.011	1-2, 1-3, 2-3
	Görücü usulü	116	1.80	1.44	97.17				
	Kaçarak	15	2.00	1.81	99.37				
Gebe Değil	Flört	62	1.61	1.36	83.02	2	5.73	.057	
	Görücü usulü	105	1.93	1.58	91.27				
	Kaçarak	13	2.77	1.64	120.00				

*p<.05

Çizelge 4.32’de görüldüğü gibi; gebe olan ve olmayan her iki ergen grubunda da benlik saygısı puanlarının en yüksek olduğu grup flört ederek evlenenler olduğu (Gebe SO=71.99, Gebe olmayan SO=83.02), kaçarak evlenen gebe (SO=99.37) ve gebe olmayan (SO=120.00) ergenlerin ise en düşük benlik saygısı puanına sahip olduğu saptanmıştır. Ancak sıra ortalamalarında gözlemlenen bu farklılığın sadece gebe ergenlerde anlamlı düzeyde olduğu (p<.05) saptanmıştır. Farklılığın hangi gruptan kaynaklandığını bulmak amacıyla yapılan Mann-Whitney U Testi sonucunda gebe ergenlerde benlik saygısı açısından görücü usulü ve kaçarak evlenenler ile flört ederek evlenenler arasında, görücü usulü ile kaçarak evlenenler arasındaki farkın anlamlı olduğu ortaya konmuştur.

Ekşi’ye (2005) göre; sağlıklı aile ve sağlıklı toplumun temeli, bireyin kendini tanıması ve evleneceği kişiyi kendisinin seçmesi ve karar verebilmesidir. Bu bulguda gebe olan ve gebe olmayan her iki ergen grubunda da flört ile evlenme biçimine sahip olan ergenlerin en yüksek benlik saygısı düzeylerine sahip olduğu dikkati çekmektedir. Büyükhahin Çevik (2007), karşı cinsten romantik arkadaşı olan ergenlerin benlik saygılarının, karşı cinsten romantik arkadaşı olmayan ergenlere göre daha yüksek olduğunu belirtmiştir. Bu bulgu ergenlikte karşı cinsin önemini ortaya koymakta ve dolayısıyla ergenin eş seçimini flört ederek kendi yapmasının yüksek benlik saygısına sahip olmayı kolaylaştıran bir unsur olabileceğini düşündürmektedir.

Çizelge 4.33 Gebe olan ve olmayan evli ergenlerin eşinin yaşına göre benlik saygısına ilişkin Kruskal Wallis Testi sonuçları

Gebelik Durumu	Eşin Yaşı	n	\bar{x}	S	SO	Sd	χ^2	p
Gebe	17-19 yaş	6	3.33	3.01	115.33	3	1.72	.633
	20-22 yaş	22	1.77	1.51	64.45			
	23-25 yaş	67	1.55	1.31	88.99			
	26 yaş ve üzeri	85	1.55	1.32	88.91			
Gebe Değil	17-19 yaş	4	2.75	2.22	111.00	3	2.09	.554
	20-22 yaş	24	1.54	1.41	78.83			
	23-25 yaş	62	1.90	1.61	90.40			
	26 yaş ve üzeri	90	1.92	1.48	92.77			

Çizelge 4.33 incelendiğinde; gebe olan (SO=64.45) ve gebe olmayan (SO=78.83) iki grupta da en yüksek benlik saygısı düzeylerine eşleri 20-22 yaş grubunda olan ergenlerin sahip olduğu, eşleri 17-19 yaşları arasında olan gebe (SO=115.33) ve gebe olmayan (SO=111.00) ergenlerin ise en düşük benlik saygısı düzeylerine sahip oldukları görülmektedir. Ancak yapılan Kruskal Wallis Testi sonucunda gebe ergenlerde ve gebe olmayan ergenlerde eşlerin yaşının benlik saygısı puanlarında anlamlı farklılık yaratmadığı saptanmıştır ($p>.05$).

Eşlerin yaşları ile ergen annelerin özgüvenlerini incelemiş olan Kalpalp Uz (2006) da benzer şekilde ergenlerin benlik saygılarının eşlerinin yaşına göre farklılaşmadığı sonucuna varmıştır. Ergen gebelerin benlik saygıları üzerinde, eşlerinin yaşlarından çok, eşi ile olan aile içi ilişkileri gibi başka faktörlerin rol oynadığını düşündürmektedir.

Çizelge 4.34 Gebe olan ve olmayan evli ergenlerin eşinin öğrenim düzeyine göre benlik saygısına ilişkin Kruskal Wallis Testi sonuçları

Gebelik Durumu	Eşinin Öğrenim Düzeyi	n	\bar{x}	S	SO	Sd	χ^2	p	Anlamlılık Farkı
Gebe	İlkokul mezunu	40	1.70	1.57	91.22	3	7.90	*.048	1-2,
	Ortaokul mezunu	56	1.73	1.45	93.99				1-3,
	Lise mezunu	67	1.75	1.44	95.40				1-4,
	Üniversite mezunu veya devam ediyor	17	0.77	0.75	57.97				2-3,
Gebe Değil	İlkokul mezunu	47	1.91	1.44	93.22	3	2.18	.536	2-4,
	Ortaokul mezunu	43	1.98	1.58	92.52				3-4
	Lise mezunu	70	1.94	1.61	91.44				
	Üniversite mezunu veya devam ediyor	20	1.40	1.35	74.72				

*p<.05

Çizelge 4.34'de görüldüğü gibi; gebe olan ve gebe olmayan ergen gruplarında eşleri üniversite mezunu olan ya da üniversiteye devam eden ergenlerin en yüksek benlik saygısı düzeylerine (gebe SO=57.97, gebe olmayan SO=74.72) sahip oldukları dikkati çekmektedir. Her iki grupta da bu yönde bir eğilim gözlenmekle birlikte, Kruskal Wallis Testi, gebe ergenlerde eşlerin öğrenim düzeyinin benlik saygısı puanlarında anlamlı farklılığa neden olduğunu ortaya koymuştur (p<.05). Gebe olmayan grupta ise benlik saygısı puanları arasında gözlenen farklılık istatistiksel olarak anlamlı değildir (p>.05). Gebe ergenlerde farklılığın hangi gruplar nedeniyle olduğunu anlamak amacıyla yapılan Mann-Whitney U Testi neticesinde; ilkokul mezunu ile ortaokul mezunu, lise mezunu ve üniversite mezunu veya devam eden gebe ergen grupları, ortaokul mezunu ile lise mezunu ve üniversite mezunu veya devam eden gruplar, lise mezunu ile üniversite mezunu veya devam eden gruplar arasındaki farklılığın anlamlı olduğu belirlenmiştir.

Bu bulgular, eşlerin öğrenim düzeylerinin yüksekliğinin, erkek eşin, ergen eşine gereken uygun yaklaşımları geliştirmesi, sorumluluk duygusunun bilincinde olması ve ergenlerin benlik saygısı açısından olumlu bir etken olabileceğini düşündürmektedir. Ayrıca bireyin sahip olduğu öğrenim düzeyi onun sosyal ve toplumsal statüsünü de gösterir. Ergen bireyin benlik saygısı üzerinde, kendi sahip olduğu statü kadar eşinin ve

kendisi için önem taşıyan diğer kişilerinde statülerinin de etkili olabileceği düşünülmektedir. Bulguda ergen gebelerin eşlerinin öğrenim düzeylerinin, ergen gebelerin benlik saygılarında öneminin olduğu görülmekte olup, eşinin öğrenim düzeyinin ve statüsünün, ergen gebede yarattığı olumlu duygular nedeniyle benlik saygısının olumlu yönde etkilendiğini düşündürmektedir.

Korkmaz (1996) çalışmasında eşlerin öğrenim düzeyleri ile bireylerin benlik saygısı arasında anlamlı ilişki olduğu ve bu anlamlı farklılığa eşleri üniversite mezunu olan bireylerin benlik saygısı puanlarının yüksekliğinin neden olduğunu belirtmiştir.

Çizelge 4.35 Gebe olan ve olmayan evli ergenlerin eşinin çalışma durumuna göre benlik saygısına ilişkin Mann-Whitney U Testi sonuçları

Gebelik Durumu	Eşinin Çalışma Durumu	n	\bar{x}	S	SO	U	p
Gebe	Çalışıyor	161	1.56	1.43	87.61	1065.0	*.026
	Çalışmıyor	19	2.26	1.45	114.95		
Gebe Değil	Çalışıyor	166	1.87	1.55	89.98	1075.5	.636
	Çalışmıyor	14	2.00	1.30	96.68		

*p<.05

Çizelge 4.35’de gebe ergenlerin eşlerinin çalışma durumunun benlik saygısına ilişkin puanlarda anlamlı farklılığa neden olduğu görülmektedir (p<.05). Puanlar incelendiğinde; eşi çalışan gebe ergenlerin (SO=87.61), eşi çalışmayan gebe ergenlerden (SO=114.95) daha yüksek benlik saygısına sahip oldukları dikkati çekmektedir. Gebe olmayan ergenlerde de eşi çalışan ergenlerin (SO=89.98), eşi çalışmayan ergenlerden (SO=96.68) daha yüksek benlik saygısına sahip oldukları ortaya çıkarılmıştır. Ancak yapılan Mann-Whitney U Testi sonucunda; gebe olmayan ergenlerde eşlerinin çalışma durumunun benlik saygısı puanlarında anlamlı farklılığa yol açmadığı görülmüştür (p>.05).

Erkek eşlerin çalışma durumu, ataerkil özellikleri bünyesinde barındıran ülkemizde hala önemini korumaktadır. Ve evin geçim kaynağının birincil desteğini oluşturur. Bulguda katılımcıların çalışan eşlerinin sayılarının yüksekliği bu düşüncüyü destekler niteliktedir.

Genç yaştaki gebe ergen yeni ebeveyn olacak olmanın heyecanı ve tecrübesizliği ile doğacak olan bebeği ve ailesinin geleceği ile ilgili ekonomik kaynaklı çeşitli endişeler yaşayabilir. Araştırmaya alınan ergenlerin önemli bir kısmının çalışmadığı düşünülürse, gebe ergenin yaşayabileceği bu endişelerde bir azalma beklenebilir. Gebe ergenin bu anlamda kendisini daha güvende hissetmesi, kendisiyle ilgili düşüncelerine yansiyarak daha yüksek bir benlik saygısına sahip olması ile sonuçlanabilir.

Altun (2003) gelir düzeyi ve benlik saygısı arasındaki ilişkiyi incelediği çalışmasında, gelir düzeyi asgari ücretin altında olan ergenlerin, asgari ücretin üstünde olan ergenlerden daha düşük benlik saygısına sahip olduğunu ifade etmiştir. Bu açıdan bakıldığında eşlerin çalışma durumlarının benlik saygısı ile ilişkili olabileceği söylenebilir.

Çizelge 4.36 Gebe olan ve olmayan evli ergenlerin eşiyle iletişimini yeterli bulma durumuna göre benlik saygısına ilişkin Kruskal Wallis Testi sonuçları

Gebelik Durumu	Eşiyle İletişimini Yeterli Bulma	n	\bar{x}	S	SO	Sd	χ^2	p	Anlamlılık Farkı
Gebe	Yeterli	118	1.33	1.19	80.73	2	12.77	**0.002	1-2, 1-3,
	Kararsız	40	2.23	1.67	110.03				
	Yetersiz	22	2.23	1.74	107.41				
Gebe Değil	Yeterli	112	1.46	1.28	77.54	2	20.07	**0.000	1-2, 1-3,
	Kararsız	39	2.39	1.60	106.95				
	Yetersiz	29	2.83	1.73	118.45				

**p<.01

Çizelge 4.36’da görüldüğü gibi; gebe olan ve gebe olmayan ergenlerin eşleriyle iletişimlerini yeterli bulma durumunun benlik saygısı puanlarında anlamlı farklılığa neden olduğu bulunmuştur (p<.01). Sıra ortalamalarına bakıldığında; gebe ergenlerde (SO=80.73) ve gebe olmayan ergenlerde (SO=77.54) en yüksek benlik saygısına, eşleriyle iletişimlerini “yeterli” gören ergenlerin sahip oldukları görülmektedir. Farklılığın kaynağını belirleyebilmek amacıyla yapılan Mann-Whitney U Testi sonucunda; her iki ergen grubunda da eşiyle iletişimini yeterli görenler ile kararsız ve yetersiz gördüğünü belirten ergenler arasındaki farklılığın anlamlı olduğu belirlenmiştir.

Bu bulgular doğrultusunda, eş ile olan iletişimin benlik saygısı üzerinde önemli bir etkisinin olduğu söylenilebilir.

Bütün insanların psikolojik ihtiyacı olan sevmek ve sevilme duygusu ergenlik çağında daha ön plana çıkmaktadır (İnanç vd. 2005). Ergen birey bu ihtiyacını flört, çıkma gibi durumlarla karşılamaya çalışmakla birlikte, ergenlik çağındaki bireyler için ilk toplumsallaşma davranışı olarak görülen evlilikte bu gereksinim karşılamak için gerçekleştirilen durumlardandır (Özgüven 2000). Gebe olan ve olmayan evli ergenler için bu psikolojik ihtiyaç daha bir önem arz etmektedir. Benlik saygısına doğrudan etkileyen bu sevmek ve sevilme davranışında gerekli olan en önemli unsurun güvenli ve iyi bir iletişim olduğu gerçeği göz önünde bulundurulursa evlilikte iletişimin ne kadar gerekli olduğu ortaya çıkmaktadır. Nitekim buradaki bulgulara bakıldığında da her iki ergen grubunda da en yüksek benlik saygısı düzeylerine eşiyile iletişimini yeterli bulan ergenlerin sahip olduğu görülmüştür. Yapılan çalışmalarda (Yığıtoğlu 2009, Tufan Çetin 2010) eşiyile iletişimini yeterli bulan bireylerin uyumlu evlilikleri olduğu ve evlilik doyumlarının yüksek olduğu saptanmıştır. Bütün bu bilgiler ışığında eşler arası iletişimin, benlik saygısı üzerinde olumlu etkisinin olduğu ifade edilebilir.

Çizelge 4.37 Gebe olan ve olmayan evli ergenlerin eşinin beğenisini ifade etme durumuna göre benlik saygısına ilişkin Kruskal Wallis Testi sonuçları

Gebelik Durumu	Eşin Beğenisini İfade Etme Durumu	n	\bar{x}	S	SO	Sd	χ^2	p	Anlamlılık Farkı
Gebe	İfade ediyor	103	1.29	1.16	79.52	2	11.30	**0.004	1-2, 1-3, 2-3
	Bazen ifade ediyor	62	2.11	1.69	104.93				
	İfade etmiyor	15	2.07	1.49	106.23				
Gebe Değil	İfade ediyor	102	1.61	1.31	82.95	2	13.25	**0.001	1-2, 1-3, 2-3
	Bazen ifade ediyor	66	1.97	1.53	93.39				
	İfade etmiyor	12	3.75	1.96	138.79				

****p<.01**

Çizelge 4.37’de, eşlerin beğenilerini ifade etme durumlarına göre benlik saygıları incelenmiş, gebe olan ve olmayan ergenlerde eşin beğenisini ifade etme durumu ile ilgili benlik saygısı puanları arasında anlamlı farklılık olduğu görülmüştür (p<.01). Her

iki grupta da (gebe SO=79.52, gebe olmayan SO=82.95) eşlerinin beğenilerini ifade ettiklerini belirten ergenlerin yüksek benlik saygısına sahip oldukları görülmüştür. Eşleri beğenilerini ifade etmeyen ergenlerin benlik saygısı ise en düşük düzeydedir. Farklılığın hangi gruptan kaynaklandığı bulmak amacıyla yapılan Mann-Whitney U Testi sonucunda, eşlerinin beğenilerini ifade ettiğini belirten ergenler ile bazen ifade eden ve ifade etmediğini belirten ergen grupları, bazen ifade ettiğini belirten ergenler ile ifade etmediğini belirten ergen grupları arasındaki farkın anlamlı olduğu saptanmıştır. Bu bulgulardan yola çıkarak; eşlerin beğenilerini ifade etmelerinin ergen bireylerin benlik saygısı üzerinde önemli etkisinin olduğu söylenilebilir.

Şener ve Terzioğlu (2008) bazı sosyo-ekonomik ve demografik değişkenlerin eşler arası uyuma etkisini inceledikleri çalışmasında eşler arasında duygu ve düşüncelerin paylaşılmasının evlilik uyumu üzerine etkisinin olduğunu, paylaşım derecesi arttıkça evlilik uyumlarının da arttığını belirtmiştir. Araştırmasında eşler arasında duygu ve düşüncelerin "herzaman" veya "bazen" paylaşıldığını ifade eden erkeklerin oranının, kadınlardan yüksek olduğunu ve erkeklerin kadınlara göre duygu ve düşüncelerini daha fazla paylaştıklarını belirtmiştir. Duygu ve düşüncelerini paylaşan bireylerin evliliklerinin daha kaliteli ve daha doyumlu, iletişimin daha kuvvetli olduğu söylenilebilir. İletişimin sağlıklı olmasının benlik saygısı üzerinde etkili olabileceği düşünülmektedir.

Çizelge 4.38 Gebe olan ve olmayan evli ergenlerin yaşını evliliğe uygun bulma durumuna göre benlik saygısına ilişkin Kruskal Wallis Testi sonuçları

Gebelik Durumu	Yaşını Evliliğe Uygun Bulma	n	\bar{x}	S	SO	Sd	χ^2	p	Anlamlılık Farkı
Gebe	Uygun	72	1.40	1.24	83.31	2	10.75	**0.005	1-2, 1-3, 2-3
	Kararsız	49	1.51	1.78	79.85				
	Uygun değil	59	2.03	1.29	108.13				
Gebe Değil	Uygun	42	1.14	1.22	64.65	2	20.17	**0.000	1-2, 1-3, 2-3
	Kararsız	56	1.75	1.56	85.46				
	Uygun değil	82	2.35	1.49	107.18				

**p<.01

Çizelge 4.38 incelendiğinde; gebe olan ve gebe olmayan ergenlerde yaşını evliliğe uygun bulma durumunun benlik saygısı puanlarında anlamlı farklılığa neden olduğu görülmektedir ($p<.01$). Gebe ergenlerde (SO=83.31) ve gebe olmayan ergenlerde (SO=64.65) yaşlarını evliliğe uygun bulanların en yüksek benlik saygısı düzeylerine sahip oldukları saptanmıştır. Gebe olan (SO=108.13) ve olmayan ergenlerde (SO=107.18) en düşük benlik saygısı düzeylerine ise yaşlarını evliliğe uygun bulmayanların sahip oldukları tespit edilmiştir. Farklılığın hangi gruptan kaynaklandığını bulmak amacıyla yapılan Mann-Whitney U Testi sonucunda da yaşlarını evliliğe uygun bulanlar ile kararsız ve uygun olmadığını belirtenler, kararsız olanlar ile uygun olmadığını belirtenlerin puanları arasındaki farkın anlamlı olduğu belirlenmiştir.

Araştırmanın diğer bulgularından Çizelge 4. 30 ile Çizelge 4.38 arasında bağlantı olduğu düşünülmektedir. Çizelge 4.30'da evlilik yaşı ileri olan ergenlerin benlik saygısı düzeylerinin de yüksek olduğu görülmüştür. Benzer şekilde Çizelge 4.38'de de yaşını evliliğe uygun bulan ergenlerin her iki grupta da yüksek benlik saygısı düzeylerine sahip oldukları görülmüştür. Evlilik, ergenlik çağındaki bireyler için edindikleri yeni bir toplumsal statü ve yanı sıra yeni rol ve sorumlulukların kazanılması anlamına gelmektedir. Yaşını evliliğe uygun bulan ergenler, evliliğin getirdiği bu sorumlulukları da taşıyabilecekleri yeterli olgunluğa sahip oldukları düşüncelerine sahip olmaktadır (Yiğitoğlu 2009). Dolayısıyla kendilerine olan güvenleri, olumlu bir benlik saygısı geliştirmelerine, evliliklerini istemeye, eşlerine karşı uygun tavırlar sergilemesi nedeniyle daha iyi bir iletişim kurup, doyumunu yüksek bir evliliğe sahip olmalarına yol açmaktadır. Yapılan çalışmalara bakıldığında; Kalpalp Uz (2006), evliliği isteyen ergenlerin, evliliği istemeyen ergenlerden daha yüksek özgüven düzeyine sahip olduğunu belirtmiştir. Evliliği isteyen ergen bireyin, yaşının da evlilik için uygun olduğu düşüncesine sahip olduğunu söylemek mümkündür.

Çizelge 4.39 Gebe olan evli ergenlerin gebelik sayısına göre benlik saygısına ilişkin Mann-Whitney U Testi sonuçları

Gebelik Sayısı	n	\bar{x}	S	SO
İlk gebeliği	126	1.74	1.50	93.45
İlk gebeliği değil	54	1.41	1.27	83.61
Test Sonucu		U: 3030.0	p: .233	

Gebelik sayısına göre benlik saygısının incelendiği Çizelge 4.39’da, gebe ergenlerden ilk gebeliği olduğunu belirtenlerin (SO=93.45), ilk gebeliği olmadığını belirten ergenlerden (SO=83.61) daha düşük benlik saygısına sahip oldukları görülmektedir. Ancak yapılan Mann-Whitney U Testi sonucunda; gebe ergenlerin gebelik sayısının benlik saygısı puanlarında anlamlı bir farklılığa neden olmadığı ortaya konmuştur ($p>.05$).

Kalpalp Uz (2006) yaptığı çalışma da gebe kalma deneyimi yaşayan ergen annelerin özgüvenlerinin, gebe kalma deneyimi yaşamayanlardan daha yüksek özgüvene sahip olduğunu ortaya koymuştur. İlk gebeliği olan ergenlerin düşük benlik saygısına sahip olduğu görülmüştür. Bir başka araştırmada (Çalışır 2003), ilk kez anne olan kadınlarda özgüven düzeyleri incelenmiş ve çalışmanın sonucunda, daha önceden bebek bakma deneyimi olan kadınların özgüvenlerinin yüksek olduğu belirlenmiştir. Bu bulgular ışığında; gebelik yaşantısı ve bebek sahibi olma konusunda deneyimli ergenlerin, bebeğine ve kendine yetebileceğini düşünmeleri ve dolayısıyla kendilerine güvenlerinin yüksek, bir başka deyişle benlik saygılarının da yüksek olmasının olağan bir durum olduğu düşünülmektedir.

Çizelge 4.40 Gebe olan evli ergenlerin gebeliğinin planlı olma durumuna göre benlik saygısına ilişkin Mann-Whitney U Testi sonuçları

Gebeliğin Planlı Olma Durumu	n	\bar{x}	S	SO
İsteyerek	126	1.45	1.29	85.00
İstemeyerek	54	2.07	1.68	103.34
Test Sonucu		U: -2.23	*p: .026	

*p<.05

Çizelge 4.40'da görüldüğü gibi; gebe ergenlerin benlik saygısının gebeliklerinin planlı olma durumuna göre anlamlı bir farklılık gösterdiği sonucuna ulaşılmıştır (p<.05). Planlı gebeliğe sahip olan, yani isteyerek gebe kalan ergenlerde benlik saygısı düzeylerinin (SO=85.00), istemeyerek gebe kalan plansız gebeliklere sahip ergenlerden (SO=103.34) daha yüksek olduğu belirlenmiştir.

Araştırmanın diğer bulgularından Çizelge 4.39 ve 4.41 ile bu bulgu arasında bağlantı olduğu ifade edilebilir. Çizelge 4.41'de gebe ergenlerin büyük çoğunluğu (n=110) gebeliğe hazır hissettiklerini ifade etmişlerdir. Çizelge 4.39'da da katılımcıların bu bulguyla eşit sayıda (n=126) ilk gebelikleri olduğu belirlenmiştir. Buradaki bulguda da planlı bir şekilde isteyerek gebe kalan ergenler, grubun büyük çoğunluğunu (n=126) oluşturmaktadır. Bu bilgiler doğrultusunda ilk gebelik olması ve gebeliğe hazır hissetmelerinin gebe ergenlerde grubun en yüksek sayıya sahip kısmını oluşturmaları nedeniyle, planlı ve isteyerek gebe kalmalarının, ilk gebelik olması ve gebeliğe hazır hissetme durumlarıyla alakalı olduğunu düşündürmektedir. Bu bağlamda kendi gebeliğini, gebe kalma zamanını isteyerek kendisinin belirleyebilmesi, ergen gebenin annelik, ebeveynlik gibi yeni sorumlulukları almaya hazır olduğunun işaretidir (Fadıloğlu ve Yılmaz 1992). Sanford ve Donovan (1999) bir kadının çocuk sahibi olup olamayacağı veya ne zaman sahip olacağına kendinin karar verememesinin, bireyde en iyi olasılıkla karışık duygulara yol açacağını ve ayrıca bu durumun benliği üzerine de zararlı etkilerinin olacağını belirtmişlerdir. Hayatındaki değişiklikleri kendisinin planlaması ergen gebenin benliği üzerinde de olumlu etkiye yol açacağı, bu bulguda da görüldüğü gibi yüksek benlik saygısına yol açacağı ifade edilebilir.

Babadağlı (2008) gebelik yaşı ve psikolojik değişiklikleri incelediği çalışmasında, gebeliği isteme durumlarına baktığında, ergen gebelerin büyük çoğunluğunun (%78) gebeliğini isteyerek, planlayarak gerçekteştirdiklerini belirlemiştir. Bu çalışmada da ergen gebelerin önemli bir kısmının (n=126) isteyerek gebe kaldığı bulunmuştur.

Çizelge 4.41 Gebe olan evli ergenlerin gebeliğe hazır hissetme durumuna göre benlik saygısına ilişkin Kruskal Wallis Testi sonuçları

Gebeliğe Hazır Hissetme Durumu	n	\bar{x}	S	SO	Sd	χ^2	p	Anlamlılık Farkı
Hazır	110	1.33	1.14	81.27	2	12.44	**0.002	1-2,
Kararsız	48	1.95	1.76	97.83				1-3,
Hazır değil	22	2.50	1.57	120.66				2-3

**p<.01

Çizelge 4.41 incelendiğinde; gebe olan ergenlerin gebeliğe hazır hissetme durumlarının benlik saygısı puanlarında anlamlı farklılığa neden olduğu görölmektedir (p<.01). Kendini gebeliğe hazır hisseden ergenlerin benlik saygıları (SO=81.27) diğerlerine göre en yüksek düzeydedir. Yapılan Mann-Whitney U Testi sonucunda, gebeliğe hazır hissedenler ile kararsız ve hazır olmadığını ifade edenler, kararsız olanlar ile hazır olmadığını ifade edenler arasındaki farklılığın anlamlı olduğu belirlenmiştir.

Sosyal ve psikolojik olarak tam olgunlaşmamış olan ergenlerin, bir yetişkinlik rolü olan annelik rolüne uyum sağlama yeteneğinin yeterli olamayacağı belirtilmektedir (Kalpalp Uz 2006). Babadağlı (2008) gebelik yaşının gebelikte yaşanan fizyolojik ve psikolojik değişikliklere etkisini incelemek amacıyla adolesan ve yetişkin gebeler üzerinde yaptığı çalışmasında, anneliğe hazır olmadığını belirten gebelerin anksiyete düzeylerinin, adolesan gruplarda anlamlı farklılığa neden olmadığını bulurken, gebenin anneliğe hazır hissetmemesinin, anksiyete durumunu etkilediğinden söz eden literatürler de vardır (Taşkın 2009). Bu bilgiler doğrultusunda gebeliğe hazır hissetme durumunun dolaylı olarak benlik saygısı üzerinde önemli etkisinin olduğu söylenebilir. Çünkü bireyin ergen de olsa kendini anne olmaya hazır hissetmeleri, beraberinde kendini yeterli, becerikli, olgun hissetmesini çağrıştırmaktadır. Kendine ilişkin olumlu algı ve değerlendirmeler, ergenin benlik saygısını arttırabilmektedir.

Çizelge 4.42 Gebe olan evli ergenlerin gebelik süresine göre benlik saygısına ilişkin Kruskal Wallis Testi sonuçları

Gebelik Süresi	n	\bar{x}	S	SO	Sd	χ^2	p
0-3 ay	42	1.67	1.71	87.40	2	2.47	.291
4-6 ay	62	1.87	1.54	98.64			
7-9 ay	76	1.43	1.16	85.57			

Çizelge 4.42’de, 7-9 ay arası gebelik süresine sahip olan gebe ergenlerin (SO=85.57), 0-3 ay (SO=87.40) ve 4-6 ay (SO=98.64) arası gebelik süresine sahip olan ergenlerden daha yüksek benlik saygısına sahip oldukları görülmektedir. Ancak, yapılan Kruskal Wallis Testi sonucunda; gebelik süresinin benlik saygısı puanlarında anlamlı farklılığa yol açmadığı saptanmıştır ($p>.05$).

Taşkın (2009), 7-9 ayları kapsayan 3.trimestr de olarak adlandırılan, gebeliğin son 3 ayında, gebenin doğum ve bebek için hazırlıklarının arttığını ve bebeği benimsediğini, isim koyma, bebek odası hazırlamak gibi yeni rolüne ve bebeğine uyum sağladığını gösteren davranışlar sergilediğini ifade etmiştir. Bu görüşten destekle, gebeliğinin ilerleyen aylarında bulunan ergenlerin, annelik rolüne daha hazır oldukları ifade edilebilir. Yeni rol, yeni benlik demektir. Bu durumda yeni rolü olan annelik rolünü benimseyen ergen gebenin yeni bir benlik geliştirmeye başladığı söylenilebilir. Yeni rolüne uyumlu olan ergenlerin daha yüksek benlik saygısı göstermelerinin olağan olduğu söylenilebilir.

Çizelge 4.43 Gebe olan evli ergenlerin gebelikteki şikâyet durumuna göre benlik saygısına ilişkin Mann-Whitney U Testi sonuçları

Gebelikteki Şikâyet Durumu	n	\bar{x}	S	SO
Var	135	1.76	1.45	95.23
Yok	45	1.29	1.36	76.31
Test Sonucu			U: 2399.0	*p: .030

* $p<.05$

Çizelge 4.43 incelendiğinde; benlik saygısı ile gebelikte şikâyetleri olma durumu arasındaki ilişkinin anlamlı olduğu görülmektedir ($p<.05$). Gebelikle ilgili şikâyetleri olan gebe ergenlerin (SO=95.23), gebelikle ilgili şikâyetleri olmayan gebe ergenlerden (SO=76.31) daha düşük benlik saygısına sahip oldukları belirlenmiştir. Bu bulgular ışığında gebelikteki şikâyetlerin benlik saygısı üzerinde önemli etkisinin olduğu ifade edilebilir.

Bireyin bedensel olarak iyi ve sağlıklı olması, kendini duygusal olarak da sağlıklı, mutlu, yeterli hissetmesini kolaylaştırabilmektedir. Çünkü birey iç ve dış olarak bir bütündür. Bedensel rahatsızlıklar sonucunda, bireyin psikolojisi de etkilenebilir. Ergenlikte mevcut olan bedensel değişimlere, psikolojik yanıtlar vermesi beklenen bir durum olarak algılanmaktadır (Kulaksızoğlu 2007). Özellikle de gebe olan ergen birey, gebeliğe bağlı bedensel değişimlerden kaynaklanan şikâyetlere sahip ise eğer bu durum onda kendi beden bütünlüğüne ve bebeğine yönelik, yeterli olamama şeklinde olumsuz bir psikoloji içine girebilir ve dolayısıyla benlik bütünlüğüne de zarar verebilir. Bu da benlik saygısı düzeyinin olumsuz etkilenmesine yol açabilir. Nitekim bu bulguda da ergen gebelerin gebeliklerinde şikâyetlerinin var olmasının düşük benlik saygısına yol açtığı görülmüştür.

Çizelge 4.44 Gebe olan evli ergenlerin şikâyet sebeplerine göre benlik saygısına ilişkin Kruskal Wallis Testi sonuçları

Gebelikte Şikâyet Sebepleri	n	\bar{x}	S	SO	Sd	χ^2	p
Rahat hareket edememek	20	1.85	1.09	72.85	3	1.08	.782
Bulantı-Kusma	48	1.98	1.80	69.67			
Duygusal hassasiyet	38	1.55	1.35	63.38			
*Diğer	28	1.61	1.13	65.55			

*Diğer seçeneğinde yorgunluk, sık idrara çıkma, ağrı, kas krampları ve mide yanması şikâyetleri yer almaktadır.

Gebe ergenlerin şikâyet sebeplerine göre benlik saygısının incelendiği Çizelge 4.44’de; şikâyet sebepleri olarak, duygusal hassasiyet’i (SO=63.38) gösteren gebe ergenlerin, ‘‘diğer’’ (SO=65.55), ‘‘rahat hareket edememe’’ (SO=72.85) ve ‘‘bulantı-kusma’’ (SO=69.67) şikâyetlerini sebep gösteren gebe ergenlerden daha yüksek benlik saygısı

düzeylelerine sahip olduğu görülmektedir. Ancak yapılan Kruskal Wallis Testi sonucunda; gebe ergenlerde gebelikteki Şikâyet sebeplerinin benlik saygısı puanlarında anlamlı farklılığa neden olmadığı saptanmıştır ($p>.05$).

Babadağlı (2008) çalışmasında ergen gebelerin en sık (%78) yaşadığı Şikâyet sebeplerinin, bulantı-kusma Şikâyeti olduğunu, ergen gebelerde yorgunluk ve sık idrara çıkma Şikâyetlerinin erişkin yaş grubu gebelerden daha sık yaşadıklarını belirtmiştir. Bu çalışmada da benzer şekilde, ergen gebelerde en çok ($n=48$) bulantı-kusma Őikâyetinin olduğu görülmüştür. Babadağlı (2008) çalışmasında, ayrıca, baş veya sırt ağrısı, kas krampları ve mide yanması Şikâyetlerinin en çok ergen gebelerde olduğunu tespit etmiştir. Bu Şikâyetler Çizelge 4.44’de diğer başlığı altında yer alan sık idrara çıkma, yorgunluk, ağrı, kramp, mide yanması gibi Őikâyetlerdir.

Çizelge 4.45 Gebe olan evli ergenlerin gebeliğin vücutta yol açtığı değişiklikten rahatsız olma durumuna göre benlik saygısına ilişkin Kruskal Wallis Testi sonuçları

Gebeliğin Vücutta Yol Açtığı Değişiklikten Rahatsız Olma	n	\bar{x}	S	SO	Sd	χ^2	P
Rahatsız	53	1.83	1.47	97.50	2	3.49	.175
Kararsız	99	1.42	1.25	84.15			
Rahatsız değil	28	2.04	1.86	99.70			

Çizelge 4.45’de görüldüğü üzere; gebe ergenlerin benlik saygısının gebeliklerinin vücutlarında yol açtığı değişiklikten rahatsız olma durumu arasında anlamlı bir farklılık olmadığı saptanmıştır ($p>.05$). Sıra ortalamalarına bakıldığında; gebeliklerinin vücutlarında yol açtığı değişikliklerden rahatsız olma konusunda, ‘‘kararsız’’ olduğunu belirten gebe ergenlerin (SO=84.15), ‘‘rahatsız’’ (SO=97.50) ve ‘‘rahatsız değil’’ (SO=99.70) olarak belirten gebe ergenlerden daha yüksek benlik saygısına sahip olduğu görülmektedir. Bu durumun ‘‘kararsız’’ olarak yanıt vere gebe ergen katılımcı sayısının en yüksek o grupta olmasının sonucu bu yönde etkilediği düşünölmektedir.

Araştırmanın diğer bulgularından Çizelge 4.22’de buradaki sonuçlarımıza benzer şekilde, gebe ergenlerin vücutlarında meydana gelen değişiklikten rahatsız olma durumunu, ‘‘kararsız’’ olarak belirten ergenlerin daha yüksek beden imgesine sahip olduğu tespit edilmiştir. Bu bağlamda; Çizelge 4.45 ile Çizelge 4.22’nin paralellik gösterdiği söylenilebilir. Bedenlerindeki değişikliklerden rahatsızlık duyan ergenin, beden imgesinin olumsuz etkileneceği, beden imgesinin ise doğrudan benlik saygısına etki edebileceği ifade edilebilir. Oktan ve Şahin (2010) çalışmalarında kız ergenlerin beden imgelerinden memnuniyetlerinin arttıkça benlik saygılarının da arttığını saptamışlardır.

Gündoğan (2006) çalışmasında, hasta bireylerin vücutlarında meydana gelen değişikliklerden rahatsız olan bireylerin benlik saygılarının, vücutlarındaki değişikliklerden rahatsız olmadığını belirten bireylerin benlik saygılarından daha düşük olduğunu bulmuştur. Hastalık gibi, gebelikte vücutta değişikliklere yol açar. Bu bakımdan bulgunun literatürle paralellik gösterdiği söylenilebilir.

Çizelge 4.46 Gebe olan evli ergenlerin gebeliğinin evlilik ilişkilerinde değişiklik yaratma durumuna göre benlik saygısına ilişkin Kruskal Wallis Testi sonuçları

Gebeliğin Evlilik İlişkisinde Değişiklik Yaratma Durumu	n	\bar{x}	S	SO	Sd	χ^2	p
Olumlu yönde değişiklik	27	1.56	1.55	85.83	2	0.57	.754
Olumsuz yönde değişiklik	20	1.75	1.29	97.07			
Değişiklik olmadı	133	1.64	1.45	90.46			

Gebe ergenlerin gebeliklerinin evlilik ilişkilerinde değişiklik yaratma durumuna göre benlik saygısının incelendiği Çizelge 4.46’da; gebeliğinin evlilik ilişkisinde olumlu yönde değişiklik yarattığını düşünen ergenlerin (SO=85.83), değişiklik olmadığını (SO=90.46) ve olumsuz yönde değişiklik olduğunu (SO=97.07) ifade eden gebe ergenlerden daha yüksek benlik saygısına sahip olduğu dikkati çekmektedir. Ancak yapılan Kruskal Wallis Testi sonucunda; gebeliğin evlilik ilişkilerinde değişiklik yaratma durumunun benlik saygısı puanlarında anlamlı düzeyde farklılığa yol açmadığı görülmüştür ($p>.05$).

Gebelikte eşlerin desteğinin önemli olduğu düşünülmektedir. Gebeliğin vücutta fiziksel, psikolojik bir değişim yaratabileceği, bu bağlamda yaşanan bu değişimlerin, aile ilişkileri ve evlilik yaşantıları gibi bireyin çevresini de etkileyeceği olasıdır. Özellikle ergenlik döneminde gerçekleşen gebeliklerde özellikle kadın eşi verilen destek, karşılıklı gebelik öncesi yaşanan olumlu evlilik ilişkilerini sürdürme çabası, gebe ergenin kendisine ilişkin olumlu algılar geliştirmesinde etkili olabilir. Ancak, bu çalışmada gebe ergenlerin önemli bir kısmı gebelik nedeniyle evlilik ilişkilerinde bir değişiklik olmadığını ifade etmişlerdir. Gündoğan (2006), aile içi ilişkilerde ve kişilerarası ilişkilerdeki değişikliklerin benlik saygısını etkilediğini, olumsuz ilişkilerin düşük benlik saygısı ile sonuçlandığını tespit etmiştir.

Çizelge 4.47 Evli ergenlerde beden imgesi ile benlik saygısı arasındaki ilişkiye ait Spearman Korelasyon Katsayısı Önemlilik Testi sonuçları

BEDEN İMGESİ VE BENLİK SAYGISI	GD	GY	FYD	FYY	SD	SY	BAD	Beden İmgesi Genel
Görünüşü Değerlendirme								
Görünüş Yönelimi	.22*							
Fiz. Yeterl. Değerlendirme	.31*	.51*						
Fiz. Yeterl. Yönelimi	.27*	.44*	.55*					
Sağlık Değerlendirmesi	.29*	.29*	.43*	.34*				
Sağlık Yönelimi	.32*	.60*	.53*	.53*	.43*			
Beden Alanl. Doyum	.37*	.35*	.51*	.38*	.29*	.37*		
Beden İmgesi Genel	.39*	.76*	.78*	.71*	.56*	.79*	.67*	
Benlik Saygısı	-.67*	-.28*	-.35*	-.33*	-.25*	-.39*	-.39*	-.45*

*p<0.001

Çizelge 4.47 incelendiğinde; beden imgesinin tüm alt boyutları ile benlik saygısı arasında negatif yönde anlamlı bir korelasyon olduğu görülmektedir (p<.01). Beden imgesi puanları arttıkça benlik saygısı puanlarının azalmakta olduğu, beden imgesi düzeyi arttıkça benlik saygısında olumlu yönde artış olduğu saptanmıştır.

Ergen, insan gelişiminde, bebeklikten sonraki en hızlı gelişim dönemini yaşayan bireydir. Fiziksel görünümün ergenler için bir ilgi ve kaygı kaynağı olduğu, benlik duygularının, bedenlerine ilişkin sahip oldukları algılarda etkili olduğu bilinmektedir.

Ergen bedeninin izlediği gelişim onun benlik gelişimi üzerinde de önemli etkiler yaratmaktadır. Eğer bir kişinin beden imgesindeki değişikliklere uyumu olumsuz ise benlik saygısında düşme gelişebilir. Bireyin bedeninden hoşnutluğu, kendini olumlu veya olumsuz değerlendirmesi doğrudan benlik saygısını etkilemektedir (Yörükoğlu 2000, Yavuzer 2005).

Oktan ve Şahin (2010) kız ergenlerde beden imgesi ve benlik saygısı arasındaki ilişkiyi incelediği çalışmalarının sonucunda beden imgesi yüksek olan kız ergenlerin, benlik saygılarının da yüksek olduğunu, beden imgesi düşük olan kız ergenlerin benlik saygılarının da düşük olduğunu saptamışlardır. Bu bilgiler ışığında beden imgesi ve benlik saygısının yakından ilişkili olduğu ifade edilebilir.

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu araştırma, evli ergenlerde beden imgesi ve benlik saygısının gebelik durumuna göre incelenmesi; beden imgesi ve benlik saygısı üzerinde etkili olabilecek etmenlerin belirlenmesi amacıyla yapılmıştır. Araştırmaya 17-22 yaş grubu arasındaki eşit sayıda ve yaş grubunda olmak üzere 180 gebe ve 180 gebe olmayan 360 evli ergen dahil edilmiştir.

Araştırma kapsamına alınan evli ergenlerde yaş, öğrenim düzeyi, çalışma durumu, kardeş sayısı, doğum sırası, evlilik yaşı, evlenme biçimi, eşinin öğrenim düzeyi, eşiyile iletişimini yeterli bulma durumu, eşin beğenisini ifade etme durumu, yaşını evliliğe uygun bulma durumu değişkenlerinin beden imgesi puanlarında anlamlı farklılığa neden olduğu saptanmıştır ($p<.01$, $p<.05$). Gebe ergenlerde gebeliğin planlı olma durumu, gebeliğe hazır hissetme durumu, gebelik süresi ve gebelikteki şikâyet durumu değişkenlerinin beden imgesinde anlamlı farklılık yarattığı sonucu ortaya çıkarılmıştır ($p<.01$, $p<.05$).

Benlik saygısı ile ilgili olarak yaş, öğrenim düzeyi, evlilik yaşı, evlenme biçimi, eşinin öğrenim düzeyi, eşinin çalışma durumu, eşiyile iletişimini yeterli bulma durumu, eşin beğenisini ifade etme durumu, yaşını evliliğe uygun bulma durumu değişkenlerinin istatistiksel yönden anlamlı farklılığa yol açtığı saptanmıştır ($p<.01$, $p<.05$). Gebeliğin planlı olma durumu, gebeliğe hazır hissetme durumu ve gebelikteki şikâyet durumu gibi gebelikle ilgili olan değişkenlerin benlik saygısı üzerinde anlamlı farklılığa neden olduğu saptanmıştır ($p<.01$, $p<.05$).

Araştırmaya dâhil edilen gebe olmayan ergenlerin benlik saygısı yönünden öğrenim düzeyi, kardeş sayısı, evlilik yaşı, eşiyile iletişimini yeterli bulma durumu, eşin beğenisini ifade etme durumu, yaşını evliliğe uygun bulma durumu değişkenlerinin istatistiksel yönden anlamlı farklılığa yol açtığı saptanmıştır ($p<.01$, $p<.05$).

Araştırmaya alınan evli ergenlerin beden imgesi ve benlik saygısı arasında negatif yönde anlamlı korelasyon olduğu saptanmıştır ($p<.01$).

Yapılan bu çalışmanın örneklem grubunu 17-22 yaş grubu gebe olan ve gebe olmayan evli ergenler oluşturmaktadır. Ergenlik çağındaki bu bireylerin bedensel, psikososyal ve toplumsal gereksinimlerinin karşılanması, olumlu kişilik özellikleri kazanması, olumlu beden imgesi ve yüksek benlik saygısı kazanması, ergen bireyle sağlıklı iletişim kurulması ve başarılı bir şekilde topluma kazandırılması için ve elde edilen bulgular doğrultusunda şu önerilerde bulunulabilir;

Ergenlik döneminde gerçekleşen fiziksel ve ruhsal yönde gerçekleşen değişimlerin ve gelişimsel özelliklerin ebeveynler tarafından çok iyi bilinmesi ve takip edilmesi gerekmektedir. Ebeveynler ergen çocuğunu, bu değişimlerin normal olduğu yönünde aydınlatmalı, beden imgesi ve benlik saygısının olumsuz şekilde etkilenmemesi için değişimler konusunda ergeni desteklemeleri gerekmektedir. Bunun yanı sıra karşı cinsle ilişkilerin oldukça önemli olduğu bu dönemde aile, ergenin karşı cins arkadaşlıkları ve flört olaylarını olumlu desteklemeli, desteklerken ergenin arkadaşlık ilişkilerini çok iyi izlemelidir.

Ergen bireyin gelişiminin en hızlı olduğu bu dönemde evlilik ve gebelik gibi durumların son derece önemli ve riskli olduğu bilinmektedir. Bu nedenden dolayı ergenlik çağında gerçekleştirilen evlilikler engellenmelidir. Engellemek için, yasal düzenlemeler yapılabilir, evlilik yaşının ergenlik dönemi yaş grubu içerisinde olan bireyler için arttırılması gibi kanunlarda iyileştirilmeler gereklidir.

Ergen evlilik ve gebeliklerin önlenmesinde şüphesiz ki en büyük rol ailelere düşmektedir. Erken yaşlardaki evlilik ve gebeliklerin hala olumlu karşılandığı günümüzde, aile büyüklerinin bu konudaki düşünceleri ancak kültürel yapı ve toplumun değer yargılarının değiştirilmesi ile gerçekleştirilebilir. Bunun için ergen çocuklarını erkenden evlendirmek yerine eğitimine devam etmelerini sağlamaları için ebeveynler bilgilendirilmelidir. Eğitimine devam edilmesinin, ergenlerde kaçarak evlenme vb. gibi düşüncelerin gerçekleştirilmesinin de önüne geçilebileceği düşünülmektedir. Birey evlenmiş olsa bile erken ebeveynlik olayını erteleyebilmesini sağlamak için eğitime devamı sağlanmalı, bunun için ergen bireyler yöreklendirilmelidir.

Ergen evlilik ve gebeliklerin olumsuz yönleri kitle iletişim araçları vasıtasıyla ailelere ve ergenlere ulaştırılmalıdır. Medyada erken gebeliğin yer aldığı özendirici reklamların engellenmesi, erken yaşlardaki evlilik ve gebeliklerin doğru olmadığını vurgulayan programlara ağırlık verilmesi, ebeveyn ve çocukları için, ergenlik çağı gelişim özelliklerini anlatan bilgilendirici nitelikli yayımlara yer verilmesi gereklidir.

Ergenlik okula da devam edildiği dönemler içerisinde gerçekleştiği için, öğretmenlere önemli görevler düşmektedir. Düşük beden imgesini ve benlik saygısını artırmak, psikolojik iyi oluşu artırır ve insan davranışlarında olumlu değişikliklere yol açar. Bu nedenle, okullarda danışman ve rehber öğretmenlerin benlik saygısını arttırmaya yönelik programlar geliştirmeleri gereklidir. Ergenlere ve ailelerine okullarda erken evlilik ve gebeliklerin sakıncalarını içeren cinsel eğitim programları düzenlenmeli, ergenlerin bu konudaki bilgi eksiklikleri giderilmelidir. İlaveten UNESCO'nun 15-25 yaş arasını ergenlik çağı olarak kabul ettiği gerçeğini göz önünde bulundurarak, ülkemizde eğitim kurumlarında zorunlu eğitimin süresi üniversite eğitimini de kapsayacak şekilde uzatılmalıdır. Çünkü birçok yapılan araştırmada eğitimin erken yaşlardaki evlilik ve gebelik olaylarını engelleyebildiği bilinmektedir.

Erken evliliklerin gerçekleştiği durumlarda, erken gebe kalmayı önleyecek tedbirlerin alınması gereklidir. Ergen ebeveynlerin erken yaşta çocuk sahibi olmalarını engellemek için gerekli bilgi ve eğitimin verilmesi, aile planlaması hizmetlerine kolay ulaşmaları sağlanmalı ve ergen ebeveynler desteklenmelidir. Bu konuda sağlık kurumlarına önemli sorumluluklar düşmektedir. Bazı hastanelerde olduğu gibi, sağlık ocağı, sağlık evleri gibi halkın daha yakınında yer alan perifer kurumlarda ergenlere hizmet veren özel birimler kurulmalı ve bu birimlerde çalışabilecek nitelikli elemanlar ayrı bir meslek grubu olarak tahsis edilmelidir. Bu birimlerde normal ergen gelişiminden, cinsel sağlık eğitimi ve evli ergen çiftler için gebe kalmaktan korunma yöntemleri ve buna benzer ihtiyaç duydukları konularla ilgili soru ve sorunların çözüme kavuşturulması ve problemlerin yer aldığı durumlarda da danışmanlık hizmetinin verilmesi ve bu hizmetin kaliteli, ücretsiz ve sürekli olması sağlanmalıdır.

Üniversiteler gibi bilimsel kurumlar bu konu üzerine eğilmeli, bu konuya dikkati çekmek için daha fazla ve ayrıntılı olarak ergen evlilik ve gebelikleri bütün yönleriyle araştıran çalışmalar yapılması konusunda teşvik edilmelidirler.

Sonuç olarak tüm eğitimci, sağlık çalışanları, üniversiteler, din adamları, hukukçu, sosyal bilimci, pedagog ve politikacılar, ailelerle birlikte, etik ve yasal değerlere dayalı akılcı çözümler üretmelidirler. Bu sorunun meydana çıkmasını önlemek, eğer oluşursa mümkün olduğu kadar az travma ile atlatılabilmesini sağlamak gerekmektedir.

Bundan sonra yapılacak araştırmalar için bazı önerilerde bulunulabilir;

Erken yaşlardaki evlilik ve gebelik ile ilgili az sayıda çalışmalar bulunmaktadır ve bu araştırmaların büyük çoğunluğu konunun medikal yönüne ilişkin yapılmış çalışmalardır. Dolayısıyla ergen evlilik ve gebeliklerin psikososyal yönlerinin ağırlıklı olarak araştırıldığı çalışmalar yapılabilir.

Bu araştırmada gebe olan ve gebe olmayan evli ergenlerin beden imgesi ve benlik saygısı incelenmiştir. Beden imgesi ve benlik saygısının gelişimini etkileyen faktörleri daha net ortaya koymak için daha kapsamlı bir araştırma yapılabilir.

Gebelik öncesi ve gebelik sonrası beden imgesi ve benlik saygısının karşılaştırılabileceği araştırmalar yapılabilir.

Araştırmada gebe ve gebe olmayan evli ergenlerle çalışılmıştır, söz konusu araştırma konusu; bekâr ergenlerin veya ergen annelerin, ergen babaların da araştırmaya alındığı farklı örneklem gruplarıyla da ele alınabilir.

Bu çalışmada 180 gebe ve 180 gebe olmayan 17-22 yaş grubu 360 kız ergen ile çalışılmıştır. İleriki araştırmalarda bu sayı ve yaş aralığı arttırılıp, konu daha geniş örnekleme çalışılabilir.

Sonuç olarak; önemli değişimlerin yaşandığı ergenlik dönemi, beden imgesi ve benlik saygısının şekillendiği, benliğin olgunlaştığı bir dönemdir. Ergenlik döneminde bedensel, duygusal ve sosyal açıdan meydana gelen değişimlerle ilgili olarak gençlerin bilgilendirilmesi, döneme uyum sağlamada faydalı olacaktır. Ergenin kişilik yapısını oluşturmada, kendini tanımasında ve tanıtmasında, değerli ve yeterli bulmasında, bu dönemi nasıl deneyimlediğinin önemi çok fazladır. Bu nedenle ister bekâr, ister evli, ister gebe olsun ya da olmasın, ergen olumlu bir beden imgesi ve benlik saygısı sayesinde kendi gereksinimleri ile çevresi arasında uyumlu ilişkiler kurabilir, sağlıklı ve başarılı bir birey olarak toplumdaki yerini alabilir.

KAYNAKLAR

- Acemoğlu, H., Ceylan, A., Saka, G. ve Ertem, M. 2005. Diyarbakır'da erken yaş evlilikleri. Aile ve Toplum Dergisi, 2(8), 115-120.
- Akan, N. 1992. Anne ve çocuk sağlığı açısından adölesan annelik. III. Ulusal Hemşirelik Kongresi Kitabı, Esnaf Ofset Matbaacılık, s.727-729, Sivas.
- Albukrek, İ. 2002. Anne, baba ve çocuk tarafından algılanan babanın çocuğuna karşı tutumu ile çocuğun benlik kavramı arasındaki ilişki. Yüksek lisans tezi (basılmamış). İstanbul Üniversitesi, 223 s., İstanbul.
- Alikaşıfoğlu, M. 2005. Adolesana yaklaşım. Türk Pediatri Arşivi, 40(3), 191-198.
- Alşan, S. 1998. Türk Medeni Kanunu'nun genel hükümleri ışığında, boşanma sebeplerinden 134'üncü maddenin son fıkrasının irdelenmesi. III. Aile şurası Tebliğleri. T.C. Basbakanlık Aile Arasbırma Kurumu Basbakanlık Yayınları, s.143-156, Ankara.
- Altıkulaç, E. 2005. Education and adolescent fertility in Turkey. Yüksek lisans tezi (basılmamış). Hacettepe Üniversitesi, 153 s., Ankara.
- Altun, E. 2003. Adolesan gebelere verilen planlı eğitimin benlik saygısı ve bebeği algılaması üzerine etkisi. Doktora tezi(basılmamış). İstanbul Üniversitesi, 105 s., İstanbul.
- Anonim. 2009. Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması. Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü, Sağlık Bakanlığı Ana Çocuk Sağlığı ve Aile Planlaması Genel Müdürlüğü, Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı ve TÜBİTAK Ortak Yayını, 347 s., Ankara.
- Aral, N., Baran, G., Bulut, ř. ve imen, S. 2000a. Çocuk gelişimi I. Ya-pa Yayıncılık, 152 s., İstanbul.
- Aral, N., Baran, G., Bulut, ř. ve imen, S. 2000b. Çocuk gelişimi II. Ya-pa Yayıncılık, 131 s., İstanbul.
- Arıcak, O. T. 1995. Üniversite öğrencilerinde benlik saygısı ve denetim odağı ilişkisi. Yüksek lisans tezi (basılmamış). Marmara Üniversitesi, 125 s., İstanbul.
- Arlı, M. ve Nazik, M. H. 2004. Bilimsel araştırmaya giriş. 3.Baskı, Gazi Kitabevi, 158 s., Ankara.
- Aslan Delen, B. D. 2001. Adolesan gebelerin öz-bakım gücünün incelenmesi. Yüksek lisans tezi (basılmamış). Selçuk Üniversitesi, 142 s., Konya.

- Aşçı, F. H., Gökmen, H., Tiryaki, G. ve Öner, U. 1997. Liseli erkek sporcuların ve sporcu olmayanların benlik kavramları. *Spor Bilimleri Dergisi*, 4(1), 34-43.
- Aştı, N. ve Bilgin, H. 1999. Hemşirelik yüksekokulu öğrencileri ile diğer üniversiteli kız öğrencilerde benlik saygısının karşılaştırılması. 4.Ulusal Hemşirelik Eğitimi Sempozyumu Kitabı, Çevik Matbaası, s.250-258, İstanbul.
- Atik, D. ve Örtten, T. 2008. İdeal beden imgesini oluşturan faktörler ve bu idealin bireyler üzerindeki etkileri. *Hacettepe Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 25(1), 17-35.
- Azmita, M. 2002. Self, self-esteem, conflicts, and best friendships in early adolescence. (Editor: T. M. Brinthaupt), *Understanding Early Adolescent Self and Identity: Applications and Interventions*, Albany Press, pp.167-192, Newyork.
- Babadağlı, B. 2008. Gebelik yaşının gebelikte yaşanan fizyolojik ve psikolojik değişikliklere etkisi. *Atatürk Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi*, 11(3), 96-105.
- Bahar, A. 2006. Gebelerde doğum öncesi ve doğum sonrası dönemlerde durumluluk kaygı düzeylerinin incelenmesi. *Atatürk Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi*, 9(4), 45-53.
- Baldwin, S. A. and Hoffman, J. P. 2001. The dynamics of self-esteem: A growth-curve analysis. *Journal of Youth and Adolescence*, 31(2), 101-113.
- Baş, T. 2008. Anket nasıl hazırlanır, nasıl uygulanır, nasıl değerlendirilir. 5. Baskı, Seçkin Yayıncılık, 255 s., Ankara.
- Başer, M. 2000. Adölesan cinselliği ve gebelik. *Cumhuriyet Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi*, 4 (1), 50-54.
- Başkara, S. V. 2002. Özsaygının bazı değişkenler açısından incelenmesi. Yüksek lisans tezi (basılmamış). Ankara Üniversitesi, 115 s., Ankara.
- Bilgin, Ş. 2001. Ergenlerde kaygı ile benlik saygısı arasındaki ilişki. Yüksek lisans tezi (basılmamış). Marmara Üniversitesi, 108 s., İstanbul.
- Bobak, I. M., Lowdermilk, L. D. and Perry, S. E. 1997. *Maternity and Women's Health Care. Sixth Edition*, Mosby Year Book, pp.189-190, California.
- Bogenç, A. A. 1998. Grupla psikolojik danışmanın suçlu gençlerin kendine saygı düzeylerine etkisi. Doktora tezi (basılmamış). Ankara Üniversitesi, 128 s., Ankara.
- Boscaglia, N., Skouteris, H. and Wertheim, E. H. 2003. Changes in body image satisfaction during pregnancy: A comparison of high exercising and low exercising women. *Australian and New Zealand Journal of Obstetrics and Gynaecology*, 43, 41-45.

- Bulut, I. 1996. Anne-çocuk ilişkisinde istismar ve ihmal: Genç anne ve çocuk istismarı. Bizim Büro, s.19-25, Ankara.
- Bulut, A. 2004. Gençlerin sağlık bilincinin geliştirilmesi, Türkiye’de cinsel eğitim kavramı. Çocuk Dergisi, 4(1), 8-10.
- Bulut, S., Gürkan, A. ve Sevil, Ü. 2008. Adölesan gebelikler. Aile ve Toplum Dergisi, 4(13), 37-44.
- Büyükgebiz, A. 2006. Adölesanlarda fiziksel ve cinsel gelişim. I. Ulusal Adölesan Sağlığı Kongre Kitabı, s.35-39, Ankara.
- Büyüköztürk, Ş. 2010. Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı. 12. Baskı, Pegem Akademi Yayıncılık, 202 s., Ankara.
- Büyükşahin Çevik, G. 2007. Lise 3. sınıf öğrencilerinin arkadaşlık ilişkileri ve benlik saygılarının bazı değişkenler açısından incelenmesi. Yüksek lisans tezi (basılmamış). Çukurova Üniversitesi, 132 s., Adana.
- Büyükşahin Çevik, G. ve Atıcı, M. 2009. Lise 3. sınıf öğrencilerinin benlik saygılarının bazı değişkenler açısından incelenmesi. Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi, 6(1), 339-352.
- Coşkun, A. 1984. Adölesan dönemi gebeliklerinde fizyolojik ve psikolojik değişikliklerin incelenmesi ve bu gebeliklere sosyoekonomik kültürel faktörlerin etkinliği. Doktora tezi (basılmamış). İstanbul Üniversitesi, 136 s., İstanbul.
- Coşkuner Potur, D. 2003. İlk gebelikte beden imajının algılanma durumunun değerlendirilmesi. Yüksek lisans tezi (basılmamış). Marmara Üniversitesi, 113 s., İstanbul.
- Çakmak, D. 2009. Türkiye’de çocuk gelinler. Birinci Hukukun Gençleri Sempozyumu-Hukuk Devletinde Kişisel Güvenlik. Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi, Ankara.
- Çalışır, H. 2003. İlk kez anne olan kadınların annelik rolü başarımlarının incelenmesi. Doktora tezi (basılmamış). Ege Üniversitesi, 187 s., İzmir.
- Çankaya, B. 2007. Lise I. ve II. sınıf öğrencilerinin algılanan benlik saygısının bazı değişkenlere göre incelenmesi. Yüksek lisans tezi (basılmamış). Gazi Üniversitesi, 74 s., Ankara.
- Çok, F. 1990. Body image satisfaction in Turkish adolescents. Adolescence, 25(98), 409-414.
- Çöl, M., Çalışkan, D. ve Akdur, R. 1994. Genç yaş evliliklerinin anne ve çocuk sağlığı üzerine etkisi. Ankara Tıp Mecmuası, 47, 95-108.

- Çuhadaroğlu, F. 1986. Adolesanlarda benlik saygısı. Uzmanlık tezi (basılmamış). Hacettepe Üniversitesi, 94 s, Ankara.
- Çuhadaroğlu, F. 2001. Ergenlik döneminde psikolojik gelişim özellikleri. *Katkı Pediatri Dergisi*, 21(6), 863-868.
- Çuhadaroğlu, F. 2006. Ergenlikte psikososyal gelişim. I.Ulusal Adolesan Sağlığı Kongre Kitabı, s.40-45, Ankara.
- Demir, S. C., Kadayıfçı, O. ve Özgünen, T. 2000. Pregnancy outcomes in young Turkish women. *Journal of Pediatric and Adolescent Gynecology*, 13, 177-181.
- Demirci, H. 1996. İlk gebeliği olan kadınların psikolojik tepkilerinin incelenmesi. Yüksek lisans tezi (basılmamış). İstanbul Üniversitesi, 69 s., İstanbul.
- Demiröz, H. 2008. Adölesan gebeliklerin yaygın olduğu bir bölgede anne ve yenidoğan sağlığı. Uzmanlık tezi (basılmamış). Adnan Menderes Üniversitesi, 125 s., Aydın.
- Doğan, S. 1993. Organ ve fonksiyon kaybı olan hastaların beden imajındaki değişimler ve hemşirelerin yaklaşım güçlükleri. Doktora tezi (basılmamış). Hacettepe Üniversitesi, 99 s., Ankara.
- Doğan, N. ve Algier, L. 1996. Gebelik döneminde kaygı yaratan faktörler. I. Ulusal Perinatoloji Hemşireliği Sempozyumu Tebliği, 34 s., İstanbul.
- Doğan, O. ve Doğan, S. 1992. Çok Yönlü Beden-Self İlişkileri Ölçeği el kitabı. Cumhuriyet Üniversitesi Tıp Fakültesi Basımevi, 29 s., Sivas.
- Doğan, O., Doğan, S., Çorapçıoğlu, A. ve Çelik, G. 1994. Aktif ve sosyal etkinliklere katılmanın beden imgesi ve benlik saygısına etkisi. *3P Dergisi*, 2(1), 33-38.
- Ekmekçi, A. 2000. Adölesan gebelerde benlik sorunları ve benlik saygısının incelenmesi. Mezuniyet tezi (basılmamış). Ege Üniversitesi, İzmir.
- Ekmekçi, A. ve Sevil, Ü. 2002. Adölesanlarda gebelik sorunlarının ve benlik saygısının incelenmesi. *Dokuz Eylül Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi*, 16(3), 189-196.
- Ekşi, B. 2005. Evliliğe hazırlık aşamasındaki karı-koca adaylarının evlilik ve ana-baba olma üzerine düşünceleri. *Aile ve Toplum Dergisi*, 8(2), 75-84.
- Ekşi, P. 1998. Sınav kaygısının üniversite adayı ergenlerde incelenmesi. Yüksek lisans tezi (basılmamış). Marmara Üniversitesi, 91 s., İstanbul.
- Ergür, E. 1996. Üniversite öğrencilerinde beden-benlik algısı ile ruh sağlığı arasındaki ilişki. Yüksek lisans tezi (basılmamış). Ege Üniversitesi, 70 s., İzmir.

- Erkal, S. ve Pek, H. 1993. Beden imajında değişimler ve hemşirenin rolü. *Hemşirelik Bülteni*, 7(30), 15-21.
- Erkolahti, R., Ilonen, T., Saarijarvi, S. and Terho, P. 2003. Self-image and depressive symptoms among adolescents in a non-clinical sample. *Nordic Journal of Psychiatry*, 57(6), 447-451.
- Ertem, M., Saka, G., Ceylan, A., Değer, V. and Çiftçi, S. 2008. The factors associated with adolescent marriages and outcomes of adolescent pregnancies in Mardin Turkey. *Journal of Comparative Family Studies*, 39(2), 229-239.
- Eti Aslan, F. 1996. Beden imajında değişiklik deneyimleyen hastalara yönelik hemşirelik yaklaşımları. *Türk Hemşireler Dergisi*, 46(6), 26-27.
- Fadıloğlu, Ç. ve Yılmaz D. 1992. Adölesan annelerin gebeliğe uyum durumlarının incelenmesi. I. Ulusal Ana ve Çocuk Sağlığı Hemşireliği Sempozyumu Kitabı, İstanbul Üniversitesi Basımevi ve Film Merkezi, s.71-75, İstanbul.
- Feingold, A. and Mazzella, R. 1998. Gender differences in body image are increasing. *Psychological Science*, 9(3), 190-195.
- Ferron, C. 1997. Body image in adolescence: Cross-cultural research-results of the preliminary phase of a quantitative survey. *Adolescence*, 32, 735-745.
- Fox, P. and Yamaguchi, C. 1997. Body image change in pregnancy: A comparison normal weight and overweight primigravidas. *Birth*, 24(1), 442-447.
- Gander, M. J. and Gardiner, H. W. 2007. Çocuk ve ergen gelişimi (çeviren: B. Onur), 6.Baskı, İmge Kitabevi, 618 s., Ankara.
- Geçtan, E. 2010. Psikanaliz ve sonrası. 14.Baskı, Metis Yayınları, 328 s., İstanbul.
- Geoffrey, H. C. and Harrison, G. P. 2001. Body image in boys: A review of the literature. *International Journal of Eating Disorders*, 29(4), 373-379.
- Giray, H. ve Kılıç, B. 2004. Bekâr kadınlar ve üreme sağlığı. *Sürekli Tıp Eğitimi Dergisi*, 13(8), 286-289.
- Goonewardene, I. M. R. and Waduge, R. P. 2005. Adverse effects of teenage pregnancy. *Ceylon Medical Journal*, 50(3), 116-120.
- Gökçakan, N., Gökçakan, Z., Yılmaz, E. ve Şimşek, V. 2001. VI. Ulusal Psikolojik Danışma ve Rehberlik Kongresi Bildiri Özetleri Kitabı, Nobel Yayıncılık, s. 61, Ankara.
- Gökdoğan, F. 1988. Ortaöğretime devam eden ergenlerde beden imajından hoşnut olma düzeyi. Yüksek lisans tezi (basılmamış). Ankara Üniversitesi, 148 s., Ankara.

- Grunebaum, H. ve Solomon, L. 1987. Peer relationship, self-esteem and the self. *International Journal of Group Psychotherapy*, 37(4), 475-513.
- Gün, E. 2006. Spor yapanlarda ve spor yapmayan ergenlerde benlik saygısı. Yüksek lisans tezi (basılmamış). Çukurova Üniversitesi, 83 s., Adana.
- Gündoğan, F. 2006. Sirozlu hastaların beden imajı ve benlik saygılarının değerlendirilmesi. Yüksek lisans tezi (basılmamış). Abant İzzet Baysal Üniversitesi, 79 s., Bolu.
- Gündoğdu, A. 2007. Relationship between self-construals and marital quality. Yüksek lisans tezi (basılmamış). Orta Doğu Teknik Üniversitesi, 88 s., Ankara.
- Güngör, A. 1989. Lise öğrencilerinin özsaygı düzeylerini etkileyen etmenler. Doktora tezi (basılmamış). Hacettepe Üniversitesi, 180 s., Ankara.
- Gür, A. 1996. Ergenlerde depresyon ve benlik saygısı arasındaki ilişki. Yüksek lisans tezi (basılmamış). Hacettepe Üniversitesi, 170 s., Ankara.
- Gürel, Ö. 2007. Görme engelli ergenlerle gören ergenlerin benlik saygısı gelişimlerinin karşılaştırılması. Gazi Üniversitesi, 123 s., Ankara.
- Hovardaoğlu, S. 1990. Vücut Algısı Ölçeği. *3P dergisi*, 1(2), 26.
- Hudson, D. B., Elek, S. M. and Grossman, C. C. 2000. Depression, self-esteem, loneliness, and social support among adolescent mothers participating in the new parents Project. *Adolescence*, 35(119), 445-453.
- İnanç, N. 1997. Üniversite öğrencilerinin benlik saygısı düzeyleri ile akademik başarıları arasındaki ilişkinin incelenmesi. Yüksek lisans tezi (basılmamış). Gaziantep Üniversitesi, 103 s., Gaziantep.
- İnanç, B. Y., Bilgin, M. ve Atıcı, M. K. 2005. Gelişim psikolojisi: Çocuk ve ergen gelişimi. Nobel Kitabevi, 382 s., Ankara.
- Kalpalp Uz, B. 2006. Adölesan annelere verilen eğitimin özgüven ve özbakım güçlerine etkisinin incelenmesi. Yüksek lisans tezi (basılmamış). Ege Üniversitesi, 208 s., İzmir.
- Karadağlı, A. 1993. Öğrenci hemşirelerin benlik saygısı düzeyleri ile algıladıkları okul yaşantıları arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Türk Hemşireler Dergisi*, 43(2), 11-15.
- Keskinoğlu, P., Pıçakçıefe, P., Bilgiç, N. ve Kılıç, B. 2002. 2001 yılında İnönü Sağlık Ocağı bölgesinde gerçekleşen adölesan gebelikler. 8.Ulusal Halk Sağlığı Kongresi Kitabı, s.230-233, Diyarbakır.

- Keskinoğlu, P., Bilgiç, N., Pıçakçıefe, M., Giray, H., Karakuş, N. ve Günay, T. 2007. Perinatal outcomes and risk factors of Turkish adolescent mothers. *Journal of Pediatric and Adolescent Gynecology*, 20(1), 19-24.
- Koç, B. 2003. Ergenlikte benlik gelişimi ve din ilişkisi. Doktora tezi (basılmamış). Atatürk Üniversitesi, 186 s., Erzurum.
- Koç, M. 2004. Gelişim psikolojisi açısından ergenlik dönemi ve genel özellikleri. *Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 17(2), 231-256.
- Korkmaz, M. 1996. Yetişkin örneklem için bir benlik saygısı ölçeğinin güvenilirlik ve geçerlik çalışması. Yüksek lisans tezi (basılmamış). Ege Üniversitesi, 113 s., İzmir.
- Köse, R. 2006. Sağlık Bakanlığı: Adolesan sağlığı programları. I. Ulusal Adolesan Sağlığı Kongre Kitabı, s.10-16, Ankara.
- Köknal, Ö. 1997. Kaygıdan mutluluğa kişilik. 14.Basım, Altın Kitaplar Yayınevi, 431 s., İstanbul.
- Kulaksızoğlu, A. 2007. Ergenlik psikolojisi. 9.Basım, Remzi Kitabevi, 236 s., İstanbul.
- Kuzgun, Y. 2002. Rehberlik ve psikolojik danışma. 12.Baskı, ÖSYM Yayınları, s.146-156, Ankara.
- Lansdale, P. L. C., Gunn, J. B. and Paikoff, R. L. 1991. Research and programs for adolescent mothers: Missing links and future promises. *Family Relations*, 40(4), 396-403.
- Lüleci, E. ve Mandıracıoğlu, A. 1998. Erken cinsellik, evlilik ve doğurganlığın genç kadınların sağlığı üzerine etkileri. 4. Ulusal Kadın Çalışmaları Toplantısı, Kadın Sorunlarının Çözümüne Doğru Yöntem, Strateji ve Politikalar, s.160-165, İzmir.
- Mc Carty, J. D. and Hoge, D. R. 1982. Analysis of age effects in longitudinal studies of adolescent self-esteem. *Development Psychology*, 18(3), 372-379.
- Mendelson, M. J., Mendelson, B. K. and Andrews, J. 2000. Self-esteem, body esteem, and body-mass in late adolescence: Is a competence x Importance model needed. *Journal of Applied Developmental Psychology*, 21(3), 249-266.
- Mendelson, B. K., Mendelson, M. J. and White, D. R. 1996. Self-esteem and body esteem: Effects of gender, age, and weight. *Journal of Applied Developmental Psychology*, 17, 321-346.
- Mullis, A. K., Mullis, R. L. and Normandin, D. 1992. Cross-sectional and longitudinal comparisons of adolescent self-esteem. *Adolescence*, 27(105), 51-61.

- Nicolson, R. and Hogan, R. 1990. The construct validity of social desirability. *American Journal of Psychology*, 45, 290-292.
- Noonan, K. A. 1981. *Coping with illness*. Delmar Publication Inc., pp.145-147, Newyork.
- O'Dea, J. A. and Abraham, S. 1999a. Onset of disordered eating attitudes and behaviors in early adolescence: Interplay of pubertal status, gender, weight and age. *Adolescence*, 34(136), 671-680.
- O'Dea J. A. and Abraham, S. 1999b. Association between self-concept and body weight, gender and pubertal development among male and female adolescents. *Adolescence*, 34(133), 69-79.
- Offer, D., Ostrov, E. and Howard, K. I. 1988. *The teenage world: Adolescents' self-image in ten countries*. Plenum Medical Book Company, 156p., Newyork.
- Oğuz, G. Y. 2005. Bir güzellik miti olarak incelik ve kadınlarla ilgili beden imgesinin televizyonda sunumu. *Selçuk İletişim Dergisi*, 4(1), 31-37.
- Oktan, V. ve Şahin, M. 2010. Kız ergenlerde beden imajı ve benlik saygısı arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 7(2), 543-556.
- Orçan, M. ve Kar, M. 2008. Türkiye'de erken yaşta yapılan evlilikler ve risk algısı: Bismil örneği. *Aile ve Toplum dergisi*, 4(14), 97-111.
- Ornstein, A. 1997. A developmental perspective on the sense of power, self-esteem, and destructive aggression. *Annual of Psychoanalysis*, 25, 145-154.
- Özcebe, H. 2006. *Adolesanlar ve riskli davranışlar. I. Ulusal Adolesan Sağlığı Kongre Kitabı*, s.46-47, Ankara.
- Özcebe, H., Ünalın, T., Türkyılmaz, A. S. ve Coşkun, Y. 2007. *Türkiye gençlerde cinsel sağlık ve üreme sağlığı araştırması sonuç raporu*. Nüfusbilim Derneği ve Birleşmiş Milletler Nüfus Fonu UNFPA, 1.Basım, Damla Yayıncılık, 39 s., Ankara.
- Özdemir, Y. D. 1990. *Şizofrenik ve majör depresif hastaların beden imgelerinden doyum düzeyleri*. Yüksek lisans tezi (basılmamış). Gazi Üniversitesi, 70 s., Ankara.
- Özer, G. 2006. *Adölesan gebelerin yaşam kalitelerinin incelenmesi*. Mezuniyet tezi (basılmamış). Ege Üniversitesi, İzmir.
- Özgüroğlu, M. 1991. *Adolesans döneminde benlik imajı*. Uzmanlık tezi (basılmamış). İstanbul Üniversitesi, 96 s., İstanbul.
- Özgüven, İ. E. 2000. *Evlilik ve aile terapisi*. PDREM Yayınları, 360 s., Ankara.

- Öztürk, S. 2007. Ergen eğitim programının, ergenlerin gelişim bilgilerine beden ve benlik imajlarına etkisinin incelenmesi. Yüksek lisans tezi (basılmamış). Gazi Üniversitesi, 152 s., Ankara.
- Özünü, T. ve Çetinkaya, Ş. 2008. Adolesan gebelikleri ve adolesanlarda beslenme. Türkiye Klinikleri Pediatri Dergisi, 17(1), 27-36.
- Parham, A. C. 1998. Psychology: Studying the behavior of people. Second Edition, South-Western Publishing Ca., pp.7, Ohio.
- Pereira, A. I. F., Canavarro, M. C., Cardoso, F. M and Mendonça, D. 2005. Relational factors of vulnerability and protection for adolescent pregnancy: A cross-sectional comparative study of portuguese pregnant and nonpregnant adolescents of low socioecenomic status. Adolescence, 40(159), 655-671.
- Pınar, R. 2002. Obezlerde depresyon, benlik saygısı ve beden imajı. Cumhuriyet Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi, 6(1), 30-41.
- Polat, A. 2007. Düzce ilindeki hemodiyaliz hastalarının beden imajı ve benlik saygısı düzeylerinin belirlenmesi. Yüksek lisans tezi (basılmamış). Abant İzzet Baysal Üniversitesi, 76 s., Düzce.
- Potter, A. and Perry, G. A. 1996. Self-esteem, fundamentals of nursing concepts process and practise. Fourth Edition, Mosby Year Book, pp.388-407, St. Louis.
- Powell, K. C. 2004. Developmental psychology of adolescent girls: Conflicts and identity issues. Education, 125(1), 77-87.
- Rosenberg, M. 1965. Society and adolescent self-image. Princeton University Press, New-Jersey.
- Sanfilippo, J. S., Muram, D., Dewhurst, J. and Lee, P. A. 2001. Pediatric and adolescent gynecology. Second Edition. W.B. Saunders Company, pp.318-332, Philadelphia.
- Sanford, L. T. and Donovan, M. E. 1999. Kadınlar ve benlik saygısı (çeviri: S. Kunt), 1.Baskı, HYB Yayıncılık, 475 s., Ankara.
- Saito, M. I. 1998. Sex education in school: Preventing unwanted pregnancy adolescents. International Journal of Gynecology Obstetrics, 63(1), 157-160.
- Sezgin, B. ve Akın, A. 1998. Adölesan dönemi üreme sağlığı. Sağlık ve Toplum, 8(3), 27-32.
- Schmied, V. and Lupton, D. 2001. The externality of the inside: Body images of pregnancy. Nursing Inquiry, 8, 32-40.

- Singh, S. and Darroch, J. E. 2000. Adolescent pregnancy and childbearing: Levels and trends in developed countries. *Family Planning Perspectives*, 32(1), 14-23.
- Susman, E. J. and Rogol, A. 2004. Puberty and psychological development. *Handbook of adolescent psychology*, Second edition, John Wiley & Sons Inc., pp.15-44, New-Jersey.
- Şanlı, T. 1997. Hemşirelikte kişilerarası ilişkiler, yöntem ve teknikler. 5.Baskı, Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayınları, s.72-80, Eskişehir.
- Şatıroğlu, H. 1998. Türkiye’de kadın sağlığı verileri ve kıyaslamalar. III. Aile Şurası Tebliği, T.C. Basbakanlık Aile Araştırma Kurumu Başkanlığı Yayınları, s.292- 296, Ankara.
- Şener, A. ve Terzioğlu, G. 2008. Bazı sosyo-ekonomik ve demografik değişkenler ile eşler arası uyuma etkisinin araştırılması. *Aile ve Toplum Dergisi*, 4(13), 7-20.
- Şimşek, A. 2006. Duygusal zekânın, ana-baba tutumunun ve doğum sırasının tercih edilen liderlik tarzına etkisi. Yüksek lisans tezi (basılmamış). Ankara Üniversitesi, 286 s., Ankara.
- Taşçı, E. 2004. Hiperemesis gravidarum tanısı alan ve almayan gebelerin evlilik uyum düzeylerinin karşılaştırılması. Yüksek lisans tezi (basılmamış). Ege Üniversitesi, 130 s., İzmir.
- Taşkın, L. 2009. Doğum ve kadın sağlığı hemşireliği. Sistem Ofset Matbaacılık, 764 s., Ankara.
- Tekin, N. 1996. İstanbul ilinde ana çocuk sağlığı ve aile planlaması merkezine başvuran evli kadınların cinsel sorunları ve sağlık ekibi üyelerinin konuya yaklaşımı. Doktora tezi (basılmamış). İstanbul Üniversitesi, 179 s., İstanbul.
- Topal, İ. 1981. Ana ve çocuk sağlığı açısından adölesan gebeliği. Uzmanlık tezi (basılmamış). Hacettepe Üniversitesi, 46 s., Ankara.
- Torucu, B. K. 1990. 13-14 yaşındaki gençlerin sosyo-ekonomik düzeyi ve ana-baba tutumlarındaki farklılıkların belirlenip benlik saygısına etkisinin araştırılıp karşılaştırılması. Yüksek lisans tezi (basılmamış). Dokuz Eylül Üniversitesi, 113 s., İzmir.
- Tufan Çetin, B. 2010. Evlilik doyumunun bazı değişkenlere göre yordanması. Yüksek lisans tezi (basılmamış). Ege Üniversitesi, 104 s., İzmir.
- Turan, N. ve Dokgöz, H. 2007. Çocuk anneler. *Adli Tıp Bülteni*, 12(3), 136-141.
- Türkbay, T., Özcan, C., Doruk, A. ve Uzun, Ö. 2005. Consequences of identity confusion on adolescents’ psychiatric symptoms and self-esteem. *Türkiye’de Psikiyatri*, 7(3), 92-97.

- Uyanık, D. ve Doğan, S. 1998. Kız çocukları açısından erken yaş evliliği. Araştırma sempozyumu 1998 bildirisi. http://www.die.gov.tr/tkba/paper1_1.pdf. Erişim Tarihi: 03.11.2009
- Williams, J. M. and Currie, C. E. 2000. Self-esteem and physical development during early adolescence: Pubertal timing and body image. *Journal of Early Adolescence*, 20, 129-149.
- Winstead, B. A. and Cash, T. F. 1984. Reliability and validity of the body-self relations questionnaire: A new measure of body image. Paper Presented at The Annual Meeting of The Southeastern Psychological Association, New Orleans.
- Yavuzer, H. 1999. Çocuk psikolojisi. 17.Basım, Remzi Kitabevi, 366 s., İstanbul.
- Yavuzer, H. 2002. Eğitim ve gelişim özellikleriyle okul çağı çocuğu. 8.Baskı, Remzi Kitabevi, 229 s., İstanbul.
- Yavuzer, H. 2005. Gençleri anlamak. Remzi Kitabevi, 100 s., İstanbul.
- Yılmaz, Ş. 2009. Plastik ve rekonstrüktif cerrahi hastalarında preop ve postop dönemde beden imajı ve benlik saygısının değerlendirilmesi. Yüksek lisans tezi (basılmamış). Afyon Kocatepe Üniversitesi, 106 s., Afyon.
- Yiğitoğlu, S. 2009. Adölesan gebe ve eşlerinin antenatal ve postnatal kaygı düzeyleri ile evlilikte uyumları arasındaki ilişkinin incelenmesi. Yüksek lisans tezi (basılmamış). Ege Üniversitesi, 208 s., İzmir.
- Yörükoğlu, A. 2000. Değişen toplumda aile ve çocuk. 6.Baskı, Özgür Yayınları, 280 s., İstanbul.
- Yörükoğlu, A. 1986. Gençlik çağı ruh sağlığı ve ruhsal sorunları. İş Bankası Kültür Yayınları, 379 s., Ankara.
- Yücel, C. 2003. Çağcıl bir eğitim problemi: Ergen gebeliği. *Sosyal Bilimler Dergisi*, 5(2), 81-87.
- Zwelling, E. 1997. Psychological responses to pregnancy. (Editor: F. H. Nichols) *Maternal-Newborn Nursing Theory and Practise*, W.B. Saunders Company, pp.454-455, United States.

EK 1 GENEL BİLGİ FORMU (GEBELER İÇİN)

Aşağıda verilen sorular sizi tanımaya yönelik olup, cevaplar bilimsel bir çalışmada kullanılacaktır. Size uygun olan şıkkı işaretleyerek yanıtlayınız. Vereceğiniz cevaplardan elde edilen bilgiler gizli tutulacaktır ve araştırmacıdan başka hiç kimse görmeyecektir. Araştırma sonuçlarının güvenilir olması için soruların içtenlikle cevaplanması gerekmektedir. Değerli yardımlarınız için şimdiden teşekkür ederim.

Anket No:

Tarih:

Birimin Adı: (S.O. / AÇSAP):

1. Doğum tarihiniz:

2. Öğrenim düzeyiniz:

a) İlkokul mezunu

b) Ortaokul mezunu

c) Lise mezunu

d) Üniversiteye devam ediyor

3. Çalışma durumunuz:

a) Çalışmıyor

b) Çalışıyor

4. Kardeş sayınız:

a) 0-1 kardeş

b) 2 kardeş

c) 3 ve fazlası kardeş

5. Doğum sıranız:

a) İlk çocuk

b) Ortanca çocuk veya ortancalardan biri

c) Son çocuk

6. Evlilik yaşıınız:

a) 17-18 yaş

b) 19-20 yaş

c) 21-22 yaş

7. Evlilik süreniz:

- a) 1 yıldan az b) 1-2 yıl c) 3 yıl ve üzeri

8. Evlenme biçiminiz:

- a) Flört b) Görücü usulü ile c) Kaçarak

9. Eşinizin yaşı:

- a) 17-19 yaş b) 20-22 yaş
c) 23-25 yaş d) 26 yaş ve üzeri

10. Eşinizin öğrenim düzeyi:

- a) İlkokul mezunu b) Ortaokul mezunu
c) Lise mezunu d) Üniversite mezunu/Devam ediyor

11. Eşinizin çalışma durumu:

- a) Çalışmıyor b) Çalışıyor

12. Eşinizle iletişiminizin yeterli olduğunu düşünüyor musunuz?

- a) Evet b) Kararsızım c) Hayır

13. Eşiniz sizi beğendiğini dile getirir mi/ İfade eder mi?

- a) Evet b) Bazen c) Hayır

14. Yaşınızın evliliğe uygun olduğunu düşünüyor musunuz?

- a) Evet b) Kararsızım c) Hayır

15. Gebelik sayınız

- a) İlk gebelik b) İlk gebeliği değil

16. Gebe kalmayı planlamış mıydınız?

a) İsteyerek gebe kaldım

b) İstemeyerek gebe kaldım

17. Kendinizi gebeliğe hazır hissediyor musunuz?

a) Evet

b) Kararsızım

c) Hayır

18. Gebelik süreniz:

a) 0-3 ay

b) 4-6 ay

c) 7-9 ay

19. Gebelikte şikâyetleriniz oluyor mu?

a) Evet

b) Hayır

20. Cevabınız Evet ise; şikâyetleriniz nelerdir?

a) Rahat hareket edememek

b) Bulantı-Kusma

c) Duygusal olarak hassas olmak

d) Diğer(.....)

21. Vücudunuzda meydana gelen değişiklikler sizi rahatsız ediyor mu?

a) Evet

b) Kararsızım

c) Hayır

22. Gebelik nedeniyle evlilik ilişkinizde herhangi bir değişiklik oldu mu?

a) Evet, olumlu yönde

b) Evet, olumsuz yönde

c) Hayır

EK 2 GENEL BİLGİ FORMU (GEBE OLMAYANLAR İÇİN)

Aşağıda verilen sorular sizi tanımaya yönelik olup, cevaplar bilimsel bir çalışmada kullanılacaktır. Size uygun olan şıkkı işaretleyerek yanıtlayınız. Vereceğiniz cevaplardan elde edilen bilgiler gizli tutulacaktır ve araştırmacıdan başka hiç kimse görmeyecektir. Araştırma sonuçlarının güvenilir olması için soruların içtenlikle cevaplanması gerekmektedir. Değerli yardımlarınız için şimdiden teşekkür ederim.

Anket No:

Tarih:

Birimin Adı: (S.O. / AÇSAP):

1. Doğum tarihiniz:

2. Öğrenim düzeyiniz:

a) İlkokul mezunu

b) Ortaokul mezunu

c) Lise mezunu

d) Üniversiteye devam ediyor

3. Çalışma durumunuz:

a) Çalışmıyor

b) Çalışıyor

4. Kardeş sayınız:

a) 0-1 kardeş

b) 2 kardeş

c) 3 ve fazlası kardeş

5. Doğum sıranız:

a) İlk çocuk

b) Ortanca çocuk veya ortancalardan biri

c) Son çocuk

6. Evlilik yaşı:

a) 17-18 yaş

b) 19-20 yaş

c) 21-22 yaş

7. Evlilik süreniz:

a) 1 yıldan az

b) 1-2 yıl

c) 3 yıl ve üzeri

8. Evlenme biçiminiz:

a) Flört

b) Görücü usulü ile

c) Kaçarak

9. Eşinizin yaşı:

a) 17-19 yaş

b) 20-22 yaş

c) 23-25 yaş

d) 26 yaş ve üzeri

10. Eşinizin öğrenim düzeyi:

a) İlkokul mezunu

b) Ortaokul mezunu

c) Lise mezunu

d) Üniversite mezunu/Devam ediyor

11. Eşinizin çalışma durumu:

a) Çalışmıyor

b) Çalışıyor

12. Eşinizle iletişiminizin yeterli olduğunu düşünüyor musunuz?

a) Evet

b) Kararsızım

c) Hayır

13. Eşiniz sizi beğendiğini dile getirir mi/ İfade eder mi?

a) Evet

b) Bazen

c) Hayır

14. Yaşınızın evliliğe uygun olduğunu düşünüyor musunuz?

a) Evet

b) Kararsızım

c) Hayır

ÖZGEÇMİŞ

Adı Soyadı : Akile GÖZÜYILMAZ

Doğum Yeri : Ankara

Doğum Tarihi : 11.09.1985

Medeni Hali : Bekâr

Yabancı Dili : İngilizce

Eğitim Durumu (Kurum ve Yıl)

Lise : Abidinpaşa Lisesi (1999-2002)

Lisans : Ankara Üniversitesi Cebeci Sağlık Yüksekokulu
(2002-2006)

Yüksek Lisans : Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü
Ev Ekonomisi (Çocuk Gelişimi ve Eğitimi)
Anabilim Dalı (2007-2011)

Çalıştığı Kurumlar ve Yıl : Başkent Üniversitesi Hastanesi- Pediatrik Kardiyoloji
Servisi (Şubat 2007-Temmuz 2007)

: Ankara İl Sağlık Müdürlüğü-Mamak Sağlık Grup
Başkanlığı (Temmuz 2007-)

Yayımları (SCI ve diğer) :

1. **Gözüylmaz, A.** ve Baran, G. 2010. A study on self-esteem in married adolescents according to pregnancy and education level. Procedia-Social and Behavioral Sciences, 9, 1342-1346.